ଫତୁରାନନ୍ଦ

ଖଲିଖଲିଆ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଝିଲିଝିଲିଆ

ଫତୁରାନନ୍ଦ

ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ
ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶକ ଓ ବିକ୍ରେତା
ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ -୨

Digitized by srujanika@gmail.com

ଖିଲିଖିଲିଆ — ଲେଖକ : ଫତୁରାନନ୍ଦ, ପ୍ରକାଶକ : ସହଦେବ ପ୍ରଧାନ, ଫ୍ରେଣ୍ଡ୍ସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ-୭୫୩୦୦୨, ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ : ୧୯୯୩, ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ : ଅସିତ୍ ମୁଖାର୍ଜୀ, ମୁଦ୍ରଣ : ଦୁର୍ଗାମାଧବ ପ୍ରେସ, ଡଗରପଡ଼ା, କଟକ-୨

KHILIKHILIA —Author : Faturananda, Publisher : Sahadev Pradhan, Friends' Publishers, Binodbehari, Cuttack-2, Orissa (India), First Edition : 1993, Cover Design : Asit Mukherjee, Printer : Durgamadhaba Press, Dagarapara, Cuttack-2.

PRICE : Rs. 25.

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉତ୍ସର୍ଗ

ପୌରପାଳ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ତ୍ରିଲୋଚନ କାନୁନ୍‌ଗୋ

ପୂତିଗନ୍ଧମୟ, ମଶକ ଅଧ୍ୟୁଷିତ କଟକ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ-କଷ୍ଟ ଲାଘବ କରିବା ଲାଗି ଆପଣ ଯେଉଁ ଆନ୍ତରିକ ଉଦ୍ୟମ କରିଆସୁଅଛନ୍ତି ତାହା ଏଥିପୂର୍ବରୁ କେବେହେଲେ ଦେଖା ନଥିଲା । ଏହି କଟକ ସହରରେ ବହୁ ବହୁ ନେତା ନିଜନିଜ ଭାଗ୍ୟର ଚରମ ଉନ୍ମେଷ କରିଯାଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା କଟକର ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତି ସବୁବେଳେ ଉଦାସୀନତା ଦେଖାଇ ଆସିଅଛନ୍ତି । ଆପଣ କିନ୍ତୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାର ଏକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବ୍ୟତିକ୍ରମ । କଟକର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି ଆପଣଙ୍କର ଏକ ବ୍ରତ ହୋଇଛି । ଯେଉଁ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକାଗାରର ମୂଳଦୁଆ ଆପଣ ପକାଇ ସାରିଅଛନ୍ତି ତାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲେ ଆପଣଙ୍କର ଏକ ଅମର କୀର୍ତ୍ତି ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟମାନ ହୋଇ ରହିଥିବ । ଏସବୁର ସ୍ମାରକ ରୂପେ ଆପଣଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁସ୍ତକ ଖଣ୍ଡିକ ଅର୍ପଣ କରି ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଛି ।

—ଫତୁରାନନ୍ଦ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଖିଲଖିଲିଆ — ଲେଖକ : ଫତୁରାନନ୍ଦ, ପ୍ରକାଶକ : ସହଦେବ ପ୍ରଧାନ, ଫ୍ରେଣ୍ଡ୍ସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ-୭୫୩୦୦୨, ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ : ୧୯୯୩, ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ : ଅସିତ୍ ମୁଖାର୍ଜୀ, ମୁଦ୍ରଣ : ଦୁର୍ଗାମାଧବ ପ୍ରେସ, ଡଗରପଡ଼ା, କଟକ-୨

KHILIKHILIA —Author : Faturananda, Publisher : Sahadev Pradhan, Friends' Publishers, Binodbehari, Cuttack-2, Orissa (India), First Edition : 1993, Cover Design : Asit Mukherjee, Printer : Durgamadhaba Press, Dagarapara, Cuttack-2.

PRICE : Rs. 25.

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉତ୍ସର୍ଗ

ପୌରପାଳ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ତ୍ରିଲୋଚନ କାନୁନ୍‌ଗୋ

ପୂତିଗନ୍ଧମୟ, ମଶକ ଅଧ୍ୟୁଷିତ କଟକ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ-କଷ୍ଟ ଲାଘବ କରିବା ଲାଗି ଆପଣ ଯେଉଁ ଆନ୍ତରିକ ଉଦ୍ୟମ କରିଆସୁଅଛନ୍ତି ତାହା ଏଥିପୂର୍ବରୁ କେବେହେଲେ ଦେଖା ନଥିଲା । ଏହି କଟକ ସହରରେ ବହୁ ବହୁ ନେତା ନିଜନିଜ ଭାଗ୍ୟର ଚରମ ଉନ୍ମେଷ କରିଯାଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା କଟକର ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତି ସବୁବେଳେ ଉଦାସୀନତା ଦେଖାଇ ଆସିଅଛନ୍ତି । ଆପଣ କିନ୍ତୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାର ଏକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବ୍ୟତିକ୍ରମ । କଟକର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି ଆପଣଙ୍କର ଏକ ବ୍ରତ ହୋଇଛି । ଯେଉଁ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକାଗାରର ମୂଳଦୁଆ ଆପଣ ପକାଇ ସାରିଅଛନ୍ତି ତାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲେ ଆପଣଙ୍କର ଏକ ଅମର କୀର୍ତ୍ତି ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟମାନ ହୋଇ ରହିଥିବ । ଏସବୁର ସ୍ମାରକ ରୂପେ ଆପଣଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁସ୍ତକ ଖଣ୍ଡିକ ଅର୍ପଣ କରି ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଛି ।

—ଫତୁରାନନ୍ଦ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉପହାର

ଶ୍ରୀ / ଶ୍ରୀମତୀ..............................କୁ

ସ୍ନେହ-ଶ୍ରଦ୍ଧା-ଭକ୍ତିର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ ଉପହାର ଦେଲି ।

ସ୍ୱାକ୍ଷର....................

ତା......................

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭୂମିକା

ମୋର ପ୍ରକାଶକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମହାଦେବ ପ୍ରଧାନ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁକର୍ମରେ ହାତ ଦେଇଥିବାରୁ ମୋର ପୁସ୍ତକ ଛପାରେ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଗଲା । ସବୁଥିରେ ଲିପ୍ତ ରହିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ମୋ ବହି ପ୍ରକାଶନକୁ ଭୁଲିଯାଇନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷହେବା ପରେ ଯେ ଏ ବହି ଖଣ୍ଡିକ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଆନ୍ତରିକ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଅଛି । ମୋର ଉଭୟ ଚକ୍ଷୁ ନଷ୍ଟହୋଇ ଯାଇଥିବାରୁ ନୂତନ ଲେଖା ଲେଖିବାରେ ଘୋର ଶିଥିଳତା ଦେଖାଦେଇଛି । ଭଗବାନଙ୍କର ଦୟାଥିଲେ ମୁଁ ଆଉ ଅଳ୍ପ କେତେଖଣ୍ଡ ବହି ମୋର ସହୃଦୟ ପାଠକମାନଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇପାରିବି ।

—ପରୁରାନନ୍ଦ

ଫତୁରାନନ୍ଦଙ୍କ ପୁସ୍ତକାବଳୀ

୧। ନାକ୍‌ଟା ଚଉକର (ଉପନ୍ୟାସ)
୨। ନଲଠା କବି (କବିତା)
୩। ସାହିତ୍ୟ ଗୃଷ
୪। ହେତେରେସା
୫। ବିଦୂଷକ
୬। ମଙ୍ଗଳବାରିଆ ସାହିତ୍ୟସଂସଦ
୭। ହସକୁରା
୮। ବୃହତ୍ ଭଣ୍ଡ
୯। ଅମୃତ ବେହିଆ
୧୦। ଆଦର୍ଶ ହିନ୍ଦୁ ହୋଟେଲ (ଅନୁବାଦ)
୧୧। ଭାରତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହାସ୍ୟଗଳ୍ପ (ଅନୁବାଦ)
୧୨। ଭୋଟ
୧୩। ସମାଲୋଚନା
୧୪। ଗମାତ୍
୧୫। ନଦା ବେହେଲ
୧୬। କଲିକତ୍ତ ଚେଙ୍କ (ନାଟକ)
୧୭। ସାହିତ୍ୟ ବେଉଷଣ
୧୮। ନବକଜଆ
୧୯। ଥଇଲବାଜ
୨୦। ସାହିତ୍ୟ ବଗ୍ଘବଚ୍ଛୁ
୨୧। ମସ୍କରା
୨୨। ଟାହୁଲଆ
୨୩। ସାହି ମହାଭାରତ (କାବ୍ୟ)
୨୪। ଟାପୁରିଆ
୨୫। ମୋ ଫୁଟାଡଙ୍ଗାର କାହାଣୀ (ଆତ୍ମଜୀବନୀ)
୨୬। ମୁରୁକୁନ୍ଧଆ

ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ

ଅଜଗର ଶିକାର
ନାଲୁର ଚନ୍ଦ୍ରଯାତ୍ରା

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୂଚୀ

ବିଷୟ		ପୃଷ୍ଠା
୧ ।	ବଦନାମକୁ ଡର	୧
୨ ।	ସୁଲଭ ଶୌଚାଳୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ	୮
୩ ।	ସଞ୍ଚାର ଯନ୍ତ୍ରଣା	୧୫
୪ ।	ସ୍ୱପ୍ନକନ୍ୟା	୨୨
୫ ।	କଣ୍ଟକବାଣୀର ମାହାତ୍ମ୍ୟ	୨୯
୬ ।	ବାସଲେଣ୍ଟର କୋପ	୩୬
୭ ।	ନର୍ବାଚନ ପ୍ରସ୍ତୁତି	୪୫
୮ ।	ଡସ୍କୋବେଗ	୫୦
୯ ।	ସିପେହି କରଣି	୫୬
୧୦ ।	ପରିବା ଦର କମେଇ	୬୫
୧୧ ।	ଗଣ୍ଡଚନ୍ଦ୍ର	୬୯
୧୨ ।	ବଡ଼ି ଓ ପଶୁପାଳନ	୭୪
୧୩ ।	ବିଶ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶନ	୮୨
୧୪ ।	ଗିରି ଲଙ୍ଘେଇ	୮୬
୧୫ ।	ମାମୁଘର ପାର୍ଟୀ	୯୬
୧୬ ।	ପରିଚୟ ଆଦାନପ୍ରଦାନ	୧୦୪
୧୭ ।	ଉଭନ ମଉଜ	୧୧୧
୧୮ ।	ଫକ୍‌ସଲିଆଙ୍କ ଦାଉ	୧୧୫
୧୯ ।	ମୁଣ୍ଡୁଳି କମିଶନିଆ	୧୨୦
୨୦ ।	ଶିଶୁପାଳ	୧୨୫
୨୧ ।	ଗୋପାଳଭଣ୍ଡିଆ ଇଲମ	୧୩୦

Digitized by srujanika@gmail.com

ବଦନାମକୁ ଡର

ଦୁଇଟି ଫ୍ୟାନ କମ୍ପାନୀର ବିଜ୍ଞାପନ ବେତାରରେ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର ବେଶ୍ କୌତୂହଳ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥାଏ । ଗୋଟାଏ କମ୍ପାନୀର ସ୍ୱର ଅଚାନକ ବେତାର ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରିପଡ଼େ—ଗଲା ଗଲା ଗଲା ସବୁ ସଇଲା, ଆରେ କିଏ ଅଛରେ, କାଗଜପତ୍ର ସବୁ ଉଡ଼ିଗଲା, ଆରେ ଧର ଧର, ଦୌଡ଼ିଆସ, କାଗଜପତ୍ର ସବୁ ହଜିଯିବ ।

ତା' ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଜଣକର ଶବ୍ଦ ବାହାରେ—ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ସୈତାନ ଫ୍ୟାନ ଲଗାଇଅଛନ୍ତି । ନ ହେଲେ ଏଡ଼େ ଜୋର୍‌ରେ ପବନ ଦେବ କିଏ ?

ଏହି କମ୍ପାନୀର ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ବିଜ୍ଞାପନ ମଧ୍ୟ ଆଉ କିଛି ଦିନ ପରେ ଶୁଣାଯାଏ—ଉଃ ଏ କି ଫ୍ୟାନଟା ଚଳୁଚି, ଝାଳ ବି ଶୁଖୁନି । ମଣିଷ ରୁମାଲରେ କେତେ ମୁହଁ ପୋଛିବ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ମଧ୍ୟ ଶୁଭେ—ଆପଣ ତ ଭୁଲ୍ ଫ୍ୟାନ୍‌ଟାଏ ଆଣିଛନ୍ତି, ତେଣୁ ଦହଗଞ୍ଜ ହେଉଛନ୍ତି । ଆଜି ଗୋଟାଏ ସୈତାନ୍ ଫ୍ୟାନ୍ ଆଣି ଦେଖନ୍ତୁ ତ । ଦେଖିବେ ତା'ର ପବନ ଆପଣଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରୁ ସବୁ ଝାଳତକ ଚୁଟିଚୁଟି ଶୁଖାଇଦେବ ।

ବାବୁ ପୁଣି କହନ୍ତି—ଏଁ ସତେ ! ମୁଁ ତାହେଲେ ଆଜି ସୈତାନ୍ ଫ୍ୟାନ୍‌ଟାଏ କିଣିବି ।

ପୁଣି ସମ୍ମିଳିତ ସ୍ୱର ଉଠେ—ଆଜି ସୈତାନ ଫ୍ୟାନ୍ କିଣନ୍ତୁ । ମନେରଖନ୍ତୁ ଆପଣ ଘରେ ବସି ସମୁଦ୍ରକୂଳର ପବନ ଆସ୍ୱାଦନ କରିପାରିବେ । ମନେରଖନ୍ତୁ ସୈତାନ ଫ୍ୟାନ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏ କମ୍ପାନୀର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଥଇଥାନ ଫ୍ୟାନ୍ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପାହାଚ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଯାଏ । ରେଡ଼ିଓରୁ ଶୁଭେ—ଏଁ ଏଁ ଏ କଅଣ ହେଲା, ଏ କଅଣ ହେଲା । ଆରେ ମୋ ଲୁଗାପଟା ଉଡ଼େଇ ନେଇ କିଏ ମତେ ବେଇଜତ୍ କଲାରେ । ଏଡ଼େ ପବନ ଝଲକା ମୁଁ କୋଉଠି ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ଘରଭିତରେ ଥିଲିବୋଲି ସିନା ଇଜ୍ଜତକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଲି । ପଦାରେ ଥିଲେ ଲୋକଙ୍କ ହୋ-ହା, ପିଲାଙ୍କ ଟାହି-ଟାପରା ମୋତେ ଅଧାପ୍ରାଣ କରିଦେଇ ଥାଆନ୍ତା । ଏପରି ଝଟିକା ପବନ ଆସିଲା କୁଆଡ଼ୁ ?

ଏହା ପରେ ପରେ ଆଉଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ସ୍ୱର ବାହାରେ ଏଁ ହେଁ ହେଁ ହେଁ—ଉପରକୁ ଚାହାନ୍ତୁ କୋଉ ଫ୍ୟାନ୍ ବୁଲୁଚି ।

—ଆରେ ଇଏ ତ ଥଇଥାନ ଫ୍ୟାନ୍, ଏହାର ପବନ ତ ତୋଫାନକୁ ବଳିବ । ମୁଁ ଆଜି ଯାଉଚି ଥଇଥାନ ଫ୍ୟାନ୍‌ଟିଏ କିଣିବ ।

—ହଁ ମନେରଖନ୍ତୁ ଥଇଥାନ ଫ୍ୟାନ୍—ଫ୍ୟାନ୍‌ରାଇଜର ମୁକୁଟ-ମଣି । ହେଲେ ଫ୍ୟାନ୍ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଆପଣ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପିନ୍ଧିଥିବେ । ଏ ଫ୍ୟାନ୍ ଛ' ବର୍ଷ ପାଇଁ ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି ଦିଏ ।

ଏହିସବୁ ବିଜ୍ଞାପନରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଭୋଟେଲ ଦାସ ବଜାରକୁ ଝୁଲା ଫ୍ୟାନ୍‌ଟିଏ କିଣିବାକୁ ଗଲେ । ବହୁତ ଶୋଚବିଚାର ପରେ ସେ ଝୁଲା ଫ୍ୟାନ୍ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ ଫ୍ୟାନ୍ କିଣିବାକୁ ସ୍ଥିରକଲେ । ସେ ଭାବିଲେ ଝୁଲା ଫ୍ୟାନଟିଏ କିଣିଲେ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଝୁଲି ରହିବ । ଏଠି ସେଠି କରିବା କାଠିକର ପାଠ ହେବ । ନିଜେ ନଥିବାବେଳେ ବାର ଲୋକ ବାରପ୍ରକାର ମୋଡ଼ାମୋଡ଼ି କରି ଫ୍ୟାନ୍‌ଟିକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବେ । ତାକୁ ଏକହାତିଆ କରି କେବେହେଲେ ରଖିହେବ ନାହିଁ । ଟେବୁଲଫ୍ୟାନ୍‌ଟିଏ ହେଲେ ତାକୁ ସହଜରେ ଏଣେତେଣେ କରିହେବ । ଶୋଇବା ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଫ୍ୟାନ୍‌ର ସ୍ଥାନଟି ବି ସହଜରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇପାରିବ । କୋଠରୀରେ ନଥିବାବେଳେ ଟେବୁଲ୍-ଫ୍ୟାନ୍‌ଟିକୁ କୌଣସି ଏକ ଗୁପ୍ତସ୍ଥାନରେ ଲୁଚାଇ ରଖିହେବ । କିନ୍ତୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ନହେଲେ ଆଲମାରି ତଳ ଥାକରେ ଭର୍ତ୍ତିକରି ତାଲପକେଇ ଦେଇ ହେବ ।

ଏହିପରି କଳ୍ପନା-ଜଳ୍ପନା ସବୁ କରି ସେ ଗୋଟିଏ ଫ୍ୟାନ୍-ଦୋକାନକୁ ପଶିଲେ । କାଗଜ ଓ ଲୁଗା ଉଡ଼ାଉଡ଼ିରେ ଥଇଥାନ ଫ୍ୟାନର କରାମତି ବହୁତ ବେଶି ବୋଲି ରେଡ଼ିଓ ପ୍ରଚାରରୁ ତାଙ୍କର ଏକ ଧାରଣା ହୋଇଯାଇଥିଲା; ତେଣୁ ସେ ଗୋଟିଏ ଥଇଥାନ ଟେବୁଲ ଫ୍ୟାନ୍ କିଣିବାକୁ ଆଗରୁ ମନ ଠିକ୍‌କରି ନେଇଥିଲେ । ଦୋକାନୀ ଜଣକ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତିନି ଚାରୋଟି ମଡ଼େଲ କାଢ଼ି ଦେଖାଇଦେଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଡ଼େଲର ଗୁଣଗାରିମା ବଖାଣି ଦେଇ ଗୋଟିଗୋଟି କରି ଚାଲୁ କରିଦେଲେ । ଫ୍ୟାନର ପବନ ତୋଡ଼ରେ ଦାସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସଇତାନ ଫ୍ୟାନ୍ ସଙ୍ଗେ ଟିକିଏ ତୁଳନା କରିବା ଲାଗି ଦୋକାନୀକୁ ପଚାରିଲେ—ଆଚ୍ଛା, ତୁମର ସଇତାନ୍ ଫ୍ୟାନ ଅଛି ?

ଦୋକାନୀ ବିନୀତ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଆଜ୍ଞା ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଆମେ ଥଇଥାନର ଏଜେଣ୍ଟ । ତେବେ ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖେଇ ଦେଉଛି । ଏହା କହି ସେ ଦୁଇଟି ମଡ଼େଲ ସଇତାନ ଫ୍ୟାନ ଆଣି ଦେଖେଇଲେ ଏବଂ ଦୁଇଟିଯାକ ଚଳାଇଦେଲେ ।

ପବନ ତୋଡ଼କୁ ତୁଳନା କରି ଦାସେ ଥଇଥାନ ଫ୍ୟାନ୍ ପ୍ରତି ବେଶି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲେ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ମଡ଼େଲ ବାଛିଲେ । ସଇତାନ ଫ୍ୟାନର ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି ତୁଳନାରେ ଥାଇଥାନର ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି ବର୍ଷେ ବେଶି ଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଥଇଥାନ ଫ୍ୟାନ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଦେଇ ରସିଦ ଓ ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି କାର୍ଡ଼ ମାଗିଲେ । ଦୋକାନୀଟି ଲେଖାଲେଖି ଆରମ୍ଭ କଲାବେଳେ ଦାସେ ପୁଣି ପଚାରିଲେ—ଆଚ୍ଛା ଏ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଭିତରେ ଫ୍ୟାନର ଯାହା-ଯାହା ଖରାପ ହେବ ତାହାକୁ ମାଗଣାରେ ସଜାଡ଼ିବେ ତ ?

— ଆଜ୍ଞା ହଁ, ସେଇଥିଲାଗି ତ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି ଦେଉଛୁ ।

ଆଚ୍ଛା ଫ୍ୟାନଟା ଯଦି ଗଡ଼ପଡ଼ି କିଛି ଅଂଶ ଚେପା ହୋଇଗଲା ଓ ଆଉ ନ ଚାଲିଲା ତେବେ ତାକୁ ମରାମତି କରିବେ ତ ?

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଆଜ୍ଞା, ତା' କେମିତି ହେବ । ଆପଣ ଠିକ୍ ଭାବରେ ନ ରଖିଲେ ତାହା ଗଡ଼ପଡ଼ିଲେ ତାହା ଆପଣଙ୍କର ଦୋଷ । ଆମର ଫ୍ୟାନ ଗୁଲୁଗୁଲୁ ଯଦି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ସେଇଟା କମ୍ପାନୀ ଦୋଷ । ଯେଉଁଠି କମ୍ପାନୀ ଦୋଷ ହେବ ସେଠି ଆମେ ସଜାଡ଼ିଦେବୁ । ଆମ ଦୋଷକୁ ଆମେ ସୁଧାରିନେବୁ । ଆପଣ ଦୋଷ କଲେ ଆମେ କପରି ସୁଧାରିବୁ ।

ଶେଷରେ ଦାସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଫ୍ୟାନ ସହିତ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ସେଦିନ ରାତିରେ ସେ ବେକ୍ଟିରୁ ହେବା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଢ଼ିଲା ପାଇଜାମା ପିନ୍ଧି ଫ୍ୟାନ ଆଗରେ ଶୋଇଲେ । ଶୋଇବା ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କୋଠରୀରେ ଥିବା ଭଡ଼ାଟିଆମାନେ ନୂଆ ଫ୍ୟାନର କରାମତି ଦେଖିବାକୁ ଆସି ଜୁଟିଗଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଫ୍ୟାନ ତୁଳନାରେ ତାଙ୍କର ଫ୍ୟାନଟା ଯେ ଯଥେଷ୍ଟ ଭଲ ତାହା ସେ ଉଦାହରଣ ସହ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଫ୍ୟାନ ମୁହଁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ବଙ୍କେଇ ଦେଇ ପଚାରୁଥାନ୍ତି— ପବନ କେମିତି ହଉଚି ?

ଜଣେ କହିଲେ—ଅଲବତ୍ ବଢ଼ିଆ ହୋଇଚି । ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ—ମୋତେ କାଠଯୋଡ଼ି କୂଳରେ ବସିଲାପରି ଲାଗୁଚି । କିଏ କହିଲା—ତୋଫାନର ସୁ-ସୁ ଅବାଜ ବାହାରୁଚି । ଆଉ କିଏ କହିଲା— ଏଇଟା ଅଜବ୍ ଫ୍ୟାନ୍ ହୋ । ଏହା ପବନ ତ ଭାରି କାଲୁଆ ଲାଗୁଚି । ଜଣେ ସୁଇଚଟାକୁ ଏପାଖ ସେପାଖ କରି ପବନର ତୋଡ଼ ପରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ବଥଟାଏ ଚିପିଦେଲେ ଜଣେ ଯେମିତି ଚହଁକି ଉଠେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଚହଁକି ଉଠି ଭୋଟେଲ ଦାସେ ତା ହାତଟାକୁ ସୁଇଚ୍ ଉପରୁ କାଢ଼ି ଆଣିଲେ । କହିଲେ—ଆହା, ହାତ ଲଗାଅ ନାହିଁ । ଯାହା କହିବ ମୁଁ ତା' କରିଦେବି । ଗୋଟାଏ ଦରକାରୀ ଜିନିଷକୁ ଏକହାତିଆ କରି ରଖିଲେ ତା'ର ପରମାୟୁ ବହୁତ ହୋଇଥାଏ ।

ଦାସଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶକାତରତାର ତୀକ୍ଷ୍ଣତା ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଆମୋଦ ଅନୁଭବ କଲେ । ଅନେକେ ଥଟ୍ଟା କରିବାକୁ ଦରକାର ନଥିଲେ ବି ଫ୍ୟାନରେ ଟିକିଏ ହାତମାରି ଦେଉଥିଲେ । ଦାସେ ବିନୀତ ଭାବରେ ତାଙ୍କୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେଥିରୁ ନିବର୍ତ୍ତାଇ କହୁଥିଲେ— ଭାଇ, ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ପଛରେ ଅଠରଥର ଏପଟସେପଟ କରିଦିଅ, ସେଥିରେ ମୁଁ କିଛି ଭାବିବି ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଦୟାକରି ମୋ ଫ୍ୟାନରେ ହାତ ଦିଅନାହିଁ ।

ଦିନେ ଅଫିସ କାମରେ ତାଙ୍କୁ ସହର ବାହାର ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଫ୍ୟାନ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରି ସେ ବଡ଼ ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଆଲମାରିର ତଳ ଥାକରେ ତାକୁ ପୂରାଇ ଦେବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ତାହା ସେଥିରେ ପଶିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ତାକୁ କନାରେ ବାନ୍ଧିବୁନ୍ଧି ଦେଇ ଘରକରକୁ ଲାଗିଥିବା ଜଣେ ପ୍ରେସ୍ ମାଲିକଙ୍କ ଘରେ ନେଇ ଥୋଇଦେଲେ ଏବଂ ତାହାଙ୍କୁ ସବୁ ନିୟମ ଦେଇ ମିନତିଭରା କଣ୍ଠରେ କହିଲେ—ଭାଇ, ଏଇଟାକୁ ସମ୍ଭାଳି ରଖିଥିବ, କାହାକୁ ଛୁଆଇଁ ଦେବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଜି ସହର ବାହାରକୁ ଯାଉଛି, କାଲି ଆସି ନେଇଯିବି ।

ବନ୍ଧୁ ସମ୍ମତି ଜଣାଇ ଫ୍ୟାନଟି ରଖିଲେ । ଗଲାବେଳେ ଦାସେ ଖୁସୁରିଆମାନଙ୍କୁ ଜବତ କରିଦେଇ ପାରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଭାବି ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ଅନୁଭବ କଲେ ।

ପ୍ରେସ୍ ମାଲିକଙ୍କ ସାମୟିକ ଅନୁପସ୍ଥିତିର ସୁଯୋଗନେଇ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଫ୍ୟାନଟି ଖୋଲି ତା'ର ପ୍ଲଗକୁ ପ୍ରେସ୍ ଲାଇନ୍ ସଂଯୁକ୍ତ କରିଦେଲା । ଫ୍ୟାନ ଘୂରିଲା ନାହିଁ । ସେ ସ୍ୱିଚକୁ ବହୁତ ଥର ଏପଟସେପଟ କଲା । ଏହି ସମୟରେ ମାଲିକ ପହଞ୍ଚିଯାଇ କହିଲେ—ଆରେ ଆରେ ଏ କଅଣ କଲୁ, ଏ ଫ୍ୟାନ ଲଗାଇବାକୁ ତୋତେ କିଏ କହିଲା । ସେତେବେଳକୁ ଫ୍ୟାନରୁ ଧୂଆଁ ବାହାରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଆରେ ଆରେ ସାରି ଦେଲୁରେ କହି ସେ ଫ୍ୟାନ ପ୍ଲଗ୍‌ଟାକୁ କାଢ଼ି ଆଣିଲେ ଓ ପୁଅକୁ ତାଗିଦ୍ କରି କହିଲେ—ବିଛାମନ୍ତ୍ର ନ ଜାଣି ତୁ କାହିଁକି ସାପଗାତରେ ହାତ ପୂରେଇଲୁ । ଏଇଟା ଏ-ସି ଫ୍ୟାନ, ତାକୁ ଡି-ସି ଲାଇନ୍‌ରେ ଲଗେଇଲୁ କାହିଁକି ?

ଦାସେ ଫେରିଆସି ଫ୍ୟାନର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଷ୍ଟୋବ ଖାଇଗଲେ । ତାଙ୍କ ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧ ଦେଇ ପ୍ରେସ୍-ମାଲିକ କହିଲେ—ଭାଇ, ତୁମେ ମୋତେ ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି କାର୍ଡ଼ଟି ଦିଅ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ତାଙ୍କୁ ଅରଖ ନୂଆ କରି ଆଣିବ । ଯାହା ହେବାର ହେଲାଣି । ଆଉ ମନ କଷ୍ଟ କରନାହିଁ ।

ଦାସଙ୍କଠାରୁ ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି କାର୍ଡ଼ ନେଇ ପ୍ରେସ୍ ମାଲିକେ ଥଇଥାନ ଫ୍ୟାନ ଦୋକାନୀ ପାଖକୁ ଗଲେ । ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି କାର୍ଡ଼ ଦେଖାଇ ଓ ଫ୍ୟାନଟି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥୋଇଦେଇ କହିଲେ—ହଇହୋ, ତୁମେ ପାଞ୍ଚ-ବର୍ଷଯାଏ ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି ଦେଇଛ । ଏମିତିଆ ଫ୍ୟାନ ଯେ ପାଞ୍ଚଦିନ ମଧ୍ୟ ଚାଲିପାରିଲା ନାହିଁ । ରେଡ଼ିଓରେ ମାତବରିଆ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଇ ଲୋକଙ୍କୁ ବେଶ୍ ଠକୁଛ ।

ଦୋକାନୀଟି ତାଙ୍କୁ ବିନମ୍ର ସହିତ କହିଲା—ଆଜ୍ଞା ଆପଣ ବିବ୍ରତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଯାହା କିଛି ଖରାପ ହୋଇଥିବ ତାହା ଆମେ ସଜାଡ଼ି ନୂଆ ଭଳି କରି ଫେରାଇଦେବୁ । ଆପଣ କାଲି ଆସନ୍ତୁ, ଫ୍ୟାନଟି ନେଇଯିବେ ।

ପ୍ରେସ୍ ମାଲିକ ଚାଲିଆସିବା ପରେ ମିସ୍ତ୍ରୀକୁ ଡକାଇ ଦୋକାନୀ ଫ୍ୟାନଟିକୁ ଖୋଲିଲେ । ମିସ୍ତ୍ରୀ ଖୋଲିସାରି କହିଲା—ମଲମଲ୍ ଯ୍ଥା ଆରମେଚରଟା ତ ପୂରାପୂରି ପୋଡ଼ିଯାଇଛି, ଯ୍ଥାକୁ ଆଉ ମରାମତି କଅଣ କରିବ । ଏଇଟା ପୋଡ଼ିଗଲା କାହିଁକି ? ଭୁଲ୍ ଲାଇନ୍‌ରେ ଲଗେଇ ଦେଲେ କି ?

ଦୋକାନୀ କହିଲେ—ପାଞ୍ଚଦିନ ଚାଲିବା ପରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଛି ଭୁଲ୍ ଲାଇନ୍ ବୋଲି ଆମେ କେମିତି କହିବା । ସେ ଲୋକ ଯଦି ବରଂ ଜାଣିବ ଯେ ଆରମେଚର ପୋଡ଼ିଯାଇଛି ତେବେ ସେ ଚାରିଆଡ଼େ ଯାଇଁ ହଲ୍ଲା କରିଦେବ, ଆମକୁ ଠକ ବୋଲି କହିବ । ଆଉ ଗୋଟାଏ ଫ୍ୟାନରୁ ଆରମେଚର କାଢ଼ି ଏଥିରେ ଲଗାଇଦିଅ । କମ୍ପାନୀକୁ ପୋଡ଼ା ଆରମେ-ଚରଟି ପଠାଇଦେବା, ସେଠୁ ସଜଡ଼ା ହୋଇ ଆସିଗଲେ ସେ ଫ୍ୟାନରେ ଲଗାଇଦେବା ।

ମିସ୍ତ୍ରୀ ଅବସ୍ଥାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୁଝି ସେହିପରି କରିଦେଲା । ତହିଁ ଆରଦିନ ପ୍ରେସ୍ ମାଲିକେ ଯାଇଁ ଦୋକାନୀ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବାରୁ ଦୋକାନୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜଣକ ହସି ହସି ତାଙ୍କୁ କହିଲେ—ଆଜ୍ଞା କିଛି ହୋଇନଥିଲା, ନୂଆ ଫ୍ୟାନଟା । କନେକ୍‌ସନ୍‌ଟା ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଟିକିଏ ଢିଲା ଯାଇଥିଲା । ତାକୁ ଟିକିଏ କସି ଦେବାରୁ ଫ୍ୟାନ ଯୋଉ ନୂଆକୁ ସେଇ ନୂଆ, ଖରାପ ହେବ କାହିଁକି ? ହେଇ ଦେଖନ୍ତୁ କପରି ଚାଲିଛି—ଏହା କହି ସେ ଫ୍ୟାନଟିକୁ ଚଳେଇ ଦେଖେଇଦେଇ କହିଲେ—ନୂଆ ଫ୍ୟାନଟା କେଉଁଠି ଟିକିଏ ଢିଲାଢିଲି ହୋଇଯିବ, ଟିକିଏ କସିକାସିଦେଲେ ପୁଣି ଚାଲିବ । ସବୁ ନୂଆ ଫ୍ୟାନରେ ଏମିତି ଟିକିଏ ଢିଲାଥାଏ । ନିଅନ୍ତୁ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ । ଯଦି ଆଉ କିଛି ଗୋଳମାଳ ହୁଏ ତେବେ ଯାଙ୍କେ ମାଙ୍କେ ଆମ ପାଖକୁ ନେଇ ଆସିବେ ।

ଫ୍ୟାନ ନେଇ ଫେରିଲାବେଳେ ପ୍ରେସ୍‌ମାଲିକ ମନେ ମନେ ହସୁଥାଆନ୍ତି ଆଉ ଭାବୁଥାଆନ୍ତି—ଦୋକାନୀଟି ବିଚରା ନିଜ ସୁନାମକୁ ରଖିବାପାଇଁ କେଡ଼େ ଯତ୍ନବାନ୍ ! ବଦନାମକୁ ସେମାନଙ୍କ କେତେ ଡର !

ସୁଲଭ ଶୌଚାଳୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ

ବାଟଛେଳ ଗାଁଟା ଗୋଟାଏ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଗାଁ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଗାଁରେ ଲୋକେ ସାଧାରଣତଃ ଅଗା ବଗା ଖଗା ପରି ମନେମନେ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବାଟଛେଳ ଗାଁ କଥା ନିଆରା । ସମସ୍ତେ ମେଣ୍ଢାଦଳ ପରି ଏକମୁହାଁ । ଜଣେ ଯୁଆଡ଼େ ଯିବ ସମସ୍ତେ ତା' ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼େଇବେ । ସେ ଗାଁଟା ଥିଲା ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଦଳଙ୍କ ଏକ ଅଭେଦ୍ୟ ଦୁର୍ଗ । ବୋଳଝାଞ୍ଜି ଦଳ ଏ ଦୁର୍ଗକୁ ଫଟେଇବା ଲାଗି ବହୁ ବହୁ ପେଞ୍ଚମାନ ଖଞ୍ଜି-ଥିଲେ, ହେଲେ ସବୁ ଫସରଫାଟି ଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ ଯୋଉ ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆକୁ ସେଇ ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ।

ହାଲି ନିର୍ବାଚନବେଳେ ସାରାଦେଶରେ ତୋଖଡ଼ମାର ନେତାମାନେ ସେ ଦୁର୍ଗକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ଲାଗି କମର କଷି ଆସିଥିଲେ । ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆଦଳ ଗାଁ ଉପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆସ୍ଥା ରଖିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ବୋଳଝାଞ୍ଜିଆଙ୍କ ଏପରି ଏକ ବିରାଟ ଆକ୍ରମଣ ଯୋଗୁଁ ଟିକିଏ ହଡ଼ବଡ଼େଇ ଗଲେ । ବୋଳଝାଞ୍ଜିଆଦଳ ଭୁହାକୁଭୁହା ସଭା ବସେଇଲେ । ଗାଁର ଭୂଗୋଳଟା କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ପ୍ରତିକୂଳିଆ ଥିଲା । ରାତିରେ ସଭା କରିବା ଏକ ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା । ଗାଁ ଭିତରକୁ ଯେଉଁ କଚ୍ଚାରାସ୍ତାଟି ଯାଇଥିଲା ତାହା ମାସେ ବା ଦି'ମାସ ଛଡ଼ା ବର୍ଷଯାକ କାଦୁଅରେ ପଚର ପଚର ହଉଥିଲା । ବୋଳଝାଞ୍ଜିଆଦଳ ଯେଉଁଦିନ ପ୍ରଥମ କରି ସେଠି ସଭା ଆରମ୍ଭ କଲେ ସେଦିନ ତାଙ୍କୁ ବହୁ ଅସୁବିଧା ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କୁ ବସିବାକୁ ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନେକ ଯେହିପରି ଠିଆ ହୋଇ ଶୁଣିବାକୁ ପସନ୍ଦ କଲେ । କେତେଜଣ ଅବଶ୍ୟ ବୋଲମାନି ବସି-ଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବସିବା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଇହି ଇହି ଶବ୍ଦ କରି ଠିଆ

Digitized by srujanika@gmail.com

ହୋଇଗଲେ । ରାତି ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ବିଶେଷ ଜାଣି ନପାରି ଗାଁବାଲାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିତ୍ୟକ୍ତ କାଦୁଅ ଉପରେ ବସିଯାଇଥିଲେ । ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ସଭାସ୍ଥଳ ଗୁଡ଼ି ଘରକୁ ପଳେଇଗଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ ଶୌଚହୋଇ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହେଲେ । ଲୋକମାନେ ବସୁନଥିବାର କାରଣ ବକ୍ତାମାନେ ଜାଣିଗଲେ ଏବଂ ଏହି କାରଣକୁ ସେମାନେ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କଲେ । ଜଣେ ବକ୍ତା କହିଲେ—ଭାଇମାନେ ! ଆପଣମାନେ ତ ଲଗଲଗ ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆଦଳଙ୍କୁ ଭୋଟ୍ ଦେଇ ଗାଦିନସୀନ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣଙ୍କ ଗାଁ ପାଇଁ କ'ଣ କରିଛନ୍ତି ? ଏଗୁଡ଼ାକ କେହି ସହିବ । ଆପଣ-ମାନଙ୍କଠାରୁ କେବଳ ଭୋଟଟି ନେଇଗଲେ ତାଙ୍କ କାମ ସରିଲା । ଭୋଟ-ବାସୀବିନ ସେମାନେ ଆଉ ଲେଉଟି ଆପଣମାନଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହୁଁ ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ କହିବି ଆପଣମାନେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏପରି ବେପରବା କରିଦେଇ-ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯଦି ଆପଣଙ୍କ ଗାଁର କିଛି ଉପକାର କରି ନପାରିଲେ ତେବେ ଆପଣମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ କାହିଁକି ଭୋଟଦେବେ ? ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଏ ଗାଁପରି ଏକ ଶ୍ରୀହୀନ ଓ ଚରମ ଅନୁନ୍ନତ ଗାଁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଆମେ ସବୁ ଦେଖି ସାରିଲୁଣି । ଏଠି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଉଚ୍ଚବିଦ୍ୟାଳୟ ନାହିଁ । ଗୁହାଳ ପରି କେତୋଟି ଭଙ୍ଗାକାନ୍ଥ ବିଶିଷ୍ଟ ଛପରଘର ଅଛି । ଏତେବଡ଼ ଗାଁଟାରେ ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆଦଳ ପିଇବାପାଣିର କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ପାରିଛନ୍ତି କି ? ଭଲରେ ମନ୍ଦରେ ସଭାସମିତି କରିବା-ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଭଲ ପଡ଼ିଆ ନାହିଁ । ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆମାନଙ୍କର କଅଣ ଆଖି ଫୁଟିଯାଇଛି ? ଗାଁର ଏ ବିକଳ ଅବସ୍ଥା ଦେଖିପାରୁନାହାନ୍ତି ? ଯେଉଁଠି ଟିକିଏ ଫାଙ୍କା ପଡ଼ିଆ ମିଳିଲା ସେଇଠି ସମସ୍ତେ ଦୁଇ କଲେ । ନକରିବେ ବା କାହିଁକି ? ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆଦଳ କେଉଁଠି ଗୋଟାଏ ସରକାରୀ ପାଇଖାନା କରି ଦେଇଛନ୍ତି କି ? ଗାଁବାସୀଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ତଥା ସଭାସମିତି ପାଇଁ କେଉଁଠି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ପଡ଼ିଆ ରଖିଦେଇଛନ୍ତି କି ? ମୂର୍ଖ ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆଦଳଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ଏତେ ଟିକିଏ ପଶୁନାହିଁ ଯେ ପଡ଼ିଆରେ ଏଣେତେଣେ ଦୁଇ କଲେ ଅଙ୍କୁଶ କୃମି ବା ହୁକ୍‌ୱାର୍ମ ରୋଗ ଗାଁ ସାରା ବ୍ୟାପିଯାଏ । ସେଥିରେ ସେମାନଙ୍କର ଯାଏଆସେ କେତେ ? ସେମାନେ ତ ସବୁବେଳେ ଫ୍ଲସ୍ ପାଇଖାନାରେ ଦୁଇ କଲେ, ତାଙ୍କର ପାଇଖାନାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ତୁମ ଗାଁ ଠାକୁରଘରଠାରୁ ଆହୁରି ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ । ଚଟାଣ ଓ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ିକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାର୍ବଲ ପଥରରେ ଛୁଆଣି । ଗୋଟାଏ ଚେନ୍ ଟାଣିଦେଲେ ଭସଭସ ହୋଇ ପାଣି ବାହାରି ମଇଳାତକ ଧୋଇନେଇଯାଏ । ସେ ମଇଳାପାଣିଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଭାବରେ ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇ ରହିଛି ଯେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ କ୍ରିମି ପଦାକୁ ବାହାରିପାରିବ ନାହିଁ କି କାହାକୁ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ସେଇ ଭଣ୍ଡ ପ୍ରଚାରକମାନେ ଠିକଏ ହେଲେ ଭାବିପାରୁନାହାନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଭୋଟରେ ସେମାନେ ଏପରି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଭୋଗ କରୁଚନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ସାମାନ୍ୟତମ ସୁବିଧା ମଧ୍ୟ କରିପାରୁନାହାନ୍ତି । ଏପରି ପ୍ରଚାରକମାନଙ୍କୁ ଆପଣ କାହିଁକି ଭୋଟ ଦେବେ ? ଆପଣମାନଙ୍କ ସେବା କରିବାପାଇଁ ଆମକୁ ଥରେ ମାତ୍ର ସୁବିଧାଦେଇ ଦେଖନ୍ତୁ ଆମେ ଆପଣ-ମାନଙ୍କ ପାଇଁ କ'ଣ କରୁଛୁ । ଆପଣ ଯଦି ଆମକୁ ଭୋଟ ଦେବେ ତେବେ ଆମେ ପ୍ରାଥମିକ, ମାଧ୍ୟମିକ ଓ ଉଚ୍ଚବିଦ୍ୟାଳୟମାନ ଏଠି ଛତୁପରି ଫୁଟେଇଦେବୁ । ପରେ ପରେ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟଟାଏ ମଧ୍ୟ କରିଦେବୁ । ପାନୀୟଜଳର ସୁବିଧାପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘର ଜାଗାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନଳକୂପ ବସେଇଦେବୁ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଟାଇଲଘର କରିଦେବୁ । ତା'ହେଲେ ଆପଣମାନେ ନଡ଼ା ବଞ୍ଚେଇ ଗୋରୁଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବେ । ଆପଣମାନଙ୍କ ଗୋଖାଦ୍ୟ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ହୋଇଯିବ । ସଭାସମିତି ପାଇଁ ଆମେ ଏକ ଭଲ ସ୍ଥାୟୀ ମଣ୍ଡପ ତିଆରି କରିଦେବୁ । ଗ୍ରାମର ଠାକୁର ଘରକୁ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ିଆ ମନ୍ଦିର କରିଦେବୁ । ତା' ପାଖକୁ ଲାଗି ଗୋଟିଏ ପୋଖରୀ ଖୋଳାଇଦେବୁ । ଗାଁ ଭିତରକୁ ଆସିଥିବା ରାସ୍ତାଟିକୁ ଏକଦେବଳକେ ପିଚ୍ରାସ୍ତା କରିଦେବୁ । ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆମାନେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଫ୍ଲସ୍ ପାଇଖାନା ପରି ସୁଲଭ ଶୌଚାଳୟମାନ ଏଠାରେ ଗଢ଼ିଦେବୁ । ସେମାନଙ୍କ ଅପକର୍ମ ଯୋଗୁ ଆପଣମାନେ ଯେଉଁ ଅସୁବିଧା ଭୋଗୁଛନ୍ତି ଓ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ତାହାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଡାକ୍ତରଖାନା ଖୋଲିଦେବୁ ।

ବାରମ୍ବାର ସଭାକରି ଶୁଆପରି ଏହି କଥାକୁ ଦୋହରେଇବା ଫଳରେ କେତେଜଣ ଗାଁବାଲାଙ୍କର ମନ ଠିକଏ ହଲଚଲ ହୋଇଗଲା । ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆଦଳ ଗାଁଟିକୁ ନିଜର ଦୁର୍ଗ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିବାରୁ ନାହିଁରେ ତେଲ ପକେଇ ଶୋଇପଡ଼ିଥିଲେ । ଗାଁବାଲାଏ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଧାଇଁ-ଯାଇ ବୋଳକଛାଞ୍ଚିଆ ଆକ୍ରମଣ କଥା ଶୁଣେଇଦେଲେ ଏବଂ ଗାଁକୁ ଯାଇ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶୀଘ୍ର ପାଲଟା ଜବାବ ନ ଦେଲେ କେତେ ଲୋକ ଫିଙ୍କି ଯାଇପାରନ୍ତି ବୋଲି ସତର୍କ କରାଇଦେଲେ । ଟୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପିଠି ଥାପୁଡ଼େଇ ଓ ପ୍ରବୋଧ ଦେଇ କହିଲେ—ଧର୍ଯ୍ୟଧର । ସେ ମୂର୍ଖଫର୍କ । ଲୋକଗୁଡ଼ାଙ୍କ କଥାରେ ବିଚଳିତ ହୁଅ ନାହିଁ । ସେମାନେ ହେଲେ କହନେବାଲା, ଖାଲି ଗପୁଥିବେ; ଆମେ କାମ କରନେବାଲା, ଆମେ କାମ କରି ଦେଖେଇଦେବୁ । ବୋଳଝାଞ୍ଜିଆ ଯେଉଁ କଥା ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଛନ୍ତି ଆମେ ତାକୁ ହିଁ ଆଗତ୍ତୁରା କରେଇଦେଇ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରେଇଦବା ।

ଆଲୋଚନାରେ ସ୍ଥିର ହେଲା ଆଗେ ପାଇଖାନା ସମସ୍ୟାଟି ସମାଧାନ କରିବାକୁ ହେବ । ଦୁଇ-ତିନଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଗାଁରେ ଗୋଟିଏ ନାହିଁନଥିବା ସୁଲଭ ଶୌଚାଳୟ ତିଆରି କରାଯିବ ବୋଲି ପାଇଖାନା ମନ୍ତ୍ରୀ ନିର୍ଭର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ।

ଦିନକପରେ ବାଟଛେଇ ଗାଁରେ ସାଜସାଜ ଧ୍ୱନି ଠ ବୁଲିଗଲା । ସୁଲଭ ଶୌଚାଳୟ ପାଇଁ ଇଟା, ସିମେଣ୍ଟ, ଛଡ଼ି ସମେତ ସାନିଟାରି ଫିଟିଙ୍ଗ୍-ସବୁ ଟ୍ରକ୍ ସବୁରେ ବୁହାହୋଇ ଗାଁରେ ଗଦା ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦିନରାତି କାମର ଧୂମ୍ ଲାଗିଗଲା । ଗାଁରେ ଯେତେଲୋକ ସେତିକ ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ମୂଲିଆ ମିସ୍ତ୍ରୀ ରାଜ ଓ କନଟ୍ରାକଟମାନେ ମନମୁନ ଲଗେଇ କାମରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ । ଗୃହ୍ମ ଗୃହ୍ମ ଗୋଟାଏ ଏକନମ୍ବରିଆ ସୁଲଭ ଶୌଚାଳୟ ଗାଁରେ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଠିଆହୋଇଗଲା । ପାଇଖାନାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଜଗର ଫଳରେ କାନ୍ଥ ଚଟାଣଗୁଡ଼ିକ ମାର୍ବଲପଥରରେ ଗୁଡ଼ଣି ହେଇଗଲା ।

କଥାଉଠିଲା ଏଡ଼େବଡ଼ ମାତବରିଆ ସୁଲଭ ଶୌଚାଳୟଟାଏ ଖାଲି ତିଆରି କରିଦେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ବୋଳଝାଞ୍ଜିଆଙ୍କ ଆଗରେ ତାହାର ଶୁଭଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାକୁ ହେବ । ତାକୁ ସ୍ୱୟଂ ପାଇଖାନାମନ୍ତ୍ରୀ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବେ । ସେଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ମାତବରିଆ ଉତ୍ସବ କରିବାକୁ ହେବ । ପାଇଖାନାମନ୍ତ୍ରୀ ଟିକଏ କୁନ୍ଥୁକୁନ୍ଥୁ ହେଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଆଗ୍ରହ ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଦେଲେ । କହିଲେ — ହଉ, ଆପଣମାନଙ୍କର ଯେବେ ଏତେ ଆଗ୍ରହ ମୁଁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜ୍ୟୋତିଷଙ୍କୁ ଡକାଗଲା, ସେ ବହୁତ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଉଟାଇ ଓ ଖଣ୍ଡି ନାଣ୍ଡି ଗଣନା କରି ସ୍ଥିର କରି ଦେଲେ ଯେ ରବିବାର ଅପରାହ୍ନ ଗୃରଟାବେଳେ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେବ । ଏ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମାତ୍ର ପନ୍ଦରମିନଟ୍ ରହିବ । ଏହାରି ଭିତରେ ଦ୍ୱିଷ୍ଠାମ୍ବୁ କର୍ମ ସମାପନ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହା ଅନ୍ୟଥା ହେଲେ ନାନାପ୍ରକାର ବ୍ୟାଘାତ ପଡ଼ିବ ।

ମନ୍ତ୍ରୀ ବଡ଼ ହଇରାଣରେ ପଡ଼ିଲେ । ସେ ବଡ଼ ଦସ୍ତକବଜିଆ ଲୋକ । ପାଇଖାନାରେ ତାଙ୍କର ଅଧଘଣ୍ଟାରୁ ଘଣ୍ଟାଏ ଅତିବାହିତ ହୁଏ । ତାଙ୍କୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଫୁରୁସତ୍ ନଥିବାରୁ ବେଳେବେଳେ ସେ ଗ୍ଲୋଟକାଟିଆ ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ି ସାରିଦିଅନ୍ତି । ଯେତେ ପୂରାପୂରି ଖୋଲସା ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ପାଇଖାନାରୁ ଉଠିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପନ୍ଦରମିନଟ୍ ଭିତରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପନ କରିବା ଏକ ଦୁରୂହ ବ୍ୟାପାର । ଲୋକମାନଙ୍କର ଉତ୍ସାହକୁ ତେବେଇ ରଖିବାଲାଗି ସେ ସବୁଥିରେ ହଁ ହଁ କରିଦେଇଗଲେ । ସବୁପ୍ରକାର ଗୋଳମାଳକୁ ଡାକ୍ତର ସଜାଡ଼ି ଦେଇପାରିବେ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇଗଲା । ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ନିଜ କ୍ୱାର୍ଟରସ୍‌କୁ ଡକାଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇଦେଲେ—ଦେଖନ୍ତୁ, ଡାକ୍ତରବାବୁ, ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ମୁଁ ଜଣେ ଦସ୍ତକବଜିଆ ଲୋକ । ପାଇଖାନାରେ ବସିବାର ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟା ବାଦ୍ ମୋର ଦସ୍ତ ଧୀରେମୁସ୍ତେ ଖଲାସ ହୁଏ । ଜ୍ୟୋତିଷୀ ଅଙ୍କକଷି, ଶୁଭମୁହୂର୍ତ୍ତ ବାହାର କରିଛନ୍ତି ଯେ—ମୁଁ ଗୃରଟାଠାରୁ ଗୃରଟା ପନ୍ଦର ଭିତରେ କ୍ଷୌରକର୍ମ ସମାପନ କରିବି । ତେଣିକି ଗ୍ରହମାନେ ମୋତେ ବେଢ଼ିଯାଇ ନାନାପ୍ରକାର ଅମଙ୍ଗଳର ସୂତ୍ରପାତ କରିବେ । ଡାକ୍ତରବାବୁ ସମବେଦନା ପ୍ରକାଶକରି କହିଲେ—ହଁ ହଁ, ଏ ଖେଚରା ବୋଳଝାଞ୍ଜିମାନେ ହୁଏତ କଳାପତାକା ଦେଖାଇଦେବେ, ବିରୋଧାତ୍ମକ ଧ୍ୱନିମାନ ଦେଇଦେବେ । ମନ୍ତ୍ରୀ ଯୋଗିଦେଲେ ଖାଲି କ'ଣ ସେତିକି । ଅଲୁଇଁଆଏ ପଚୁଅଣ୍ଡା ଓ କମଳାକୁ ନିକେଟ୍ ପେଣ୍ଡୁକରି ଏବଂ ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଓ୍ୱିକେଟ୍ କରି ବୋଲିଂ କରିପାରନ୍ତି । ଡାକ୍ତରବାବୁ ପ୍ରବୋଧ ଦେଇ କହିଲେ—ଆଜ୍ଞା ଚିନ୍ତାକରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଏମିତିଆ ଖାଦ୍ୟ ଓ ଜୁଲାପ୍‌ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବି ଯେ ଆପଣ ଅପରାହ୍ନ ସାଢ଼େତିନିଟାବେଳେ ପ୍ରକୃତି ଡାକରା ପାଇପାରିବେ । ଆପଣ ଦସ୍ତକବଜିଆ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାକୁ ଅଧଘଣ୍ଟାଯାଏ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବେଶ୍ ସମ୍ଭାଳି ନେଇପାରିବେ । ବାସ୍ ଗୃହଣଟାବେଳେ କୋଲପ ଖୋଲି ପାଇଖାନାରେ ବସିଯିବା ମାତ୍ରେ ଆପଣଙ୍କ ପେଟ ସଙ୍ଗେ ମନଙ୍କ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇଯିବ । ମନ୍ତ୍ରୀ ଖୁସ୍ ହୋଇଗଲେ । ପ୍ରବୀଣ ଡାକ୍ତର ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ ଖାଦ୍ୟ ଓ ଜୁଲାପ୍‌ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଲେ ।

ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ ରବିବାରଦିନର ଉତ୍ସବ ପାଇଁ ସମସ୍ତାନୁବର୍ତ୍ତିତା ରେକ୍‌ଠୋକ୍ ଭାବରେ ପାଳନ କରାଗଲା । ମନ୍ତ୍ରୀ ସାଢ଼େତିନଟାବେଳେ ସୁଲଭ ଶୌଚାଳୟ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ସବୁକଥା ତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଇଚ୍ଛାଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ନାହିଁ । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ସାଙ୍ଗକୁ ଷ୍ଟେଟର-ମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା, ଦାଦା କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା, ସର୍ବୋପରି ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଉପରେ ପାଇଁଗୁଣ କରିବେ । କଥାଟା ବି ସେଇଆ ହୋଇଗଲା । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଗାଡ଼ି ଆସୁ ଆସୁ ବାଟରେ ତିନିଜାଗା ଅଟକି ଗଲା । ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ହାତରୁ ସେଇସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଫୁଲମାଳ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଓ କିଛି କିଛି ଚୁଇଁ ବକ୍ତୃତା ପରିବେଷଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସେତେବେଳକୁ ତଳବ ଦେଖାଇ ସାରିଲାଣି । ଡାକ୍ତରବାବୁ ଏମିତିଆ ଔଷଧର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ ଯେ ତିନିଘଣ୍ଟା ପଚିଶ ମିନିଟ୍ ବେଳକୁ ପେଟର ସମସ୍ତ ମାଲ ଖଲାସ ହେବାପାଇଁ ପଛ ଗେଟ୍ ପାଖରେ ଠେଲାପେଲା ଲଗାଇଥାନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରୀ ଏକାବେଳକେ ଅପଦସ୍ଥ ହେବା ଉପରେ । ପାଇଖାନା ଦ୍ୱାରମୁହଁ ପାଖରେ ନୂଆତାଲାଟାଏ ପଡିଥିଲା । ରକ୍ଷକ ଗୃହଧରି ତିଆରି ହୋଇ ଛିଡ଼ାହୋଇଥାଏ । ମନ୍ତ୍ରୀ କାର୍‌ରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ଚାବି ଚାବି ବୋଲି ରଡ଼ିଛାଡ଼ିଲେ । ରକ୍ଷକ ତରତର ହୋଇ ଭୁଲ୍‌ରେ ଡାହାଣ ପକେଟ୍‌ରେ ଥିବା ଚାବିଟାକୁ ଥାଳିଆରେ ଥୋଇ ବଢ଼େଇଦେଲା । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ସେତେବେଳକୁ ଅସମ୍ଭାଳ, ଏଣେ କୋଲପରେ ଚାବିଟା ପଶୁନାହିଁ । ପ୍ରାଣବିକଳରେ ଚାବିଟାକୁ ରକ୍ଷକ ମୁହଁକୁ ଫୋପାଡ଼ିଲେ । ଏଣେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଜୟଜୟକାର ଧ୍ୱନି ଆଖପାଖକୁ କମ୍ପେଇ ଦେଉଥାଏ । ରକ୍ଷକ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଠିକ୍ ଚାବିକାଠିଟା ଆଣିଦେଲା । ମନ୍ତ୍ରୀ କିନ୍ତୁ ଏତେଦୂର୍ ବିକଳ ଓ ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ ଯେ ଚାବିଟାକୁ କୋଲପରେ ପୂରାଇବାକୁ ଦୁଇ ତିନିଥର ବ୍ୟର୍ଥ ପ୍ରୟାସ କରି ପକାଇଲେ । ଏଣେ କୋଲପ ଫିଟିଲା ବେଳକୁ ପଛଆଡ଼େ ସବୁ ଅଘଟଣ ଘଟିଗଲା । ବନ୍ଧୁମାନେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜେଲ୍‌ଗେଟ୍‌କୁ ଜୋରଜୁଲମ କରି ଠେଲାପେଲା ମେଲା କରିଦେଇ ପଦାକୁ ବାହାରି ଆସିଲା ପରେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପେଟ ଭିତରେ ବିପ୍ଳବୀମାନେ ପଛ-ଗେଟ୍‌କୁ ଠେଲାପେଲା ପଦାକୁ ବାହାରି ଆସିଲେ । ତଥାପି ମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରାଣ-ବିକଳରେ ପାଇଖାନା ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଭିତରୁ କବାଟଟା ଲଗାଇ ଦେଲେ । ପଦାରେ ବହୁ ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଚଉଧରି ମୁହଁକୁ ଦୁଃଖର ସହିତ ଗୋହିଁ ଥିଲେ ଏବଂ କେତେକ ବୋଲକାଞ୍ଜିଆ ହୋ-ହୋ ହୋଇ ହସୁଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସତୀର ଯନ୍ତ୍ରଣା

ଚଣ୍ଡୀସମିତିରେ ସେଦିନ ଉତ୍ତେଜନା ଜୋର ରହିଥାଏ । ସଭାପତି ରଣଚଣ୍ଡୀ ନାୟକ ବହୁତ ଆଗରୁ ଚାଲିଆସିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ସମ୍ପାଦିକା ଉଗ୍ରଚଣ୍ଡୀ ଷଡଙ୍ଗୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ମେମ୍ବର ହରଚଣ୍ଡୀ ସାମନ୍ତରାୟ ବହୁ ଚାମଣ୍ଡାଙ୍କୁ ଧରିଆସି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ବସିଲେ । ମେମ୍ବର ନଥିବା ଭଉଣୀମାନେ ମଧ୍ୟ ସେଠି କ'ଣ ହେଉଛି ବୋଲି କୌତୂହଳୀ ହୋଇ ସଭାଗୃହ ଭିତରକୁ ପଶିବାକୁ ବସିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ହରଚଣ୍ଡୀ ଜଣଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ଦେଇ ପଚାରିଲେ ଆପଣଙ୍କ ନାଁ ?

—ମୋ ନାଁ ସୀତା ଦେବୀ ।

—ସୀତା ଦେବୀ! ନା ନା, ଏଠି ତୁମେ ପଶିପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରତିହିଂସାପରାୟଣା ନୁହନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ମଦ୍ୟପ ସ୍ୱାମୀଠାରୁ ଅକଥନୀୟ ଅତ୍ୟାଚାର ସହି ସୁଦ୍ଧା ସ୍ୱାମୀକୁ ଖଡ଼ୁମୁଣ୍ଡାଏ ବା ବେଲଣାକାଠିରେ ପାହାରେ ନ ଦିଅନ୍ତି ସେମିତିଆ ନାରୀ ବା ଭଉଣୀମାନଙ୍କୁ ଏଠାରେ ବସିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯିବ ନାହିଁ । ଆପଣ ଶୀଘ୍ର ଏଠାରୁ ଫେରଯା'ନ୍ତୁ ।

ପରେ ପରେ ଆଉ ଜଣେ ଭଉଣୀ ଆସିଲେ । ହରଚଣ୍ଡୀ ତାଙ୍କୁ ନାଁ ପଚାରି ଜାଣିଲେ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଅନସୂୟା ଦାଶ । ତହୁଁ ସେ ଗର୍ଜିଉଠିଲେ—ପଳାଅ, ପଳାଅ, ତମେ ଏଠାକୁ ଆସି ଏ ଘରଟାକୁ ଅପବିତ୍ର କରିଦେବ । ଯେଉଁ ଲମ୍ପଟ ବେଶ୍ୟାସକ୍ତ ସ୍ୱାମୀର ନିର୍ମମ ଅତ୍ୟାଚାର ସହି, ସ୍ୱାମୀର ମନ ସନ୍ତୋଷ ପାଇଁ ପଙ୍ଗୁ ସ୍ୱାମୀକୁ କାନ୍ଧେଇ କାନ୍ଧେଇ ନିଏ, ତା'ର ନାମ ଅନୁସାରେ ଯାହାର ନାମକରଣ ହୋଇଛି, ତା' ଦେହର ରକ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ବରଫ ଭଳି ଶୀତଳ ହୋଇଯାଇଥିବ, ଏଠି ସେମିତିଆ ନାରୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପାଦଦେବାକୁ ଅଯୋଗ୍ୟ । ଶୀଘ୍ର ଏଠୁ ତୁମେ ପଳାଅ, ନହେଲେ ତୁମ ଦେହରୁ ନିର୍ଗତ ଭାଇରସ୍ ଆମ ସମିତିଗୃହକୁ ଏକାବେଳକେ ନଷ୍ଟ କରିଦେବ । ତମେ ଯାଅ ଏଠାରୁ, ଶୀଘ୍ର ଯାଅ । ଏହାପରେ ଜଣକ ପରେ ଜଣେ ଅହଲ୍ୟା, ଦ୍ରୌପଦୀ, ତାରା, କୁନ୍ତୀ, ମନ୍ଦୋଦରୀ, ସାବିତ୍ରୀ ଆଦି ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରାଗଲା । ଯେଉଁମାନେ ପୁରାଣ ଯୁଗର ଏହି ସତୀ ସ୍ୱାଧୀମାନଙ୍କର ନାମକୁ ଅନାୟାସରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହନକରି ଚାଲିଛନ୍ତି, ବିଶୃଙ୍ଖଳପୁରେ ସତ୍ୟପାଠକରି ନିଜର ନାମ ବଦଳାଇ-ନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ଏ ସଭାଗୃହକୁ ପଶିବାପାଇଁ ହକ୍‌ଦାର ନୁହନ୍ତି । କେହି ଛଦ୍ମନାମରେ ଯଦି ଲୁଚିଛପି ପଶିଯାଏ ତେବେ ସେମାନେ ଚଣ୍ଡୀସମିତିର କର୍ତ୍ତ୍ରୀ ସଭ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ନଷ୍ଟପ୍ରାୟ ବିଷାକ୍ତ କରି ପକାଇବେ । ହରଚଣ୍ଡୀଙ୍କର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଆନ୍ତରିକତା ଯୋଗୁ ପୁରାଣ ଯୁଗୀୟ ସତୀମାନଙ୍କର ନାମ ବହନ କରିଥିବା ଭଉଣୀମାନେ ସଭାମଧ୍ୟକୁ ପଶିପାରିଲେ ନାହିଁ, ଓଲଟି ସେମାନଙ୍କୁ ସୀମାବାହାରକୁ ତଡ଼ି ଦିଆଗଲା ।

ଚଣ୍ଡୀସମିତିର ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟା ଆସି ଘରେ ବସିଯିବା ପରେ ଗୃହପାଖ ଦୁଆର ବନ୍ଦ କରିଦିଆଗଲା । ଠିକ୍ ଦିନ ୧୨ଟା ବାଜିବା ମାତ୍ରେ ସମିତି ସଭ୍ୟା କାଉଁରୀ କାମଚଣ୍ଡୀ କଡ଼ି ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ମଧ୍ୟରୁ ଥରଥର ଏବଂ ମୋ ସଂସାର ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଗଲା, ଏହାର ବଦଳା ମୁଁ ଅଲବତ୍ ନେବି ବୋଲି କୁହାଟି ଗୋଟାଏ ବେତଧରି ଏକପ୍ରକାର ନାଚି ନାଚି ଆସି ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ଆସ୍ଥାନରେ ବସିଲେ । ଖାଇବି ଖାଇବି ବୋଲି କୁହାଟିଲା-ବେଳେ ଭଉଣୀମାନଙ୍କର କାନ ଝାଇଁ ଝାଇଁ ହୋଇଯାଉଥାଏ । ସଭ୍ୟା ରାମଚଣ୍ଡୀ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଦୀପ ଓ ଧୂପ ଥୋଇଦେଇ ବେକରେ ପଣତଟାକୁ ଗୁଡ଼ାଇ ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ତିନିଥର ମୁଣ୍ଡିଆମାରି ଓ ହାତଯୋଡ଼ି ତାଙ୍କ ପାଦତଳେ ବସିଲେ, ଘର ଏକାବେଳକେ ନିଶବ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ସଭ୍ୟାମାନେ ସମସ୍ତେ ହାତଯୋଡ଼ି ବସିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ କାଳସୀଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ—ମା, ତୁମେ କିଏ ? ଦୟାକରି କହନ୍ତୁ । କାଳସି କାମଚଣ୍ଡୀ କହିଲେ—ଏବେ ବି ଜାଣିପାରିଲୁ ନାହିଁ । ତେବେ ଶୁଣ, ମୁଁ ହେଉଛି ରୂପ କନଓ୍ୱାର । ମୁଁ ଏହି ଚଣ୍ଡୀସମିତିର ପଛରେ ଥିବା ଓ ବାଇଉଙ୍କ ଫଳ ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା ହୋଇ ଝୁଲୁଥିବା ସାହାଡ଼ାଗଛରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ରହିଛି । ପ୍ରତିହିଂସାର ନିଆଁ ମୋ ଦେହରେ ଦାଉଦାଉ ହୋଇ ସବୁବେଳେ ଜଳୁଛି । ମୋ ପ୍ରତିହିଂସାକୁ କିଏ ଚରିତାର୍ଥ କରିପାରିବ ସେପରି ଏକ ଭର୍ଲ ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇନଥିଲି । ଏହିକାମଚଣ୍ଡୀ ମୋ ସାହାଡ଼ାଗଛ ମୂଳକୁ ପରିସ୍ରା କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲି, ବାଇଡ଼ଙ୍କ ଝୁଲୁଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଡରିଲି ନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ତାକୁ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଗଲି । ତାହାର ଉପରେ ସବାର ହୋଇ ମୁଁ ତା' ତୋଟିରେ ଦାନ୍ତଲଗାଇ ଚିଁ ଚିଁ କରି ରକ୍ତ ପିଇବି । ମୁଁ ତାକୁ ଖାଇବି, ଖାଇବି । ରାମଚଣ୍ଡୀ ଧୂପଦାନୀରେ ଝୁଣାଗୁଣ୍ଡ ପକାଇଦେଇ କାଳସିଙ୍କ ଆଗକୁ ଠେଲିଦେଲା, କାଳସି ଫାସୁ ଫାସୁ କରି ସବୁ ଧୂଆଁ ତକ ପିଇଗଲେ । ଜଣେ ସଭ୍ୟ ହାତଯୋଡ଼ି ପ୍ରଶ୍ନକଲେ—"ମା", ତୁମେ କାହା ଉପରେ ରାଗିଛ ? କାହା ତୋଟି କଣାକରି ରକ୍ତ ପିଇବ ? କାଳସି ଘରି ଫଟେଇଲା ପରି କୁହାଟ ଛାଡ଼ି କହିଲା—ସେହି, ସେହି, ଚଣ୍ଡୀମଠର ମହନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ।

ଆଉ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ପଚାରିଲା—"ମା", ସେ ବୁଢ଼ାର କି ଦୋଷ, ସେ ତ ଆପଣଙ୍କର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରିନାହାନ୍ତି । ତୁମକୁ ଜିଅନ୍ତା ପୋଡ଼ିବାରେ ତାଙ୍କର ତ କିଛି ହାତ ନାହିଁ !

କାଳସି ଘଡ଼ଘଡ଼ ମାରିଲାପରି ହସି କହିଲା—ନାହିଁ ? ନାହିଁ ? ଲୋକେ ମୋତେ ଯେପରି ଆଳୁପୋଡ଼ିଲା ଭଳିଆ ପୋଡ଼ି ପକାଇଲେ ତାକୁ ସେହି ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କର ବୁଢ଼ାପରା ସମର୍ଥନ କରିଛି । ଷଣ୍ଣୁବର୍ଦ୍ଧନ ମଠର ପୋଥିମାନଙ୍କରେ କୁଆଡ଼େ ଏପରି ପୋଡ଼େଇକୁ ସମର୍ଥନ କରାଯାଇଛି, ତାକୁ ସମର୍ଥନ କରିବାଦ୍ୱାରା ସେ ଯଦି ଫାଶୀପାଏ ତହିଁକି ସେ ଭିଆର ।

ଜଣେ ସଭ୍ୟ ପଚାରିଲେ—ପୋଥିମାନଙ୍କରେ ଯାହା ଲେଖା ଅଛି ତାକୁ ସମସ୍ତେ ସମର୍ଥନ କରନ୍ତି ଏବଂ ସେ କଲେ । ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ଦୋଷ କେଉଁଠି ରହିଲା ?

ଚୁପ୍‌କର ଓଲମି । ସେ ପୋଥିକି ଲେଖିଛି କିଏ ? ଆମ ଭର୍ଲ ଜାତି କେହି ଲେଖିନାହାନ୍ତି । ପୁରୁଣାକାଳର ଲୋକ ଯେଉଁମାନେ କି ଭର୍ଲମାନଙ୍କୁ ଆଳୁବାଇଗଣ ବିଚାରିଥିଲେ ସେହିମାନେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ାହାଡ଼ା

Digitized by srujanika@gmail.com

ଧୋକଡ଼ାମାନେ ଗୋଟିଏ ମାଇପ ମରିଗଲେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମାଇପ କରିବେ । ସେ ବି ମରିଗଲେ ତାଙ୍କର ଝିଅ ବା ନାତୁଣୀ ବୟସର ଝିଅକୁ ପୁଣି ବାହାହେବେ । ସେମାନେ ମଲେ କାଳେ ତାଙ୍କ ଘରଘା ଆଉ ଗୋଟାଏ ଗେରସ୍ତ କରିପକେଇବ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆତ୍ମୀୟଙ୍କଗଣଙ୍କୁ ଖାଇବ, ସେଥିଲାଗି ପୋଡ଼େଇ ପକାଉଛନ୍ତି । ସେ ଗଣ୍ଡମୂର୍ଖମାନେ ଭାବୁ-ଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ବସି ତଳକୁ ଚାହିଁଥିବେ, ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲେ ମୁଣ୍ଡକୋଡ଼ହେବେ । ଖୋଦ ତାଙ୍କର ଜନଷଟାକୁ ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଲୋକ ଭୋଗକରିବ ଏଇଟା ସେମାନେ ସହିବେ କିପରି ?

ଆଉ ଜଣେ ସଭ୍ୟା ପଚାରିଲେ—"ମା", ପୁରୁଷ-ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ପୁରୁଷ ବଡ଼ । ବଡ଼ ଯାହା କହିବ ସାନ ତାକୁ ମାନିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ କି ? କାଳିଶି ଝଙ୍କାରି ହୋଇଉଠି ପୁଣି କହିଲେ—ଆଲୋ ହୁଣ୍ଡୀ, କିଏ କାହାଠୁ ବଡ଼ କିଏ କାହାଠୁ ସାନ ? ଆଦ୍ୟାଶକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ପରା ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ମହେଶ୍ୱର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ମହିଷାସୁରକୁ କେହି ମାରିପାରିଲେ ନାହିଁ, ଦୁର୍ଗା ପରା ମାରିଲେ । ପୁରୁଷ ବଡ଼ ହେଲେ କେମିତି ? ଏବେ ଆମ ସମ୍ବିଧାନ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପରା ସମାନ ଆସନ ଦେଇଛି । ପୁରୁଷମାନେ ବଡ଼ହେବେ କାହିଁକି, ସେ ସମାନ ବି କାଗଜପତ୍ରରେ କାମରେ ହେଉଛି କୁଆଡ଼ୁ ? ମଦୁଆ ସ୍ୱାମୀଗୁଡ଼ାକ ଅଧରାତିରେ ଘରକୁ ଫେରି ସେମାନଙ୍କ ଝିଅଙ୍କୁ ଭୁଛାଟାରେ ପିଟିପିଟି ଦରମରା କରୁଛନ୍ତି । କୋଉ ସମ୍ବିଧାନଆ ତାଙ୍କ ପିଠିରେ ପଡ଼ୁଛି ।

ଆଉ ଜଣେ ସଭ୍ୟା କହିଲେ—"ମା", ହାତଗଣତିରେ କେତେଟା ବୁଢ଼ାହାଡ଼ା ଏପରି ଝିଅ ପୋଡ଼େଇକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଛନ୍ତି ଓ ଉସୁକାଉ-ଅଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ କେହି ସେମାନଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରୁନାହାନ୍ତି । ଆମ ଦେଶର ଘରଆଡ଼େ ଝିଅ-ପୋଡେଇକୁ ନିନ୍ଦା କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଏଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନଦେଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ କି ?

ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ ବୋକୀ କେଉଁଠିକାର ! ସେ ବୁଢ଼ାହାଡ଼ାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡଦିଆ ନଗଲେ ଆଉ ଅନେକ ନୂଆ ବୁଢ଼ାହାଡ଼ା ତାଙ୍କ ଲଙ୍ଗୁଡ଼କୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିବେ ଓ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁବେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଉ ଜଣେ ସଭ୍ୟା ପଚାରିଲେ—"ମା", ଆପଣ ଯେଉଁ ବୁଢ଼ା କଥା କହୁଛନ୍ତି ସେ କିଛି ରମା ଦାମା ଶାମା ହୋଇନ, ତା' ପାଖରେ ବହୁତ ଲୋକ ସବୁବେଳେ ତାକୁ ଘେରି ରହିଥାନ୍ତି । ତା' ଦେହରେ ଟିପ ଲଗାଇବାକୁ ଆମର କାଡ଼ କାହିଁ ?

ହାଇଁରେ କପାଳ ! ତୁମକୁ ଝିଅ ଜନମ ଦେଲା କିଏ ? ଯେଉଁ ଜାତିରେ ରାଣୀ ଅହଲ୍ୟାବାଈ, ରାଣୀ ଦୁର୍ଗାବତୀ ଓ ଝାନ୍‌ସୀର ରାଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀବାଈଙ୍କ ଭଳି ଝିଅମାନେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ, ସେଠି ତୁମ୍ଭଭଳିଆ ହାଣ୍ଡିଶାଳସର୍ବସ୍ୱ ଝିଅମାନେ ଜନମହେଲେ କେମିତି ? ମୋ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାରର ବଦଳା ଯଦି ତୁମ୍ଭେମାନେ ନ ନେବ, ତେବେ ମୁଁ ବାଛିବାଛି ତୁମ୍ଭର ବଡ଼ପୁଅମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଚୋବେଇଯିବି । ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ଯଦି କିଛି ପଶୁଚି ନାହିଁ, ତେବେ ମୋ ସେବିକା ରାମଚଣ୍ଡୀକୁ ପଚାରିବ ସେ ତୁମକୁ ବାଟ ବତାଇଦେବ । ଏତିକ କହି କାଳିଶି ଗୋଟାଏ କାନଫଟା ଘୋର ରଡ଼ିଦେଇ ବାହୁଡ଼ିଗଲେ ଓ ଗ୍ରେବଖାଇ ତଳେ ଗଡ଼ିଗଲେ ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ସଭାନେତ୍ରୀ ରଣଚଣ୍ଡୀ କାମଚଣ୍ଡୀଙ୍କୁ ବହୁତ ବହୁତ ବଧେଇ ଦେଇ କହିଲେ—ବାଃ, ବାଃ, ନିଖୁଣ ଅଭିନୟ କଲୁ । ଏଇଟା ଆମ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ଏକ ଅଙ୍ଗ ବୋଲି କେହି ଭାବି ସୁଦ୍ଧା ପାରିଲେନି । ଆମ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ପ୍ରଥମଭାଗ ସଫଳକାମ ହୋଇଗଲା । ବାକି ପଶ୍ଚିମଭାଗ ଯେ ନିଶ୍ଚୟ ସଫଳ ହେବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଯାହା କରିବା କଥା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କରିଦେବା ଉଚିତ । ସବୁ ଚଣ୍ଡୀମାନେ ଏକ କବାଟକିଳା ବୈଠକରେ ବସି କର୍ମପନ୍ଥା ସ୍ଥିର କରିନେଲେ । ଉଗ୍ରଚଣ୍ଡୀ, କାମଚଣ୍ଡୀ ଓ ରାମଚଣ୍ଡୀ ତିନିହେଁ ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କର ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ମଠରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଅତି ଭକ୍ତିର ସହ ତାଙ୍କ ପାଦତଳେ ଗୋଡ଼ିତଳେ ପଡ଼ି ତାଙ୍କ ସମିତିରେ ସତୀପ୍ରଥା ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ବକ୍ତୃତା ଦେବାଲାଗି ବିନୀତ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ସତୀପ୍ରଥାର ଠେକ ଦେଖାଇବାଲାଗି ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କରଙ୍କ ତୁଣ୍ଡ ଗଲୁ କରୁଥିଲା । ସେ ବି ଚଣ୍ଡୀଙ୍କର ଏଥିପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇ କୃତକୃତ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ସଭାମଞ୍ଚ ଖୁବ୍ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସଜାଯାଇଥିଲା । ଚଉକିଟିକୁ ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗ ନାଇଲନ୍ କନାରେ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ-ଭାବେ ସଜାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପଛରେ ଓ ଦୁଇକଡ଼ରେ ନାଇଲନ୍ କନାର ପରଦାସବୁ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ବକ୍ତାଙ୍କ ପାଦ ରଖିବା ଜାଗାରେ ନାଲିକନା ବିଛାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଦାମିକା ନାଇଲନ ଚଦର ମୁଖ୍ୟବକ୍ତାଙ୍କୁ ଉପଢ଼ୌକନ ଦେବାଲାଗି ରଖାଯାଇଥିଲା । ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଆସି ମଞ୍ଚ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖନ୍ତି ତ ସ୍ଥାନଟି ଦାମିକା କନାରେ ସଜା ହୋଇ ଝଲଝଲ ଦିଶୁଛି । ସେ ମନେ ମନେ ଖୁବ୍ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ଭାବୁଥାନ୍ତି—ଯାହାହେଉ, ପୁରୁଷମାନେ ସତୀଦାହ ବିପକ୍ଷରେ ଯାହାକହୁ କୁହନ୍ତୁନା କାହିଁକି, ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ସେଥିପାଇଁ ବହୁତ ମମତା ରହିଛି । ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଉପରେ ତାଙ୍କର କ୍ରୋଧ ଓ ଘୃଣା ଗବଗବ ହୋଇ ଫୁଟିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଭାବିଲାଗିଲେ—ବାସ୍ତବିକ, ଏହି ସତୀ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଲାଗି ଭାରତ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିଷ୍ଠି ରହିଛି । ନ ହେଲେ ଏହା କେଉଁ ଦିନଠାରୁ ରୁଷ ଆମେରିକାଙ୍କ ଲଢ଼େଇ ଭିତରେ ଶେଷ ପାଇଯାଆନ୍ତାଣି ।

ଶଙ୍ଖ ହୁଳହୁଳି ଧ୍ୱନି ମଧ୍ୟରେ ସଭାକାମ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସଭାନେତ୍ରୀ ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କରଙ୍କ ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣନାକରି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମକୁ ରକ୍ଷାକରିବାଲାଗି ସେ ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ି ବାହାରିଛନ୍ତି ବୋଲି କହିଥିଲେ । ତାହା ପରେ ସମିତି ତରଫରୁ ତାଙ୍କ ବେକରେ ଗୋଟାଏ କର୍ପୂରମାଳ ପକାଇଦିଆଗଲା ଏବଂ ସୁଦୃଶ୍ୟ ନାଇଲନ ଚଦରଟି ତାଙ୍କ ଦୁଇକାନ୍ଧରେ ଲମ୍ବାଇ ଦିଆଗଲା । ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କର ମନେମନେ ଚଣ୍ଡୀମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ପ୍ରଶଂସା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଆଉ ଜଣେ ଚଣ୍ଡୀ ତାଙ୍କ ଆଗରେ କର୍ପୂର ଆରତି ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଶଙ୍ଖ ହୁଳହୁଳିରେ ସଭାସ୍ଥଳୀ କମ୍ପିଉଠିଲା । ଆରତି କରୁକରୁ ଚଣ୍ଡୀଙ୍କ ହାତରୁ ହଠାତ୍ ଆରତି ଥାଳିଟି ଖସିପଡ଼ିଲା । କଥାରେ କହନ୍ତି ଝୋଟକୁ ନିଆଁ ବାଇ, ନାଇଲନ୍‌କୁ ଡବଲ ବାଇ । ଗୁହୁଁ ଗୁହୁଁ ଓ ସମସ୍ତେ ହାଁ-ହାଁ କରୁ କରୁ ଚୌକି ଚାରିପାଖ ଓ ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କରଙ୍କ ବେକରେ ଲଗାହୋଇଥିବା ଚଦରକୁ ନିଆଁ ଖେପିଗଲା । ପଛ ପରଦା, ଦୁଇକଡ଼ ପରଦା ଟେବୁଲକନା ସବୁଆଡ଼େ ନିଆଁ ଗ୍ରାସିଗଲା । ବେକରୁ ଜଳନ୍ତା ଚଦରଟିକୁ ଫୋପାଡ଼ିଦେଇ ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କର ନିଆଁ ବାହାରକୁ ଦରପୋଡ଼ା ହୋଇ ପଳାଇଲେ । ଭାଗ୍ୟେ ସେ ସାଦା ତୁଳା ସୂତାର ପୋଷାକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିନ୍ଧିଥିଲେ । ନାଇଲନ୍ କପଡ଼ା ପିନ୍ଧିଥିଲେ ଆଉ ନିସ୍ତାର ପାଇବାର ବାଟ ନଥିଲା । ଚଣ୍ଡୀମାନେ ତାଙ୍କ ଉପରକୁ ଏବଂ ଘରଆଡ଼କୁ ପାଣି ପକାଇ ଲାଗିଲେ । ହେଲେ ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କରଙ୍କ ପିଠି ଓ ପିଣ୍ଡରେ ଗୁବା ଗୁବା ହୋଇ ଫୋଟକାମାନ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ କହିଲେ—ଆରେ ଆରେ ମୋତେ ଜୀଅନ୍ତା ପୋଡ଼ିପକାଇଲେ ରେ ! ଓହୋ, କି ଯନ୍ତ୍ରଣା ! ଜଣେ ଚଣ୍ଡୀ କେହି ନଶୁଣିଲାଭଳି କହିଲା—ରୂପକନ୍ଦର୍ପଙ୍କୁ ଏମିତିଆ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହୋଇଥିଲା ।

ସ୍ୱୟଂକନ୍ୟା

ମଖିରସ୍ ସାହୁର ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଜମାଥିବା ଟଙ୍କାର ପରିମାଣ ତିରିଶ ଲକ୍ଷରୁ ପଚିଶ ହଜାର କମ୍ ଥିଲା । ଏହି ପଚିଶ ହଜାର ଟଙ୍କାକୁ କିଂସେଇ ମେଣ୍ଢା, ଛେଳି ଗୃହଆଡ଼ୁ ଆଣି ନିଜ ଖୁଆଡ଼ରେ ଠୁଳ କଲାପରି, କିପରି ଗୃହଆଡ଼ୁ ଗୋଟେଇ ଆଣି ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଜମା କରିଦେବ, ସେହି ଚିନ୍ତାରେ ହଟର ଉହଳବକଳ ହୋଇପାଉଥିଲା । ଗୃହ ମହାଜନୀ କାରବାର କରି ସେ ଯେତିକି ଟଙ୍କା ଠୁଳ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ସେତିକି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ତା' ଆଗରେ ଆସି ଠିଆହୋଇ ଯାଉଥାଆନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କ ଅପାର କରୁଣାରୁ ସେ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଓ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ପାଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଯୋଗ୍ୟ ବର ଓ ତା' ବାପାକୁ ହେଙ୍ଗୁ ଶୁଙ୍ଘେଇ ଦେଇ ଝିଅଟିକୁ ଉଠେଇ ଦେଇଥିଲା । ବାପା ଓ ତା'ର ପୁଅ ଆଗରୁ ଜାଣିଥିଲେ ମଖିରସ୍ ସାହୁ ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷପତି । ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଝିଅ, ମଖିରସ୍ ନିଶ୍ଚୟ "ଲ" ଆକାରରେ ଯୌତୁକ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦେବ । କିନ୍ତୁ ସମୁଧୀ ତାକୁ ଠିଆଚିତା କାଟିଦେଲା । ସମୁଧୀକୁ ପ୍ରବୋଧ ଦେଇ ମଖିରସ୍ କହିଲା— ସମୁଧୀ, ତୁମେ ଯାହା ଖୋଜୁଛ ତାହା ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ କରିବ । ଟଙ୍କାଗୁଡ଼ାକ ମୁଁ ଗୃହଆଡ଼େ ଖେଳେଇ ଦେଇଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ହାତପଇଠ ହେବାକୁ ମୋତେ ଡେର୍ ସମୟ ଲାଗିବ । ତୁମେ ଯାହା କହୁଛ ମୁଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ତାହା ଦେଇଦେବି, ଏପରି ଗୁନିଆ ହେଉଛ କିଆଁ ? ଏତିକିରେ ସମୁଧୀ ଶାନ୍ତ ପଡ଼ିଗଲେ । ହେଲେ ମଖିରସ୍ ସବୁବେଳେ ମନରେ ଦୁଡ଼ୁଗୁଡ଼ୁ ହେଲା । ସମୁଧୀ ବିଫଳମନୋରଥ ହେଲେ କାଳେ ଜମିବାଡ଼ି ଉପରେ ଆଖିଦେବ ସେଥିଲାଗି ସେ ଲୁଚେଇ ଛପେଇ ପ୍ରାୟ ତିନିଭାଗ ଜମି ବିକ୍ରି କରିଦେଇ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ପଇଠକରି ଊନତିରିଶ ଲକ୍ଷ ପଚିଶ ହଜାର କରିଦେଲା । ତାକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାପର ପୂରା ତିରିଶଲକ୍ଷ କରିଦେବ ସେହି ଚିନ୍ତା ଓ ଉତ୍କଣ୍ଠାରେ ଦିନରାତି ଘାରିହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ରାତିରେ ତାକୁ ନିଦ ହେଉନି, ଯାହାକିଛି ତା'ର ହାତପଇଠ ହେଉଥାଏ ତାହା ଘର ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଲାଗିଯାଉଥାଏ । ଘରଟା ତାକୁ ଗୋଟାଏ ହୋମକୁଣ୍ଡ ଭଳି ଜଣାଯାଉଥାଏ । ସେ ହୋମକୁଣ୍ଡରେ ଯେତେ ଘିଅ "ସ୍ୱାହା" କଲେ ତାହା ତୃପ୍ତ ହେଉନଥାଏ । ବରଂ ଅଧିକ ଅଧିକ ହୋମାଗ୍ନି ଜଳି ଉଠୁଥାଏ । ତାକୁ ଯେମିତି ଶୁଣାଯାଉଥାଏ ମୋତେ ଆଉ ଘିଅ ଦିଅ, ଆଉ ଘିଅ ଦିଅ । ତା' ମନରେ ଷାଠିଏ ଭାଗ ହତାଶା ଓ ଚାଳିଶଭାଗ ଆଶା ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଥାଏ । ସେହି ଚାଳିଶଭାଗର ଦମ୍ଭ ଯୋଗୁ ତା'ର ଜୀବନ ରହିଥାଏ । ସେହି ଚାଳିଶଭାଗର ଆଶା ହେଲା— ତା'ର ଏକମାତ୍ର ପୁଅ । କିଛି ନହେଲେ ସେ ପୁଅ ବାଟେ ଯୌତୁକ ବାବଦରେ ପଚିଶ ହଜାର ଟଙ୍କାଟି ଆଦାୟ କରି କମାରି ମୁଣ୍ଡି ମାରିଦେବ । ପୁଅଟା ତ ନିର୍ଭୁଲ ସତ୍ୟ । ସେଥିଲାଗି ତାହା ଉପରେ ନଜର ନରଖି ସେ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ଆଖି ଖେଳେଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ପୁଅ ଚଣାଚଟା ସାଙ୍ଗୁ ବାପର ମାନସିକ ଅସ୍ଥିରତା ଭିତରେ କିପି ଅବସ୍ଥା ଅତିକ୍ରମ କରି ପାଗଳ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରୁଥାଏ । ବାପର ସେଥିକୁ ନଜର ଆସିବ ବା କାହିଁକି ? ପୁଅକୁ ଥୋପଡକାଇ କେମିତି ସେ ତିରିଶଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ମୁଣ୍ଡି ମାରିବ ସେହି ଚିନ୍ତାରେ ବିଭୋର ଥାଏ । ପୁଅ କିପି ଅଛି କି ପାଗଳ ହେଲାଣି ସେ କଥାରେ ତା' ମୁଣ୍ଡ ପଶିବ କୁଆଡ଼ୁ ? ଝିଅ ହୋଇଥିଲେ ସିନା ଚିନ୍ତା କରିଥାନ୍ତା ।

ଦିନେ ଜଣେ ପୁଲିସ କନେଷ୍ଟବଲ ଚଣାଚଟାକୁ ଧରି ମଖିଚୁସ୍ ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ତାହା ଆଗରେ ଫେରାଦ ହୋଇ କହିଲା— ଦେଖନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କ ପୁଅ ଅତି ବଜାରୀ ହୋଇଗଲା । ଗୋଟିଏ କଲେଜପଢ଼ୁଆ ଝିଅକୁ ଏକ ବାସନା କଥା କହିଦେବାରୁ ସେ ଗୋଡ଼ରୁ ଚଟିକାଢ଼ି ତାକୁ ସେକିଦେଲା । ସେତିକିବେଳେ ସେ ଲାଜରେ ପଳାଇ ନଯାଇ ଓଲଟି ତାହା ସାଙ୍ଗରେ ଧସ୍ତାଧସ୍ତି କଲା । ଏହା ଦେଖି ପାଖରୁ ଲୋକେ ଧାଇଁ ଆସି ଯୁବକୁ ଧରି ଆଚ୍ଛାକରି ଦେଇମାଡ଼ ଦେଲେ । ମୁଁ ସେଠି ହାଁ-ହାଁ କରି ନଥିଲେ ବିଚରା ରକ୍ତବୁହା ହୋଇଯାଇଥାନ୍ତା । ଥାନାକୁ ନବା ବାହାନାରେ ମୁଁ ତାକୁ ଏଠାକୁ ନେଇଆସିଛି । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପୁଅ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବୋଲି ଚିହ୍ନିଥିବାରୁ ସିନା ଏତକ ହୋଇପାରିଲା । ଥାନାକୁ ଯଦି ନେଇଥାନ୍ତି ତେବେ ଠେଙ୍ଗା ଡିଅରେ ତା' ଦେହଯାକ ଅଂବୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଆପଣଙ୍କ ଇଜ୍ଜତ୍ ମହତକୁ ବଞ୍ଚେଇଦେଲି ।

ବହୁପ୍ରକାର ଆପତ୍ତି ଆପଡ଼ କରି ମଖିଚୁସ୍ ପୁଲିସବାଲାକୁ ବିଦାୟ କରିଦେଲା ।

ଆଉଦିନେ ମଖିଚୁସ୍ ଶୁଣିଲା ଚଣାଚଟା କୁଆଡ଼େ ରାତିରେ କାହାଘରେ ପାଚିରି ଡେଇଁ ପଶିଥିଲା । ସେଠି ବି ସେମିତି ମାଡ଼ଖାଇ ଘରକୁ ପଳାଇ ଆସିଥିଲା । ସେ ଘରବାଲା ତହିଁଆରଦିନ ମଖିଚୁସ୍ ପାଖକୁ ଆସି କିଛି ଆଦାୟ କରି ନେଇଯାଇଥିଲା । ଏହିଭଳି ଦୁଇ ତିନୋଟି ଘଟଣାରେ ମଖିଚୁସ୍‌ର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ଭାବିଲା ଚଟାପଟ୍ ଚଣାଚଟାର ହାତକୁ ଦି'ହାତ ନ କରିଦେଲେ ସେ ବେଶି ପାଗଳ ହୋଇଯାଇଁ ସଢ଼ିଯିବ । ତେଣୁ ସେ ମଧ୍ୟସ୍ଥି ଫଉଜଙ୍କୁ କାମରେ ଲଗାଇଦେଲା ।

ପାତ୍ରୀ ବାଛିବାରେ ବାପପୁଅଙ୍କର ଘୋର ମତାନ୍ତର ଦେଖା-ଦେଲା । ସବୁଥିରେ ମା' ପୁଅର ପକ୍ଷ ନେଲା । ବାପ ଏକୁଟିଆ ପଡ଼ିଗଲା । ବାପର ଝୁଙ୍କ ଉଠିଥାଏ ତିରିଶିଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ମୁଣ୍ଡି ଉପରେ ମରିଯିବ ? ପୁଅର ଦରକାର ଥାଏ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଟଙ୍କା । ମା'ଙ୍କର ଦରକାର ଥାଏ ଭଲ ରାନ୍ଧଣାଗୁଣ-ଯୁକ୍ତ ଟଙ୍କା-ବିଯୁକ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ । ମା'ଙ୍କର ଏପରି ମତ ହେବାର କାରଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବେଶୀ ହୋଇଗଲେ ପୁଅ ସବୁବେଳେ ବୋହୂ ପାଖରେ ନାକେଇ ପଡ଼ିରହିବ । ବାପ, ମା କାହାକୁ ପଚାରିବ ନାହିଁ । ବୋହୂ ବି ପୁଅକୁ ସବୁବେଳେ ଉତ୍ୟକ୍ତ କରାଇବ । କାହାରି କଥା କାହାରି ସାଙ୍ଗରେ ଖାପ ଖାଇଲା ନାହିଁ । ମଖିଚୁସ ବିରକ୍ତ ଓ ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼ି ଶେଷରେ ସ୍ଥିରକଲା ଯେ ଗୋଟାଏ "ସ୍ୱୟଂକନ୍ୟା" ଉତ୍ସବ କରାଇବ । ପୁଅ ତା' ମନଲାଖି କନ୍ୟାଟିଏ ବାଛିନେବ । ଭଲମନ୍ଦ ପାଇଁ ସେ ଦାୟୀ ରହିବ । ବାପା ମା'ଙ୍କ ଉପରେ ଦୋଷଦେବାକୁ ଆଉ ରାସ୍ତା ନଥିବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବରପକ୍ଷରୁ ଖୋଜିବାକାମ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ବରବାଦ ହୋଇଯିବ । ସେଥିଲାଗି ମଖିଚୁସ୍ ଏ "ସ୍ୱୟଂକନ୍ୟା" ଉତ୍ସବ କରିବାପାଇଁ ସ୍ଥିରକଲା । ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା ଯେ ଧାନକଟା ଛୁଟି ସମୟରେ କନ୍ୟାପିତାମାନେ ସକନ୍ୟା ଆସି ସ୍କୁଲର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କୋଠରୀରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବେ । ବର ତା'ର କେତେଜଣ ମୁରବି ଓ ସାଙ୍ଗକୁ ନେଇ ସେଠାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭେଟିବ ଓ ଜଣକୁ ପସନ୍ଦ କରିବ । କନ୍ୟାପିତାମାନେ ମଖିଚୁସ୍‌କୁ ଲକ୍ଷପତି ବୋଲି ଭଲଭାବରେ ଜାଣିଥିଲେ, ସେଥିରେ ପୁଣି ଗୋଟିଏ ବୋଲି ପୁଅ । ଝିଅ ଏକାବେଳକେ ରାଣୀ ପାଲଟିଯିବ । ଏ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସମସ୍ତେ ରାଜି ହୋଇଗଲେ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନ ସମସ୍ତେ ଯାଇ ସ୍କୁଲ କୋଠରୀ ଏବଂ ସ୍କୁଲର ହଷ୍ଟେଲରେ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲେ । ମଖିଚୁସ ଚଣାଚଟା ସହିତ ଗୁରୁଜଣ ମୃଦୁସୁଲଙ୍କୁ (ମୃଦୁସୁଲାର ଫୁଲଂଗ) ଖଞ୍ଜିଦେଇ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ପାଇଁ ପଠାଇଦେଲା । ଚଣାଚଟା ମୃଦୁସୁଲି ପରିବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ଓ ଭଲ ଜାମା-ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ସ୍ଥଳକୁ ଗଲା । ପହିଲି କନ୍ୟା ପାଖରେ ମୃଦୁସୁଲମାନେ ପହଞ୍ଚି ଏହିପରି ତା'ର ବିବରଣ ଦେଲେ — ଇଏ ହେଉଛନ୍ତି ଅମୁକଙ୍କ ଝିଅ । ଏହାଙ୍କ ବାପା ଜଣେ ସ୍କୁଲମାଷ୍ଟର, ଇଏ ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ-ଯାଏ ପାଠପଢ଼ିଛନ୍ତି । ତେଣିକି ତାଙ୍କ ବାପା ପାଠ ପଢ଼ାଇବାକୁ ମନା-କରିଦେଲେ । ବୋଉ ପାଖରେ ରହି ଘରର ସବୁ ସଣୁଣା ଶିଖୁଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ମା' ଜଣେ ପକ୍କା ରାନ୍ଧୁଣୀ, ତାଙ୍କଠାରୁ ଏ ଝିଅ ସବୁ ରାନ୍ଧଣା ଶିଖିଯାଇଛନ୍ତି । ମାଂସ ତରକାରି, ଛେନା ତରକାରି, ଆଳୁପୋଟଳ ଓ ବେଶନରସା, ପାଣିକଖାରୁ ରାଇ, ମାଛର କାଲିଆ, ମୁଢ଼ିର ଘାଣ୍ଟ, ପଲଉ, କୁର୍ମା, କଟ୍‌ଲେଟ୍, ଖଜୁରି ଆଳୁବାଖରା, ଖଟା ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ କରି ଆସେ । ମିଠେଇ କରିବା ମଧ୍ୟ ମାଲୁମ । ରସଗୋଲା, ଗୋଲାପଜାମୁ, ସନ୍ଦେଶ, ରସାବଳି, ରସମଲେଇ ଆଦି ଢେର୍ ମିଠାଇ ତିଆରି କରିବା ଜାଣନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ହାତ ଧଇଲେ ତୁମେ ଆଠକାଳ ବାରମାସି ବଡ଼ିଆ ବଡ଼ିଆ ଖାନାରେ ଭାସିବ । ହଉ ! ପରେ କହିବ କହି ଚଣାଚଟା ଅନ୍ୟ-ଆଡ଼େ ଗଲେ । ଗଲାବେଳେ ମୃଦୁସୁଲମାନଙ୍କୁ କହିଲେ—ସବୁ ଭଲ ଯେ କାନ ଟିକେ ଟିକେ ଲମ୍ବା । ଆଉ ବି ସେଠାରୁ ବିଶେଷ କିଛି ଯୌତୁକ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନରେ ମୃଦୁସୁଲି କହିଲେ—ଇଏ ହେଉଛନ୍ତି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜଣେ ସଚିବାଳୟ କିରାଣିଙ୍କ ଝିଅ । ମାଟ୍ରିକ୍ ପାସ୍ । କଲେଜରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଏହାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବାପା ମନା କରିଦେଲେ । ବୋଉ ବି କହିଲେ ଆଉ ପାଠ କ'ଣ ହେବ ? ଖେଚଡ଼ା ଟୋକାଏ ତାକୁ କାଲୁବାଲୁ କରିପକାଇବେ । ଆଡ଼କୁ ଘରକାମ ଶିଖୁ । ଉଣାଅଧିକେ ସବୁ ପ୍ରକାରର ରୋଷେଇ ଜାଣନ୍ତି । ସେ ପାମ୍ପଡ଼ ବେଲିବା ଓ ଶାଗୁବଡ଼ି କରିବାରେ ସୁଦକ୍ଷା । ଚଣାଚଟା ସେ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଆଗେଇଲେ । ବାଟରେ କହିଲି— ସବୁ ଠିକ୍ ଯେ, ନାକ ଟିକେ ଲମ୍ବା । ଆଉ ବି ଝିଅ ଦେହରେ ଗହଣାଗାଣ୍ଠି କିଛି ନାହିଁ । ସେଠାରୁ ବେଶୀ କିଛି ମିଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । ଏହିପରି ଅନେକ କନ୍ୟା ଚଣାଚଟା ଦେଖିଲି । ସବୁଠି ତା'ର ଅସମ୍ମତିର ସୂଚନା ଦେଲି । ବେଶୀ ନଜର ଥିଲା ତା'ର ନାକ ଉପରେ । କାହାର ନାକ ଡାହାଣ ଆଡ଼କୁ ଟିକେ ବଙ୍କେଇଥିଲା ବା କାହାର ନାକ ବାମ ଆଡ଼କୁ ଟିକେ ବଙ୍କାଇଥିଲା । କାହାର ନାକ ଟିକେ ଉପରକୁ ମୋଡ଼ି ହୋଇଯାଇ ଥିଲା । କାହାର ନାକ ଶୁଆ ଥଣ୍ଟପରି, କାହାର ବା ଚେପ୍ଟା, କାହାର ନାକଟା ମୋଟା ଥିଲା । ମୋଟ ଉପରେ ନାକ ଉପରେ ତା'ର ସବୁଠୁ ବେଶୀ ନଜର ଥିଲା । ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସମସ୍ତେ ବାଦ୍ ପଡ଼ିଯିବା ପରେ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଚଣାଚଟା କନ୍ୟାକୁ ଚାହିଁ ଭଲୁଆ ହୋଇଗଲା । କି ସୁନ୍ଦର ନାକ ! ଯେତେବଡ଼ ପସନ୍ଦଦାର ଲୋକ ହେଲେବି ତା' ନାକକୁ ଟିକେହେଲେ ଖୁଣି ପାରିବେ ନାହିଁ । ବିଧାତା ଯେଉଁଟାକୁ ଯେପରି ଗୁନିଆ କମ୍ପାସ ପକାଇ ତିଆରି କରିଛି । ଆଖି ଦି'ଟା ଏଣୀ ନୟନପରି । ଭ୍ରୂଲତାର କଳା ମୁର୍‌ମୁର୍ ବାଳ କଡ଼କୁ କ୍ରମେ ସରୁ ହୋଇଯାଇଛି । ମୁଣ୍ଡର ଖୋସା ଲମ୍ବ ସୁରୁକେଶୀ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ଦେଉଛି । ଏସବୁ ତ ଗଲା । ସବୁଠୁ ବଡ଼କଥା ହେଲା, ଦେହରେ ତା'ର ସୁନାଗହଣା ଗୁଡ଼ିହୋଇ ଯାଇଛି । ଆଜିକାଲିର ସମୟକୁ ଦେଖିଲେ ଷାଠିଏ ସତୁରି ହଜାର ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ହେବନି । ତାହାର ପାଖରେ କନ୍ୟା ଦେଖାର ମୁଣ୍ଡିମଲା । ସେହି ଝିଅଟି ପୂରାପୂରି ପସନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ମୁରୁବିମାନେ ବର ସହିତ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ଫେରିବା ପୂର୍ବରୁ କନ୍ୟା ପିତାଙ୍କୁ କହିଦେଲେ ଆମର ଏଇଠି ପସନ୍ଦ ହେଲା । ଦୁଇ ସମ୍ପର୍କ ଏକାଠି ହେଲେ ବିଭାଘର ଦିନ ସ୍ଥିର କରାଯିବ । ଶେଷରେ ଦୁଇ ସମ୍ପର୍କ ମଣିତ୍ରସ୍ ସାହୁ ଓ କୋକଣିଆଳି ସାହୁଙ୍କର ଭେଟହେଲା । ନିର୍ବନ୍ଧଟା ଅତି ସୁରୁଖୁରୁରେ ହୋଇଗଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବିଦାୟବେଳେ ମକ୍ଷିଚୁସ୍ ସମୁଧିଙ୍କୁ କହିଲା—ବୁଝିଲ ସମୁଧି, ମୋର ଡିମାଣ୍ଡ ଫିମାଣ୍ଡ କିଛିନାହିଁ । ପୁଅର ତ ପସନ୍ଦ ହୋଇଛି, ତେଣିକି ମୋର ଆଉ ବେଶୀକିଛି କହିବାର ନାହିଁ । କାହାକୁ କିପରି ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବାକୁ ହୁଏ, ତାହା କ'ଣ ମୁଁ ତୁମଠୁ ବେଶି କହିପାରିବ ? ନିକଟ ତିଥି ହେଲା ଆଷାଢ଼ ପନ୍ଦରଦିନ । ସେହିଦିନ ବିଭାଘରଟା ସାରିଦେବା । ତଣାଚଟା, ଠିକ୍‌କରି ନେଇଥିଲା ଯେ କୋକସାହୁ ଝିଅ ଦେହରେ ଯେତକ ଗହଣା ଦେଇଛି ତାହାର ଦାମ୍ ତ ଷାଠିଏ ସତୁରି ହଜାର ହେବ । ଯିଏ ଝିଅକୁ ଏତେ ଟଙ୍କାର ଗହଣା ଦେଇପାରେ ସେ କ'ଣ ବାଟଖର୍ଚ୍ଚ ତ୍ରିଶ-ପଚିଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ପଛେଇବ ?

ନିବନ୍ଧ ପରେ ପରେ ବାହାଘରଟା ଏକାଖେପାକେ ଧାଇଁ ଆସିଲା । ଖୁବ୍ ଧୂମଧଡ଼ାକରେ ବାହାଘରଟା ଖତମ ହୋଇଗଲା । କନ୍ୟା ବିଦାବେଳେ କୋକ ସାହୁ ମକ୍ଷିଚୁସ୍ ସାହୁକୁ ଏକାନ୍ତକୁ ନେଇ କହିଲା—ସମୁଧି, ଏଠି କେତେଜଣ ଗୋଇନ୍ଦା ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଠଉରେଇ ସାରିଲଣି, ବାଟଖର୍ଚ୍ଚ ଟଙ୍କାଟା ମୁଁ ତୁମ ଘରକୁ ଯାଇ ଦେଇ ଆସିବି । ମକ୍ଷିଚୁସ୍ ମନଟା ଗୁଞ୍ଜିକିରି ହୋଇଗଲା, ଭାବିଲା, ସମୁଧିଟା ଫାଟି ମାରିଦେବ କି ? ମନକୁ ପୁଣି ବୁଝେଇଦେଲା— ଯେଉଁ ଲୋକ ବିନା ଦାବିରେ ଷାଠିଏ ସତୁରି ହଜାର ଟଙ୍କାର ଅଳଙ୍କାର ଦେଇଦେଲା, ସେ କ'ଣ ଖୁବ କମ୍‌ରେ କୋଡ଼ିଏ ତିରିଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦେବନି ? ପ୍ରକୃତ କଥା ଯୌତୁକ ନେବା ବିଷୟଟା ପଦାରେ ପଡ଼ିଗଲେ ଦୁହେଁ ହଇରାଣ ହେବେ ସିନା । ଯାହାହେଉ ଝିଅ ଖୁସ୍‌ଖୁସ୍‌ରେ ବିଦା ହୋଇଗଲା । କୋକ ଝିଅକୁ ଅନ୍ତିମ ଉପଦେଶ ଦେଲା—ଦେଖ ଝିଅ, ଓଢ଼ଣାଟା ସବୁବେଳେ ଭଲକରି ଦେଇଥିବୁ ।

ଶାଶୁଘରେ ବୋହୂ ବଡ଼ ସଣ୍ଢଣାରେ ଚଳୁଥାଏ । ଦିନେ ତଣାଚଟା ସ୍ତ୍ରୀର ନାକର ତାରଫ କରି ସେଥିରେ ଟିକେ ହାତ ମାରିଦେଲା । ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀର ହାତଟାକୁ ଦୂରେଇ ଦେବାଲାଗି ଦୂରକୁ ଠେଲିଦେଲା । ହାଏ, ହାଏ, ସ୍ତ୍ରୀର ନାକଟି ସ୍ୱାମୀର ହାତ ସହିତ ମୁହଁରୁ ଅଲଗା ହୋଇଗଲା । ଦୁହେଁ ଅଧାବେହୋସ ହୋଇ ଖଟ ଉପରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ଚରଦିନ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ତ୍ରୀର ଗୋଟିଏ ଗହଣା ନେଇଯାଇ ବଣିଆ ପାଖରେ କଷେଇ ଆଣିଲା । ବଣିଆ କହିଲା ଏଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ଖାଣ୍ଟି ପିତଳ, ସୁନା କଲେଇ ହୋଇଛି । ବାପ ପୁଅ ଓ ମା' ତିନହେଁ ବୋହୂ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ସୁରୁ କରିଦେଲେ । ମାଡ଼ ହମେ ବଢ଼ିବାରୁ ବୋହୂ ଦିନେ ମୁହଁଖୋଲି କହିଦେଲା— ଖବରଦାର୍ ! ମୋ ବାପା ପୁଲିସ୍ ପାଖରେ ଖବର ଆଗରୁ ଦେଇ ସାରିଛନ୍ତି । ମୋର ଯଦି କିଛି କ୍ଷତିହୁଏ ତେବେ ପୁଲିସ ଆସି ତୁମ ତିନ ଜଣଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିନେଇ ଚାଲିଯିବ । ତୁମ୍ଭେମାନେ ଯଦି ମୋତେ ବାରମ୍ବାର ଏହିପରି ହଇରାଣ କର, ମୁଁ କିରାସିନି ଢାଳିହୋଇ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବି । ତେଣିକି ତୁମେ ତିନିଜଣଯାକ ଫାଶୀ ଖୁଣ୍ଟରେ ଝୁଲିବ । ଶ୍ୱଶୁର ବାପୁଡ଼ା ଫାଶୀ ଖୁଣ୍ଟକୁ ଡରିନଥାନ୍ତା । ତା'ର ବ୍ୟାଙ୍କ୍‌ରେ ଜମାଥିବା ଟଙ୍କା ତାକୁ ପଛକୁ ଓଟାରି ଧରିଲା । ବୁଢ଼ା ମନକୁ ବୁଝେଇ ଦେଲା— ଚଅଟୋଇ ଛଅଭାଇଙ୍କର ତ ପୁଣି ଛଅଜଣ ନାକୋଇ ସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ମୋ ପୁଅ ସେହିଭଳି ତା'ର ନାକୋଇ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନେଇ ଚଳିଯିବ । ଗାଁଯାକ ଲୋକେ ଟୁପୁରଟାପୁର ହେଲେ ଯେ, ଚଖାମାନେ ଶେଷରେ ଏହିଭଳି ଦୁର୍ଗତି ଭୋଗନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କଣ୍ଠକବାଣୀର ମାହାତ୍ମ୍ୟ

ଶନିବାରଦିନ ସକାଳୁ ସକାଳୁ "ଗୋଲ**ଘଣ୍ଟି**" ଖବରକାଗଜକୁ ଫିଟାଇ ଯିଏ ପଢ଼ିଲେ ସେ ସମସ୍ତେ ହାଁ-କରି ଅଧାବେହୋସ ହୋଇଗଲେ । ପୁଣି ଟିକେ ଥଣ୍ଡାପବନ ବାଜିବାରୁ ସେମାନେ ଚେତାପାଇ ଟିକେ ପଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପଢ଼ିଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ଡମାଡ଼ମା ହୋଇ ପଦାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ୁଥାଏ ଓ ପାଟି ପୂରା ମେଲା ହୋଇଯାଉଥାଏ । ସେ ଲୋମହର୍ଷଣକାରୀ ଖବରଟିର ଶିରୋନାମା ଦୁଇଇଞ୍ଚିଆ ଅକ୍ଷରରେ ଦିଆଯାଇଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ବାହାରିଥିଲା । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା—ପୃଥିବୀର ବଡ଼ବଡ଼ ବେତାର କେନ୍ଦ୍ରର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକମାନଙ୍କର ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଆତ୍ମହତ୍ୟା । ତାହାଠୁ ଟିକେ ଛୋଟଅକ୍ଷରରେ ଲେଖାଥିଲା—ବ୍ରିଟିଶବାଣୀ, ମାର୍କିନବାଣୀ ଓ ମସ୍କୋବାଣୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକମାନେ ଅତି କରୁଣ ଓ ମର୍ମନ୍ତୁଦଭାବରେ ସେମାନଙ୍କର ଆତ୍ମହତ୍ୟାର ସଫେଇ ସବୁ ଲେଖି ରଖିଦେଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ବ୍ରିଟିଶବାଣୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ବିଷାକନିଅରମଞ୍ଜି ଓ ଗୁଡ଼ଖାଇ, ମାର୍କିନ୍ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ସଜନାଗଛରେ ଦଉଡ଼ିଦେଇ ଏବଂ ମସ୍କୋ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ କୂଅକୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରି ଦେଇଅଛନ୍ତି । ଆତ୍ମହତ୍ୟାର ସଫେଇ ସେମାନେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ଆହୁରି ଛୋଟ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖାହୋଇଛି । ବ୍ରିଟିଶବାଣୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସଫେଇ ଦେଇଅଛନ୍ତି—"ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ସ୍ଥାନ ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏବେ କଣ୍ଠକବାଣୀର ଦକ୍ଷତା ତୁଳନାରେ ତାହା ଏକାବେଳକେ ମ୍ଲାନ ପଡ଼ିଯାଇଅଛି । କାଳେ ଏହି ଉକ୍ତିଟିକୁ ଅସତ୍ୟ ବୋଲି କିଏ ଭାବିବ, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ପାଠକମାନଙ୍କୁ କିଛିଦିନ କଣ୍ଠକବାଣୀର ପ୍ରସାରଣକୁ ମୂଳରୁ ଶେଷଯାଏ ଶୁଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି । ଆପଣ ଏହି ପ୍ରସାରଣରେ ପ୍ରତି ଘଣ୍ଟାରେ ନିଶ୍ଚେ ଶୁଣିବେ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ

Digitized by srujanika@gmail.com

କାରଣବଶତଃ ଆପଣମାନେ ଏତେଟା ପାଞ୍ଚ ମିନଟ୍‌ରୁ ଏତେଟା ଛଅମିନଟ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟିଏ ମିନଟ୍ ପାଇଁ ଶୁଣିପାରନାହାନ୍ତି—ସେଥିପାଇଁ ଆମ୍ଭେ ଦୁଃଖିତ । ଏପରି ମଧ୍ୟ ଶୁଣିବେ ଏହି ଘୋଷଣାଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ନହେଉଣୁ ପୁଣି ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ ପାଇଁ କ୍ଷମା ମାଗିବାକୁ ପଡ଼େ । ତାହା ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ଏକମିନଟ୍‌ରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ରହେ । ଏକମିନଟ୍‌ରୁ ଅଧିକ କେବେହେଲେ ହୁଏନାହିଁ । ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର ମନକୁ ଅଧିକ କୌତୂହଳୀ କରିବାର ଏ ଗୋଟିଏ ଅଭିନବ ପନ୍ଥା । ଶ୍ରୋତାମାନେ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷଣୀୟ ବିଷୟ ଶୁଣୁଥିବାବେଳେ ହଠାତ୍ ସେମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଫାଙ୍କା ହୋଇଯାଏ । ଉତ୍କଣ୍ଠା ବେଶୀ ବଢ଼ିଲେ ମସ୍ତିଷ୍କର ଅବସାଦ ଘଟିବା ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ହଠାତ୍ ଉତ୍କଣ୍ଠାକୁ ଦୂରୀଭୂତ କରି-ଦେବାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ତାଜା ରଖନ୍ତି । ଆମର ସାତପଛରେ କଟକବାଣୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ କେତେବଡ଼ କାମଟାଏ ନ କରୁଛି ! ମୋତେ ଲାଗିଲା ଯେପରିକି ସେମାନେ ମୋତେ ହେଙ୍ଗୁ ଶୁଙ୍ଘେଇ ବୁଢ଼ାଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖାଉଅଛନ୍ତି । ଏପରି ବାରମ୍ବାର କହିପାରିବା ଭଳି ଶକ୍ତି କଟକବାଣୀ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାହାର ନାହିଁ । ଏହା ଶୁଣି ଶୁଣି ମୋର ହୀନମନ୍ୟତା ଏତେଦୂର ବଢ଼ିଗଲା ଯେ ମୋ ଜୀବନଟା ମୋତେ ବଡ଼ ତୁଚ୍ଛ ଜଣାଗଲା । ଏପରି ହୀନଜୀବନକୁ ଶେଷ କରିଦେବା ଲାଗି ମୁଁ ଆଜ ବଟାକିନଅରମଞ୍ଜି ଓ ଗୁଡ଼ ଖାଇ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲି । ଆମ ଦେଶର ଶ୍ରୋତାମାନେ କଟକବାଣୀକୁ ଶୁଣିପକେଇ କାଳେ ମୋତେ ଛିଗୁଲକର କରିବେ, ସେଥିଲାଗି ଚଟାପଟି ମୁଁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲି । ଏ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ପାଇଁ ଅନ୍ୟକେହି ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି ।”

ମାର୍କିନ୍‌ବାଣୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜରେ ଏହିପରି ଲେଖି ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ—“ଆମ ବାଣୀର ଦକ୍ଷତା ସାରା ପୃଥିବୀରେ ସୁବିଦିତ ହୋଇଥିଲେହେଁ ଏବେ ମୁଁ କଟକବାଣୀ ନିକଟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ପରାସ୍ତ ବୋଲି ମନେକଲି । କଟକବାଣୀ ଅନେକ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟ ପ୍ରସାରଣ କରିବାଲାଗି ଘୋଷଣା କରିଦିଏ । କିଛି ସମୟପରେ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଏ । ତାହା କିନ୍ତୁ ଚଟାପଟ ବନ୍ଦ କରିଦିଆଯାଇ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟଟି ପ୍ରସାରିତ ହୁଏ । ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର

Digitized by srujanika@gmail.com

ମନକୁ ଉଚାଟିତ କରିବାର ଏହା ଏକ ଅଭିନବ ପନ୍ଥା । ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ଶୁଣିବାକୁ ଯାଇ ହଠାତ୍ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ଶୁଣିବସିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମନ ଆଲୋଡ଼ିତ ହୋଇଯାଏ । ସେମାନେ ମନେ ମନେ ଭାବନ୍ତି, ଆରେ ! ପ୍ରଥମେ ଘୋଷିତ ବିଷୟଟାକୁ ନ କହି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅଜବକଥା କିଛି ସମୟ ଶୁଣିଦେବା ପରେ ଅସଲ କଥାଟିକୁ କାହିଁକି ପ୍ରସାରିତ କଲେ । ଏହାର କାରଣ କ'ଣ ? ପ୍ରସାରଣ ଶୁଣି ଶୁଣି ମନ ଗଇଁଆ ହୋଇଥିଲା-ବେଳେ ଏହିପରି ଏକ ବିଚିତ୍ର କଥା ଶୁଣିବା ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୋତାର ମନ କୌତୂହଳାକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼େ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମନର ଗଇଁଆ ଉଭେଇଯାଏ, ମନ ସତେଜ ହୋଇଉଠେ ଏବଂ ଶ୍ରୋତା ସତେଜମନରେ ପ୍ରସାରିତ ହେଉଥିବା କଥାଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣେ । ଏତେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପନ୍ଥା ଆମକୁ ଆଗରୁ ଜଣା ନଥିଲା । ବିଜ୍ଞାନର ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଟପି ଯାଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ କଣ୍ଟକବାଣୀଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ପରାସ୍ତ ହେଲୁ । ଆମ ଉପରେ କଣ୍ଟକବାଣୀର ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ମୁଁ ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରୁଛି । କଣ୍ଟକବାଣୀର ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ପ୍ରସାରିତ ହେବା ଆରମ୍ଭରେ ଏତେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଥାଏ ଯେ ତାହା ଶ୍ରୋତାମାନେ କିଛି ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କ୍ରମେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟରୁ ସ୍ପଷ୍ଟତର ହୋଇ ଶ୍ରୋତାଙ୍କର ବୋଧଗମ୍ୟ ହୁଏ । ପ୍ରସାରଣର ପ୍ରଥମ ବିଷୟଟି କ'ଣ ଥିଲା ତାହା ଜାଣିବାଲାଗି ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ମନରେ ଏକ ପ୍ରବଳ ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସା ଜାତ ହୁଏ । ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସା ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ବଢ଼େଇବାଲାଗି ଏହା ଏକ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଅଭିନବ ପନ୍ଥା । କଣ୍ଟକବାଣୀପରି ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଘରଚଟିଆ ଚଢ଼େଇ ନିକଟରେ ମୋ ପରି ଏକ ମହାଶକ୍ତିମାନ ଇଗଲ ପରାସ୍ତହେବା କଥାକୁ ମୁଁ ସହ୍ୟ କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଜୀବନତମାମ ସନ୍ଥୁଳି ହେବା ଅପେକ୍ଷା ମୃତ୍ୟୁକେଶ୍ରସ୍କରି ଭାବି ସଜନା ଗଛରେ ଦଉଡ଼ିଦେଇ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲି । ମୋ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ କେହି ଦାୟୀ ନୁହଁ । କଣ୍ଟକବାଣୀ ପ୍ରତି ମଧ କେହି ସାମାନ୍ୟତମ ବିଦ୍ୱେଷଭାବ ପୋଷଣ ନ କରିବାକୁ ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିନୀତ ଅନୁରୋଧ ଜଣାଉଅଛି ।”

ମସ୍କୋବାଣୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଏହି ପତ୍ରଟି ଲେଖି ତାଙ୍କ ତକିଆତଳେ ରଖିଦେଇ ଯାଇଥିଲେ । ଚିଠିରେ ଲେଖାଥିଲା—

Digitized by srujanika@gmail.com

"କଟକବାଣୀ ପ୍ରତି ଆଗରୁ ମୋର ଗୋଟିଏ ଅନାସ୍ଥାଭାବ ଥିଲା । ମୁଁ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲି ବିଚରା ନୂଆ କେନ୍ଦ୍ରଟିଏ, ଠୁକୁଠୁକୁ ହୋଇ ଚାଲି ଶିଖୁଛି, କି ପ୍ରସାରଣଟା କରୁଥିବ ଯେ ତାକୁ ଆମେ ଶୁଣିବା । ଯାହେଉହେଲେ ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା ବି କଲିନାହିଁ ଶୁଣିବାକୁ । ଯେବେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ଭଡ଼ରକୋଡ ପକଟକବାଣୀ ବିଷୟରେ ମୋତେ କେତେକ କଥା କହି ତାହାର ତାରିଫ କଲେ । ମୁଁ ହସିଦେଇ କହିଲି—ହଇହୋ, ତୁମେ କ'ଣ ନିଷ୍କର୍ମା ହୋଇଗଲଣି କି ? ତାହା ନ ହେଲେ ତୁମେ କଟକବାଣୀର ପ୍ରସାରଣ ଶୁଣିବାକୁ ଗଲ, ଆଉ ପୁଣି ତାକୁ ତାରିଫ କରିବାକୁ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲ ? ତୁମେ ଭାବୁଛ ତୁମରି ପରି ମୋର ମଧ୍ୟ ସମୟର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ? ବନ୍ଧୁ କଣଙ୍କ ହସି ହସି କହିଲେ, 'ନଇଁ ନଦେଖୁଣୁ ଏପରି ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇପଡ଼ୁଛ କାହିଁକି ?' ମୁଁ କଟକବାଣୀର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରସାରଣକୁ ଟେପ୍‌କରି ଆଣିଛି, ଏବେ ସେଗୁଡ଼ିକ ତୁମକୁ ଶୁଣାଇଦେବି । ଶୁଣିବା ପରେ ତୁମେ ମୋତେ ନିଷ୍କର୍ମା, ଅପକର୍ମା, ଦୁଷ୍କର୍ମା ବୋଲି ଯାହା କହିବ ତାକୁ ମୁଁ ମାନିନେବି । ମୁଁ ଥଟ୍ଟାରେ କହିଲି—ଦେଖୁଛି ତୁମେ ମୋତେ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ତୁମେ ବୋଧହୁଏ କଟକରେ ଏକ ଜୀବନବୀମା କମ୍ପାନୀର ପ୍ରଚାରକର କାମ କରୁଥିଲ । ଏବେ ଦେଖୁଛି ଆମରି ଏ ଧଳାଭାଲୁ ଦେଶରେ ତୁମେ ଏକ କଳାଭାଲୁ ପରି ମୋତେ ଘେରିଛ । ବାଟ ଛାଡ଼ିବାକୁ ନାରାଜ । ହଉ ତେବେ କି ଟେପ୍ କରି ଆଣିଛ ତାହା ଶୁଣା ? ବନ୍ଧୁ କଣଙ୍କ ତାଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ରରେ କ୍ୟାସେଟ୍‌ଟି ଖଞ୍ଜି ଶୁଣାଇବା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଯନ୍ତ୍ର ଭିତରୁ ଶବ୍ଦ ବାହାରିଲା—କଟକବାଣୀ— ଖବର ପଢୁଛନ୍ତି ଗେନ୍ଦୁରି ଦାସ । ଆଜିର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଖବର ହେଲା—ଯାଗପହଣ୍ଡିରେ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ପହଣ୍ଡି ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଦାଙ୍ଗୁଠେଙ୍ଗରେ ପୁଲିସ ଠେଙ୍ଗା ଚଳାଇ ମାରପିଟ୍ କରୁଥିବା ବନ୍ଧୁ ଠେଙ୍ଗା ଠେଙ୍ଗା ଲୋକଙ୍କୁ ଘଉଡ଼ାଇଦେଇଛନ୍ତି । ଏଥର ଶୁଣନ୍ତୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବାଦ । ଚଉଁ ଚଉଁ, ଚେଁ ଚେଁ, ପଟ୍ ପଟ୍, ଉଁ ଉଁ, ଚଁ-ଇଁ-ଇଁ, ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ପଟ୍ ପଟ୍, ଘେଁ ଚେଁ, କଟର କଟର, କୁଉଁ-କୁଉଁ, ରଥଯାତ୍ରା ବିଳମ୍ବରେ କଡ଼ କଡ଼ କଡ଼, କେଁ-କଟର-କଟର··ଫେଁ, ଫୁଟ୍ ଫୁଟ୍ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଚଉଁ, ଚଉଁ, ଫେଁ ଫେଁ, ପୁଲିସ ଠେଙ୍ଗାଚଳାଇ—କେଁ-ଏଁ-ଏଁ-କଟର କଟର ଠେଙ୍ଗା ଠେଙ୍ଗା ଲୋକଙ୍କୁ ଫେଁ ଫେଁ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ଠିକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୁମ୍‌ମାରି ବସିଗଲି । ମୋ ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । କ'ଣ ହେଲା ବୋଲି ବନ୍ଧୁ ପଚାରନ୍ତେ ମୁଁ ବିସ୍ମୟ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲି—ଓହୋ ! ଆଜି-ଯାଏ ମୁଁ କି ଭୁଲ୍ ନ କରିଛି । କେତେବଡ଼ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ପ୍ରସାରଣଟାଏ ନ ହୋଇଛି । କେବଳ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଶ୍ରୋତାମାନେ ଏହାର ଅର୍ଥ ବୁଝିବେ । ବନ୍ଧୁ ପଚାରିଲେ, ଆଚ୍ଛା ଏଥିରେ ପ୍ରସାରଣଗତ ବିଶେଷତ୍ୱ କ'ଣ ରହିଲା କହିଲ ଦେଖି ? ତହୁଁ ମୁଁ କହିଲି, 'ତୁମେ କ'ଣ ଜାଣି ନାହଁ'—ତୁମେ ସ୍କୁଲରେ ପରୀକ୍ଷା ଦେଲାବେଳେ ବେଳେବେଳେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନରେ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖିଥିବ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ିକ ପୂରଣ କର । କଟକରେ—ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚ । କଟକରେ—ମାନେ ସବୁବେଳେ - ପିଅନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡର କସରତ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆଗରୁ ଯେଉଁ ପିଲା ମୁଣ୍ଡରେ ବହୁତ କସରତ କରିଛି, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରିଦେଇ ଲେଖିବ—କଟକରେ ପୋଷ୍ଟାଖୁଣ୍ଟି ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚ । କଟକରେ ଗୁଣ୍ଡାମାନେ ସବୁ-ବେଳେ ମଦ ପିଅନ୍ତି । ଏହାପରି ମସ୍ତିଷ୍କର ହରଦମ କସରତ କରୁଥିବା ଶ୍ରୋତାମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଧରିନେବେ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ଗୁଣ୍ଡିଗୃହନ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁ ରଥଉପରକୁ ଯିବାପାଇଁ ପହଣ୍ଡିଯାତ୍ରା ବିଳମ୍ବରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଏବଂ ଦାରୁଠେଙ୍ଗରେ ପୁଲିସ ଠେଙ୍ଗାଚଳାଇ ମାରପିଟ୍ କରୁଥିବା ଡେଙ୍ଗା ଡେଙ୍ଗାଲୋକଙ୍କୁ ଘଉଡ଼େଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

କଟକବାଣୀ ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରସାରଣବେଳେ ଯେ ଏପରି ଅପୂର୍ବ ଦକ୍ଷତା ଦେଖାଉଛନ୍ତି ତାହା ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଚିନ୍ତା କରିପାରିଲି ନାହିଁ, ଘୋର ଚିନ୍ତା କରିବାପରେ ଦକ୍ଷତା ମଞ୍ଜିଟିକୁ ଧରିପାରିଲି । ସେହିପରି କଟକବାଣୀର ଆଉ ଏକ ଦକ୍ଷତା ବିଷୟରେ ସେହି ଟେପ୍‌ରୁ ଜାଣିପାରିଲି, ଅଧିବେଶନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲାବେଳେ ଠିକ୍ ସମୟ କ୍ରମରେ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ନ କହି ବିଷୟ କ୍ରମରେ ସମୟଗୁଡ଼ିକ କୁହାଯାଏ । ସବୁଗୁଡ଼ାକ ଫେଣ୍ଟି-ଫାଣ୍ଟି ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଭଲ ମିଶ୍ରଣ ହୋଇଯାଏ । ନମୁନା ସ୍ୱରୂପ ଘୋଷକ କହନ୍ତି—ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଆମର ଆଜିର କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିଷୟରେ ସୂଚେଇ ଦେଉଛୁ । ଗର୍ଦ୍ଦଭ ଦାସ ସାତଟା ପଲ୍ଲୀଗୃହକଣରେ ଓଡ଼ିଶୀ ଶୁଣାଇବେ । ସକାଳ ଛଅଟା ତିରିଶ ମିନଟ୍‌ରେ କୃଷି ସୂଚନା, ସକାଳ ଆଠଟାରେ ଝୁମର ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇବେ । ରାତ୍ରି

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାତଟାରେ ପେଚକ ଶର୍ମାଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଆଧୁନିକ ଗୀତ ଓ ଭଜନ ଶୁଣିବେ, କୋରାପୁଟୀ ଗୀତ ଶୁଣାଇବେ ନଳୀଫୁଙ୍କା ବର୍ମା ରାତି ଆଠଟାରେ । ଧର୍ମପେଟୁ ମିଶ୍ର ସ୍ୱଳ୍ପାହାରର ଉପକାରିତା ବିଷୟରେ କହିବେ ଅପରାହ୍ଣ ଦୁଇଟାରେ, ନାଣ୍ଡି ମୁଣ୍ଡି ଦେଖି କେଶର ଯତ୍ନ ନେବା ବିଷୟରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ଛଅଟାରେ କହିବେ । ଘୋଷଣା ସରିଲାବେଳକୁ କେଉଁଟା କେତେବେଳେ ହେବ ତାହା କାହାରି ମନେନଥିବ । ଘୋଷଣାଟି ଶୁଣିଲାବେଳେ ଭାବୁଥିଲି ଯେ ଏପରି କହିବାଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୋତାମାନେ କେଉଁଟା କେତେବେଳେ ହେବ ତାହା ମନେରଖି ପାରିବେ ନାହିଁ । ବରଂ ଯଦି କହନ୍ତେ ଛଅଟାରେ ଅମୁକ, ଛ'ଟା ପାଞ୍ଚରେ ତମୁକ, ଛ'ଟା ଦଶରେ ସମୁକ, ଛ'ଟା ପନ୍ଦରରେ ରମୁକ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି, ତେବେ ସମସ୍ତ ନିର୍ଘଣ୍ଟଟା ମନେ ନପଡ଼ିଲେ କି ମନେପଡ଼ୁଥିବା ସମୟର ପଛରେ କି ଆଗରେ ତାହା ଅନ୍ତତଃ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର ମନେରୁହନ୍ତା । ପରେ ଚନ୍ଦ୍ରାକର ଜାଣିଲି କଟକବାଣୀ ଯାହା କରୁଚି ତାହା ଠିକ୍ । ଶ୍ରୋତାମାନେ ଯଦି କେବଳ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ବିଷୟକୁ ଶୁଣି ବାକିତକ ବର୍ଜନ କରନ୍ତେ ତେବେ ଅଧିବେଶନର ଗୌରବ କମିଯିବ । ହାଟରେ ପରିବା ବିକାଳି ଗରାଖକୁ ବାଛି ବାଛି ପରିବା ଦିଏ ନାହିଁ । ବିକାଳି କହେ ମୁଁ କିଛି ପରିବା ବାଛି ଜାଣିନାହିଁ ତେଣୁ ବାଛି ଦେବି କିପରି ? ତୁମେ ଯଦି ବାଛି ବାଛି ଭଲ ଆଳୁତକ ନେଇଯିବ ତେବେ ସଢ଼ାଗୁଡ଼ାକ ନେବ କିଏ ? ତେଣୁ ଭଲ ଆଳୁ ଭିତରେ ସଢ଼ା ଆଳୁ ଗୋଟେ ଦୁଇଟା ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଗରାଖ ବାଧ୍ୟହୋଇ ସେଇଆ ନିଏ । ଅଧିବେଶନର କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ଘଣ୍ଟରେ ଶ୍ରୋତାମାନେ ଯଦି ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ବିଷୟର ସମୟଟା ଭୁଲିଯିବେ ତେବେ ତାକୁ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଆଉ କେତୋଟି ବିଷୟ ବାଧ୍ୟହୋଇ ଶୁଣିବେ । ସମୟଟି ମନେ ରହିଗଲେ କେବଳ ସେଇଟିକୁ ଶୁଣି ରେଡ଼ିଓ ବନ୍ଦ କରିଦେବେ । ଏଣୁ କଟକ କେନ୍ଦ୍ର ଯାହା କରୁଛନ୍ତି ତାହା ଠିକ୍ । ଆମେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହା କରିଆସୁଥିଲୁ ତାହା ସବୁ ଭୁଲ ଓ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଧୋକାବାଜି । ଏଣୁ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମର୍ମାହତ ଓ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଆଜି କୂଅ ଭିତରକୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରୁଛି । ମୋର ମୃତ୍ୟୁପାଇଁ କେହି ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି ।"

ଖବରକାଗଜରେ ଏହି ଖବର ପଢ଼ିବା ପରେ ପାଠକମାନେ ଠିକ୍ କଲେ କଟକବାଣୀର ଏପରି ଦକ୍ଷତା ପାଇଁ କେବଳ ଯନ୍ତ୍ରୀମାନେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦାୟୀ। କଳାକାରମାନଙ୍କର କିଛି ପାରଦର୍ଶିତା ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ। ଘୋଷକମାନଙ୍କର ଟିକେ ଟିକେ ଅଛି, ହେଲେ ତାହା କିଛି ନୁହେଁ। ଏଣୁ କଟକବାଣୀର କଳାକାର, ଘୋଷକମାନଙ୍କୁ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କୁ ଡିସ୍ମିସ୍ କରିଦେଇ କଟକ କେନ୍ଦ୍ରର ଯନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପଦରେ, ଯନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ବ୍ରିଟିଶବାଣୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶିକା ପଦରେ, ତାଙ୍କ ପୁଅକୁ ମାର୍କିନବାଣୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପଦରେ ଓ ତାଙ୍କ ଝିଅକୁ ମସ୍କୋର ନିର୍ଦ୍ଦେଶିକା ପଦରେ ମୁତୟନ କରିଦେଲେ ବହୁ ହେଙ୍ଗାମା ତୁଟିଯାନ୍ତା।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାସଲେଈର କୋପ

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଗନ୍ଧଆ ସାହିର ଦେବଣ୍ଣ ମା' ବାସଲେଈଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଅତି ଭକ୍ତିର ସହିତ ଅଧିଆ ପଡ଼ିଲା ଭଳି ଦଣ୍ଡବତ ହେଲା । ମନେ ମନେ ମନାସିଲା—ମା' ବାସଲେଈ, ତୁ ଯଦି ଏଇ ମାସକ ମଧ୍ୟରେ ଆନ୍ଦିଆକୁ ଖାଇବୁ ତେବେ ମୁଁ ଜାଣିବି ତୁ ଠିକ୍ ପରତକ୍ଷ ମା' । ତାକୁ ଖାଇବା ବାସିଦିନ ମୁଁ ତତେ ଗୋଟାଏ ବୋଦା ଉଁହୁଁ, ବୋଦା ତ ଆଜିକାଲି ମିଳୁନାହାନ୍ତି—ଏ ଶଳା କଂସେଇଗୁଡ଼ାକ ବେଶି ପଇସା ଲୋଭରେ ବୋଦା ଜନ୍ମହେବାର ପାଞ୍ଚ ଛ'ଦିନ ପରେ ତାକୁ ଖାସି କରି ଦେଉଛନ୍ତି । ଖାସି ଯେତେ ପଇସା ହେବ, ବୋଦା ସେତେ ପଇସା ହେବ କୁଆଡ଼ୁ ? ବୋଦା ଯାହା ବି ପଇସା ହୁଅନ୍ତା, ଶଳାଟା ଫୁର୍କୁଟିଆ ଗନ୍ଧାଏ । ସେଥିଲାଗି ତା' ମାଉଁସ ପାଇଁ ଲୋକଙ୍କର ସେତେ ଆଦର ନାହିଁ । ଆଉ ବୋଦା ମିଳିବ କୁଆଡ଼ୁ ? ଯାହାବା କାଁ-ଭାଁ କିଏ କେମିତି ଗୋଟାଏ ଅଧେ ବୋଦା ରଖିଛନ୍ତି ସେମାନେ ଛେଳି ଗୋଠଙ୍କୁ ବଢ଼ାଇବା ଲାଗି ରଖିଛନ୍ତି । ନା ମା', ବୋଦା ମିଳିବ ନାହିଁ, ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଛେଳି ଦେବି—ଉଁହୁଁ ମା' ଛେଳିକି ପସନ୍ଦ କରିବ ନାହିଁ । ଛେଳିଟା ଭୋଗଦେବା ଯଦି ନୂଆ ଗାଭିଲି ହୋଇଥାଏ ତେବେ କାମଟା ନାସନା ହୋଇଯିବ । ମା' ଛେଳିମାଉଁସ ଖାଇବ କଅଣ ଓଲଟି ମୋ ମାଉଁସ ଖାଇଯିବ । ହଉ ତେବେ ଭଲ ଖାସି ଦେବି—ଆରେ ନାହିଁମ, ବାମ୍ଫୁଣ ବାପୁଡ଼ା କହୁଥିଲା ଖାସି ବଳି ପାଇଁ ଅଯୋଗ୍ୟ । ଆଉ ତେବେ ଦେବି କଅଣ ! ଆରେ ହଁ ହଁ, ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ଏଠି ମା' ଆଗରେ ଅନେକଥର କୁକୁଡ଼ା ବଳି ପଡ଼େ । ସବୁଆଡ଼ୁ ସୁବିଧା । ଅଳପ ପଇସା, ଚଟାପଟ ମିଳିବ—ହଁ ମା', ତୋତେ କୁକୁଡ଼ାଟାଏ ବଳି ଦେବି । ଋଣ ଖାଉଚ ନଷ୍ଟେ ଦେବି । ଏଇ ମାସକ ଭିତରେ ତାକୁ ଖାଇ ତୋ' ବାନାଟା ଉଡ଼ାଇ ଦେ' ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାହାରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆପଣା ମୁଁ ଦେତ ବେଣୀ ଭକତ କରେ । ମୋ କଥା ରଖ ମା' ।

ବାସନ୍ଦେଲଣ୍ଣ ମନ୍ଦିରର ଚଉଡ଼ା ପିଣ୍ଡାରେ ଅଧିକାରୀ ତା'ର ବୋଲକରା ଦୁଇ ଗୁରୁଜଣଙ୍କ ଧରି ବସିଥିଲା । ଜବର ଭକ୍ତର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଗନ୍ଧିଆକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି କହିଲା—କରେ ଗନ୍ଧିଆ, ଆଜି ତ କ'ଣ ଜବର ଭକ୍ତି ଦେଖିଲ । କଥା କ'ଣ ? ଗନ୍ଧିଆ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ତା'ର ମନେନାହିଁ ଯେ ପିଣ୍ଡାରେ ଅଧିକାରୀ ତା' ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ବସିଛି । **ଚଟାପଟ** ଉଠିପଡ଼ିଲା । ପିଣ୍ଡାକୁ ବାହାରି ଆସି ଅଧିକାରୀ ପାଖରେ ବସିଲା—ହଁ ଅଧିକାରୀଏ, ଜବର ଦୁଃଖ ପଡ଼ିଗଲା । ସେଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ମା'କୁ ଜଣେଇ ଜଣେଇ ଡେରି ହେଇଗଲା । ଅଧିକାରୀ ଅବାକ୍ ହୋଇଯାଇ ପଚାରିଲା ତୋର ଏତେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ପୁଣି କ'ଣ ? ମା'ଙ୍କ ଦୟାରୁ ଗୋଟାକାଟିଆ ଦୋକାନଟିଏ ତ କରିଚୁ । ଅଳ୍ପ ବହୁତ ରୋଜଗାର ତ କରୁଚୁ । ଘରେ ଖାଇବାକୁ ମାମୁ ମାଇଁ ଦୁ' ପ୍ରାଣୀ । ଏତେଥିରେ ପୁଣି ଦୁଃଖ କ'ଣ ?

ଅଧିକାରୀ ପାଖରେ ବସିଥିବା କଣ୍ଟିଆଳ କହିଲା– ଅଧିକାରୀ, ଏ କି କଥା କହୁଚ ମ ! ତା'ର ବର୍ଷେ ହେବ ବାହାଘର ହେଲାଣି । ଧୋବଣୀ ତ ତା' ମାଇପର ଲୁଗାନେବା ବନ୍ଦ କରି ନାହିଁ ଏଯାଏଁ । ଘରେ ତା' ଉପରେ ତାଗିଦା ହୋଇଥିବ—ତା' ଦୁଃଖଟା ମା'କୁ ଭଲ ଭାବରେ ଜଣାଇବାକୁ । ସେଇଆ ଜଣେଇ ଜଣେଇ ଟିକିଏ ଡେରି ହେଇଗଲା ।

ଅଧିକାରୀ ହୋ-ହୋ ହୋଇ ହସିଉଠିଲା । ସେଠି ଯେତକ ଥିଲେ ସମସ୍ତେ ସେ ହସରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଗନ୍ଧିଆ ବିଚରା ଲାଜେଇଗଲା । ଅଧିକାରୀ ତାକୁ ବୁଝେଇ ବସିଲା—ହଇରେ, ମୋଟେ ବର୍ଷେ ହେଲା ତ ବାହା ହେଲୁ । ଲୋକଙ୍କର ତ ଛ' ସାତବର୍ଷ ଗଡ଼ିଯାଉଚି । ତୁ ଏମିତି ଅଥୟ ହେଉଚୁ କିଆଁ ? ଘରେ ବୁଝେଇ ଦେଉନୁ । ବେଳ କଣ୍ଟା ଗଡ଼ି ଯାଇନ । ପୁଣି ସମସ୍ତେ ହୋ-ହୋ ହୋଇ ହସି ଉଠିଲେ ।

ଗନ୍ଧିଆ ଆହୁରି ଲାଜେଇ ଯାଇ ଅସଲ କଥାଟା ଉକୁ କରିଦେବା ଲାଗି ବାଧ୍ୟ ହେଲା । କହିଲା—ନାହିଁ ଅଧିକାରୀଏ, କଥାଟା ସେମିତିଆ ନୁହେଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

—ସେମିତିଆ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କେମିତିଆ କଥା ?

ଉଁ ଆଁ ହୋଇ ଗନ୍ଧିଆ କୁନ୍ଥେଇ କୁନ୍ଥେଇ କହିଲା—ଜାଣିଲ ଅଧି-କାରୀଏ, ଆମର ସାହିର ଆଢ଼ଆ, ଯିଏ କନଷ୍ଟବଳ ହୋଇଚ, ଯିଏ କନଷ୍ଟ-ବଳ ହୋଇଚି ବୋଲି ତାକୁ ଆଉ ଇନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ଦିଶୁନାହାନ୍ତି । କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେ ମୋତେ ଯେପରି ନାକସ୍ତବ କରି ଦେଇଚି ତା' ମୋ କାଳ କାଳକୁ ମନେ ରହିବ । ଆମ ସାହିର ଲୋକ ହୋଇ ସାହିଭାଇର ମୁହଁକୁ ଟିକିଏ ଚାହିଁଲା ନାହିଁ ।

—କାହିଁକି, ତୁ କଅଣ କଲୁକି ?

—କଅଣ କହିବି ସେ କଥା । ନାସନା କଥାଟାଏ । ଛି ଛି, ଏମିତିଆ ବେଇଜ୍ଜତ ମୁଁ କେବେ ହୋଇନଥିଲି ।

—ଆରେ, କଅଣ ଯାଡ଼ୁ ସାଡ଼ୁ ଗୁଡ଼ାଏ ବକୁଚୁ । କାହିଁକି ବେଇଜ୍ଜତି କଲା, କି ପ୍ରକାର ବେଇଜ୍ଜତି କଲା, ତୋର କିଛି ଭୁଲ୍ ଥିଲା କି ନାହିଁ, ଏଗୁଡ଼ାକ ସିନା କହିଲେ ଆମେ ଗୋଟାଏ କଥାର ସାରଭାଙ୍ଗ କରନ୍ତେ ।

—ହଁ ହଁ, କହିବି ନାହିଁ କାହିଁକି । ଯେତେବେଳେ ପଚାରିଲଣି, ସେ ସବୁ ଅବଶ୍ୟ କହିବି । ତା' ନହେଲେ ଆଢ଼ଆର ଜୁଲମ ବିଷୟରେ ତୁମେ ଜାଣିବ କେମିତି ? ତୁମେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ ସିନା ତା' ଦୋଷଟାକୁ ବାଛିବ । କାହାର କେତେ ଭୁଲ୍ ତାକୁ ଓଜନ କରିବ ।

ଅଧିକାରୀ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା—ଆରେ କଥାଟାକୁ ଏତେ ଓଫେଣଉଚୁ କଅଣ ? କହିବୁ ତ ଠୋଫଠାସ କହିଦଉନୁ ।

କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମୁଁ ନଈକୂଳକୁ ଯାଇଥିଲି । ନଈ ଭିତରେ ଦୂରରେ ପାଣିଦେଖି ସେଠି ଟିକିଏ ଗାଧୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ମନ ଭାରି ଡାକିଲା, ଦି'ପହରଯାକ ଗରମ ଝାଞ୍ଜିରେ ଦେହଟା ଆଉଟୁପାଉଟୁ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବନ୍ଧରୁ ଓହ୍ଲାଇ ବାଲିଏ ବାଲିଏ ପାଣିଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲି । ପାଣି ଅଳ୍ପଦୂର ଅଛି ପେଟ ଟିକିଏ ଶୂଳେଇ ହେଲା । ମୁଁ କହିଲି ଠିକ୍ ଅଛି—ଦୁଇ କାମଟା ଏଇଠି ସାରିଦେବା । ଏହା ଭାବି ଗୋଟାଏ ବାଲିକୁଦର ଆଢ଼ୁ-ଆଳରେ ବସିଗଲି । ଆରେ ବାବୁ ଏ ଆଢ଼ଆଟା କୋଉଠି ଥିଲା କେଜାଣି,

Digitized by srujanika@gmail.com

କେମିତି ସେ ମୋତେ ଠାବ କଲା ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି; ନମ୍ବରତମ୍ବର ହୋଇ ଧାଇଁଯାଇ ମୋ ହାତକୁ ଖାପୁକରି ଧରି ପକେଇଲା । ଘୋଷାଡ଼ି କହିଲା, "ଚାଲ ଥାନାକୁ" । ମୁଁ କହିଲି "ଆଜ୍ଞା ଭାଇ, ତୁମେ ସାହେବଲୋକ ହୋଇ କି କାମ କରୁଛ ?" ସେ ଉଦଣ୍ଡି ଆଠା ଚିଙ୍କାର ହୋଇ କହିଉଠିଲା, "ରଖ୍ ରଖ୍ ତୋ ସାହେବାଲି—ସରକାରୀ କାମ କଲାବେଳେ ମୁଁ ତ ମା'ବାପ ମୁହଁ ଚାହିଁବିନି, ଭୁଠା କଏବେ ।" ମୁଁ ନେହୁରା ହେଇ କହିଲି, "ହଉ ଭାଇ, ଟିକିଏ ରୁହ, ମୁଁ ପାଣି ମାରିଦେଇ ଆସେ ।" ସେ ଖତେଇ ହେଇ କହିଲା, "ଆବେ ତୁ ମତେ ପାଠ ଶିଖେଇବୁ । ମୋ ନାଁ ଆନନ୍ଦ ବସ୍ତି ଅଛି । ଥାନାକୁ ଯାଇ ତୁ କହିବୁ, ନାଇ ବାବୁ ମୁଁ ଚୁରି କରିନି । ଯାର ମୋ ଉପରେ ଅକଶ ଥିଲା, ମୋତେ ଘୋଷାଡ଼ି ଆଣିଛି । ମୁଁ ଚୁରି କରିଛି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କ'ଣ ? ପାଣି ମାରିଦେଲେ ତ କଥା ଶେଷ, ପ୍ରମାଣ ସବୁ ଚାଲିଗଲା—ଚାଲ ଚାଲ ଥାନାକୁ ଚାଲ ।"

ନିହାତି ଜଗର କଲରୁ ଖୋଷଣି ଟଙ୍କାଟି କାଢ଼ି ତା' ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲି । 'ହଉ ଏଥର ଯା' ବୋଲି କହି ସେ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦେଲା । ଖୋଷଣି ଟଙ୍କାଟି ଦେଲାବେଳେ ମୋତେ ଜଣାଗଲା ଯେମିତି ମୋ ଦେହରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଛାଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି । ସେଠି ଥିବା ଆଉଜଣେ ବୋଲକରା କହିଲା, "ହଁ ଅଧିକାରୀଏ, ଏଇ ଛ'ଦିନ ତଳେ ମୋତେ ବି ସେମିତି ହଇରାଣ କରିଥିଲା । ଯୋଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ନେଇ ଛାଡ଼ିଲା । ସେଇଟାକୁ କସ୍ କଦର୍‌ରେ କାବୁ ନକଲେ ଆଉ ଚଳିବନି ।"

ଆଉ ଜଣେ କହିଲା—ଦେଖନ୍ତୁ ଅଧିକାରୀଏ, ସେ ଶଳାଟି କେମିତି ଉହାଳିଆ କଥାଗୁଡ଼ାକ ସବୁବେଳେ କହୁଛି । ଟଙ୍କା ଖାଇ ଖାଇ ତା' ମୁହଁ ଉପରକୁ ହେଇଗଲାଣି, ତମକୁ ବି ଖାତିର କରୁନାହିଁ । ଠାକୁରଙ୍କୁ ମଧ ଗାଳିଦଉଛି । ତାକୁ କେମିତି ଗୋଟାଏ ଖାପ୍‌ଚରେ ନ ପକାଇଲେ ସେ ଆଉ କାହାକୁ ମାନିବ ନାହିଁ ।

ଅଧିକାରୀ ବହୁତ ଭାବିଚିନ୍ତି କହିଲା—ଆଜ୍ଞା ନିଜ ବଳରେ କିଛି ଉତ୍ପାତ କରୁନାହିଁ । ସରକାରୀ ହାଉଦା ଜୋରରେ ସେ ଯାହା ନାହିଁ ତାହା କରିଦେଉଛି, ସରକାରୀ ଚାକିରିରେ ଥିବା ଯାଏ ସେ ଏମିତି କରୁଥିବ, ତହିଁକି ଆମର କିଛି ଚାରା ନାହିଁ ।

× × ×

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଦରବଦନ ଯାଇଚ କି ନାହିଁ ଅତି ବେପରୁଆ ହୋଇଯାଇଥିବା ଆନ୍ଧୁଆ ପୁଲିସ ସାହେବଙ୍କ ଯନ୍ତାରେ ପଡ଼ି ଚାକିରିରୁ ତଡ଼ା ଖାଇଲା । ଖବରଟା ସାହିରେ ବାରୁଦ ନିଆଁ ପରି ବ୍ୟାପିଗଲା; ଗନ୍ଧୁଆ କାନରେ ଏହା ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ସେ ଦଉଡ଼ିଯାଇ ବାସଲେଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି ନିଜର କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇଲା ଏବଂ ଗୁଣୁଗୁଣୁ ହୋଇ କହିଲା—ମା', ତୁ ମୋ ଗୁହାରି ଶୁଣିଚୁ । ମୁଁ ତତେ ନିଶ୍ଚୟ କୁକୁଡ଼ା ବଳି ଦେବି, ଟିକିଏ ଯଦି ଡେରି ହୋଇଯାଏ ମା' ସବୁରି କରିବୁ ।

ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସେ କୁକୁଡ଼ା ସନ୍ଧାନରେ ବାହାରିଗଲା, କୁକୁଡ଼ାର ଦାମ୍ ଶୁଣି ତା' ଗୁଣ୍ଡରୁ ଝଲକାଏ ପବନ ବାହାରିଗଲା । ଗୋଡ଼ଆଡ଼ୁ ଜୀବନ ଗୁଡ଼ ଆସିଲା । କୁକୁଡ଼ାବାଲାକୁ କହିଲା ଏଁ, ଏଇ କାଳିଆ କୁକୁଡ଼ାଟା ଦାମ୍ ଚାଳିଶ ଟଙ୍କା ! ତୁମେ ଦୁନିଆ ଲୁଟିନବ କି ହେ ? ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପାଖରେ ବଳି ଦିଆଯିବ । ସେଥିରେ ପୁଣି କଳାପୋତେଇ ! ମା'ଙ୍କ ରାଗ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବ ତ ? ଟଙ୍କାଏ ଦି' ଟଙ୍କାରେ କୁକୁଡ଼ା ମିଳୁଥିଲା, ଆଜିକାଲି ତ ଚାରିଆଡ଼େ କୁକୁଡ଼ା ମାଳମାଳ, ତହିଁରେ ପୁଣି ଚାଳିଶ ଟଙ୍କା ନବ—ହଇହେ ମା'ଙ୍କ କଟାକ୍ଷ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବ ତ ?

ଗନ୍ଧୁଆ ଆହୁରି ବହୁତ ଜାଗା ବୁଲିଲା । ସମସ୍ତେ ଚାଳିଶରୁ ଉପରେ କହିଲେ । ବେଉସାରୁ ଚାଳିଶଟଙ୍କା କାଢ଼ିଦେଲେ ତାହା ଏକାବେଳକେ ଅଚଳ ହୋଇଯିବ । ପୁଣି ବାସଲେଙ୍କ ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ିଯାଇ ତାଙ୍କଠାରୁ ମନେମନେ ଆଉ ମାସେ ମହଲତ ନେଇ ଆସିଲା ।

ସାହିର ଠାଉଆ ସନିଆକୁ ଗୋଟାଏ ଟଙ୍କା ଘୁଷ୍ ଦେଇ କେଉଁଠୁ ଗୋଟାଏ କୁକୁଡ଼ା ଉଠେଇ ଆଣିବା ଲାଗି କହିଲା, ଯେତେହେଲେ ମା'ଙ୍କ ବରାଦ । ଠାଉଆ ସନିଆ ରାତିରେ ଖୁବ୍ ସହଜରେ ଜଣକର କୁକୁଡ଼ା ଖାବଲାରୁ ଗୋଟିଏ କୁକୁଡ଼ା ପାଣିଛୁଞ୍ଚି ନେଇ ଆସିଲା । ଦିନ ଯାଏଁ ରଖିଲେ କାଳେ ଧରାପଡ଼ିଯିବ ସେଥିଲାଗି ସନିଆ ଘାତକ ବି ବନିଗଲା । ଭୋର ହେଲାବେଳକୁ ସନିଆ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଆଗରେ କୁକୁଡ଼ା ମୁଣ୍ଡକୁ ମୋଡ଼ି କଚକିରି କାଟିଦେଲା । ଘାତକ ଜାମପାଇଁ ଗନ୍ଧୁଆଠୁ ଆଉ

Digitized by srujanika@gmail.com

୨୫ ପଇସା ନେଇଗଲା । ଗନ୍ଧଆ ମଧ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି ତା' ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପୂରଣ କରିଦେଇଛି ବୋଲି ଜଣେଇଦେଲା । ସକାଳ ହେଲା-ବେଳକୁ ଗନ୍ଧଆ ତା' ଘରେ କଟା କୁକୁଡ଼ାକୁ ବନେଇ ସାରିଥିଲା । ଏଣେ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଋଣଶୁଝା ଓ ତେଣେ ଘରେ କୁକୁଡ଼ାଝୋଳ; ତା' ମନ ତୃପ୍ତ ହୋଇଗଲା । ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାଏ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲେ ଏଗୁଡ଼ାକ କ'ଣ କେବେ ହୋଇପାରନ୍ତା !

ଆନ୍ଧଆ ଅଧିକାରୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାହି ମୁରବିମାନଙ୍କୁ ଖାତିର କରୁନଥିଲା ବୋଲି ସମସ୍ତେ ରକ୍ତଚାଉଳ ଚୋବାଉଥିଲେ । ଖାଲି ଡର ଥିଲା, ପୋଲିସ ଚାକର କେତେବେଳେ କଅଣ ହୋଇଯିବ । ସୁଆଡ଼କୁ କୂଅରେ ପଡ଼ିଥିବା ବେଙ୍ଗ ଉପରକୁ ସମସ୍ତେ ଟେକାଏ ଟେକାଏ ପକାଇବା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଆନ୍ଧଆର ପୁଲିସ ମିଜାଜ କି ସହଜରେ ଯାଏ । ଜଣକୁ ମୋଡ଼ି ଡାକପକାଇ କହି ଦେଉଥାଏ—ଆରେ ଆନ୍ଧଆ ଜୀଇଁଥିଲେ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ମଲେ ବି ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା । ସାହିରେ ଏମିତି କେହି କାଡ଼ୁମୁର୍ଦ୍ଧନ ନାହିଁ, ଯେ କି ମତେ କାବୁ କରିପାରିବ । ସାହିବାଲା ପହିଲେ ତା'ପାଖରେ ଚାନ୍ଦା ନାଁ ଧରୁନଥିଲେ । ସୁଆଡ଼କୁ ଚାନ୍ଦା ଉପରେ ଚାନ୍ଦାର ବୋଝ ତା' ଉପରେ ଲଦି ହୋଇଗଲା । ସେ ବେଖାତିର ଭାବରେ କହିଲା—ନେହିଁ ଦେଙ୍ଗା, କଅଣ କରୁଛ କର, ଆଇନ୍ ପଏଣ୍ଟ୍ ମତେ ବହୁତ ଜଣାଅଛି । ମୋର ବହୁତ ପୁଲିସ ସାଙ୍ଗ ଅଛନ୍ତି । ତୁମେ ମୋର କିଛି କରିପାରିବ ନାହିଁ । ତା' ଦେହରେ ହାତ ଲଗେଇଦେବା ଲାଗି ସାହିର କେତେ ଟୋକା ହମହମ ହେଉଥିଲେ । ଅଧିକାରୀ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆକଟ କରି କହିଲା—ସେସବୁ କାମ ଚଳିବ ନାହିଁ । ତାକୁ ଘେରି ଏମିତିଭାବେ କାବୁ କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ସେ ଯେମିତି ମେଁ ମେଁ ହୋଇ ଆମ ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁଦେବ ।

ଦୋଳବେଳେ ସାହିଠାକୁର ଆନ୍ଧଆ ଦୁଆରେ ଆଗପରି ଓହ୍ଲାଇଲେ ନାହିଁ । ଅଧିକାରୀ ସାଫ୍ ସାଫ୍ ଶୁଣେଇଦେଲା, ଦୋଳଚାନ୍ଦା ଏଗାର ଟଙ୍କା ପଚିଶ ପଇସା ନଦେଲେ ଠାକୁର ତା'ଘରୁ ଭୋଗ ଖାଇବେ ନାହିଁ । ବେଖାତିର ଭାବରେ ଆନ୍ଧଆ କହିଲା—ଆଜିଯାଏ କେବେହେଲେ ଠାକୁର

Digitized by srujanika@gmail.com

ହାତବଢ଼େଇ ଭୋଗ ଖାଇବାର ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ନ ଖାଆନ୍ତୁ । ଠାକୁର ଯେମିତି ଠିଆ ଠିଆ ଗଲାବେଳେ ମୁଁ ଭୋଗଡାଲା ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଥୋଇଦେବି । ଆଗେ ସେ ଯେମିତି ଖାଉଥିଲେ, ସେମିତି ଖାଇନେବେ । ଅଧିକାରୀ ଚାଲିଗଲା ବେଳେ ଶୁଣାଇଦେଲା—ଆରେ ଠାକୁରଙ୍କ କଥାକୁ ତୁ ବୁଝିପାରିବୁ ନାହିଁ, ଧର୍ମକର୍ମ ଦୁନିଆରୁ ଉଡ଼ିଯାଇନି । ଅଳ୍ପଦିନେ ପ୍ରତିଫଳ ପାଇବୁ ।

ଆନ୍ଧୁଆ ଏହାପରେ ସାହୁକାରଙ୍କ ସହିତ ଥୋଡ଼ାଥୋଡ଼ିରେ ଲଢାପଡି ମାଇଲା । ସାହୁକାରଏ ଖାଲି ରକ୍ତଚାଉଳ ଗୋଟେଇଲେ ।

ଆନ୍ଧୁଆର ମା' ବହୁଦିନ ହେଲା ବାଧିକରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଦିନେ ଆନ୍ଧୁଆ ଘରଭିତରୁ କାନ୍ଦଣାର ଗୋଳ ଉଠିଲା । ସାହୁକାରଏ ଜାଣିଗଲେ ଆନ୍ଧୁଆର ମା'ର କାଳ ହୋଇଗଲା । ଅଧିକାରୀ ସହ ସାହୁକାରଏ ଆନନ୍ଦରେ କୁରୁଳି ଉଠିଲେ । ଅଧିକାରୀ ଗୋଟାଏ ତୃପ୍ତିର ହସ ହସି କହିଲା—ଏଇଥର ପୁଅ ଆଣ୍ଠେଇ ପଡ଼ିବ । କଡ଼ାକ୍ରାନ୍ତି କରି ସାହୁର ସବୁ ପ୍ରାପ୍ୟ ଏତିକବେଳେ ତାଠାରୁ ଆଦାୟ କରିବାକୁ ହେବ । ସାହୁରୁ ପାଞ୍ଚ-ଜଣଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନ ନେଲେ ସେ ମଡ଼ା ଉଠେଇବ କପରି ? ତା' ଘର ସାମନାରେ ଜଣଙ୍କ ପିଣ୍ଡାରେ ଦଶ ବାରଜଣ ସାହୁକାର ଧାଡ଼ିବାନ୍ଧି ହୋଇ ବସି ଜଗିରହିଲେ । ସେ ଯେପରି ଦ'ଗାଁର ଜଣଙ୍କ ଗୋଡ଼ହାତ ଧରି କାମ ଉଠେଇ ନ ପାରେ ସେଥିଲାଗି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ନଜର ଦେବାଲାଗି ଜଗୁଆଳମାନଙ୍କୁ କୁହାଗଲା । ଆନ୍ଧୁଆ କାନରେ ଏ କଥାଟା ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ଫୁଟ୍‌କିଟାଏ ମାରିଦେଇ ମନକୁମନ କହିଲା—ଶଳେହିଁଟା ଟିକିଲି କେବେ ବାଘକୁ କାବୁ କଲେଣି ନା କରିବେ । ସେ ପଠେଇଲେ ତା' ପୁଅକୁ ଗୋଟିଏ ଡାକ୍ତରକୁ ଟଙ୍କାଦେଇ ମଲା ସାର୍ଟିଫିକେଟଟିଏ ଅଣେଇଲା । ବୁଢ଼ୀଟା ତ ବହୁଦିନ ହେଲା ବାଧିକରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଦେହ ଝଡ଼ିଝାଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ଓଜନରେ ସେ ପ୍ରାୟ ଦଶ କି ପନ୍ଦର କିଲୋ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଘର ଭିତରେ ବାପପୁଅ ଦୁହେଁ ବୁଢ଼ୀକୁ ମୋଡ଼ିମୋଡ଼ି ଗୋଟାଏ ଅଖା ଭିତରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେଲେ । ଆନ୍ଧୁଆ ପୁଅକୁ କହିଲା—ତୁ ଯା କଡ଼ର ଗଳି ପାଖରୁ ଗୋଟାଏ ଟ୍ରଲିରିକ୍ସା ଡାକି ଆଣିବୁ । ବସ୍ତାଟାକୁ ସେଥିରେ ଲଦି

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାନ୍ଧିଦେବା । ବାଡ଼ିପଛ ଗଳିବାଟେ ଟ୍ରଲିରେ ଲାସ୍‌ଟାକୁ ନେଇଯାଇ ଭୁ ମଶାଣିରେ ଥିବା ବଜୁଲଗୁଲା ଲୋକପାଖରେ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଓ ଖର୍ଚ୍ଚା ଦାଖଲ କରିଦେବୁ । ଘଣ୍ଟାକ ଭିତରେ ସବୁକାମ ଶେଷ ହୋଇଯିବ, ବାସ୍, ଗାଧୋଇପାଧୋଇ ଦାଣ୍ଡେ ଦାଣ୍ଡେ ଚାଲିଆସିବୁ । ଶଳେ ଜଗି ବସିଚନ୍ତି ବସିଥାଆନ୍ତୁ ।

ଦିନ ୧୨ଟା ବେଳକୁ ସବୁକାମ ସାରିଦେଇ ଆନ୍ଧିଆ ଜଗିବସିଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ଘରକୁ ଫେରିଲା । କାହାକୁ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ଜଗୁଆଳିମାନେ ଭାବିଲେ ବୋଧହୁଏ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଯାଇଥିଲା, ଘରର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ କାମ ସରୁ ସରୁ ଦିନ ଦୁଇଟା ବାଜିଗଲା । ତଥାପି ଘରୁ ମଡ଼ା ନବାହାରିବାର ଦେଖି ଜଗୁଆଳିମାନେ ଅଥୟ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଶେଷକୁ ଅଧିକାରୀ ଆସି ଆନ୍ଧିଆକୁ ଡାକି କହିଲା—ହଇହୋ, ଘରୁ ଲାସଟା ଉଠାଉନା କାହିଁକି ? ସାହିରୁ ଲାସ ନ ଉଠିଲେ କେହି ରୋଷେଇବାସ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଏତେବେଳଯାଏ ହାତ ବାନ୍ଧି ବସିଛନ୍ତି । ଭୋକ ଉପାସରେ ସମସ୍ତେ ଆଉଟୁ ପାଉଟୁ ହେଲେଣି ।

ଆନ୍ଧିଆ ଭେଁ କରି କାନ୍ଦି ଉଠି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହେଁ-ହେଁ ହୋଇ ହସିଉଠିଲା । ସମସ୍ତେ ଭାବିଲେ ଆନ୍ଧିଆ ପାଗଳ ହୋଇଗଲା । ଅଧିକାରୀ ତାକୁ ପ୍ରବୋଧ ଦେଇ କହିଲା—ଏମିତିଆ ବାୟାପରି ହେଲେ ଚଳିବ ନା । ମୁଣ୍ଡ ଠିକ୍ ରଖ । ଚାଲ ଚାଲ ଭିତରକୁ ଚାଲ । ଲାସ କୋଉଠି ଅଛି ଦେଖାଅ; ତା'ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ । ଆଉ ଛ' ସାତ ଜଣ ଅଧିକାରୀ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଗଦେଲେ । ଆନ୍ଧିଆ ଆଗେ ଆଗେ ଗଲା । ସମସ୍ତ ସବୁଘର ଖୋଜିଗଲେ । ଲାସର ନାଁଗନ୍ଧ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ କାଠ-ଭୂତ ପାଲଟିଗଲେ । ଲାସ୍ ଯାଇଥିଲେ ଦାଣ୍ଡରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଯାଇଥାନ୍ତା । ସମସ୍ତେ ଜଗିଛନ୍ତି । ଏହା ହେଲା କିପରି ? ଅଧିକାରୀ ବାରମ୍ବାର ଆନ୍ଧିଆକୁ ପଚାରିଲା—ହଇହୋ କଥା କଅଣ ! ଲାସ କାହିଁ ? ଏ କି ଭେଲିକି ଦେଖାଉଚ ହୋ ? ବିରସ ବଦନରେ ଆନ୍ଧିଆ କହିଲା—ଆତ୍ମା ଯେତେବେଳେ ଚାଲିଯାଏ, ସେତେବେଳେ ତାକୁ କ'ଣ କିଏ ଦେଖେ ? ଆତ୍ମା ନିଜେ ଉଭାନ୍ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତା ଦେହକୁ ଉଭାନ୍ କରିଦେଇଚି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କଥାଟା ଠଉରେଇ ନବାକୁ ଅଧିକାଶିକୁ ବେଶୀ ଡେରି ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ତା'ଘରୁ ବାହାରିଯାଇ କୁହାକୋହି ହେଲେ—ଶଳାଟା ଆମକୁ ଆଜ୍ଞାକରି ପଠାଏ ଦେଲା । ଯାଉ ସାହିଟାକୁ ଗୋଟାଏ ଦିନ ଉପାସ ରଖାଇ ସାରିଲାଣି ।

କେତେଦିନ ଧରି ସାହି ଭିତରେ ଏଇ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ଚାଲିଲା ।

କିଛିଦିନ ପରେ ଆନ୍ଦିଆ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇ ବାଡ଼େଇ ପୂର୍ବ ଚାକିରିଟା ଫେରିପାଇଲା । ସାହିଯାକ ସମସ୍ତେ ହାଉଳି ଖାଇଗଲେ । ଗନ୍ଧିଆ ସବୁଠୁ ବେଶୀ ହାଉଳି ଖାଇ ଭାବିଲା—ବାସଳେଈ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ମୋ ଉପରେ କୋପ କଲା ।

●

Digitized by srujanika@gmail.com

ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରସ୍ତୁତି

ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଦଳର କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ଦିଗ୍‌ବଳୟରେ ନିର୍ବାଚନ ବାଦଲର ଉଙ୍କିମାରୁଥିବା ଦେଖି ଚହଲି ପଡ଼ିଲେ । ବାଦଲ ଦେଖିଲେ ମୟୂରମାନେ ଖଣ୍ଡକର ନାଚି ଉଠନ୍ତି । କବିମାନେ କଲମ ନଚେଇ ମନରୁ କବିତାମାନ ବାହାର କରନ୍ତି । ସ୍ୱଳ୍ପ ବେତନଶ୍ରେଣୀ କର୍ମଚାରୀ-ମାନଙ୍କର ମଫସଲ ଘରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଥିବା ଘରଣୀମାନଙ୍କୁ ମନେ-ପକାନ୍ତି । ଘରଛାଡ଼ିଣି ନକରିଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଛାତିରେ ଛନକା! ପଶିଯାଏ । କେଉଁଠି ଶସ୍ତାରେ ନଡ଼ା ମିଳିବ ସେ ବିଷୟ ମୁଣ୍ଡରେ ଘାଣ୍ଟନ୍ତି । ବେରସିକ ରାଜନୈତିକ ଦଳଆମାନେ କେବଳ ନିର୍ବାଚନ ବାଦଲ ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ଭବିଷ୍ୟତ ନିର୍ବାଚନ ଲଢ଼େଇର ବ୍ୟୂହ ରଚନା, ନିଜ ନିଜ ଦଳର ସୈନ୍ୟସାମନ୍ତମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରାଇବାରେ ଲାଗିଯାନ୍ତି । ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଦଳର ନେତାମାନେ ଏଥରକ ଠିକେ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇଉଠିଲେ । ପୂର୍ବ ନିର୍ବାଚନମାନଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ବେପରୁଆ ହୋଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେତେବେଳକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଓ ଅଯୋଗ୍ୟ ଛାତ୍ରମାନେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗାତରୁ ଝିଙ୍ଗପୋକ ପରି ବାହାରି ଚାରିଆଡ଼େ ଖେଦିଗଲେ, ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚାକିରି ଜୁଟାଇଦେବା ଏକାବେଳେ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ବେକାରମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଯେଉଁ-ମାନେ ଇଷ୍ଟ-ଦେବତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିପାରିଲେ ସେହି ଭାଗ୍ୟବାନ୍ କେତେଜଣ ଚାକିରି ପାଇଲେ । ବାକି ରହିଯିବା ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବେକାରିମାନେ ଶାସକମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ସବୁଆଡ଼େ ବକ୍ତୃତା ଦେଇ ନିଜ ନିଜ ମୁହଁକୁ ପଜେଇବାରେ ଲାଗିଲେ । ଶାସକମାନଙ୍କୁ ଚାନ୍ଦା ଦେବାଲାଗି ବ୍ୟବସାୟୀ-ମାନେ ନିଜ ନିଜର ଥଳିର ତୋରି ଏକାବେଳକେ ଢିଲା କରିଦେଇ-ଥାନ୍ତି । ସେଥିପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଖାତିର ନଥାଏ । କାହିଁକି ବା କରିବେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶାସକମାନେ ଥଳରୁ ମୁଠାଏ ନେଇଗଲେ ସେମାନେ ଦରବୃଦ୍ଧି ମାଧ୍ୟମରେ ଖାଉଟିମାନଙ୍କଠାରୁ ଗୁଣ୍ଡମୁଠା ନେଇ ଆସି ଥଳରେ ପୂରେଇ ଦେବେ । ଦରବୃଦ୍ଧି ମାଧ୍ୟମରେ ଏ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟା ସହଜସାଧ୍ୟ ହେଉଥାଏ । ଖାଉଟି-ମାନେ ଦରବୃଦ୍ଧିର ଶିକାର ହୋଇ ଡାହି ଡାହି ଡାକ ଛାଡ଼ିଲେ । ଅସନ୍ତୋଷର ଧୂଆଁ ଗୁଣ୍ଡଆଡ଼େ ଖେଦିଯାଇ ଶାସକ ଓ ଭୋଟରମାନଙ୍କୁ କାଲୁବାଲୁ କରିପକେଇଲେ । ଟଙ୍ଗୁଆଦଳର ବଡ଼ପଣ୍ଡାମାନଙ୍କର ଭାଲେଣି ପଡ଼ିଗଲା । ସେମାନେ ଜାଣିଗଲେ ଯେ, ଆସନ୍ତା ନିର୍ବାଚନର ପାଣିପାଗ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କୁ ହଇରାଣ କରିବ ।

ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଅସନ୍ତୋଷ ବୋଳଖାଞ୍ଜିଆ ଦଳଙ୍କୁ ବେଶ୍ ସୁହାଇଲା । ଟଙ୍ଗୁଆଦଳଙ୍କୁ ବଦ୍‌ନାମ କରିବାରେ ବେଶ୍ ସାହାଯ୍ୟ କଲା । ଟଙ୍ଗୁଆ ଦଳର ବଡ଼ପଣ୍ଡାମାନେ ଜାଣିପାରିଲେ ଯେ, ଯେତିକି ଯେତିକି ନିର୍ବାଚନ ପାଖେଇ ଆସୁଛି, ତାଙ୍କ ଦଳ ସେତିକି ବେଶି ବେଶି ଜନ-ସାଧାରଣଙ୍କ ଅପ୍ରିୟ ହୋଇଉଠୁଛି । ବୋଳଖାଞ୍ଜିଆଦଳ ସେତିକି ଉଗ୍ର ହୋଇ ଉଠୁଛନ୍ତି । ଡାକପୁକାର ବଡ଼ ବଡ଼ ଟଙ୍ଗୁଆଙ୍କୁ ପହିଲେ ପହିଲେ ଖଣ୍ଡି କାଣ ମାରିଲେ, ଅଧା ନାଁ ଧରି ଖିଲି କଲେ ତା' ପରେ ପୂରା ନାଁ ଧରି ଶୋଧାଶୋଧି ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ସାମନାସାମନି ହୋଇଗଲେ ଉପରେ ପଡ଼ି କଳି କରିବାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ବୋଳ-ଖାଞ୍ଜିଆଙ୍କ ସପକ୍ଷବାଦୀ ଖବରକାଗଜରେ ଟଙ୍ଗୁଆଦଳଙ୍କୁ ଅପଦସ୍ଥ କଲା ଭଳି ଖବର ପ୍ରକାଶ କଲେ । ମୋଟ ଉପରେ ଟଙ୍ଗୁଆଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ସାଜ ସାଜ ରଡ଼ି ଉଠି ସେମାନଙ୍କର କାନ ଫଟେଇଦେଲା । ଟଙ୍ଗୁଆଦଳ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଆଉ ବେଶିକ୍ଷଣ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ଟଙ୍ଗୁଆ ବଡ଼ପଣ୍ଡାମାନେ ଆସନ୍ତା ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ କିପରି ବ୍ୟୂହରଚନା କରିବାକୁ ହେବ ତାହା ଠିକ୍ କରିବାକୁ ସଭାରେ ବସିଗଲେ । ଏହି ସଭାରେ ଚୋକା-ଟାକଳିଆ ସଭ୍ୟମାନେ କିପରି ଭାବରେ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ଦୁର୍ଗମାନ ଭାଙ୍ଗିଭୁଙ୍ଗି ତା' ଉପରେ ମଇ ଚଲେଇଦେବେ ତା'ର ସବୁ ରୂପରେଖ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଆଉ କେତେକ ତାଙ୍କୁ ଅଧା ସମର୍ଥନ କରି କହିଲେ, "ଏହା ଅବଶ୍ୟ କରିବା ଦରକାର, ଭାଙ୍ଗିଦେବା ହେଲେ ତା' ଉପରେ ମଇ ଚଲେଇବା ନାହିଁ । ଆଉ କେତେଜଣ କହିଲେ ଉନ୍ତୁ ଚାଉଁଦେବା

Digitized by srujanika@gmail.com

କଥାଟା ମନକୁ ପାଉନ, ବରଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରକୁ ଟାଣି ଆଣି ଗେଟ୍‌ଆଉଟ୍ କରିଦେବା । ଆମେ ସବୁ ସେହି ଘର ଦଖଲ କରି ରହିଯିବା । ଭାଙ୍ଗିଦେଲେ ଆମମାନଙ୍କୁ ତ ପୁଣି ରହିବାଲାଗି ଘର ତିଆରି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।”

ଆଉ କେତେଜଣ କହିବାର ଶୁଣାଗଲା—ଏଇ ଆମରି ଭଲଆ ଲୋକ ତ ପୁଣି ସିଂହ, ବାଘ, ଭାଲୁ, ହାତୀମାନଙ୍କୁ ଏମିତି ପୋଷାମନେଇ ଦେଉଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ଆମରି ଇଚ୍ଛା ଅନୁଯାୟୀ କାମ କରୁଛନ୍ତି । ବିରୁଦ୍ଧପକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ସେମିତି ପୋଷାମନେଇବା ଆମମାନଙ୍କ ପକ୍ଷେ ବେଶି କଷ୍ଟକର ହେବ ନାହିଁ । ସେଇମାନେ ସେ ଦୁର୍ଗରେ ରହି ଆମପାଇଁ କାମ କରିବେ । ବରଂ ଏହା ଅଧିକ ଭଲକାମ ହେବ ।

ହୋକାଟାକଲିଆଙ୍କ ଏପରି ଅଜବ କଥା ଶୁଣି ବଡ଼ପଣ୍ଡାମାନେ ମୁହଁ ମୋଡ଼ିଦେଲେ । ମହା ବଡ଼ପଣ୍ଡା ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଯାଇ କହିଲେ, “ବନ୍ଧୁ ଭାଇଚନ୍ଦ୍ର ମୁଁ ସ୍ଥିର କରିଛି ଯେ ଆମେ ଏ ଆସନ୍ତା ନିର୍ବାଚନରେ ପୂରା ବଳ ଖଟେଇବା ନାହିଁ । ଖଟେଇବାଟା ଏକରକମ ବୋକାମି ହେବ । ଯେଉଁ ଦୁଇଟି କାରଣ ଲାଗି ଆମେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଅପ୍ରିୟ ହୋଇପଡ଼ିଛେ, ତାହା ହେଲା ଆକାଶଛୁଆଁ ଦରଦାମ ବୃଦ୍ଧି, ଆଉ ଲଙ୍ଗଳା ଲାଞ୍ଚର ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟ । ଏଥିଯୋଗୁ ଆମେ କେବେ-ହେଲେ ଆସନ୍ତା ନିର୍ବାଚନରେ ଜୟଯୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବା ନାହିଁ । ବରଂ ବୋଲଖାଞ୍ଜିଆଙ୍କୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବା । ଏହି ଦୁଇ ଦୈତ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେମାନେ ଲଢ଼ନ୍ତୁ ଆଉ ବଳ କ୍ଷୟ କରନ୍ତୁ । ସେମାନଙ୍କୁ କାବୁକରିବା ବୋଲଖାଞ୍ଜିଆଙ୍କ ଗୋମେଳି ବାପାମାନେ ମଧ୍ୟ ସମର୍ଥ ହେବେ ନାହିଁ । ସେହି ସମୟ ଭିତରେ ଆମେମାନେ ଟିକେ ବିଶ୍ରାମ ନେଇ ବଳ ସଞ୍ଚୟ କରିବା । ଏହି ଦୁଇ ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ କପରି ବିନାଶ କରାଯାଇ ପାରିବ; ତା’ର ଉପାୟମାନ ସ୍ଥିର କରିବା ଓ ତା’ ପର ନିର୍ବାଚନରେ ପୂରା ବଳଖଟେଇ ଯେତେବେଳକୁ ଗଡ଼ଯାଇଥିବା ପାଞ୍ଚବର୍ଷରେ ହାଲିଆ ହୋଇଥିବା ବୋଲଖାଞ୍ଜିଆଙ୍କୁ ଅତି ସହଜରେ ଓଲେଇ ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଧାନସଭା

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାହାରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେବା ।" ମହାବୁଢ଼ାଙ୍କର ଏହି ଉକ୍ତିରେ ସଭାରେ ଗୁଞ୍ଜରଣ ଶୁଭିଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୁଢ଼ାମାନେ ଏହି ମହାବୁଢ଼ାଙ୍କ କଥାକୁ ପସନ୍ଦ କଲେ ନାହିଁ । ମହାବୁଢ଼ା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୁଞ୍ଜରଣ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରିବାକୁ କହି ପୁଣି ବୁଝେଇ ଲାଗିଲେ, "ଦେଖ, ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଘାଣ୍ଟିଜାଗା ହେଲା ରାମ ରାବଣଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ ଉଦ୍ୟମ, ଏଥିରେ ଭାରତ ଏକପ୍ରକାର ଦ୍ୱିଭାଗ ହୋଇଯାଇଛି । ବରଂ ଏହାର ସମାଧାନ ବୋଲକଣ୍ଡାଙ୍କି ଆଙ୍କ ଉପରେ ଛାଡ଼ିଦେବା ଉଚିତ । ସେମାନେ ପୁଅମୁଣ୍ଡ ଓ ଚେଲିଘଡ଼କୁ ଦେଖି ହାଉଳି ଖାଉଥିବେ । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ପଣ୍ଡା କହି-ଉଠିଲେ, ଆମେ କ'ଣ ସମାଧାନ କରିପାରି ନ ଥାନ୍ତୁ । ଆମେ ରାମ ଓ ରାବଣଙ୍କ ଉଭୟ ନାମୀକୁ ବାଜ୍ୟାପ୍ତି କରି ସରକାରୀ ସମ୍ପତ୍ତି କରିଦେଇ-ଥାନ୍ତୁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ଜାଗାରେ କ୍ଷତିପୂରଣ ସ୍ୱରୂପ ଜମି ଦେଇ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିଥାନ୍ତୁ । ଆଉ ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝେଇ ଦେଇଥାନ୍ତୁ ଯେ, ପୁରୁଣା ଘର ଉପରେ ଆଉ ମାୟା ନରଖି ସେମାନେ ମନଲାଖି ନୂଆଘର ସବୁ ତିଆରି କରନ୍ତୁ । ବୁଢ଼ାପଣ୍ଡା କହିଲେ ଏ କାମଟି ନେଇଆଣି ଭୁଲାଇ ଦେବା ସହଜ କଥା ନୁହେଁ । ଏତିକ ମାନ କରିବାକୁ ସେମାନେ ନିଜନିଜର ଆଣ୍ଠୁ ଗଣ୍ଠି ଛାଡ଼ିଉଇ ଅକର୍ମଣ୍ୟ କରିଯାନ୍ତୁ । ସେମାନେ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହେବା ଆମେ ତ ଚାହୁଁ । ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥା ହେଲା ଦରଦାମ କମେଇବା । ଯେଉଁଟା କି ଆମ ପକ୍ଷରେ ଏକ ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟାପାର ହେବ । ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ କ୍ଷମତା ଦେଲେ ସେମାନେ ଦରବୃଦ୍ଧିକୁ କାବୁକରି କିଛି ହେଲେ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଆମେ ତ ସବୁ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କଠୁ ଶୋଷିଶାଷି ନେଇଆସିଛୁ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ କାଣିଚାଏ କିଛି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମାଲପାଣି ଆସିବ ବା କୁଆଡ଼ୁ । ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଯେତେ ଧାଉଁଥିବେ ଦରଦାମ ଆହୁରି ସେତିକ ବଢ଼ି ଚାଲିଥିବ । ଫଳ କେବଳ ହେବ, ଗାଈକୁ ମାରିଲେ ମଲା ଗାଈ ମାରିଲେ ମଲା, କଥା ହିଁ ମାରିହେବ । ଆମଦାନୀ ହୋଇଥିବା ଦରଦାମ ବୃଦ୍ଧିକୁ କମେଇବାକୁ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମତାରେ ବସେଇବେ । କିନ୍ତୁ ଫଳ ହେବ ଓଲଟା । ଦରଦାମ ଆହୁରି ବଢ଼ିବ । ସେମାନଙ୍କର ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ବି ପୂରିବ ନାହିଁ । ଆମେ ଏହା ଭିତରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଖରେ ଭଲେଇ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ମନ ମଜେଇବାରେ ଲାଗିପଡ଼ିବା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ହେଲା, ଆମେମାନେ ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି ଉପଜାତିଙ୍କ-ଠାରୁ ଅଧିକ ଭୋଟ ଆଦାୟ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଭୂମଣ୍ଡଳ କମିଶନ ବସେଇଥିଲୁ, ତାହାର ରିପୋର୍ଟ ସେମାନେ ଆମର ଅମଳରେ ଦେଇଥିଲେ । ତା'ର ଠିପି ଖୋଲି ଆମେ ଜାଣିପାରିଲୁ ଯେ ଏ ନୂଆ ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ ତାକୁ ପଦାରେ ଖୋଲିଲେ ସେଥିରୁ ଯେଉଁ ବିରୁଡ଼ିମାନେ ବାହାରିବେ ସେମାନେ ଆମକୁ ବିନ୍ଧି ଅଥୟ କରି ପକେଇବେ । ସେଥିଲାଗି ସେ ରିପୋର୍ଟକୁ ହାଣ୍ଡି ଭିତରେ ବନ୍ଦକରି ରଖି ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନେ କ୍ଷମତାକୁ ଗଲେ ଏହି ହାଣ୍ଡିକୁ ଆଣି ନିଶ୍ଚୟ ପଦାରେ ଭାଙ୍ଗିବେ । ତା' ଭିତରେ ଯେ ବହୁତ ବିରୁଡ଼ି ଅଛନ୍ତି ତା' ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣା ନାହିଁ, ସେମାନେ ବିରୁଡ଼ି କାମୁଡ଼ାରେ କାଲୁବାଲୁ ହେବେ ।" ଆଉ ଜଣେ ପଣ୍ଡା କହିଲେ, ଯାହା କୁହନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ତାଙ୍କ ଦଳରେ ବହୁତ ବଡ଼ମୁଣ୍ଡିଆ ଅଛନ୍ତି, ସେପରି ସ୍ଥଳେ ଆମର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ମୁଣ୍ଡିଆ । ତାଙ୍କର ପାଖରେ ସମସ୍ତେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇଥାନ୍ତି, ଗୋଟିଏ ବଡ଼ମୁଣ୍ଡିଆ ଭୁଲ କଲେ ସମସ୍ତେ ତା' ପାଇଁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରନ୍ତି । ତାକୁ ଆକଟିବାକୁ କେହି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର କିନ୍ତୁ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ବଡ଼-ମୁଣ୍ଡିଆ ଅଛନ୍ତି । ସବା ବଡ଼ମୁଣ୍ଡିଆ ଭୁଲ କରିବା ଆଗରୁ ଅନ୍ୟ ବଡ଼-ମୁଣ୍ଡିଆମାନେ ତା' ଭୁଲ ଦେଖାଇ ତାକୁ ବୁଝାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଫଳରେ ସବୁରି ଦୁର୍ଗତିରୁ ରକ୍ଷା ପାଆନ୍ତି । ଶଙ୍କୁଡ଼ିଆ ଦଳର ବଡ଼ପଣ୍ଡା କହିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅସଲ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ସେଇଠି ରହିଛି । ତାଙ୍କ ବଡ଼ମୁଣ୍ଡିଆ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ତାଙ୍କର ଦିନ ଯିବ । କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଚଟାପଟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । କଥାରେ ପରି ଅଛି, ତାଙ୍କର ବାର ଘଇତେଇ ଘର, ସେ କାହାକୁ କରିବେ ପର । ଅଗା, ବଗା, ଖଗା ତିନିହେଁ ଅଲଗା । ଆସନ୍ତା ନିର୍ବାଚନରେ ମୁଣି ଝଡ଼ା ଖର୍ଚ୍ଚ ନ କରି ତା' ପର ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ସଞ୍ଚୟ କରି ରଖିବା ବୁଦ୍ଧିମାନର କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ । ଭୋଟରମାନେ ଯୁଆଡ଼ୁ ଆମ ଉପରେ ଯେପରି ବିରକ୍ତ ହୋଇଗଲେଣି, ସେଥିରେ ସରକାର ଗଢ଼ିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ବିଲ୍‌କୁଲ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଆମେ କେବଳ କେତେଜଣ ଆସେମ୍ବ୍ଲି ଭିତରକୁ ଯାଇ ବୋଳଖାଞ୍ଜିଆ ଶାସକଙ୍କୁ ଜଗି ରହିବା ଏକ ବଡ଼ କାମ ହେବ । ଏ କଥାଟା ସମସ୍ତଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଗଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଡିପ୍ଲୋମେସି

ଗାଆଁର ଏକ ବଢ଼ିଆ ଥାନରେ କଲେଜ ଟୋକାଏ କେତେ-ଜଣ ମିଶି ଗୋଟାଏ ମେସ୍ କରିଥିଲେ । ଥାନଟି ବେଶ୍ ବଢ଼ିଆ ଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣପଟେ ଗୋଟାଏ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଫାଙ୍କଡ ଗୋଚର ଜମି ଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣୀ ହାଓ୍ୱା ସବୁବେଳେ ଅଜାଡ଼ ହୋଇପଡ଼ୁଥାଏ । ମେସ୍ ପିଲାଙ୍କର ମଶାରି ଦରକାର ପଡ଼ୁନଥାଏ । ପବନ ମାଡ଼ରେ ମଶାଗୋଷ୍ଠୀ କୁଆଡ଼େ ଛନ୍‌ଛତର ହୋଇଯାଇଥାନ୍ତି । ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପୋଖରୀ । ସବୁବେଳେ ପାଣି ଟମ୍‌ଟମ୍ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ପବନ ତାର ଉପରେ ଦେଇ ବୋହିଆସିଲାବେଳେ ଟିକିଏ ଶୀତଳ ହୋଇଯାଏ । ଶୀତଳ ପବନ ପିଲାଙ୍କୁ ବେଶ୍ ଢୁଳୁଢୁଳା ଦେଉଥାଏ । ପିଲା ଆସୁଥାଆନ୍ତି, ପିଲା ଯାଉ-ଥାଆନ୍ତି, ମେସ୍‌ଟି କିନ୍ତୁ ସବୁବେଳେ ଜାରି ରହିଥାଏ । ପୂର୍ବପଟେ ଠାକୁରଘର, ଗାଆଁ ଟୋକାଙ୍କ କ୍ଲବଘର । ଠାକୁର ଘରେ ବେଳେବେଳେ ଯାନିଯାତ୍ରାବେଳେ ହୋ-ହା ଲାଗିଯାଏ । ତା'ପରେ ସବୁ ଚୂପ୍‌ଚାପ୍ ହୋଇଯାଏ । ଏଥିରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ବିଶେଷ କିଛି ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ ବରଂ ତାହା ପିଲାମାନଙ୍କର ମନ ହାଲୁକା କରିଥାଏ । କ୍ଲବ ଘରେ ଗାଁ-ଟୋକାଏ ତାଆସ ଖେଳର ଧୂଳ ଉଡ଼ାନ୍ତି । ଏମାନେ କିନ୍ତୁ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ଖେଳନ୍ତି । କେବଳ ବାଜି ଜିତାପଟବେଳେ କୁକୁର କଲା ପରି ହାଉ ହାଉ ପାଟିକରି ଉଠନ୍ତି ଓ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ହୋଇଯାଇ ସାନ ଖେଳରେ ମାତିଯାଆନ୍ତି । ଏଇଟା ବି ମେସ୍ ପିଲାଙ୍କ ଘୁମଭଙ୍ଗା ଔଷଧ ପରି କାମ-କରେ । ମେଣ୍ଢା ଓ ଛେଳିଙ୍କ ପରି ମେସ୍‌ପିଲା ଓ ଗାଆଁ ଟୋକାଏ ମଧ୍ୟ ସହାବସ୍ଥାନ କରିନଥିଲେ ।

ଧନ କାହାର ସବୁବେଳେ ସମାନ ଯାଏ ନାହିଁ ବୋଲି ଯାହା ଲୋକେ କହନ୍ତି ସେଇଟା ମେସ୍ ପିଲାଏ ସତ ବୋଲି ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଲାଭେଇଲେ । ପ୍ରାଣଭୁଲୁଆ ଦକ୍ଷିଣାପବନ କ୍ରମେ ପ୍ରାଣପୀଡ଼କ ହୋଇ-ଉଠିଲା । ଦକ୍ଷିଣପାଖ ପଡ଼ିଆରେ ଅନବୁଡ଼ କଣ୍ଟାଲେଉଟିଆ ବୁଦା ସବୁ ଲୁଆଡ଼ୁ ମାଡ଼ିଆସିଲା । ଦିନ କେଇଟାରେ ପଡ଼ିଆ ତମାମ କଣ୍ଟାଲେଉଟିଆ ମାଡ଼ିଗଲା । ପ୍ରାକୃତିକ ଓ ଅପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ ଗୁରୁମାନଙ୍କ ଦେହ ଓ ମନ ଦୋହଲାଇ ଦେଲା । ଟାଙ୍ଗରା ପଡ଼ିଆ ଅପେକ୍ଷା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଛଯୁକ୍ତ ପଡ଼ିଆର ଦୃଶ୍ୟ ଗୁରୁମାନଙ୍କ ମନକୁ ଟାଣି ନେଉଥିଲା । ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ ପାଇଁ ବୁଦାଗୁଡ଼ିକର ଆବଶ୍ୟକ ହେତୁ ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରୁଷ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଗ୍ରାମବାସୀଏ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ସେଠାରେ ବିଶିଷ୍ଟ କର୍ମ ଯୋଗସାଧନା କଲେ । କର୍ମଯୋଗାନ୍ତେ ଶୌଚକର୍ମ କରିବାକୁ ଯୋର ମହଜୁଦ ଥିଲା । ଭୂମିର ଉର୍ବରତା ବଢ଼ିବାରୁ କଣ୍ଟାଲେଉଟିଆ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗଛ ବଢ଼ିବାରୁ ବିଶିଷ୍ଟ କର୍ମଯୋଗର ପ୍ରାବଲ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଲାଗିଲା । ସୁଲୁସୁଲିଆ ପ୍ରାତଃ ଓ ସାନ୍ଧ୍ୟ ଗନ୍ଧବହ ଏହି ଉର୍ବର ଯଜ୍ଞସ୍ଥଳ ଉପରେ ଦେଇ ଆସିଲାବେଳେ ସମସ୍ତ ଗନ୍ଧ ବୋହିଆଣି ମେସ୍-ବାଲାଙ୍କ ଉପରେ ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ଢାଳି ଗୁରୁମାନଙ୍କ ଦେହ ଓ ମନକୁ ପେଲି ପକାଇଲା । ଏହିପରି ଠେଣା ଓ ପେଲା ଖାଇ ସେମାନେ ଦୋହଲିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଏଥିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାର ଉପାୟ କିଛି ନଥିଲା । ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ନାକ ଚିପିଧରି ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନଥିଲା । ନାକଚିପା ଧ୍ୟାନଯୋଗୀ ପରି ସେମାନେ ଦେଖା-ଯାଉଥିଲେ । ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ବିଶିଷ୍ଟ କର୍ମଯୋଗ ଓ ଗୁରୁମାନଙ୍କ ଧ୍ୟାନ-ଯୋଗ ସେ ସ୍ଥାନଟିକୁ ସରଗରମ କରିଦେଲା ।

ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ କେବେହେଲେ ଏକୁଟିଆ ଆସେ ନାହିଁ । ମେସ୍ ପାଖରେ ଥିବା ଶାନ୍ତିଶିଷ୍ଟ କ୍ଲବ ଘରଟି କ୍ରମେ ଉତ୍ପାତିଆ ହୋଇଉଠିଲା । ଜଣେ କ୍ଲବସଭ୍ୟ ସହରକୁ ଯାଇଥିଲା । ଗାଉଁଲି ଟୋକାଏ ସହରକୁ ଗଲେ କିଛି-ନା-କିଛି ନୂଆ ଜିନିଷଟାଏ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଫେରନ୍ତି ଆଉ ଗାଆଁରେ ତାକୁ ଚାଲୁ କରିଦେଇ ସାବାସ୍ଟା ମାରିନିଅନ୍ତି । ସେ ଟୋକାଟି ଗୋଟାଏ ଫିଲମ୍ ଦେଖି ଯାଇଥିଲା । ତହିଁରେ ସେ ଡିସ୍କୋନାଚ ଦେଖିଲା । ସେ ନାଚଟା ତାକୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା । ଭେଣ୍ଡାଭେଣ୍ଡୀମାନେ ହାତଗୋଡ଼ ଛାଟି ସାରା ଦେହକୁ ଥରାଇ ବାଇଆ ବାଇଆଣୀ ପରି ନାଚୁଥିଲେ । ବାଜା

Digitized by srujanika@gmail.com

ଟେପେଁକାଳିର 'କୁଆ ବଗାରେ ଡେମଣା' ରାଗିଣୀରେ କାନ ଫଟେଉଥିଲେ । ନାଚ ଓ ସୁର୍‌ଟାକୁ ସେ ଭଲଭାବରେ ମନ ଭିତରେ ରଖିନେଲା । ବାଜା ଓ ନାଚ ଛଡ଼ା ତା'ର ଆଉ କିଛି ମନେ ରହିଲା ନାହିଁ । ଫିଲମ୍‌ରେ ଗୀତ ବୋଲା ଯାଉଥିଲା—"ଆଇ ଆମ୍ ଡିସ୍କୋ ଡ୍ୟାନ୍‌ସର" । ଏଇ ପଦକ ଘୋଷି ଘୋଷି ସେ ଗାଆଁକୁ ଫେରିଲା । ଖାଇବା ପିଇବା, ହଗିବା, ମୁତିବା, ଖେଳିବା ଏପରିକି ଶୋଇଲାବେଳେ ସେ ଗୁଣୁଗୁଣୁ ହୋଇ ଆଇ ଆମ୍ ଡିସ୍କୋ ଡ୍ୟାନ୍‌ସର ବୋଲିଲା । ବେଳେବେଳେ ନିଦରେ ବିଲ୍‌ବିଲେଇଲା—"ଆଉ ଆଉ ତାଉ ଡାଁପର୍ ।"

ତା' ଘରେ ପହିଲେ ପହିଲେ ସମସ୍ତେ ଭାବିଲେ ତାକୁ ଭୂତପ୍ରେତ ଗ୍ରାସିଛି । ଗୁଣିଆ ଡାକିବାର ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲେ । ପରେ କଥାଟା ଜଣା ପଡ଼ିଯିବାରୁ ଗୁଣିଆ ଡାକିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ବନ୍ଦ ରହିଲା ।

ସେ ଶିଖି ଆସିଥିବା ଡିସ୍କୋ ନାଚକୁ କ୍ଲବରେ ଜଣ ଜଣ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶିଖାଇଲା । ଟିଣ, ଦ'କାଠିଆ, ନଡ଼ିଆପତର, କଆପତର ଟେପେଁକାଳି, ପାଟି ପେପେଁକାଳି, ଟିଣଡବା ଭିତରେ ଗୋଡ଼ି ରହିଥିବା ଝୁମୁକା, ଗୋଟାଏ ଫମ୍ପା ତାବଲ ଓ ପିଟାବାଡ଼ି ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରର କାମ କଲା ।

ଶିଖାଶିଖି ପରେ ଯେଉଁଦିନ ପୂରା ରିହର୍‌ସାଲ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ସେଦିନ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କ ପଡ଼ାପଡ଼ି ଗୋଳ ହୋଇଗଲା । ନେତା ତା ଶବ୍ଦ, କଲବଲା ରଡ଼ି, ଗର୍ଦ୍ଦଭ, ଶ୍ୱାନ, ମାର୍ଜାର ରାଗିଣୀରେ କାନଫଟା ସଙ୍ଗୀତ ଗ୍ରାମଙ୍କ ପାଠପଢ଼ାକୁ ଗୋଟେଗଛ-ବାଡ଼ିଆ କରି ତଡ଼ିଦେଲେ ।

ପହିଲେ ପହିଲେ ପିଲାଏ ଭାବିଲେ ଏ ଉତ୍ପାତଟା ଦିନେ ଦ'ଦିନ ପରେ ଉଭେଇଯିବ । ତାହା ନହେବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଭାଳେଣି ପଡ଼ିଗଲା । ଏହାର ମୁକାବିଲା ପାଇଁ ଏକ ଜରୁରୀ ମନ୍ତ୍ରଣା ଚଳେଇଲେ । ଗାଁଟାକାଙ୍କୁ ଏଥିରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେବାକୁ କହିବାରେ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ ବୋଲି ଜଣାଗଲା । କାରଣ ସବୁଗୁଡ଼ାକ ଗୃହିଦଉଡ଼ି କଟା ଦଣ୍ଡାବାଳୁଙ୍ଗା ଆଉ ଅଳବତ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାଙ୍ଗା; ସଶସ୍ତ୍ର ଦାଦାମାନଙ୍କ ହାଓ୍ୱା ବାଜୁଛି । ଦାଦାଗିରିରେ ସଶସ୍ତ୍ର ଦାଦାମାନଙ୍କୁ ଟପିବାରେ ଆପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟା ଚଳେଇଛନ୍ତି । ଏ ବାଳୁଙ୍ଗା-ଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ କହିବା ଯାହା, କାନ୍ଥବାଡ଼କୁ କହିବା ସେଇଆ ।

ଅଳପେଇଆଗୁଡ଼ାକ ଗର୍ଜନ କଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପୁଞ୍ଜାଏ ଦ'ପୁଞ୍ଜା ଟୋଲୁଅ ଫୋପାଡ଼ିବା, ପୁଲିସ୍‌ରେ ଏତଲା ଦେବା, ଗାଁର ମୁରବିମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଫେରାଦ ଦେବା, ବାଳୁଙ୍ଗାଗୁଡ଼ାଙ୍କର ଭିତରେ ଫଟାଫଟି କରିଦେଇ ଓ କଳି ଲଗେଇ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କର 'କ୍ଲବ୍' ଘରେ ତାଲା ପକେଇ ଦେବା ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରସ୍ତାବମାନ କଚ୍ଚକଚ କଟିଗଲା ।

ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ମୂଳରୁ ଶେଷଯାଏ ଶୁଣିଯାଉଥିବା ଜଣେ ବୁଢ଼ା ଛୁନ କହିଲା—ଏସବୁ ବାଲୁଆ ବଗୁରରେ ଖଡ଼ା ସିଝିବ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଦରକାର ଗୁଗୁରିପଞ୍ଚ । ଏଣେ କଣ୍ଢାଲେଉଟିଆ ବଣ ଆଉ ତେଣେ ଉଦଙ୍କା ନାଚ ଓ ଗୀତ । ଏ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ମୂଳପୋଛ କରିବାକୁ ହେବ । ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଗୋଟାଏ ଉପାୟ ପଶିଛି, ଆମ ଭିତରୁ ଦଳେ ପ୍ରଚୁର କାମରେ ଲାଗିଯାଆନ୍ତୁ, ଆଉ ଦଳେ ଅଭିନୟ କରନ୍ତୁ । ଏଇଟାକୁ ଖୁବ୍ ଗୁପ୍ତ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଧରାପଡ଼ିଗଲେ ସବୁ ଭଣ୍ଡୁର ହୋଇଯିବ । ଜଣେ ଖବରକାଗଜର ସମ୍ବାଦଦାତାଙ୍କୁ ବରା, ପକୁଡ଼ି, ବାଇଗଣିରୁ ପେଟେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଡବଲ ଗୁହା ଖୁଆଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ବାସ୍ ଆଉ କିଛି କରିବାକୁ ଦରକାର ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

କେଇଟା ଦିନ ପରେ 'ବିଗୁଲ' କାଗଜରେ ଖବରଟାଏ ବାହାରିଲା ଯେ ଏବେ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଅଦ୍ଭୁତ ରୋଗ ଦେଖା ଦେଇଛି । ଡାକ୍ତର-ମାନେ ତାହାର କାରଣ ବାହାର କରିବା ଲାଗି ଦିନରାତି ଲାଗିପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଏ ରୋଗ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ବ୍ୟାପିଗଲାଣି । ଆମେରିକା ଓ ରୁଷିଆରେ ଏ ରୋଗର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ବହୁତ ବେଶି । ଏ ରୋଗର ଲକ୍ଷଣ ହେଲା—ରୋଗୀ ଖାଲି ଡେଇଁବ, କୁଦିବ, ହାତଗୋଡ଼ ଛିଞ୍ଚାଡ଼ିବ । ତା' ଦେହ ଥରିବ, ଉଦଙ୍କା ଉଦଙ୍କା ବୋଲି ଚିଲେଇବ । ପହିଲେ ପହିଲେ ଏହି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯିବ । ତା' ପରେ ରୋଗୀ ଶୋଇ ଶୋଇ ମରିଯିବ । ତାକୁ ଏପରି

Digitized by srujanika@gmail.com

ହେବାକୁ ବାରଣ କଲେ ସେ ଅଧିକ ଉତ୍ତେଜିତ ହେବ ଓ ଆକ୍ରମଣ କରିବ । ରୋଗୀ ପାଟି କଲାବେଳେ ତା' ପାଟିବାଟେ ଭାଇରସ୍ ସବୁ ବାହାରି ବାୟୁ ମାଧ୍ୟମରେ ଭଲ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ପଶେ ଓ ତାକୁ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ କରେ । ଏ ରୋଗର ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଲା ରୋଗୀ ଜାଣି-ପାରେନି ଯେ ସେ ଡିସ୍କୋ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି । ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଚିକିତ୍ସା ନ ହେଲେ ଗାଁଗଣ୍ଡା ଓ ସହର ଗୁରିଆଡ଼େ ବ୍ୟାପିଯାଏ । ଆମେରିକାରେ ଗୋଟାଏ ସହର ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି । ଜଣେ ଭାରତୀୟ ସାଧୁ ଆମେରିକା ଯାଇଥିଲେ । ସେ ସେଠା ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କୁ ଔଷଧଟିଏ ବତାଇ ଦେବାରୁ ସେଠା ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥା ସରକାର ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ ଅଛନ୍ତି । ଔଷଧଟି ହେଲା ଏଇଆ—କଣ୍ଟାଳେଉଟିଆ ମୂଳକୁ ଆଣି ଦୁଇବାହୁ କମ୍ୱା ହାତରେ ବାନ୍ଧିଦେଲେ ତା'ର ବାସନାରେ ଭାଇରସ୍ ସବୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ରୋଗୀ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ତାକୁ ମାଡ଼ିବସି ଗୋଡ଼ହାତ ବାନ୍ଧି ଦେଇ ତା' ପେଟ ବା ଗୁଣ୍ଡିରେ ଏହାକୁ ବାନ୍ଧି ଦେବାକୁ ହେବ । ଗୋଟିଏ ଦିନ ବାନ୍ଧିରଖିଲେ ରୋଗୀ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆରୋଗ୍ୟ ହୁଏ । ଆମେରିକା ଓ ରୁଷିଆ ବହୁପରିମାଣରେ କଣ୍ଟାଳେଉଟିଆ ମୂଳ ଭାରତରୁ ନେଉଅଛନ୍ତି । ବମ୍ବେରେ ଆମେରିକା ଦୂତାବାସ ଏହାକୁ କିଲେ ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କାରେ କିଣୁଛନ୍ତି । ଏହି ମୂଳ ବିକି ଭାରତ ପ୍ରଚୁର ବୈଦେଶିକ ମୁଦ୍ରା ଲାଭ କରୁଛି । ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶରେ ବହୁକୃଷୀ ଧାନ ଚାଷ ବନ୍ଦ କରି କଣ୍ଟାଳେଉଟିଆ ଚାଷ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେଣି ।

ଏ ଖବର ବାହାରି ପଡ଼ିବାମାତ୍ରେ ଗୁରିଆଡ଼େ ଚହଳ ପଡ଼ିଗଲା । ମେସ୍‌ର ଜଣେ ଛାତ୍ର ସଦ୍ୟ ଦେଖି ଆସିଥିବାରୁ କହିଲା ଯେ ବଡ଼ଡାକ୍ତର-ଖାନାରେ ପାଞ୍ଚଜଣ ଡିସ୍କୋ ରୋଗୀ ଠୋ ଠା ହୋଇ ମରିଗଲେ । ଦୈବ ଦୁର୍ଯୋଗକୁ ହାତ କାହାର । ମେସ୍‌ରେ ଛଅଜଣ ଡିସ୍କୋ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ନାଚିଲେ କୁଦିଲେ, ଗାଁ ବାଲାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାଡ଼ିବସି ବାନ୍ଧି ପକାଇଲେ ଆଉ କଣ୍ଟାଳେଉଟିଆ ମୂଳ ଆଣି ପେଟ ଉପରେ ବାନ୍ଧିଦେଲେ । ତହିଁ ଆରଦିନ ସେମାନେ ସୁସ୍ଥ ହୋଇଗଲେ । ଅନ୍ୟ ଛାତ୍ରମାନେ ପ୍ରତିଷେଧକ ରୂପେ ମୂଳ ହାତରେ ବାନ୍ଧିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ରୋଗ ହେଲନାହିଁ । ଗୁରିଆଡ଼େ କୋଳାହଳ ଭୟ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ୟାପିଗଲା । ପ୍ରତିଦିନ ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ରାଜ୍ୟରୁ ଏହି ରୋଗୀମାନଙ୍କର ଖବର ଆସିଲା । କ୍ଲବର ଡିସ୍କୋ ଡ୍ୟାନ୍ସରମାନେ ଗାଁ ବାଲାଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାରେ ବନ୍ଦ ହେଲେ । ଗାଁ ବାଲାଏ ଏକଜୁଟ ହେବା ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ଦାଦାଗିରି ଚଳିଲା ନାହିଁ । ଡିସ୍କୋ ଡ୍ୟାନ୍ସ କଥା ସେମାନେ ମନରୁ ପୋଛିଦେଲେ ।

ଏଣେ କଣ୍ଟାଲେଉଟିଆ ମୂଳର ଦାମ ବିଷୟରେ ଗରମା ଗରମ ଖବର ସବୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଦିଲ୍ଲୀରେ କଣ୍ଟାଲେଉଟିଆ ମୂଳ କିଲୋ ପ୍ରତି ଅଢ଼େଇଶହ ଟଙ୍କା ହୋଇଗଲାଣି । ବେପାରୀ ଲୋକେ ଗାଁ ଗଣ୍ଡାରେ ବୁଲି କଣ୍ଟାଲେଉଟିଆ ମୂଳ ଉପାଡ଼ି ନେଉଛନ୍ତି । ଗାଁ ବାଲାଏ ମୂଳର ଦାମ୍ ଜାଣି ନଥିବାରୁ ସେ ବିଷୟରେ ଉଦାସୀନ ରହିଛନ୍ତି । ବହୁ ବେକାର ଲୋକେ ମୂଳ ସଂଗ୍ରହ କରି ଏହି ଏଜେଣ୍ଟମାନଙ୍କୁ ବିକୁଛନ୍ତି ଓ ବେଶ୍ ଦୁଇପଇସା ରୋଜଗାର କରୁଛନ୍ତି । କୋଦଣ୍ଡା ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ କଣ୍ଟାଲେଉଟିଆ ଗଛ-ଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ହାତକୁ ନେଇଛନ୍ତି । ବିନା ଲାଇସେନ୍ସରେ କେହି ଏ ଗଛରେ ହାତ ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ପରୱାନା ଜାରିକରି ଦେଇଛନ୍ତି । ବାଗପଦଣ୍ଡି ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଏ ବେଉସା ହାତକୁ ନେଇ ଗଲା ସପ୍ତାହରେ ପନ୍ଦର ହଜାର ରୋଜଗାର କରିଛନ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ।

ଏସବୁ ଖବର ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ପରେ ଦିନେ ମେସ୍‌ବାଲାଏ ସକାଳୁ ଉଠି ଦେଖିଲେ ପଡ଼ିଆରୁ ଅଧେ ସାଫ୍ । ତା ପରଦିନ ସକାଳେ ପଡ଼ିଆ ପୂରାପୂରି ସାଫ୍ । ଡିସ୍କୋ ଡ୍ୟାନସ ଓ କଣ୍ଟାଲେଉଟିଆ ଗଛ ଉଭୟେ ସାଫ୍ ।

●

Digitized by srujanika@gmail.com

ସିପେହୀ କରଣି

ଧାନକଟା ପରେ ସନେଇ ତା ଭାଇପୁଅକୁ କହିଲା, "ଆଉ ଡେରି ନକରି ବିଲରେ ହଳ ପକାଇଦେବା । ଜମିଟା ପାଗିଛି, ବତର ଅଛି । ଏତିକିବେଳିଆ ହଳକଟା ମହଜରେ କରିହେବ ।" ପୁଅ କୁସୁନିଆ କହିଲା—"ନାଇଁମ ବାବା ! ଆଗ ବେଙ୍ଗଳା ପକାଇ ଦେଇ କାମ ବଢ଼େଇ ଦେବା, ତା'ପରେ ଜମିରେ ହଳ ପକାଇବା । ସେତେବେଳକୁ ଜମିଟା ଆଉରି ପାଗି ଯାଇଥିବ ।" ସନେଇ ବାରଣ କରି କହିଲା—"ହୁଁଃ । ଥରେ ଧାନଗଦା ଭାଙ୍ଗିଲେ ଆଉ ମଝିରେ ବନ୍ଦ କରି ହେବ ନାହିଁ । ଅଗୁନିକ ଯଦି କେତେବେଳେ ଅସରାଏ ବର୍ଷା ହୋଇଯାଏ ତା'ହେଲେ ଧାନ ଗଦାରେ ପାଣି ପଶିଯିବ । ତେବେ କଥା ସରିଯିବ ।" କୁସୁନିଆ ବୋଉ ବି ତାକୁ ସମର୍ଥନ କଲା । ଧାନଗଦା ଭଙ୍ଗା ହେଲା ନାହିଁ । ପୁଣି କିଆରିରେ ହଳ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ଦୁଇଓଡ଼ି ହଳ, ତା'ପରେ ମଇ, ତା'ପରେ ଗୋଟିଏ ହଳ ପକାଇ ଦେଇ କିଆରିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । କୁସୁନିଆ କହିଲା—"ବାବା, ଆମ ହଳ କାମ ସରିବାକୁ ଖରା ବି ବଢ଼ିଆ ହେଉଛି । ପୋକଯୋକ ମରି ସେଥିରେ ଖତମ ହେଇଯାଉଛନ୍ତି । ମାଟି ବି ହାଲୁକା ହୋଇଗଲା; ଭାରି ବଢ଼ିଆ ହେଲା ।" ତା'ପରେ ଭଲ ପାଗ ଦେଖି ବେଙ୍ଗଳା ଆରମ୍ଭ ହେଲା, କୁସୁନିଆ ବୋଉ ଖଳାକୁ ଲିପାଲିପି କରି ପରିଷ୍କାର କରି ଦେଇଥିଲା । ତିନିହେଁ ମାଡ଼ ଉପରେ ମୂଳକଟା ଧାନଗୁଡ଼ାକ ପିଟିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଧାନ ଉଡ଼େଇ ଖରାରେ ଶୁଖେଇ ଡୋଲିଆରେ ପୂରେଇବାକୁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ଛ' ସାତ ଦିନ ଲାଗିଲା । କଚଡ଼ା ବଡ଼ାକୁ ପୁଣି ଗଦା ମାଡ଼ି ଦେବା ପରେ ତିନିହେଁ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିଲେ । ଗଦା ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ତିନିଜଣଯାକ ପରମ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବଳଦ ଦା'ଠା ଚାରି ପାଞ୍ଚଦିନ ଆରାମରେ ନିଶ୍ୱାସ ନେଇଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ଗାଁରେ ଗୋରୁଙ୍କ ଭିତରେ ଫାଟୁଆ ରୋଗ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଖରଚିଆ ଚାଷୀମାନେ ଚାଷ କରିବାକୁ ବଡ଼ ହଇରାଣରେ ପଡ଼ିଗଲେ, ସନିଆ ଗାଁ ଠାକୁରାଣୀ ବାସୁଳେଈଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଣ୍ଡିଆଟାଏ ମାରି-ଦେଇ କହିଲା—"ଯାହାହେଉ ମା, ତୋ କୃପାରୁ ଖରଚିଆ ଚାଷ ସବୁ ଶେଷ ହୋଇଛି ।" କୁସୁନିଆ ବି କହିଲା, "ସତରେ ବାବା ! ଆମ ବାସୁଳେଈ ଠାକୁରାଣୀ ଭାରି ପରତକ୍ଷ ଠାକୁରାଣୀ । ତାଙ୍କ ଦୟା ଥିବାରୁ ସିନା ଆମ କାମତକ ଆଗରୁ ସରିଗଲା ।" ତିନିହେଁ ଯାଇ ବାସୁଳେଈ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଆଗରେ ସଞ୍ଜଦୀପ ଦେଇଆସିଲେ । ଖଇ ଉଖୁଡ଼ା ଭୋଗ ଲାଗି ବ୍ରାହ୍ମଣ ହାତରେ ଗୋଟିଏ ପାଞ୍ଚ ପଇସି ଦେଇ ଘରକୁ ଆସିଲେ ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ସକାଳେ ଗୁହାଳ ଫିଟେଇ ଦେଖିଲେ, ବଳଦ ଦା'ଠା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଠିଆ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଏତେ ଡେରିଯାଏ କାହିଁକି ଶୋଇଛନ୍ତି ଭାବି ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ ଟିକେ ଗୁଡ଼ୁପୁଡ଼ୁ ହେଲା । ବଳଦକୁ ଫିଟେଇ ଉଠେଇଲା ବେଳକୁ ବଳଦ ଦା'ଠା ଟିକେ ଅମଙ୍ଗ ହେଲେ । କୁସୁନିଆକୁ ସନେଇ ଡାକ ପକାଇଲା, "ବଳଦ ଦା'ଠା କାହିଁକି ଉଠୁ-ନାହାନ୍ତି !" କୁସୁନିଆ ବାପ ସଙ୍ଗରେ ଯୋଗଦେଇ ବଳଦଙ୍କୁ ଉଠେଇଲା । ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ବଳଦ ଦା'ଠା ଗ୍ଲେଟେଉଛନ୍ତି । ପଦାରେ ବାନ୍ଧି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ନଡ଼ା ପକେଇଲେ । ଅନ୍ୟଦିନ ପରି ଭସ୍‌ଭସ୍ ଚୋବେଇଲା ଭଳି ନଡ଼ା ଆଡ଼କୁ ସେଦିନ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ନାହିଁ । ଦାନା ପେଜ ଆଣି ପିଆଇଲେ । ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ମୁହଁ ବୁଡ଼ାଇଲେ ନାହିଁ ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ ପାପ ଛୁଇଁଲା । ସନେଇ କହିଲା, "ଏ ତ ଫାଟୁଆ ରୋଗର ପହିଲି ଲକ୍ଷଣ ।" ବାପ-ପୁଅ ଦୁହେଁ କୁସୁନିଆ ବୋଉ ଉପରେ ରାଗିଯାଇ କହିଲେ, "ତୋର କଥାରେ ପଡ଼ି ଆମେ ସଞ୍ଜଦୀପ ଓ ପାଞ୍ଚ ପଇସାରେ ଭୋଗ କରାଇଲୁ । ଏଇଟା ତାଙ୍କୁ ଚେତେଇ ଦେଲା । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ନଜର ଆମ ଘର ଆଡ଼କୁ ଟାଣେଇ ନିଆଗଲା ।" କୁସୁନିଆ ବୋଉ କହିଲା, "ଆଉ ପାଞ୍ଚ ପଇସିଟିଏ ଦେଇଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ପାଞ୍ଚ ପଇସିଟି ଦେବାରୁ ଆମଘର କଥା ମନେପଡ଼ିଲା ଆଉ ବି ଯେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ରାଗିଗଲେ ।" କୁସୁନିଆ କହିଲା, "ଆଉ ପାଞ୍ଚ ପଇସା ଦେଇଥିଲେ ତାଙ୍କର ପୁଣି ଲୋଭ ବଢ଼ିଥାନ୍ତା ।" ସନେଇ କହିଲା, "ସେ ଯାହା ହେବାର ହେଲାଣି ଏବେ ଯାଇ ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି କହିବା, ଆମେ ଗରିବ ଲୋକ ଯେତିକରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଅ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ଏତକ କାମ କରି-ଦେବା । ଏବେ କୁସୁନିଆ ତୁ ଯା, ପଶୁଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣିବୁ । ଦଶ ନଅଟା ବେଳେ ଡାକ୍ତରଖାନା ଖୋଲିଥିବ ।" କୁସୁନିଆ ପଶୁଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଡାକିବା ପାଇଁ ଧାଇଁଗଲା । ପଶୁଡାକ୍ତର କେଉଁ କୋଠରିରେ ରୁହନ୍ତି ! ସେ ଡାକ୍ତରଖାନା ଦ୍ୱାର ମୁହଁରେ ରହି ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କୁ ଡାକ ଦେଲା—"ପଶୁଡାକ୍ତର ବାବୁ···ପଶୁଡାକ୍ତର ବାବୁ··· !" ପଶୁଡାକ୍ତର ବାବୁ ଘରୁ ବାହାରି ଆସି କୁସୁନିଆକୁ ଗାଳିଦେଲେ, "କେଉଁ ଅଭଦ୍ରଟା । ମ—ଖାଲି ଡାକ୍ତରବାବୁ ନକହି ପଶୁଡାକ୍ତର ବୋଲି କହୁଛୁ ?"

—"ଆଜ୍ଞା ଏଠାରେ କାଳେ ମଣିଷ ଡାକ୍ତର ଥିବେ ଭାବି ପଶୁଡାକ୍ତର ବୋଲି ଡାକିଲି ।"

—"ଚୁପ୍ କର ! ଭଦ୍ରାମି ଜାଣିନୁ ? ଏଠି ମଣିଷ ଡାକ୍ତର କୁଆଡ଼ୁ ଆସିବେ ? ଏଠି ତ ମୁଁ ଡାକ୍ତର, ଯିଏ ଶୁଣିବ ସେ ଭାବିବ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ପଶୁଭଳିଆ ଡାକ୍ତର, ମୋର ବିବେକ ନାହିଁ । ହଁ, ତୋର କ'ଣ ଦରକାର ?"

—"ଆଜ୍ଞା ହଜୁର ! ମୋର ବାବା ଆପଣଙ୍କୁ ଯିବାପାଇଁ କହିଛନ୍ତି । ଆମ ବଳଦ ବେମାରରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।"

—"ହେଉ ତୁ ଆଗେ ଯା ମୁଁ ପଛେ ପଛେ ଯାଉଛି ।"

ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କ ଔଷଧ କିଛି କାମକଲା ନାହିଁ, ତିନିଦିନ ଭିତରେ ଦୁଇଟାଯାକ ବଳଦ ଠୋ ଠା ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ । କୁସୁନିଆ ବୋଉ ବାହୁନିବାରୁ, ସନେଇ ତାକୁ ଆକଟି କରି କହିଲା, "ଆଲୋ, ମନକୁ ବୁଝେଇ ଚୁପ୍ ରହ । ନାହିଁ ନାହିଁ ଯଦି ବଳଦଟା ହଳ ପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତେ ତାହେଲେ ଆମେ କି ଦଶା ଭୋଗ କରିଥାନ୍ତେ ! ଆମେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବଞ୍ଚଗଲୁ ବୋଲି ଜାଣ ! ଗାଁରେ କେତେ ଏମିତି ଗାଈ ବଳଦ ଗଲେଣି । ଏଇକ୍ଷଣି ତ ବହୁତ ସମୟ ଅଛି । ରଜ ତ ଅବକା ଦୁଇମାସ ଉପରେ ଅଛି । ଏହା ଭିତରେ କରଜ କୁରୁଜା କରି ପୁଣି ଦି'ଟା ବଳଦ ନେଇ ଆସିବା । ଗାଁ ଠାକୁରାଣୀ ପାଞ୍ଚ ପଇସା ଖାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ହଳ ସରିବା ଯାଏ ବଳଦ ଦି'ଟାକୁ ଅଟକେଇ ଦେଲେ ।" ସନେଇ ନିତି ଠେଙ୍ଗାଟିଏ ଧରି ବଳଦର ସନ୍ଧାନରେ ଯାଏ ।

ଦଇବ ଯୋଗକୁ ଦିନେ ରାସ୍ତାରେ ଗଲାବେଳେ ଦେଖିଲା ଗୋଟାଏ ମାରଣା ଷଣ୍ଢ ଫଁ ଫଁ ହୋଇ ଗୋଟାଏ ପିଲାଆଡ଼କୁ ଖେପି ଆସିଲା ! ପିଲାଟା ଥରଥର ହୋଇ ସନିଆ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲା । ଠେଙ୍ଗାଟା ପକେଇ ଦେଇ ଷଣ୍ଢର ଶିଙ୍ଗକୁ ମାଡ଼ିବସି ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ତଳକୁ ଦାବିଦେଲା । ଷଣ୍ଢ ସେଇଠି ଅଟକିଗଲା । "ହଇରେ ବାପ ତୋ ନାଲିଆ କୁରୁତାଟା ଉତାରି ଦେଇ ପେଣ୍ଟ ଭିତରେ ଲୁଚେଇଦେ । ଏଇ ସେପ୍ଟି ଘରପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଯା ।" ପିଲାଟା ଦୌଡ଼ିଯାଇ ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠିଗଲା । ସନିଆ ଷଣ୍ଢର ଶିଙ୍ଗକୁ ଧରି କଷିକରି ମୋଡ଼ିଦେଲା । ମୁଣ୍ଡ ବୁଲିବାରୁ ଷଣ୍ଢର ବଳ ବାଲୁକୁଲ ହଟିଗଲା । ଷଣ୍ଢ ସମ୍ଭାଳି ନପାରି ଦାଲୁ କରି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ସନିଆଁ ବଜୁଳି ବେଗରେ ତିନଚାରି ଠେଙ୍ଗା ତା ପିଠିରେ କଷିଦେଲା । ଷଣ୍ଢଟା ଛେରି ଛେରି ସେ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ପଳେଇଲା । ପିଲାଟା କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ କହିଲା, "ମୁଁ ଘରକୁ ଯିବି କେମିତି ? ମୋତେ ଷଣ୍ଢ ଦେଖିଲେ ପୁଣି ଗୋଡ଼େଇବ ।" ସନେଇ କହିଲା, "ଆ ବାପ, ମୁଁ ତୋତେ ନେଇ ଘରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିବି ।" ଏହା କହି ସେ ପିଲାଟିକୁ କାନ୍ଧରେ ବସେଇ ଚାଲିଲା—

ଥାନା ଦ୍ୱାର ମୁହଁରେ ପିଲାଟି କହିଲା, "ଏଇ ଆମର ଘର ।"

ସିପେଇ ସନେଇକୁ କହିଲା, "ଆରେ ଏ ତ ହେଉଛି ବଡ଼ବାବୁଙ୍କ ପୁଅ । କ'ଣ ହେଲାକି, ତାକୁ କାନ୍ଧେଇ କରି ଆଣୁଛୁ ?" ସନେଇ ସବୁ-କଥା କହିଗଲା । ସିପେଇଟି ପିଲାକୁ ସନେଇ ସହ ବଡ଼ବାବୁଙ୍କ କୋଠରୀକୁ ନେଇଗଲା । ବଡ଼ବାବୁ ସବୁ ଶୁଣି, ସନେଇକୁ ଖୁବ୍ ତାରିଫ କଲେ । ବାବୁଆଣୀ ମଧ୍ୟ ଆସି ତାଙ୍କ ତାରିଫରେ ଯୋଗଦେଲେ । ଗୋଟିଏ ମହା

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦୁର୍ଯୋଗରୁ ରକ୍ଷା କରିଥିବାରୁ ସନେଇକୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇଲେ । ବଡ଼ବାବୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶମତେ ବାବୁଆଣୀ ଗୋଟାଏ ଦଶଟଙ୍କିଆ ନୋଟଆଣି ସନେଇକୁ ଯାଚିଲେ । ସନେଇ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ କହିଲା, "ମା, ମୁଁ କ କାମଟା କଲିଯେ ! ପିଲାଟା ଭାଗ୍ୟ ଭଲ ମୋର ହାତ ଦି'ଟା ଦି' ଶିଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିଗଲା । ପିଲାଟାକୁ କାନ୍ଧରେ ବସେଇ ଆଣିବାକୁ ଖୁବ୍ ସୁଖ ଲାଗିଲା । ମା, ତୁମ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ୁଛି, ମୋତେ ଟଙ୍କା ଯାଚନା ।" ବାବୁଆଣୀଙ୍କ ସନେଇ ପ୍ରତି ଆଉରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଢ଼ିଗଲା । ଦୁହେଁ କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଘରେ ଜଳଖିଆ ନଖୁଆଇ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ଫେରି ଆସିଲା ବେଳେ ବଡ଼ବାବୁ କହିଲେ, "ଦେଖ୍ ତୁ ଏଡ଼େ ଉପକାରଟିଏ ଆମର କଲୁ । ତୋତେ ଯେତେବେଳେ କିଛି ବିପଦ ପଡ଼ିବ ତୁ ସିଧାସଳଖ ମୋ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଆସିବୁ, ତୋର ମୁଁ ସବୁ ଠିକ୍ କରିଦେବି ।" ସିପେଇ ଝପଟ ସିଂଙ୍କୁ କହିଲେ "ଦେଖ୍ ଝପଟ ସିଂ, ଏହାର ଋଣ ଆମେ ଶୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏହାର ହାନି-ଲାଭ ସବୁ ବୁଝିବୁ । ତୋତେ ପ୍ଲାର ଦାୟିତ୍ୱ ଲାଗିଲା, ବୁଝିଲୁ ?"

ଝପଟ ସିଂ ତାକୁ ବାଟେଇ ଦେଲାବେଳେ କହିଲା, "ଆରେ ଭାଇ, ବଡ଼ବାବୁଙ୍କର ବହୁତ ସୁପାରିଶ ତୋ ପ୍ରତି ଅଛି । ତେଣୁ ତୁ ମୋର ସବୁଠୁ ବଡ଼ ଦୋସ୍ତ ହୋଇଗଲୁ । ମୋ ବିଷୟ ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ଟିକେ ସୁପାରିଶ କରିବୁ । ମୋ ଜୀବନାଠିକା ବାବୁଙ୍କ ହାତରେ ଅଛି । ଦୁହେଁ ସେହିଦିନୁ ମଇତ୍ର ବନିଗଲେ ।

ଝପଟ ସିଂ ବେଳକାଳ ସନେଇ ଘରକୁ ନ ଆସିଲେ ତାକୁ ଭାତ ରୁଚେନା । ଏହା ଭିତରେ ସନେଇ ବଡ଼ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ବହୁତ ନେହୁରା ହୋଇ ଝପଟ ସିଂ ଉପରୁ ତାଙ୍କର ରାଗକୁ ଦୂରକରି ଦେଇଥିଲା । ସେଥିଲାଗି ଝପଟସିଂ ସନେଇର ବହୁତ ପାଖ ଲୋକ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ରଜ ଦୁଇ ତିନି ଦିନ ଅଛି । ବର୍ଷା କୁଆଡ଼େ ଥିଲା ଆସି କାଚ ଦେଇଗଲା । ଏଡ଼େ ଚଞ୍ଚଳ ବର୍ଷାଟାଏ ହେବ ବୋଲି ସନେଇ ଭାବି ପାରି ନଥିଲା । ତା କିଆରିରେ ବଳାଗଣ୍ଡି ବୁଡ଼ା ପାଣି ହୋଇଗଲା । ସନେଇର ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ବଳଦ ଦି'ଟା ଥିଲେ, କିଆରି କାଦେଇ ଦେଇ ତଳି ବୁଣେଇ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦେଇଥାନ୍ତା । ଏତେ ବର୍ଷାଟା ଅକାରଣେ ଗଲା । ତଳ ଘର ଦେଖାଶୁଣା କରିବାରୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ରୁଆ ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ଝପଟ ସିଂକୁ ତାର ଦୁଃଖ ଜଣାଇଲା । ଝପଟ ସିଂ ବହୁତ ଭାବି ଭାବି କହିଲା—"ମଇନେ, ଧୈର୍ଯ୍ୟଧର ସେ କାମ ମୁଁ ତୁଲେଇ ଦେବି । ବଡ଼ବାବୁ ପଚାରିଲେ ତୁମେ କହିବ, 'ହଁ ବାବୁ, କାଲି ରାତିରେ ମୁଁ ଦେଖିଛି ଦୁଇଟା ଲୋକ ମୋ କିଆରିରେ ପଶି ଚବର ଚବର କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ଭାବିଲି କାଳେ ମାଛ ଧରୁଛନ୍ତି । ଏହା ଭାବି ମୁଁ ଘରକୁ ଚାଲି ଆସିଲି ।' ଏତିକ ତୁ କହିଦେ ମୁଁ ତେଣିକି ସମ୍ଭାଳିବି ।" ତହିଁ ଆରଦିନ ସିପେଇ ବଡ଼ବାବୁଙ୍କୁ କହିଲା—"ହଜୁର ଦିନାସାହୁ ଘରେ ଦୁଇଦିନ ତଳେ ଯେଉଁ ଚୋରି ହୋଇଗଲା, ତାହା ଖଣ୍ଡି ସାହୁଆଙ୍କ କାମ । ଦୁଇଜଣ ଚୋର କାଲି ରାତିରେ ସନେଇ କିଆରିରେ ଅଳଙ୍କାର ପୁଡ଼ିଆଟିକୁ ପୋତି ଦେଇଛନ୍ତି । କିଆରିରେ ପାଣି ଥିବାରୁ ଉପରକୁ ଦିଶିବ ନାହିଁ କି ସେମାନେ ଧରାପଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ଖଣ୍ଡି ସାହୁଆଙ୍କ ଘର ଖାନତଲାସ କଲେ ସନ୍ଧାନ ମିଳିବ କୁଆଡ଼ୁ ? ଜଣେ ଭେଦିଆ ଠାରୁ ଏ ଖବର ପାଇଛି । ସନେଇ କିଆରିରେ ଲଙ୍ଗଳ ବୁଲେଇ ଦେଲେ ସେ ପୁଡ଼ିଆଟା ଉପରକୁ ଉଠିଯାଆନ୍ତା, ଭାରି ସୁବିଧାରେ ମିଳି-ଯାଆନ୍ତା ।" ବଡ଼ବାବୁ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହୋଇଯାଇ ଝପଟ ସିଂ ପିଠି ଥାପୁଡ଼େଇ କହିଲେ, "ସେତିକି ଯଦି ମିଳିଯାଏ ତୋତେ ବହୁତ ଇନାମ ମିଳିଯାଆନ୍ତା ।"

ପରଦିନ ସକାଳୁ ଦୁଇଟା ହଳିଆ ଆସି ସେ କିଆରିରେ ହଳ ପକେଇଲେ । ଖୋଦ ବାବୁ ଓ ଦୁଇଜଣ ସିପେଇ ସେଠି ଜଗି ରହିଲେ । ସନେଇ ଓ କୁସୁନିଆ ଦୁହେଁ ଲଙ୍ଗଳ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲେ । ପାଣିରେ ମାଟି ଠିକେ ବସିଯାଇଥିଲା । କାଦୁଅ ଢେଲାମାନ ଉପରକୁ ଉଠିଲା । ଏତେ ଢେଲା ହାତରେ ଭାଙ୍ଗିବା ଅପେକ୍ଷା ମଇ ଚଢ଼େଇ ଦେଲେ ଭଲ ହେବ ବୋଲି କହିବାରୁ ବଡ଼ବାବୁ ହୁକୁମ ଦେଲେ । ସନେଇ ଜମିଟା ଖୁବ୍ ଭଲଭାବରେ କାମ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ଅଳଙ୍କାର ମିଳିଲା-ନାହିଁ । ଝପଟ ସିଂ କହିଲା, "ହଜୁର ଆମେ ଜାଣିଯାଇଛୁ ବୋଲି କପରି ସୂଚକ ପାଇ ଚୋରମାନେ ତା' ଜାଗାରୁ ଉଠାଇ ନେଇଛନ୍ତି ।" ବଡ଼ବାବୁଙ୍କ ସହ ସିପେଇମାନେ ଫେରିଗଲେ । ଜମି କାଦୁଅଟା ଖୁବ୍ ଭଲଭାବରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ହୋଇଯାଇଥାଏ । ସନେଇ, କୁସୁନଆ ଓ ତା' ବୋଉ ଚଳି ଘରରୁ ଚାଳି ଉପାଡ଼ି କିଆରିରେ ପକେଇ ଦେଲେ । ତିନିଦିନ ପରେ ତିନିହେଁ ଲାଗିପଡ଼ି ସବୁତକ ରୋଇଦେଲେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଝପଟ ସିଂ ସନେଇ ଘରକୁ ଆସି କହିଲା "ଏଥର ପରବାୟ କ'ଣ ? ଏବେ ତିନିମାସ ତୁମକୁ ସମୟ ମିଳିଲା । ଯା ଭିତରେ ବଳଦପାଇଁ ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କର ।"

ବାପ, ପୁଅ ଓ କୁସୁନଆ ବୋଉ ତିନିହେଁ ବସି ବିଚାର କଲେ । ଦୁଇଟା ବଳଦର ଦାମ୍ କମ୍‌ସେ କମ୍ ଦୁଇହଜାର ସେପାଖରେ । ଏଠି ଆମେ ମୂଲ ଲାଗିଲେ ଦିନକୁ ବାର, ବାର ବେଶ ଟଙ୍କା ମିଳିବ । ତହିଁରୁ କିଛି ତ ଘର ଖର୍ଚ୍ଚ ଯିବ । ଦିନକୁ ଖୁବ୍ କମ୍‌ରେ ତିନିଜଣକୁ ଦଶଟଙ୍କା । ମାସକୁ ତିନିଶ ଟଙ୍କା । କାମ ସବୁଦିନେ ମିଳିବ, ତା' ନୁହେଁ । ଏଥିରେ ବଳଦ କିଣିବା କ'ଣ । ବାହାରକୁ ଗଲେ ଯାହା ହେବ ।

କୁସୁନଆ କହିଉଠିଲା—"ବାବା ମ ! ଦୁଖିଆ ସାହୁ ମୋତେ ଦୁଇଦିନ ତଳେ କହୁଥିଲା, ଖଣ୍ଡାପଡ଼ା ଆଗକୁ କେଉଁଠି ଗୋଟାଏ ପକ୍କା ପୋଲ ତିଆରି ହେଉଛି । ସେଠି ମୂଲିଆ ଅଭାବରୁ ମୂଲ କୁଆଡ଼େ ପଚିଶ ଟଙ୍କା ଯାଏ ଉଠିଲାଣି ।"

ସନେଇ କହିଉଠିଲା—"ଆରେ ଏ ମୌକା ଛାଡ଼ିବାନା ? ତୁ ଯା' ତା' ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଦେଇ ଆସିବୁ ।"

ଦୁଇଦିନ ପରେ ଝପଟ ସିଂକୁ ଘରର ଭାର ସମର୍ପି ଦେଇ ତିନିଜଣଯାକ ଖଣ୍ଡାପଡ଼ା ଆଡ଼େ ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ । ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସନେଇ କୁସୁନଆ ବୋଉକୁ ସବୁ କଥା କହିଦେଇଗଲା, "ତୋର ଯାହା ଅସୁବିଧା ହେବ ଝପଟ ସିଂକୁ କହିବୁ । ସେ ତୋର ହାଲହାଲକତ ସବୁ ବୁଝିବେ ।" ଏହାକହି ଖଣ୍ଡାପଡ଼ା ଯିବାକୁ ଗାଡ଼ି ଚଢ଼ିଲେ ।

ଖଣ୍ଡାପଡ଼ାରେ ପହଞ୍ଚି ସେମାନେ ବାଇଶିଟଙ୍କା ମୂଲରେ କାମ କଲେ । କୁସୁନଆ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ କରି କହିଲା, ଠିକେ ମାଠେଇ ଦେଇଥିଲେ

Digitized by srujanika@gmail.com

କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ପଚିଶ ଟଙ୍କାରେ ରାଜି ହୋଇ ନଥାନ୍ତା ?" ସନେଇ ଆକଟି କରି କହିଲା, "ହେଃ—ଅଡ଼ ଲେମ୍ବୁ ଚପୁଡ଼ିଲେ ପିତା ।"

ବାପ ପୁଅଙ୍କ କାମରେ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ଖୁବ୍ ଖୁସି ହୋଇଗଲା । ସବୁବେଳେ ଦୁହିଁଙ୍କର ଭଲମନ୍ଦ ବୁଝିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆଶ୍ୱିନ ମାସରେ ଦୁହେଁ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ଅଳିକଲେ । କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ପୋଲ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାର ଥାଏ । ବାବୁ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ବହୁତ ବୁଝେଇ ସୁଝେଇ ଅଟକାଇ ଦେଲେ । ଧଇବ ଯୋଗକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଉତ୍ସବକୁ ଆଉରି ଦୁଇମାସ ଘୁଞ୍ଚାଇ ଦେଲେ । ସନେଇଟା ଉଚ୍ଛଳବିକଳ ହେବାର ଦେଖି କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ବାବୁ ସନେଇକୁ କହିଲେ—"ଆଉ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନା—କୁମ୍ଭନଆ ଯାଇ ଘରେ ଟଙ୍କା ଦେଇ ସବୁ ହାଲ ହକିକତ୍ ବୁଝି ଆସୁ ।" ଏହା ଶୁଣି ସନେଇ ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ପଶିଲା ଏବଂ ରାଜି ହୋଇଗଲା । କୁମ୍ଭନଆ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା ।

କୁମ୍ଭନଆ ଘରେ ଗୁରି ପାଞ୍ଚଦିନ ରହି ପୁଣି କାମକୁ ପଳେଇ ଆସିଲା । ସନେଇ ଘର କଥା ପଚାରିବାକୁ ସାହସ କରୁନଥାଏ । କିନ୍ତୁ କୁମ୍ଭନଆ ଆଗ ହସି ହସି ଘରକଥା ସବୁ କହି ବସିଲା, "ବାବା ମ, ବାମ୍ଭୁଣେଙ୍କ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଦୟାରୁ ଆମର ସବୁ ଧାନ କଟା ସରିଯାଇଛି । ବୋଉ କହୁଥିଲା ଆମର ମୂଲିଆ ଦିଆହୋଇନ କି ମଜୁରି ଦିଆହୋଇନ । କଟାଳିମାନେ ଆମ ଖଳାରେ ଆଣି ଗଦାମାଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏତକ ଝପଟ ସିଂ ଯୋଗୁ ହେଲା ।" ସନେଇ ପଚାରିଲା, "ଝପଟ ସିଂଙ୍କୁ ମଜୁରି ବାବଦ ଟଙ୍କା ବୁଝିଦେଲୁ ତ ?" ନାହିଁ ମ ଧାନ କଟାରେ ପଇସାଟିଏ ବି ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନ । ନିଜେ ଝପଟ ସିଂ ଗୋଟାଏ ଗୁେରି ହାତରେ ଓଲେଇପୁର ଗାଁର ଗୁେରିମାନଙ୍କୁ ଜଣେଇ ଦେଲେ ଯେ ଆମେ କେହି ଘରେ ନାହୁଁ । ସେମାନେ ଆସି ଆମ ବିଲରୁ ସବୁ ଧାନକାଟି ଗୋଟାଏ ଟ୍ରକରେ ବୋହେଇ କରି ସବୁ ନେଇ ପଳେଇଲେ କେହି କିଛି କହିବାକୁ ନଥିବ । ଆମ କିଆରିରେ ବାସନା ଧାନ ଭଲ ହୋଇଥିଲା । ଓଲେଇପୁର ଗୁେରିମାନେ ସତକୁସତ ଆସି ରାତିରେ ସବୁ ଧାନତକ କାଟି ଟ୍ରକ୍‌ରେ ଲଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଝପଟ ସିଂ ଲୁଚି ଲୁଚି ସବୁ କିଛି ଦେଖୁଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଟ୍ରକ୍ ଅଧାଅଧି ବୋଝେଇ ହେବାକ୍ଷଣି ସେ ଧାଇଁଯାଇ ଥାନା ବଡ଼ବାବୁଙ୍କୁ ସବୁ କଥା ଜଣେଇ ଦେଲେ । ଟ୍ରକ୍ ଫେରିବା ସମୟରେ ସିପେଇମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ବାବୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଦେଲେ । ଟ୍ରକ୍ ସେଠି ଅଟକିଗଲା । ସିପେଇ-ମାନଙ୍କ ହାତରେ ବନ୍ଧୁକ ଦେଖି ଚୋରଙ୍କ ହାଲକ ଉଡ଼ିଗଲା । କେତେଜଣ ଖସି ପଳେଇଗଲେ ଆଉ ଚାରିପାଞ୍ଚଟାକୁ ମାଡ଼ବସିଲେ । ବଡ଼ବାବୁ ବାହାରିଆସି ଚୋରମାନଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, "ହଇରେ ଶଳେ ଯାହା କରିବାର ତ କଲଣି, ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଲେଖା ଜେଲ୍‌ରୁ ଖସିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ତେବେ ଏ ଧାନକୁ ନେଇ ସେନେଇ ଖଳାରେ ଗଦାମାଡ଼ ଦେଇ ଆସ ।" ଚାରିଜଣ ସିପେଇ ଚାରିଜଣ ଚୋରଙ୍କ ସହ ଟ୍ରକ୍‌ଟି ପୁଣି ବୁଲି ଆମ ଘର ଆଗରେ ଠିଆହେଲା । ସମସ୍ତେ ଟ୍ରକ୍‌ରୁ ଧାନହଳା ସବୁ ବୋହି ନେଇ ଖଳାରେ ଗଦାମାଡ଼ ଦେଲେ । ବୋଉ ତ ଆଗରୁ ଖଳା ଓ ଧାନ ଗଦା ହେବା ଥାନଟା ଭଲକରି ଲିପାଳିପି କରିଦେଇଥିଲା । ଚୋରମାନେ ଆମର ବେଠି କରିସାରି ଟ୍ରକ୍‌ରେ ଥାନା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବଡ଼ବାବୁ ଟ୍ରକ୍‌ବାଲାକୁ ନିଜ ହାତରୁ ଟ୍ରକ୍ ଭଡ଼ାଟା ଦେଇଥିଲେ । ଏସବୁ କ'ଣ କେମିତି ହୋଇ-ଗଲା ତା'ର ଜବାବ କେହି ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପରିବା ଦର କମେଇ

ଏବେ ପରିବା ବଜାରରେ ଦରଦାମ୍‌ର ଯେପରି ଭାବରେ ଉଦ୍ଦଣ୍ଡ ନୃତ୍ୟ ଚାଲିଛି ତାହା ଏକ ଦେଖିବାର ବିଷୟ । ଗୋଟିଏ ନାମଜାଦା ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ଲଗ୍‌ଲଗ୍ ଘଣ୍ଟାଟିଏ ନୃତ୍ୟ କଲେ ବିଚରା ହାଲିଆ ହୋଇପଡ଼େ, କିନ୍ତୁ ପରିବା ଦରର ଯେଉଁ ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟ ତାହା ମାସ ମାସ ଧରି ଚାଲୁ ରହିଲେ ବି ତା' ଗୋଡ଼ ଟିକିଏ ଥୋକେଇ ହୁଏ ନାହିଁ, ବରଂ ସେ ନୃତ୍ୟକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ଶ୍ରୋତାମାନେ ଉପୁରେ କାବୁସ୍ତ ହୋଇଯାନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ଦର ଗୋଟାଏ କୁଦାକେ ଦୁଇଫୁଟ ଯାଏ ସାଏଁ କରି ଉଠିଯାଏ । ଭକ୍ତମାନେ ହାଁ କରି ଚାହିଁଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ମୁଖବାଦ୍ୟ ବାଜିଉଠେ । ଉଚ୍ଚ ଗୁଞ୍ଜରଣରେ ସ୍ଥାନ କମ୍ପିଯାଏ । ଦର ସହ ସଂପୃକ୍ତ ବାଦ୍ୟକାର ବା ନିୟନ୍ତ୍ରଣକାରୀମାନେ ପହିଲେ କିଛି ନକହି ମାଣ୍ଡେଇ ଯାଆନ୍ତି ଯେପରିକି ନର୍ତ୍ତକ ନୃତ୍ୟ ମଝିରେ ବେଳେବେଳେ ବିଶ୍ରାମ ନିଏ । ଶ୍ରୋତାମାନେ ଚିଲେଇ ଉଠନ୍ତି—ଏ କ'ଣ ହେଲା, ଏ କଅଣ ହେଲା । ଦରଟା ତଳକୁ ଆସୁନି କାହିଁକି । ହୋହାଲ୍ଲା ଟିକିଏ ବେଶୀ ହୋଇଗଲେ ଦରଦାମ୍‌ର ପାଦଟା ଦୁଇଫୁଟ ଉପରୁ ଛ'ଇଞ୍ଚ ମାତ୍ର ଖସିଆସେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ପାଦ ପୁଣି ଉଠେ ଦୁଇଫୁଟ ଓ ଖସେ ଛ'ଇଞ୍ଚ ମାତ୍ର । ଏହିପରି ଦୀର୍ଘ ଉତ୍ଥାନ ଓ ସାମାନ୍ୟ ପତନ ମଧ୍ୟରେ ଗଡ଼ିକରି ଦରଦାମ୍ ତାଣ୍ଡବ ଏଭଳି ଶୀର୍ଷକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ଯେ ଜନସାଧାରଣ ହାଉଳି ଖାଇଯାଆନ୍ତି । ଲୋକଙ୍କ ଏପରି ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତାମାନେ ଆଖିବୁଜି ଦିଅନ୍ତି । କେତେକ ସହୃଦୟ ଦର୍ଶକ-ଶ୍ରୋତା ହାଉଳିଆମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧ ଦେବାରେ ଲାଗିଯାଆନ୍ତି । ଧୈର୍ଯ୍ୟଧର, ସେପରି ହୁଅ ନାହିଁ । ସବୁଆଡ଼େ ତ ଏମିତି ଚାଲିଛି । ଖସିଲାବେଳେ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ହଇହାଲ୍ଲା କରି ଚିଲେଇ ଉଠନ୍ତି—ହେଇ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦେଖ, ଖସିଲା, ଖସିଲା—ଆଉ ଚିନ୍ତା କର ନାହିଁ । ଭୋକ୍ତାମାନେ ଛ'ଇଞ୍ଚ ଖସିଲାବେଳେ, 'ଘ୍ୟାଡ଼କୁ ଖସିବ, ଘ୍ୟାଡ଼କୁ ଖସିବ' ବୋଲି କହି ମନକୁ ଉଷମଉଥିବା ବେଳେ ପୁଣି ଉପରକୁ ଡିଆଁ ଟା ଯେତେବେଳେ ଦୁଇଫୁଟକୁ ଉଠିଯାଏ ସେତେବେଳେ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ପାଟି ଖନ ମାରିଯାଏ । କ'ଣ କହିବେ କିଛି ଠିକ୍ କରି ନ ପାରି ଗାଲୁଫୁଲ ଦିଅନ୍ତି—ହଡ଼ବଡ଼େଇ ଯାଅନା, ହଡ଼ବଡ଼େଇ ଯାଅନା । ଆମ ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ାକରେ ଘ୍ୟା'ଠାରୁ ଢେର୍ ବେଶୀ ଚଡ଼ା ଦର ହୋଇଛି । ଏଥିରେ ମଣିଷର ହାତ କିଛି ନାହିଁ । ଏଥିରେ ପ୍ରକୃତିର ଜବରଦସ୍ତ ହାତ ରହିଛି ।

ଭୋକ୍ତାମାନଙ୍କର ଅଦୃଷ୍ଟ ଗାଳିଗୁଲଜ କରିବା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଉପାୟ ନଥାଏ । ସବୁବେଳେ ଏହିପରି ଅବସ୍ଥା ଜାରି ରହିବାରୁ କେତେକ ଗଜାନେତା ଏହାର ପ୍ରତିକାର କରିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ଯେତେବେଳେ ଏହାକୁ ରୋକିବା ଅସମ୍ଭବ ହେଉଛି, ସେତେ-ବେଳେ ଏହାକୁ କିପରି ଭାବରେ ସହିଯିବାକୁ ହେବ ତାହାର ଉପାୟ ଖାଉଟିମାନଙ୍କୁ ବତାଇଦେବା ଦରକାର । ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବକ୍ତୃତାର ସୁଅ ଛୁଟିଲା—ଭାଇମାନେ, ଏହି ଦର ବଢ଼ିବାଟାକୁ ବନ୍ଦ କରିବା ଏକାବେଳକେ ଅସମ୍ଭବ, ତେବେ କିପରି ଭାବରେ ଏହାକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେବାକୁ ହେବ ତାହାର ଉପାୟ ଆମେ ବତାଇ ଦେଉଛୁ, ମନ ଦେଇ ଶୁଣ । ଆଳୁର ଦର କିଲୋ ଟଙ୍କାଏ ଥିବାବେଳେ ଆପଣମାନେ ଦୁଇତିନ କିଲୋ ଆଳୁ ଓ ତା' ସାଙ୍ଗେ ପୋଟଳ କିଛି କିଣୁଥିଲେ । ଏବେ ଆଳୁ କିଲୋ ତିନିଟଙ୍କା ହୋଇଗଲାଣି, ତେଣୁ ଆଳୁ କମାଇ ଦୁଇ କେଜି କିଣ, ଆଉ ବଢ଼ିଲେ କେଜିଏ କିଣ, ତଥାପି ଯଦି ବଢ଼େ ପୋଟଳଖିଆ ବନ୍ଦ କରିଦିଅ । ତଥାପି ନ କମିଲେ, ଅଧକେଜିଏ ଆଳୁ ସଙ୍ଗରେ ଶୁଖିଲା କଖାରୁ ଉଙ୍କକୁ ଶାଗ ପରିବର୍ତ୍ତେ ପରିବା ହାଟରେ ଫୋପଡ଼ା ହେଉଥିବା କୋବିପତ୍ର ଆଦି ଗୋଟେଇ ପୋଟେଇ ନେଇଆସ । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ପ୍ରତି ସବୁବେଳେ ସଜାଗ ଥିବ । ପରିବା ହାଟରେ ବୁଲାଷଣ୍ଢ ଓ ଗାଈମାନେ ହାଟୁଆମାନଙ୍କ ପରିବା ଟୋକେଇରେ ଭୁସ୍‌କରି ମୁହଁ ଭର୍ତ୍ତିକରି ଦିଅନ୍ତି ଓ ପାଟିଏ ପରିବା କାଟି ଆଣନ୍ତି । ହାଟୁଆ ତା' ମୁଣ୍ଡକୁ ବଟକଣରେ ଛେଚେ ଓ ଧଡ଼ାରେ ଦୁଇଗୁଣ ପାହାର ଦିଏ । ଘ୍ୟା'

Digitized by srujanika@gmail.com

ଫଳରେ ଦୁର୍ନିବାର ପଶୁଟି ପାଟିଏ ପରିବା ଧରି ବସ୍ତାରେ ଦୌଡ଼େ । ଏଇଟା ହିଁ ହେଉଛି ତୁମ ପକ୍ଷରେ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସମୟ । ତୁମେ ସେ ପଶୁଟିର ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼େଇ ତା' ପାଟିରୁ ଖସିପଡ଼ୁଥିବା ପରିବା ସଂଗ୍ରହ କରି ଓ ତା' ପାଟିରୁ କିଛି ପରିବା ଛଡ଼େଇଆଣି ରଖ । ଏହିପରି ବହୁ ପଶୁ ସେଠାରେ ଏହିପରି କାରବାର ଲଗାନ୍ତି । ଫଳରେ ତୁମ ପାଖରେ ବେଶ୍ କିଛି ପରିବା ହୋଇଯିବ । ଷଣ୍ଢ ଯେତେହେଲେ ଦେବଦେବଙ୍କ ବାହନ । ତାହାର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ପରିବା ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲେ ମିଳେ ବୋଲି ବିଚାର କରିନେବ ଏବଂ ମହାଦେବଙ୍କ ଦୟାରୁ ତାହା ହସ୍ତଗତ ହେଲା ବୋଲି ମନେକରିବ । ଆଳୁ ଅମଳବେଳେ କିଆରି ପାଖକୁ ଯାଇ ଗାଈଙ୍କୁ ଖୋଇବାକୁ ନେଉଛି ବୋଲି କହି ବୋଝେ ଆଳୁ ଡଙ୍କ ନେଇ ଆସିବ । ଆଳୁଡଙ୍କରେ ବହୁ ଭିଟାମିନ ଅଛି ବୋଲି ବୈଜ୍ଞାନିକ-ମାନେ ଏବେ ନିକଟରେ ଖବରକାଗଜରେ ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ଏ ଡଙ୍କକୁ ଶାଗ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କଲେ ମାଛ, ମାଂସ ଓ ଅଣ୍ଡା ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟ ତା' ପାସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ମତ ଦେଇଛନ୍ତି । ଆଳୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପକ୍ଷେ ହାନିକାରକ, ବହୁମୂତ୍ର ରୋଗ ଜନ୍ମାଏ; କିନ୍ତୁ ଆଳୁଡଙ୍କ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରାପଦ ଓ ସୁସ୍ୱାଦୁ । ଗାଈ ବଳଦମାନେ ଆଳୁ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଆଳୁଡଙ୍କର ବଡ଼ ପ୍ରିୟ । ସେଇଥିଲାଗି ସେମାନେ ଆପଣମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ବଳବାନ୍ ଓ ନିରୋଗ । ଏଇଟା ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଥିବାବେଳେ ସେଇ ଆଳୁ ପ୍ରତି ଏତେ ଲାଳସା କାହିଁକି ? ଏହିପରି ସବୁ ପରିବା ଅପେକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କ ଡଙ୍କ, ପତ୍ର, ଡାଳ ଓ ମୂଳ ସଂଗ୍ରହ କରି ନିଜେ ଖାଅ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖାଇବା ପାଇଁ ଉପଦେଶ ଦିଅ ।

ଏଥିରେ ଯଦି ଆଶାନୁରୂପ ସୁଫଳ ନ ମିଳେ ତେବେ କାକଟପୁର ଶଗଡ଼ିଆ କୌଶଳ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଆପଣମାନେ ବୋଧହୁଏ ଏ କୌଶଳ ଜାଣି ନଥିବେ । ସେଥିଲାଗି ଏ ସ୍ଥାନରେ ତାହାର ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଦେଉଛୁ ।

କାକଟପୁରର ଶଗଡ଼ିଆମାନେ ନିଜ ନିଜ ଶଗଡ଼ରେ ପାନ ବୋଝେଇ କରି ରାତିବେଳା ସହର ଅଭିମୁଖେ ଯାଆନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଦଳରେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ତିରିଶ ଶଗଡ଼ିଆ ଥାଆନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶଗଡ଼ ତଳେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗାଉଁଲି ଲଣ୍ଠନ ଓ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ମୁଣି ଝୁଲୁଥାଏ । ସେ ମୁଣିରେ ଗୁଡ଼ାଏ ବଡ଼ ବଡ଼ ବାଲିଗରଡ଼ା ଥାଏ । ଅଧିକ ରାତି ହୋଇଗଲେ ସେମାନେ ରାସ୍ତାର ଗୋଟିଏ ଚଉଡ଼ା ଜାଗାରେ ବଳଦ ଖୋଲିଦିଅନ୍ତି । ବଳଦମାନଙ୍କୁ ଖୁଆଇ ଦେବାପରେ ସେମାନେ ନିଜପାଇଁ ରୋଷେଇ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଭାତ ହୋଇ ସାରିବାପରେ ସେମାନେ ତରକାରି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି । ହାଣ୍ଡିରେ ଦୁଇଗୁରି ଟୋପା ତେଲ ଫୁଟେଇ ତହିଁରେ ବାଲିଗରଡ଼ାତକ ଗୁଡ଼ିଦିଅନ୍ତି । ତା'ପରେ ଲଙ୍କା, ଲୁଣ, ହଳଦି, ଜିରି ଓ ଆମ୍ବୁଲ ଫଡ଼ାଏ ପକାଇଦେଇ ପାଣି ଦିଅନ୍ତି । ତାହା ବାଲିଗରଡ଼ା ଝୋଳ ହୋଇଯାଏ । ଖାଇଲାବେଳେ ସେଇ ବାଲିଗରଡ଼ାକୁ ଆଳୁ ବୋଲି ମନେକରି ତା' ଝୋଳ ହାପୁଡ଼ନ୍ତି ଓ ଟାକରି ଫୁଟାନ୍ତି । ଝୋଳକୁ ସେଇ ଭାତରେ ଗୋଳେଇ ଦିଅନ୍ତି ଓ ତରକାରି ବଢ଼ିଆ ହୋଇଛି ବୋଲି ଆପଣା ମଧ୍ୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଭୋଜନ ଶେଷ କରନ୍ତି । ଭୋଜନ ଶେଷରେ ହାଣ୍ଡି ଓ ବାଲିଗରଡ଼ାତକ ଭଲଭାବରେ ଧୂଆଧୋଇ କରି-ଦିଅନ୍ତି । ବାଲିଗରଡ଼ାତକ ମୁଣିରେ ରଖି ଗାଡ଼ିତଳେ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଝୁଲାଇଦିଅନ୍ତି ଓ ପ୍ରସନ୍ନ ମନରେ ଯାତ୍ରାରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଏ ଅସରନ୍ତି ଆଳୁ-ଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଏହିପରି କାକଟପୁଆ କୌଶଳ ଅବଲମ୍ବନ କଲେ କାହାରି ଆଳୁ ଆଉ ଦରକାର ହେବ ନାହିଁ । ବେହିଆ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ଆଳୁ ଦର କମାନ୍ତୁ ବା ବଢ଼ାନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଆପଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳେଇବା ଦରକାର ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ନେତାମାନଙ୍କ ଏହି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ବାଣୀ ଶୁଣି ଶ୍ରୋତାମାନେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଆଚରଣ କଲେ । ପରିବା ବଜାରରେ କୋକୁଆ ଭୟ ଖେଳିଗଲା । କେବଳ ଷଣ୍ଢ ଓ ଗାଈଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ଗ୍ରାହକ ଦେଖାଗଲେ ନାହିଁ । ପରିବା ମହାଜନମାନେ ବଜାରରେ ଗାଦି ଉପରେ ବସି ଯେଉଁ ହେଣ୍ଡି ମାରୁଥିଲେ ସେ ମୁଖ ମଉଳିଗଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ପରିବା ବୋଝ ମୁଣ୍ଡେଇ ଘର ଘର ବୁଲି ଖାଉଟିଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି ପରିବାସବୁ ଯଚେଇ ହେଲେ ଓ ଖାଉଟିଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଅନୁଯାୟୀ ଦାମ୍ ନେବାକୁ ରାଜି ହେଲେ । ତଥାପି କେତେକ ଖାଉଟି ପୂର୍ବରୁ ପରିବା ଦାମ୍ କଥା ମନେ ପକାଇ ରାଗରେ କହୁଥିଲେ—'ହମ ନେହିଁ ଖାଏଁଗା' ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗଣତନ୍ତ୍ର

ଗାଁଟି ବେଶି ବଡ଼ ନୁହେଁ । ହେଲେ କ'ଣ ହେବ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଏଠି ପାଠୁଆଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବେଶୀ । ଅଣ୍ଡାଳ ବସିଲେ ୨୦।୨୫ ଜଣ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ବେକାର୍ ବାହାରି ବସିବେ, ଏମ୍. ଏ. ପୁରା ପାଞ୍ଚଜଣ । ଗୋଟାଏ ହାଇସ୍କୁଲ ଆଉ ୨।୩ଟା ମାଇନର ସ୍କୁଲ ଭିତରେ ସେମାନେ ମୁଣ୍ଡଗୁଞ୍ଜି ରହିଛନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗିରେ ଏକାଠି ହୋଇଗଲେ ସରଗରମ ଚର୍ଚ୍ଚା ହୋଇଯାଏ । ଗାଁର ସର୍ବଜନୀନ ଅଜା ପଣ୍ଡିତେଇଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ମାନନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବୟସ ପ୍ରାୟ ୯୦ (ନବେ) ଛୁଇଁବ । ଦାନ୍ତ ପଡ଼ିନି କି ବାଡ଼ି ଧରିନାହାନ୍ତି । ଏହି ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀ ଆମାନଙ୍କ ଉପରେ ଭାରି ଆସ୍ଥା ଥାଏ ।

ଦିନେ ମେଳାମଣ୍ଡପ ଉପରେ ସବୁ ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀ ଆମାନେ ବସି ଖୁସି ଗପ କରୁଥିବା ସମୟରେ ପଣ୍ଡିତେଇ ସେଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ପଣ୍ଡିତେଇ ଆସ, ପଣ୍ଡିତେଇ ଆସ, ଏଠି ଟିକେ ବସ ବୋଲି ଚିଲେଇ ଉଠିଲେ । ତୁମେ ନ ବସିଲେ କଥାବାର୍ତ୍ତାଟା ଜମେ ନାହିଁ । ପଣ୍ଡିତେଇ ମଧ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବସିଲେ । ଜଣେ କହିଉଠିଲେ, ପଣ୍ଡିତେଇ, ଦେଶଟା ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଗଲା, ସମସ୍ତେ ଯେ ଯାହା ହାତରେ ୧୪ପା, କେହି କାହାକୁ ମାନୁନାହାନ୍ତି । ଅମାନିଆ ବଳଦ ଯୋଚି ଶଗଡ଼ରେ ଯାତ୍ରୀ ବସି ଘିଡ଼ିଘିଡ଼ି ହୋଇ ଧାଇଁଛନ୍ତି । ଶଗଡ଼ିଆ ପୋଖତ ନୁହେଁ । କେତେବେଳେ କେଉଁଠି ଯେ ହାବୁଡ଼ିଯିବ ବା ଖାଲରେ ଗଡ଼ିପଡ଼ିବ ତା'ର ଠିକଣା ନାହିଁ । ଯାତ୍ରୀମାନେ ଖାଲି ହାଉହାଉ

Digitized by srujanika@gmail.com

ହେଉଛନ୍ତି ହେଲେ ଶଗଡ଼ଆର ତାହାଁକ ନଜର ନାହିଁ କି କାହାର କଥା ଶୁଣୁନାହିଁ, ଦେଶଟା ଗଲା ଯାଉଗଲା ।

ଡକ୍ଟର କହିଉଠିଲେ, ଯାହା କୁହ, ଗୋରା ସରକାର ଥିଲା ଗୋଟିଏ ପୋଖତ ଶଗଡ଼ଆ । ତା' ଶଗଡ଼କୁ ବଳଦ ବଡ଼ିଆ ଟାଣୁଆ ଥିଲେ, ଶଗଡ଼ଟା ବି ବଜ୍ର ପରି ଟାଣ ଥିଲା । ଅଖରେ ଯଥେଷ୍ଟ ତେଲ ଦିଆ ହେଉଥିଲା, ଶଗଡ଼ଆ ଠିକ୍ ବାଟରେ ଶଗଡ଼ ଚଳେଇ ନେଉଥିଲା । ଟିକେ ହେଲେ ଧକଡ଼ଚକଡ଼ ନଥିଲା । ଯାତ୍ରୀ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶଗଡ଼ରେ ବସୁଥିଲେ । ଗୋରା ସରକାର ବି ଖୁବ୍ ଟାଣୁଆ ଥିଲା । ବାଘ ଓ ଛେଳିକୁ ଏକା ଘାଟରେ ପାଣି ପିଆଉଥିଲା । ଛେଳି ଦେଖି ବାଘପାଟିରେ ଟିକେ ଲାଳ ଜକେଇ ଆସୁଥିଲା ତେବେ ସେ ହଣ୍ଟରରେ ଦି' ପାହାର ଦେଉଥିଲା । ସେତିକରେ ବାଘ ଯାବାଡ଼ । ଆଉ ଛେଳି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁ ନଥିଲା । ଆଇନ କଟକଣାକୁ ସେ ଏତେ କଡ଼ାକଡ଼ି ଭାବରେ ହାତରେ ରଖିଥିଲା ଯେ ଯିଏ ଯାହା ବାଟରେ ସିଧାସଳଖ ଚାଲିଥିଲେ, ଜଣେ ଅନ୍ୟର ବାଟରେ ଚାଲିଯିବାଟା ସହଜ ନଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଯଦି ଜଣେ ଜଣଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରି ଗାଏବ୍ ହୋଇଯାଉଥିଲା, ତା'ର ନିସ୍ତାର ନଥିଲା । ଡେରିରେ ହେଉ ବା ସହଳରେ ହେଉ ହତ୍ୟାକାରୀ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଧରାପଡ଼ୁଥିଲା ଓ ଫାଶୀଖୁଣ୍ଟରେ ଲଟକୁଥିଲା । ଏବେ କ'ଣ ହେଉଛି ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥିବ ତ, ଜଣେ ଲୋକ ପାଞ୍ଚ ଛଅଟା ଲୋକଙ୍କୁ ମାରି ବେପରବାଏ ଭାବରେ ରାସ୍ତାରେ ବୁଲୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତା'ର କିଛି ହେଉନାହିଁ ।

ଜଣେ ପାଠୁଆ ଭେଣ୍ଡିଆ ଏତିକବେଳେ କହିଉଠିଲା, ସେମାନେ ସେତେବେଳେ ଏକ ପ୍ରକାର ଏକଛତ୍ରବାଦ ଶାସନ ଚଳେଇଥିଲେ, ଏବେ କିନ୍ତୁ ଆମର ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଚାଲିଛି । ଭୁସ୍‌ଭାସ୍ କୌଣସି ଗୋଟିଏ କାମ କରିଦେବାକୁ ଶାସକମାନଙ୍କର କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ଶାସକମାନଙ୍କର ଯାହା ଗୋଟିଏ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି, ତାହା ବିଧାନ ସଭା ଓ ଲୋକ ସଭାରେ ଆଲୋଚନା ହେଉଛି । ସଭାରେ ଦୁଇଦଳ ହୋଇ ସଭ୍ୟମାନେ ବସୁଛନ୍ତି । ଦଳେ ଶାସକ ତ ଆଉ ଦଳେ ବିରୋଧୀ ହୋଇ ରହୁଛନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବସ୍ତୁର ଶେଷରେ ଯାହା ଠିକ୍ ହେଉଛି ତାହା କାମରେ ଲଗାଯାଉଛି । ଶାସକଦଳ ଓ ବିରୋଧୀ ଦଳ ହେଲା ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଦୁଇଟି ଅଙ୍ଗ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିନିଷରେ ଗୋଟାଏ ଖରାପ ଦିଗ ଥାଏ । ଶାସକମାନେ ଜିନିଷଟାର ଭଲ ଦିଗ ଦେଖେଇ ଦିଅନ୍ତି, ଖରାପ ଦିଗଟା ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ସେହି ଖରାପଟା ଦେଖେଇଦେଇ ଶାସକମାନଙ୍କୁ ଚେତେଇ ଦେବାଟା ହେଲା ବିରୋଧୀ ଦଳର କାମ ।

ପଣ୍ଡିତେ କହିଉଠିଲେ, ହଁ, ତୁମେ ଠିକ୍ କଥା କହୁଛ, ସମସ୍ତଙ୍କ ନଜରରେ ଭଲ କଥାଟା ଚଟ୍‌କିନ୍ ପଡ଼ିଯାଏ । ମନ୍ଦକଥାଟା ଆଖିରେ ଜମା ପଡ଼େନା । ସେତିକ ବୁଦ୍ଧିଆ ଲୋକ ନ ହେଲେ ସେ ମନ୍ଦକଥାଟାକୁ ଧରି ପାରିବେନା । ତା' ନଜରରେ ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ପଡ଼ିବନା । ଏଇଟା ଦେଖିବା ବିରୋଧୀ ଦଳର କାମ । ମୁଣ୍ଡ ବାଳରୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଉକୁଣି କାଢ଼ିଲା ପରି ଏମାନେ ପ୍ରସ୍ତାବଟିର ମନ୍ଦ ଅଂଶ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ବାଛି କହିଦିଅନ୍ତି । ଏଇ ବିରୋଧୀ ଦଳମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ସେହିପରି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ହେବା ଉଚିତ୍ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ଶାସନ ଦଳଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଥିବା ଉଚିତ୍ ।

ଠିକ୍ କହିଛ, ସେଇଥିଲାଗି ଆମ ଶାସନରେ ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଖସଡ଼ା ତିଆରି ହେଲା । ଗୋରା ସରକାର ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ଯେମିତି ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଚଳେଇଛନ୍ତି, ଆମେ ସେହିପରି ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଚଳେଇଛୁ । ଶାସକ, ବିରୋଧୀଦଳ ମିଶି ଶାସନ ଚଳେଇଛୁ ।

ତେବେ ଲୋକ ସଭା ଓ ବିଧାନ ସଭାରେ ଏପରି ହଟ୍ଟଗୋଳ ହେଉଛି କାହିଁକି ?

ଆମେ କେଇ ବର୍ଷ ହେଲା ଶାସନ ଆରମ୍ଭ କଲୁଣି, ମାତ୍ର ପୃଥ୍ବଶ ବର୍ଷ ହେବ କି କ'ଣ ?

ଗୋରାମାନଙ୍କ କମନସ୍ ସଭାରେ ମଧ୍ୟ ଏଇମିତି ଦିନେ ଦିନେ ଗଣ୍ଡଗୋଳିଆ ପରିସ୍ଥିତି ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଶାସକଦଳ ଓ ବିରୋଧୀଦଳ ଦି' ଭାଗ ହୋଇ ବସୁଥିଲେ । ବେଳେବେଳେ ଦୁଇଦଳ ଭିତରେ କଳିଗୋଳ ଲାଗି ନିଜ ନିଜ ଆସନ ଛାଡ଼ି ଖୋଳରୁ ତରବାରି କାଢ଼ି ଘର ମଧ୍ୟକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଧାଇଁ ଆସୁଥିଲେ ଓ ଖଣ୍ଡା ଲଢ଼େଇ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ । ଏହାର ପ୍ରତିକାର କରିବାକୁ ଯାଇ ସେମାନେ ପୁଣି ଆଇନ ଗଢ଼ିଲେ । ଏହି ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ଦୁ' ପାଖରେ ଦୁ'ଟା ନାଲି ଚିହ୍ନ ଭୂଇଁରେ ଦିଆଗଲା । ଏହାକୁ ଯିଏ ଅତିକ୍ରମ କରିବ ସେ ତା'ର ସଭ୍ୟ ପଦ ହରେଇ ବସିବ । ନିଆଁରେ ପାଣି ପଡ଼ିଗଲାପରେ ଏ ଗଣ୍ଡଗୋଳଟା ଏକାବେଳକେ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । କାଳକ୍ରମେ ବକ୍ତୃତାରେ ଗାଳିଗୁଲଜ ଓ ଅଶିଷ୍ଟାଚାର ଲୋପପାଇଗଲା । ଏବେ ସେଠି ଠିକ୍ ଚାଲିଛି । ସେଠା ସଭ୍ୟମାନେ ବୁଝିଗଲେଣି ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଶିଷ୍ଟାଚାର ଓ ଭଦ୍ରତା ଯୋଗୁ 'କମନ୍ସ' ସଭା ଗୌରବାନ୍ୱିତ ହେଉଛି । ଫଳରେ ଏକ ଗୌରବମୟ ସଭାରେ ସଭ୍ୟ ହେବା ଏକ ଗୌରବର କଥା । ଏଥିରେ ସଭ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ହେଉଅଛନ୍ତି ।

ଆମର ସେ ଗୌରବଟା ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଆସିବ । କାହିଁ କେବେ ଆସିବ ? ତା'ର ତ କିଛି ସୁରୁ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ସେଠି ଦୁ' ପାଖରେ ଦୁଇଟା ନାଲିପଟି ଦିଆହେବା ଭଳି ଆମ ବିଧାନ ସଭା ଓ ଲୋକ ସଭାରେ କେଉଁଠି ନାଲିପଟି ଦିଆହୋଇଛି ! କାହିଁ ସେଥିପ୍ରତି ତ କାହାର ନଜର ପଡ଼ୁନି ?

ଏବେ ତ ବିଧାନ ସଭା ଓ ଲୋକସଭା ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ବଦଳିଗଲାଣି । ଦେଶର ପବିତ୍ରତମ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଚପଲ ଓ ଜୋତା ଫୋପଡ଼ାଫୋପଡ଼ି ହେଉଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ନିଜ ନିଜ ମନ୍ତବ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଶୁଣାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ସେହି ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପିଟା ଯାଉଛି । କିଏ କାହାର କାମିଜ ଚିରିଲାଣି ତ କିଏ କାହାର ଅଧାନକୁ ଚିପିଲାଣି । ଯେଉଁ ସଭ୍ୟମାନେ ଏତେ ତଳକୁ ଗଲେଣି ସେମାନେ କିପରି ସଭାର ଇଜତ୍ ବଢ଼ାଇବେ, ସେମାନଙ୍କର ଇଜତ୍ କେତେ ତଳକୁ ତଳକୁ ଯାଉଛି ତାହା ସେମାନେ ବୁଝିପାରୁନାହାନ୍ତି । ବିଦେଶୀ ରାଜନୀତିଜ୍ଞମାନେ କେବଳ ନାକ ଉପରେ ହାତ ରଖି କୁରୁକୁରୁ ହୋଇ ହସିବା ସାର ହେଉଛି । ଦଳେ ମନେ ମନେ ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ଛଳେବଳେ କୌଶଳେ ମନ୍ତ୍ରୀପଦପାଇଁ ଗାଦି ମାଡ଼ି ବସି ରହିବେ । ଅନ୍ୟ ଦଳ କହୁଛନ୍ତି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେ ଯେକୌଣସିମତେ ଫେଣ୍ଟଫାଣ୍ଟ କରି ଗାନ୍ଧିଆମାନଙ୍କୁ ଗାଦିରୁ ହଟେଇ ଦେଇ ସେତିକ ଦଖଲ କରିନେବେ । ଦୁଇ ଦଳଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ଏଇ ଚିନ୍ତା ଘାରୁଛି । ଦେଶଚିନ୍ତା ପାଇଁ କାହାର ମୁଣ୍ଡରେ ଟିକିଏହେଲେ ଜାଗା ନାହିଁ ।

ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନରେ ଏସବୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ହେବ । କଥା ହେଉଛି ଏତିକି ଯେ ଏହା ଦେଖିବାକୁ ଆମେ ବଞ୍ଚି ରହିଲେ ହେଲା ।

ଆହେ, ଏଇଠା ଗଣତନ୍ତ୍ର ହେଉଥିଲେ ସିନା ଧୀରେ ଧୀରେ ଠିକ୍ ବାଟକୁ ଯାଆନ୍ତା ଲୋକ ! ପ୍ରସ୍ତୁତି ବିନା ଗଣତନ୍ତ୍ରଟା ଗଣ୍ଡତନ୍ତ୍ରରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବଢ଼ି ଓ ପଶୁପାଳନ

ଗୃହସ୍ଥମାନେ ଧୀର ଚିତ୍ତ, ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧି, ହୃଦୟ କମଳ ଦୋରସ୍ତିରେ ଥାଇ ସବୁ କାମ କରନ୍ତି, ତେଣୁ ଅଧିକାଂଶ କାମ ମନମୁତାବକ ହୁଏ। କେତେ କାମ ଅବଶ୍ୟ ଫସ୍କିଯାଏ। ହେଲେ ସେଗୁଡ଼ାକ ଧାନ ଭିତରେ ବାଲୁଙ୍ଗା ପରି। ଜାଣି ଜାଣି କେହି ବାଲୁଙ୍ଗା ଲଗେଇ ନଥାଏ। ଗୃହସ୍ଥମାନେ ଭାବିଚିନ୍ତି ସବୁ କାମ କରିଥାନ୍ତି। ହେଲେ ନିଜ ନିଜ ପୁଅଝିଅଙ୍କ ନାଁ ଦେଲାବେଳକୁ ମାତାଲ ହୋଇ ଦିଅନ୍ତି। ଘନ କୁନ୍ତଳ ଥିବା ଝିଅର ନାଆଁ ଦିଅନ୍ତି ନାଣ୍ଡୀ, ସୁସ୍ଥ ଖୁଙ୍କୁଣ୍ଡା ପୁଅର ନାଁ ଦିଅନ୍ତି ଧଡ଼ିଆ।

ଠିକ୍ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଗାଆଁର ନାଆଁ ଦିଆଯାଇଥିଲା ମହଙ୍ଗା। ହେଲେ କଅଣ ହେବ ପଇସା ସେଠି ଭାରି ଶସ୍ତା ଥିଲା। ଟଙ୍କାଟିଏ ପାଇବାକୁ ଯଦି କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରି ଝାଳନାଳ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ତେବେ ସେ ଟଙ୍କାଟା ଭାରି ମହଙ୍ଗା ବୋଲି ଲୋକେ କହିଥାନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ଯଦି କିଛି ହେଲେ ପରିଶ୍ରମ ନକରି ହାତଟା ହଲେଇ ଦେବା ମାତ୍ରେ ଟଙ୍କାଟାଏ କାଙ୍କି ପରି ଉଡ଼ିଆସି ପାପୁଲି ଭିତରେ ପଶିଯାଏ ତେବେ ଟଙ୍କାଟା ଭାରି ଶସ୍ତା ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ। ସେ ଗାଆଁରେ ଟଙ୍କାଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ଶସ୍ତା ଥିଲା। ଟଙ୍କାଗୁଡ଼ାକ ଫରର୍ ଫାର୍‌ର୍ ହୋଇ ଉଡ଼ୁଥିଲେ। ଲୋକେ କେବଳ ଝାମ୍ପିଝୁମ୍ପି ଟଙ୍କା ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲେ। ଘନ କୁନ୍ତଳାର ନାଆଁ ନାଣ୍ଡୀ ହେଲାପରି ଏ ଗାଆଁର ନାଆଁ ଦିଆଯାଇଥିଲା—ମହଙ୍ଗା। ଶସ୍ତା ଗାଆଁ ବୋଲି ଦିନେ ହେଲେ କେହି ଡାକି ନଥିଲେ। ଝିଙ୍କଡ଼ପୋକଗୁଡ଼ାକ ଉଇ ଗାତ ମୁହଁରୁ ଘଉଳ ଘଉଳ ହୋଇ ବାହାରି ଉଡ଼ିଲାପରି ପରି ଲାଗିଥିବା ଟଙ୍କାଗୁଡ଼ାକ ଘଉଳ ଘଉଳ ହୋଇ ବି. ଡ଼ି. ଓ. ଅଫିସ୍ ଭିତରୁ ବାହାରି ଚାରିଆଡ଼େ ଟଙ୍କାମୟ କରିଦେଉଥିଲା। ସେଠିକା ଲୋକେ ଟଙ୍କା ଝାମ୍ପିବାରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ଏମିତି ବି କେତେ ଲୋକ ଥିଲେ ଯେଉଁମାନେ କି ଝାମ୍ପିବା ଭଳି ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ପସନ୍ଦ କରୁନଥିଲେ । ସେମାନେ ବୁଝୁଥିଲେ ଝମ୍ପାଝମ୍ପିର ପ୍ରଶ୍ନ ନଥିବ । ଉଡ଼ନ୍ତା ଟଙ୍କା ସବୁ ଉଡ଼ିଆସି ତାଙ୍କ ପାପୁଲି ବା ଅଣ୍ଟାରେ ଗୁଞ୍ଜି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତା କି । ଘାଷିଆ ମଲକ ଏଇ କାଟର ମଣିଷଟିଏ ଥିଲା । ତା' ବାପା ତା' ପାଇଁ ତିନି ଏକର ଅଉଲ ନମ୍ବର ଧାନ ଜମି ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯାଇଥିଲା । କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରି ଖେତରୁ ବର୍ଷକର ଖୋରାକ ଉପୁଜେଇ ଘରେ ମହଜୁଦ୍ କରି ଦେଉଥିଲେ । ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ଆଗରୁ ବାଟ କାଟିଥିଲା । ସେ ତଡ଼୍‌ବଡ଼୍‌ରେ ଘାଷିଆକୁ ଦି'ହାତ କରି ପକେଇଥିଲା । ନାତିଟିଏ ଦେଖି ଆଖି ବୁଜିଦେଲା । ଘାଷିଆ ଫାଉଁ କରି ଗୋଟିଏ ନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲା । ସତେକି ଯେପରି ତା' ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦା ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବୋଝ କଡ଼ା ହୋଇଗଲା । ମନେ ମନେ ଖସି ହୋଇ ଭାବୁଥିଲା—ବଳଦ ସଙ୍ଗେ ବଳଦ ହୋଇ ଏତେ ଖଟିବା କି ଦରକାର ? ଟିକିଏ ବୁଦ୍ଧି ଖଟେଇ ପାରିଲେ କାମଫତେ । ବ୍ଲକ୍‌ର ବାବୁଭୟାମାନେ, ସରପଞ୍ଚ ଯୁବକ ସଂଘର ନେତ୍ରିଆମାନେ, ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇଥିବା ଦଳ ତ କୁଟାଖିଅ ଦି'ଖଣ୍ଡ ନକରି ବେଶ୍ ଆରାମରେ ଚଳୁଛନ୍ତି । ଖଟି ଖାଉଥିବା ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଲୋକ ସେମାନଙ୍କ ସରି ହେବନି । ସେମାନେ ଟିକିଏ ମଥା ଖେଳେଇ ଦଶଟା ଖଟିଖିଆଙ୍କ କମେଇ ଘରେ ବସି ରୋଜଗାର କରୁଛନ୍ତି । ମିଛଟାରେ ଖଟି ଖଟି ଦରମର ହେବା କାହିଁ । ଜମିକୁ ବଖରା ଲଗେଇ ଦେଇ ସେ ବ୍ଲକ୍ ଅଫିସ୍ ବରଣ୍ଡାରେ ଧାରଣା ଦେଲା । ଚାଲମାନେ ଆସି ଟଙ୍କା ମୀନସବୁ କପରି କେଉଁବାଗରେ ଝାମ୍ପି ନେଇଯାଉଛନ୍ତି ତାହା ଧିନବତ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା, ଝମ୍ପାଝମ୍ପିର ବହୁ ଗୁମର ବି ଜାଣିଗଲା ।

ଗଜମୂର୍ଖ ହୋଇଥିଲେ ବି ଜଣେ କଚେରିରେ ହରଦମ୍ ବୁଲୁଚାଲି କଲେ, ଓକିଲ-ମୋହରିରଙ୍କ ପଛରେ ନଧରପସର ହେଲେ, କଚେରିରୁ ଫେରିଲା ବେଳେ ଅଣ୍ଟାରେ ଦଶଟିର ଟଙ୍କା ମାରି ଘରକୁ ଫେରିଥାଏ । ଜଣେ ମକ୍କେଲକୁ ଜଣେ ଓକିଲକୁ ଭେଟେଇ ଦେଇ, ମିଛ ସାକ୍ଷୀଟାଏ ବନିଯାଇ ମୋହରିର-ଓକିଲଙ୍କ ଟିକିଏ ବୋଲହାକ କରିଦେଇ କିଛି ପଇସା ଅଣ୍ଟାରେ ମାରିଥାଏ । ବ୍ଲକ୍ ଅଫିସ ଠିକ୍ ଏମିତିଆ ଏକ ଥାନ । ସେଠା

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅମଲାମାନଙ୍କର ବୋଲହାକ କରିଦେଇ, ସାହାବଙ୍କୁ ଅଠର ଥର ଓଳଗି ହୋଇ ସେ କ୍ରମେ ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ ହୋଇଗଲା । ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟ ସବୁ କିପରି ଓ କେତେବେଳେ ବ୍ଲକ୍ ଅଫିସ୍‌ରେ ଆସି ପହଞ୍ଚେ ଆଉ ତାକୁ ଫାଲ୍‌ତୁ ଲୋକମାନେ କିପରି ବାଣ୍ଟମାରଣା କରି ଝାମ୍ପି ନେଇଯାଆନ୍ତି ସେ ବିଷୟରେ 'ଅ-ଆ' ପାଠ ବି ସାରିଦେଲା । ବୋଲହାକ ଓ ଓଳଗିର ସୁଅ ଛୁଟେଇ ସେ ଅମଲାମାନଙ୍କର କୃପାଦୃଷ୍ଟି ବି କିଛି କିଛି ଆକର୍ଷଣ କରିନେଲା, ଝମ୍ପାଝମ୍ପିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାଲାଗି ସେ ଗୋଟିଏ ନିକମା ଦଳ ଗଢ଼ି ପକେଇଲା । ଶେଷରେ ବହୁଆକାଂକ୍ଷିତ ଶୁଭ ଦିନଟା ଆସିଗଲା ।

ହଠାତ୍ ଏକ ପ୍ରଳୟଙ୍କରୀ ବନ୍ୟା ବାଘପରି ମାଡ଼ିଆସି ସେ ମୁଲକଟାକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ କରିଦେଲା । ଅଫିସ୍‌ର ଜଣେ କିରାନି ଘାଷିଆକୁ ଡାକି ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ କରି କହିଲା, ଆରେ ଆମର ପୁଷମାସ ଆସିଗଲା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯା । ତୋ ଦଳକୁ ବି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଦେ । ବଢ଼ିରେ ମିନା ଘରଦ୍ୱାର ଭାସିଛି; ଏବେ ଆମେ ଚୁଡ଼ା, ଚାଉଳ, ଲୁଗାପଟା, ତିଆରି ଖାଦ୍ୟ, ଗୁଣ୍ଡ ଦୁଧ, ଔଷଧରେ ଭାସିଯିବୁ । ତୁମମାନଙ୍କ ଘର ଯଦି ବଢ଼ିରୁ ବର୍ତ୍ତିଥାଏ ତେବେ ତାକୁ ଖାଲିକରି ସଜାଡ଼ି ରଖ । ଯଦି ଭାସିଯାଇଥାଏ ତେବେ ଆଉ କେଉଁ ବିଶ୍ୱାସୀ ଲୋକର ଘର ଭଡ଼ାସୂତ୍ରରେ ରଖିନିଅ । ତା' ନହେଲେ ମୁଦି ମହାଜନ ଠିକ୍ କରିନିଅ ଶସ୍ତାରେ ଏ ସବୁ ଜିନିଷ ସେମାନଙ୍କୁ ବିକିଦେବ । କାଗଜପତ୍ରରେ ତୋ ଦଳର ସମସ୍ତେ ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଦସ୍ତଖତ କରିଦେବ । ଆମ ସାହେବଙ୍କୁ ସେ ଟଙ୍କାରୁ ଅଧାଅଧି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବାକିତକ ଆମେ ବାଣ୍ଟିନେବା । ଏଠି କେତେଟା ବଡ଼ମୁଣ୍ଡିଆ ପଟି ମାରିବାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଶାସକ ଦଳର ପାଣ୍ଠି ନାଆଁ କହି ଖୋଦ୍ ସାହାବଙ୍କଠାରୁ ମାଲ ଉଖାଡ଼ି ନେବେ । ସେଠି ଏମିତି ମାୟା ରଚିଦେବେ ଯେ ସାହାବ ବି ତାଙ୍କ ଗଦି ଶୁଦ୍ଧି କୋଚିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିବେ । ବେଶି ମାଲ ସେମାନେ ମାରିନେବେ । ସେମାନଙ୍କ ଉଦର ପରି ଉଦରରେ ସବୁ ଉଭେଇଯିବ । ଏଣୁ ଆଗରୁ ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କର ଦସ୍ତଖତ କରେଇ ନେଇ ରଖିଥିବି, ମାଲ ଆସିବା ମାତ୍ରେ କିଛି ସେଥିରୁ ଉଖାଡ଼ି ନେଇ ଗାଏବ କରିଦେବି । ତୋ ଦଳକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ଦଳ କରେଇଦେଇ ଚୋ ହାତରେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଥାଉ ମାଲ ପଠେଇବ । ତୁମେମାନେ ସେଗୁଡ଼ାକ ନେଇବେଳେ ବାଣ୍ଟଖଣ୍ଟରେ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କ ଘରେ କରୁଛ ଗଲେଇ ଦେଇଇବ । ଯଦି ପାରିବ କରୁଛ ବନ୍ଦି କରି ଦେଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିମା ନେଇ ଆସିବ । ବନ୍ଦି ଡେଇମା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋଟେଇ ଦେଇ ଦେଉଥିବ । ମୁଁ ସାହାବଙ୍କ ମୁହଁରେ ସେତିକ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଉଥିବ । ସେ ଆଉ କଏରେ କଏରେ ହେବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଗଫଲତି କାମ ମୁଁ ଜାଣିଛି ଭାବ ମେ ବଲ୍‌କୁଲ୍ ଚୁପ୍ ହୋଇଯିବେ ।

ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତି ଭିତ୍ତିରେ ଟ୍ରକ୍ ପରେ ଟ୍ରକ୍‌ରେ ବୁହା ହୋଇ ଗହମ ଚୂଡ଼ା, ଲୁଣ, ତେଲ, କିରାସିନି ଆଦି ରସଦ ସବୁ ବ୍ଲକ୍ ଅଫିସ ଆଗରେ ଗଦା ହେଲା । ଟାରପୁଲିନ୍ ଘୋଡ଼ାଇ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖାଗଲା । ଟ୍ରକ୍ ସବୁ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳେ ଚଉଠ ମାଲ ଖାଙ୍କ୍ ହୋଇଥିଲା ପରି ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା; ମାଲର ଖୋଜ ଖବର ନେଉଛି କିଏ, ଗଣୁଛି କିଏ, ହିସାବକିତାପ କରୁଛି ବା କିଏ । କଲେକ୍ଟର, ମନ୍ତ୍ରୀ, ପ୍ରଧାନମାନେ ପୁଲିସ୍ ଫଉଜ ସହ ଆସି ପହଞ୍ଚି-ଗଲେ । କଲେକ୍ଟର ଓ ପୁଲିସ୍‌ମାନେ, ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପ୍ରଧାନମାନେ ନିଜ ହାତରେ ସେମିତି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସୁବିଧାରେ ବାଣ୍ଟି ଆସନ୍ତା ନିର୍ବାଚନର ଭୋଟ୍‌ଗୁଡ଼ାକୁ ଏଇଆଡୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରିପାରିବେ ତା'ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି-ଦେଲେ । ଯେଉଁ ଲୋକମାନଙ୍କ ଘର ଅକ୍ଷତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା ସେଇମାନେ ଭିଡ଼ ଜମାଇ ମାଲ ସବୁ ବୋହି ନେଇଗଲେ । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଘର ଭାଙ୍ଗି-ଯାଇଥିଲା ବା ଜିନିଷପତ୍ର ଭାସି ଏଠିସେଠି ହୋଇଯାଇଥିଲା, ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ଓ ଘର ଗୃହକୁ ଠିକ୍ ଦେଇ କୌଣସି-ମତେ ଅଟେକଇ ଦେବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲେ । ଅଫିସକୁ ଆସୁଛି କିଏ ରସଦ ନେଉଛି କିଏ । ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପ୍ରଧାନମାନେ ବଣ୍ଟାବଣ୍ଟି କରି ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ପରେ ଲୋକଙ୍କୁ ବହୁତ ଆଶ୍ୱାସନା ମଧ୍ୟ ବାଣ୍ଟି ନିଜ ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଧାଡ଼ିଆ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ଦଳ ସାହାଯ୍ୟ କାମରେ ଅସାଧାରଣ କୃତିତ୍ୱ ଦେଖାଇଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଅକ୍ଷତ ଘରେ ଏତେ ମାଲ ଜମା ହୋଇଗଲା ଯେ ବରଉଡ଼ୁଆଟାଏ ବି ଶୋଇବାକୁ ଜାଗା ପାଇଲା ନାହିଁ । ଧାଡ଼ିଆ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାଏ ଓଲୁ ବାବାଟା ଦଶମାସ ଖଟି ଖଟି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେତିକି ମାଲ ଲୁଟିଥିଲା, ତା'ର ଦଶଗୁଣ ମୁଁ ଧନ କେଇଟାରେ ଘରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେଲ ।

ଗାଆଁର ଏକାଙ୍ଗଚନ୍ଦ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପଛରେ କୁକୁର ପରି ଲାଙ୍ଗୁଳ ହଲେଇ ଧାଉଁଥିବା ମାଲଦାର ଆଦ୍‌ମିମାନେ ଅଫିସ୍ ଉପରୁ ମାଲସବୁ ଶଗଡ଼ ଓ ଟ୍ରକ୍‌ରେ ବୋହିନେଲେ । ଭଙ୍ଗା ଘରୁଆମାନେ ଘର ଥାପୁଡ଼ାଥାପୁଡ଼ି କରି ସାହାଯ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ରସଦ ଶେଷ । ଆହୁରି ରସଦ ବୋଝେଇ ଟ୍ରକ୍ ସବୁ ଆସୁଛି, ତହିଁ ଆରଦିନ ଆସିଲେ ମିଳିବ କହି ବ୍ଲକ୍‌ବାଲାଏ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦାକରିଦେଲେ । ଅନେକ ଲୋକ ଘର ଘର ବୁଲି ଖାଦ୍ୟପୁଡ଼ିଆ ନ ବାଣ୍ଟିଥିଲେ ଏମାନେ ଭୋକ ଶୋଷରେ ଛଟଛଟ ହୋଇଯାଇ ଥାଆନ୍ତେ । ସେଥିରୁ ବି ଘାଷିଆ-ଦଳ କିଛି ଅଂଶ ହାମ୍ପି ନେଇଗଲେ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଅଧା ବୋଝେଇ ରସଦ ଟ୍ରକ୍ ସବୁ ଆସି ପହଞ୍ଚୁଥାଏ । ନିଜକୁ ଶାସକଦଳ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଉଥିବା ବଡ଼ ବଡ଼ ଚେଲାମାନେ ସେଥିରୁ ୭୫ ଭାଗ ଉଭାନ କରି ଦେଉଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଘରେ ତେଣେ ଗୁଡ଼ଜ ଚୂଡ଼ା ବେପାରୀମାନେ ଭିଡ଼ ଜମେଇ ଥାଆନ୍ତି ।

ପରେ ପରେ ରାଜ୍ୟ ବାହାରୁ ଛତା ଲଣ୍ଠନ ବୋଝେଇ ଟ୍ରକ୍‌ଟାଏ ଆସିଲା । ବଢ଼ିଆ ବଢ଼ିଆ ଛତା ଲଣ୍ଠନ ଦେଖି ଅଫିସ୍‌ବାଲାଏ ସେ ସବୁ ଲୁଚେଇ ଦେଲେ । ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭ ବଡ ଚେଲାଦଳ ଓ ଘାଷିଆର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚେଲାଦଳ ତାକୁ ବି ଉଭାନ କରିଦେଲେ । ତ୍ରାଣ ପରି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ବେପାରୀମାନେ ଭଲ ଦାମିକା ଛତା ସବୁ ବଦଳେଇ ନେଇ ଅଳ୍ପ ଦାମ୍‌ର ନିକୃଷ୍ଟ ଛତା କିଛି କରମୂଲ ସହିତ ଦେଇ ଦେଲେ । ଛତା ମରାମତି କଲାବାଲାମାନେ ଭଙ୍ଗା ଦଣ୍ଡୁଡ଼ା ଛତା ସବୁ ଲାଗିପଡ଼ି ମରାମତି କଲେ । ଘାଷିଆର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚେଲାଦଳ ସେ ସବୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳେଇ ନେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଘରେ ବଢ଼ିଆ ଛତା ଆଉ ଦୁଃସ୍ଥ ଲୋକେ ଅଷ୍ଟମରାମତି ଓ ସାତସିଆଁ ପୁରୁଣା ଛତା ସବୁ ପାଇଲେ । ଲଣ୍ଠନମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଅବସ୍ଥା ହେଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ରାଜ୍ୟ ବାହାରରେ ବହୁ ଶେଠ ସାହୁକାର ସରକାରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାଲାଗି ଏ ବନ୍ୟାର ସୁଯୋଗ ନେଲେ । ବଢ଼ିଆ କମ୍ବଳର ଗୋଟାଏ ବୋଝେଇ ଟ୍ରକ୍ ରାଜଧାନୀକୁ ପଠାଇଦେଲେ । କେହି କେହି ଲୁଗା ଟ୍ରକ୍ ମଧ୍ୟ ପଠାଇଲେ । ସରକାରୀ ଭଣ୍ଡାରୀଆମାନେ ସେସବୁ ଖୋଲି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ଏତେ ଏତେ ଦାମିକା କମ୍ବଳ ଓ ଲୁଗା ପଙ୍କ-କାଦୁଆ ଥାନ ଓ କରିଆ ପିନ୍ଧୁଥିବା ମଳମୁଣ୍ଡିଆଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠେଇବାକୁ ସେମାନଙ୍କ ହାତ ଗଲାନାହିଁ । ସ୍ଥାନୀୟ ବଡ଼ ବଡ଼ କାପୁଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ସେଗୁଡ଼ାକ ବିକ୍ରି କରିଦେଇ, ସେ ଟଙ୍କାର ଚଉଠରେ ସେତିକି କମ୍ ଦାମ୍‌ର ଭୁଳାଡ୍ରିଆ କମ୍ବଳ ଓ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ଧୋତି ଶାଢ଼ୀ ବ୍ଲକ୍ ଅଫିସକୁ ପଠେଇ ଦେଲେ । ସେଥିରୁ ବି ବଡ଼ ଗଲଦଳ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଲ-ଦଳ କିଛି ଗାଏବ କରିଦେଲେ ।

ବନ୍ୟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁଡ଼ିଯିବା ପରେ ଘାଇ ସବୁ ବନ୍ଧେଇବା ପାଇଁ କାନ୍ତରାଟ ଫଉଜ ଧାଇଁ ଆସିଲେ ! ଘାଷିଆ ଦଳ ସେଇ ବ୍ଲକ୍ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଘାଇରେ ମାଟି ପକେଇଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନେ ଦଶଟଙ୍କା ଥାନରେ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ପାଇଲେ । ଯେଉଁ ଘାଇ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଖୁବ୍‌ଜୋର୍‌ରେ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ଲାଗନ୍ତା ସେଠି ପଚିଶହଜାର ଟଙ୍କା ବୋହିଗଲା । ଘାଇ ଦେଖିନଥିବା ଏପରିକି ଘାଇ ବିଷୟ ଶୁଣିନଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଅଣ୍ଟା ଗରମ ହୋଇଗଲା । ଜଣେ ବ୍ଲକ୍‌ବାଲା ଘାଇ କାନ୍ତରାଟକୁ ଗୁପ୍ତରେ ପଚାରିଲେ—ଆସନ୍ତା ବର୍ଷ ସେ ଘାଇ ଫିଟିଯିବଟି ? କାନ୍ତରାଟ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ କହିଲା—ସେତିକି ବାଟ ରଖିବନି ତ ଆସନ୍ତା ବର୍ଷ ହାତ ଶୁକଣେଇବ କେମିତି ? ଆପଣମାନଙ୍କ ପେଟପାଟଣା କଥା ବୁଝିବ କେମିତି ? ବଢ଼ି ତ ବଢ଼ି, ବର୍ଷାରେ ଧୋଇ ହୋଇଯାଉଛି କି ନାହିଁ ଦେଖନ୍ତୁ ।

ବନ୍ୟାରେ ଏ ଗାଆଁରୁ ଗୃହପାଳିତ ପଶୁମାନେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଭସିଯାଇଥିଲେ । ଫଳରେ ଗାଈ, ମଇଁଷି ଦୁଧ ଏବଂ କୁକୁଡ଼ା, ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା ଓ ବତକ ମାଉଁସ ଭାରି ମହଙ୍ଗା ହୋଇଗଲା । ଗୃଷବାସ ଉଜୁଡ଼ି-ଗଲା । ଲୋକେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ବେକାର ହୋଇ ବସିଲେ । ଗୃହପାଳିତ ପଶୁଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼େଇବା ଓ ପଶୁପାଳନ ମାଧ୍ୟମରେ ଲୋକଙ୍କ କର୍ମସଂସ୍ଥାନ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପାଇଁ ସରକାର ଏକ ଯୋଜନା କରିଦେଲେ । ଏହି ଯୋଜନା ଅନୁଯାୟୀ ପଶୁପାଳନରେ ଇଚ୍ଛୁକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକଙ୍କୁ ସରକାର ପାଞ୍ଚଟା ଲେଖାଏଁ ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା ବା କୁକୁଡ଼ା କିଣି ଧରାଇ ଦେବେ । ଟଙ୍କା ଦେଲେ କାଳେ ଅନ୍ୟ ବାଟରେ ତାକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦେବେ ସେଥିଲାଗି ଏ ପଶୁକିଣା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା । ବ୍ଲକ୍ ମାରଫତରେ ଏ ଟଙ୍କା ଦିଆଗଲା । ବ୍ଲକ୍‌ବାଲାଙ୍କ ଜରୁରୀ ଡାକରା ପାଇ ଘାଗିଆ ଫଉଜ ଚେଇଁ ଉଠିଲେ । ବ୍ଲକ୍‌ବାଲା ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ—ଦେଖ ଗାଆଁରେ ଯେଉଁ ଲୋକମାନଙ୍କର ଗାଈ, ବଳଦ, ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା ଓ କୁକୁଡ଼ା ଅଛି ସେମାନଙ୍କୁ ଠାବକରି ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବିଶ୍ୱାସ ଜମେଇ ଦିଅ । ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଦେବ ଯେ ମାତ୍ର କେତେ ଘଣ୍ଟା ପାଇଁ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପଶୁକୁ ଭଡ଼ାରେ ଦେଖେଇବାକୁ ଦେବେ । ତାହାପରେ ପଶୁ ସବୁ ସେମାନେ ଫେରସ୍ତ ପାଇବେ । ଭଡ଼ା ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରତି ପଶୁପିଛା ସେମାନେ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଲେଖାଏଁ ପାଇବେ । ତୁମମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଦଳେ ବିକାଳିବାଲା ଆଉ ଦଳେ କିଣିଲା-ବାଲା ହେବ । ମୁଁ ଯେଉଁ ଦିନକୁ ଠିକ୍ କରିଦେବି ସେହିଦିନ ତୁମେ ସବୁ ପଶୁ ଧରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଧରି ଆମ ସାହାବ ଓ ଆମେ ସରଜମିନ୍‌ରେ ପଶୁ କିଣି ସେମାନଙ୍କୁ ଦେବୁ । ସେମାନେ ତାକୁ ନେଇଯାଇ ଯାହାଠାରୁ ମାଗି ଆଣିଥିବେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତି ପଶୁବାବଦ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ସହ ପଶୁଟିକ ଫେରାଇ ଦେବେ । ସେମାନେ ସେତକ ଟଙ୍କା ଆମଠାରୁ ଆଗତୁରା ନେଇ ପାଖରେ ରଖିଥିବେ । ବଳଦ ଦୁଇଟାକୁ ଦୁଇହଜାର ଟଙ୍କା, ଗାଈ ଗୋଟାକ ଆଠଶହ ଟଙ୍କା, ଛେଳି ଗୋଟାକ ଦେଢ଼ଶହ ଟଙ୍କା, ମେଣ୍ଢା ଗୋଟାକ ଶହେ, କୁକୁଡ଼ା ଗୋଟାକ ପନ୍ଦର ଟଙ୍କା ହିସାବରେ ସରକାରଙ୍କ-ଠାରୁ ଆସିବ । ମୋଟ ଟଙ୍କାର ଅଧେ ସାହାବ ନେବେ । ସେଇଥିରୁ ସେ ଉପରବାଲାଙ୍କୁ ଦେବେ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ବାକି ଟଙ୍କାରୁ ଅଧେ ଆମେ ନେବୁ ଆଉ ଅଧେ ତୁମେମାନେ ବାଣ୍ଟିନେଇଯିବ । କୁଟାଖିଏ ଦି'ଖଣ୍ଡ ନକରି ପୁଳାଏ ପୁଳାଏ ଟଙ୍କା ପାଇଯିବ । ଚିନ୍ତା କଅଣ ? ସରକାରଙ୍କୁ ଭୁଆଁ ବୁଲେଇ ତାଙ୍କ ପକେଟ୍‌ମାରୁ କରିବା ହେଲା ଆମ ଅଫିସ କାମ । ଆମେ କଅଣ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛୁ ? ଘାଗିଆ ଦଳ ଏକସଙ୍ଗେ ଚିଲେଇ ଉଠିଲେ—ଆଜ୍ଞା କୋଉ ଶଶୁରପୁଅ ଏହା କହିବ । ତା ଜଭିକୁ ଟାଣି ଛିଣ୍ଡେଇ ଦେବୁନି । × × ×

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଥା ସମୟରେ ଖୋଦ୍ ମନ୍ତ୍ରୀ ଗାଆଁକୁ ଆସିଲେ ଓ ଆଗରୁ ବଣ୍ଟା ହୋଇଥିବା ଗରିବ ତଥା ଉଦ୍ୟୋଗୀ ଭେଣ୍ଡିଆମାନଙ୍କୁ ପଶୁ ଦେଇ ପରମ ସନ୍ତୋଷ ଲଭ କଲେ ଆଉ କହିଲେ—ଆର ବର୍ଷକୁ ମୁଁ ଏ ଗାଆଁକୁ ଆସି ଦେଖିବି ପଶୁସଂଖ୍ୟା ଯେପରି ଦୁଇଗୁଣ ହୋଇଥିବ । ତାହାହେଲେ ମୁଁ ଏ ଗାଆଁକୁ ଗୋଟାଏ ଆଦର୍ଶ ଗାଆଁ କରିଦେବି । ଜଣେ ବେଲିଆ କହିଦେଲା—ଆଜ୍ଞା ଦୁଇଗୁଣ ପଶୁ କଅଣ, ଦୁଇଗୋଡ଼ିଆ ପଶୁ ଗାଆଁ ଯାକ ସାଲୁସାଲୁ ହେବେ । କୁକୁଡ଼ା କଥା କହୁଛି ଭାବି ମନ୍ତ୍ରୀ ଟିକିଏ ହସିଦେଲେ ।

ବିଶ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶନ

ପୁଅ ବିଶଙ୍ଗ୍ ଲାଲ୍ ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ ଆସି ବାପା ପାଖରେ ଲଥ୍‌କରି ବସିପଡ଼ିଲା । ବାପା ଅବାକ୍ ହୋଇଯାଇ ତାକୁ କହିଲେ, କିରେ ! ତୋ ମୁହଁ କାହିଁକି ଏମିତି କଳା ପଡ଼ିଯାଇଛି ? କେଉଁଠି ଡକାୟତ ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିଥିଲୁ କି ? ବିଶୁର ମୁଣ୍ଡ ଏତେ ଗୋଳମାଳିଆ ହୋଇଯାଇଥିଲା ଯେ ବାପାଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନ ତା ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ପଶିଲା ନାହିଁ । ତାର ମୁଣ୍ଡ ଭିତରଟା ଖାଲି ଘିରିଘିରି ହୋଇ ବୁଲୁଥାଏ । ବାପା କିଶଙ୍ଗ୍ ଲାଲ୍ ମନେ ମନେ ଠିକ୍ କରିନେଲେ ପୁଅଟା କାହିଁକି ଏମିତି ଘାବରେଇ ଯାଇଛି । ବିଶୁ ପିଠିରେ ତା' ହାତ ବୁଲାଇ ପୁଣି କହିଲେ, ଆରେ ବିଶୁ ; ଯାହା ବି ହୋଇଯାଉ ଆମର କେହି କିଛି ଖରାପ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । କେହି ଯଦି ଡଙ୍ଗା ଆଦ୍‌ମି ଆମର ଯଦି କିଛି କ୍ଷତି କରିଦିଏ ତେବେ ଆମେ ସେହି କ୍ଷତି ଭିତରୁ ଲାଭଟିକି ଆଦାୟ କରି ବାକିତକ ଫୋପାଡ଼ିଦେବା । କ୍ଷତିରୁ ଲାଭ କାଢ଼ିବାର ଉପାୟ ଆମକୁ ମାଲୁମ୍ ଅଛି । ଆଜିକାଲି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ କାରିଗରୀ କୌଶଳ ଦ୍ୱାରା ବିଷରୁ ବି ଅମୃତ କାଢ଼ି ପାରୁଛନ୍ତି । ଆମେ ସେହିପରି କ୍ଷତିରେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଜିନିଷ ଫେଣ୍ଟି ତାକୁ ଲାଭରେ ପରିଣତ କରିଦେବା । ଆମ ଜାତି ଅକ୍ଷର ଓ ଅମର । କେତେ ଆସୁଛନ୍ତି କେତେ ଯାଉଛନ୍ତି, ଆମ ଜାତି କିନ୍ତୁ ସବୁକାଳରେ ମଜଭୁତ ହୋଇ ବସିଛି ଓ କାଳକାଳକୁ ମଜଭୁତ ହୋଇଥିବ । ତୁ ପିଲାଲୋକ ଅଛୁ । ସେଇଥିଲାଗି ଟିକିକ କଥାରେ ହାଉଳି ଖାଇଯାଉଛୁ । କ'ଣ ହୋଇଛି କହ । ମୁଁ ତାର ପାରିଭାଙ୍ଗ କରିଦେବି । କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । କହ କ'ଣ ହୋଇଛି ?

ପାଣି ଛିଞ୍ଚିଆରେ ଗୃହଗଛ ଯେପରି ସତେଜ ହୋଇଯାଏ, ବିଶଙ୍ଗ ଲାଲ୍ ସେହିପରି ଟିକେ ଟେଙ୍ଗା ହୋଇ ଆଣ୍ଠିରେ ବସିଲା ଓ କହିଲା,

Digitized by srujanika@gmail.com

"ବାବା ! ବଡ଼ ବିପଦ ଘଟେଇ ଆସୁଛି । ରାଜଧାନୀରେ ମୁଁ ଶୁଣିଲି ହୁଙ୍କା-ପିଠା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଠେକୁଆ ପଛରେ ଡାହାଳ ଲଗାଇଲା ପରି ଆମ ପଛରେ ଭିଜିଲାନ୍ସବାଲଙ୍କୁ ଲଗେଇ ଦେଲେ । ବାମନ ବଳିକୁ ପାତାଳକୁ ଚାପିଦେଲା ପରି ଆମ ଭାଇବରାଦରମାନଙ୍କୁ ଏକାବେଳକେ ପାତାଳରେ ପୋତି ପକାଇଲେ । ଆଉ କାହା ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଥିଲେ ମୁଁ ଡର ନଥାନ୍ତି । ହେଲେ ଏ ହୁଙ୍କାପିଠା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ମୋର ଭାରି ଡର । ସେ କିଛି ଗୋଟାଏ କ'ଣ କରିଦେବେ । କଳାବଜାର କରିବା ପାଇଁ ଆମେ ଯେଉଁ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କାର ମାଲ୍ ଛପେଇ ରଖିଛୁ ସେଗୁଡ଼ାକ ଖୋଳା-ତାଡ଼ି କାଢ଼ି ଆଣିବେ ଓ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ବାଣ୍ଟିଦେବେ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବଡ଼ ବଡ଼ ହାକିମମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ୁ ନାହାନ୍ତି, ଆମେ କିପରି ସେଥିରୁ ସାହି ପାଇବୁ ? ମୋତେ ତ କିଛି ଉପାୟ ଦିଶୁନାହିଁ ।"

କଣଙ୍ଗ ଲାଲ୍ ହୋ-ହୋ ଗୁଡ଼ାଏ ପେଟଦରଜିଆ ହସ ଉକାଳି ପକାଇଲା ଓ ଟିକିଏ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ କହିଲା, ଆରେ ଏଥିପାଇଁ ତୋର ଏତେ ଚିନ୍ତା । ଆରେ କଥାରେ କହନ୍ତି ପରା "ସାତ ଚକଟା ପୋଳୁଅ ଘଣ୍ଟା, ଭସ୍ମ ବିଲେପନ ଧ ଗାଳି କଟା" । "ଚଲିର ଦସ୍ତାରୁ ଆକାଶେ ଗଲା, ସେଠୁ ଖସି ତଳେ ପଡ଼ିଲା" । "ଆରେ ପଠାଣବେଟା, ମୋତେ ଦେଖାଉଛୁ ବନଶୀ କଣ୍ଟା" । ବଣଙ୍ଗ ଲାଲ୍ ତା ବାପ ମୁହଁରୁ ଏ ଢଗ ଶୁଣି ଟିକେ ମୁରୁକିହସା ଦେଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ତା'ର ପେଟ ଭିତରୁ ଭୟ ଛୁଟିଲା ନାହିଁ । ସେ ବାପାକୁ ଆଉ ଟିକିଏ ସାବଧାନ କରି କହିଲା, ବାବା, ଏ ହୁଙ୍କାପିଠା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସହଜ ବୋଲି ଭାବନାହିଁ । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଆମକୁ ହଲପଟା କରିଦେବେ ।

କଣଙ୍ଗ ଲାଲ୍ ଟିକିଏ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଯାଇ କହିଲା, ଆରେ ତୋର ବୟସ ଖୁବ୍ କମ୍, ଅଭିଜ୍ଞତା ଆସିନାହିଁ । ଆମକୁ କେବଳ ଆମେହିଁ ଧରି ପାରିବୁ । ତେବେ ଶୁଣ ଗୋଟେ କଥା କହୁଛି । ପହିଲେ ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିଲା, ଜବାହର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ, ସେତେବେଳେ ଭାରି ଜୋର୍‌ସୋର୍‌ରେ ରେଡ଼ିଓରେ କଳାପୋତେଇ ବେପୁଲ ଚାଲିଥାଏ । ଜବାହରଲାଲ୍ ସେ ଦୁର୍ନୀତି ରକ୍ଷସର ଭୟଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି ଡରି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯାଇଥିଲେ । ଦେଶୀ ଲୋକଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ କିଛି କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଆମେରିକାର ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ଏ ଦୁର୍ନୀତିଗ୍ରସ୍ତ ମାଛମାନଙ୍କୁ ଜାଲରେ ପକାଇବାକୁ ସେଠାରୁ ବଡ଼ବଡ଼ କେଉଟମାନଙ୍କୁ ଭାରତକୁ ଆଣିଲେ । ସେ କେଉଟମାନେ ଯେତେହେଲେ ଆମରି ଜାତି । ସେ ଆମର କ୍ଷତି କରିବେ ବା କାହିଁକି । ଭାରତବର୍ଷ ତମାମ ସେମାନେ ମଉଜ କରି ବୁଲିଲେ । ଶେଷରେ ଯାଇଁ ନେହେରୁଙ୍କୁ କହିଲେ, ଆଜ୍ଞା, ଏଠାର ଦୁର୍ନୀତି ମାଛମାନେ ପୃଥିବୀ ଭିତରେ ବଡ଼ ଚତୁର । ସେମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଭାରି ଚାଲାଖ । ତାଙ୍କୁ ଧରିହେବ ନାହିଁ । ଯେମିତି ଚାଲିଛି ସେମିତି ଚାଲିଥାଉ । ଅଯଥା ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇ କିଛି ଲାଭ ହେବ ନାହିଁ । ନେହେରୁ ତ ଗଲେ ଫସର ଫାଟି, ଏବେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଆସୁଛନ୍ତି ବେସର ବାଟି । କେଶା ତୁ ସେଥିରେ ସବୁ କାନ ଦେଏନା । ଏବେ ଆମ ଭାରତରେ ଅବସ୍ଥା ଯାହା—ସେଥିରେ ନେହେରୁଙ୍କ ଭଳି ସତରଟା ନେହେରୁ, ଅଠରଟା ଗୁରୁନବାଗ୍ଭେଭିଁ, ୧୯ଟା ଜର୍ଜ ବୁଶ୍, ୨୦ଟା ମାର୍ଗେରେଟ୍ ଥାଚର ଫଉଜ ବାନ୍ଧି ଆସିଲେ ବି ଆମର ରୁମଟିଏ ବି ହଲେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

କାଲି ଆଗରେ ମୂଳାଗ୍ଭେବାଇବା ପାଇଁ ପାଇଁ ଶବଦ ଶୁଭିବା ପରି କିଶଙ୍ଗ ଲାଲ୍ କାନକୁ ଏସବୁ କଥା ଗୁଡ଼ାକ ଭିଁ ଭିଁ ଶୁଭିଲା । ସେ ଅଧିକ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଯାଇ କହିଲା, ବାବା, ପୃଥିବୀ କ୍ଷଣକ୍ଷଣକେ ଆନ । ଆଜିର କଥା କାଲିକୁ ନାହିଁ । ପୁରୁଣାକାଳିଆ କଥା ସବୁ ଆଜିକାଲି ଆଉ କାଟ୍ କରୁନାହିଁ । ଆଗ୍ଭ ମୋତେ ଟିକେ ବୁଝାଇ ଦେଲେ, ଆମେ ତ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ବସ୍ତା ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଲୁଚାଇ ରଖିଛୁ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ ଯଦି ଧର-ପଗଡ଼ ଲୋକେ ଆସି କିପରିକଦରରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ମାଡ଼ ବସିବେ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ାକ ପଦାକୁ ଆଣି ଲୋକଙ୍କୁ ଶସ୍ତାରେ ବିକିଦେବେ, ତେବେ ତହିଁକି ଆମେ କି ଉପାୟଟା କରିବା ?

କିଶଙ୍ଗ ଲାଲ୍ ଟିକେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା ଏବଂ ପୁଅକୁ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ କରି କହିଲା, ଆରେ ତୁ ମୋର ପୁଅ ହୋଇ ଏମିତି ବୋକାଙ୍କ ପରି ପ୍ରଶ୍ନ କ'ଣ କରୁଛୁରେ ? ଆମର ସମସ୍ତ ମାଲ କିଛି ଏହି ରାଜ୍ୟରେ ନାହିଁ କି ଗୋଦାମରେ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଲୋକେ ଜବତ କରିବାକୁ ଆସିବା

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୂର୍ବରୁ ଚତୁର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯେପରି ଜନତାଙ୍କ ଭିତରୁ ଖସିଯାଇ, ନିଜର ମୁଣ୍ଡ ବଞ୍ଚାଇବା ଲାଗି ନିରାପଦ ସ୍ଥାନରେ ଲୁଚି ଯାଇଥାନ୍ତି, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏକ ନମ୍ବର ମାଲ୍‌ମାନେ ଆଗରୁ ଖସିଯାଇଁ ନିରାପଦ ଜାଗାରେ ଲୁଚିଯାଇଥାନ୍ତି । ପୁଲିସବାଲା ଓ ସପ୍ଲାଇବାଲାମାନେ ସେ ସବୁ ବାକି ରହିଯାଇଥିବା ଦୋନମ୍ବରି ଜିନିଷକୁ ପକଡ଼ନ୍ତି ଆଉ ଖୋଲାବଜାରରେ ଶସ୍ତାରେ ଖାଉଟିମାନଙ୍କୁ ବିକ୍ରି କରିଦିଅନ୍ତି । ଏକ ନମ୍ବର ଜିନିଷର ସନ୍ଧାନ ସେମାନେ କୁଆଡ଼ୁ ପାଇବେ । ଦୋନମ୍ବରି ଜିନିଷତକ ସେମାନେ କିଛି କମ୍ ଦାମ୍‌ରେ ବିକ୍ରି କରିଦିଅନ୍ତି । ଏହି ମେହେନତ ପାଇଁ ଆମେ ସ୍ୱାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କିଛି କିଛି ବକ୍‌ସିସ୍ ଦେଇଦେଉ । ତୁ ପିଲାଲୋକ କିଛି ଜାଣିନାହୁଁ । ସେଥିପାଇଁ ଘାବେରେଇ ଯାଉଛୁ ।

ଅର୍ଜୁନ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ବିଶ୍ୱମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି ଯେପରି ଅବାକ୍ ହୋଇଯାଇ ନିଜକୁ ତାଙ୍କଠାରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇଥିଲେ, ବିଶିଙ୍ଗ ଲାଲ୍ ଠିକ୍ ସେହିପରି ବାପା କିଶିଙ୍ଗ ଲାଲ୍‌ର ବିଶ୍ୱମୂର୍ତ୍ତିର ସନ୍ଧାନପାଇ ଗଦ୍‌ଗଦ ହୋଇଗଲା ଓ ନିଜକୁ କିଶିଙ୍ଗ ଲାଲ୍ ପାଦ ଦେଶରେ ସମର୍ପଣ କରିଦେଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗିରି ଲଙ୍ଘଇ

କଲେକ୍ଟରର ନାଜରବାବୁ ସେଦିନ କାମରେ ମନଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । କେତେବେଳେ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ, କେତେବେଳେ ଗାଲରେ ହାତ, କେତେବେଳେ ମୁଣ୍ଡ ଦି'କଡ଼େ ଦି'ହାତ ଦେଇ ଗମ୍ଭୀର ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହୋଇ-ପଡ଼ିଲେ । ବେଳେବେଳେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧାଘ୍ରାଣ ପରି ନାସିକା କୁଞ୍ଚନ କରି ଚଉକିରେ ପଛକୁ ଆଉଜି ପଡ଼ିଲେ । ବେଳେବେଳେ ଫାଇଲ୍‌ଗୁଡ଼ାକ ଏପାଖ ସେପାଖ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଶେଷରେ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟାକୁ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇ ପେନ୍‌ସିଲ୍‌ଟାଏ ଥୋଡ଼ି ଉପରେ ମାଡ଼ି ଧରି ସମାଧିସ୍ଥ ହୋଇଗଲେ । ଆଖି ଦୁଇଟା ଛାତ ଦେହରେ ଲାଖି ରହିଗଲା ।

ନାଜର ବାବୁଙ୍କ ଏପରି ହାବଭାବ କେହି କେବେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସେଦିନ ଏପରି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଦେଖି କିରାନିମାନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ଜଣେ ଅତି ବିଶ୍ୱାସୀ କିରାନି ନାଜରବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି ପଚାରିଲେ "ଆଜ୍ଞା ଦିହ କିଛି ଖରାପ ଅଛି କି ?"

"ନାହିଁ ହେ, ଦିହ ଖରାପ ହୋଇନି ଯେ ଖରାପ ହୋଇଛି ମନ । ଦିହଟା ଖରାପ ହେଲେ କୁନ୍ଥେଇ ମୁନ୍ଥେଇ କିଛି କାମ କରିହେବ । ମନଟା ଖରାପ ହେଲେ ସବୁ ସରିଲା । କିଛି କାମ କରେଇ ଦେବନି । ମନଟା ମୋର ଖାଲି ଗୋଳେଇ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇଯାଉଛି । କଅଣ କରିବି କିଛି ସ୍ଥିର କରିପାରୁନି ।"

"ଆଜ୍ଞା, ଆମ୍ଭେମାନେ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଆପଣ ଏତେ ଛଟପଟ ହେବେ କିଆଁ ? ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକହୋଇ ଗୋଟାଏ କିଛି କିନାରା କରିଦେବା । କଅଣ ହୋଇଛି କହନ୍ତୁନା ।"

Digitized by srujanika@gmail.com

"ତୁମ୍ଭେମାନେ କଅଣ ପାରିବ ? ତଥାପି ମୁଁ କହୁଛି । ଦୁଃଖର କଥା କହିଦେଲେ ସେଇଟା କିଛି ପରିମାଣରେ ହାଲୁକା ଜଣାଯାଏ । ଝିଅର ବାହାଘର କଥା ଆରମ୍ଭ ହେଲେ ତେଣେ ଚିତ୍ରଗୁପ୍ତ ପାଞ୍ଜି ଖୋଲିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦିଏ । ଚିତ୍ରଗୁପ୍ତ ମୋ ପାଞ୍ଜି ଯେ ଖୋଲିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଲଣି ତାହା ମୋ ଆଖିକୁ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶୁଛି । ତୁମେମାନେ ତ ଜାଣ ମୋର ପାଞ୍ଚଟି ଝିଅ । ଭଗବାନ କେମିତା, ଗୋଟିଏ ପୁଅଟାଏ ବି ଦେଲେନାହିଁ । ମନକୁ ବୁଝେଇ ଦେଲି -- ହଅବା ପୁଅ କିଏ ଝିଅ କିଏ । ବରଂ ଝିଅ ଭଲ । ଅକାଳେ ସକାଳେ ପଚାରିବେ । କି ମିଳିବ ସେ ପୁଅରୁ । ମୋତେ ଦୁହିଁ ଦୁହିଁ ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ମୋ ଝାଳ-ବୁହା ଧନର ଅପବ୍ୟୟ କରିବ । ସେଇଠୁ ଗୋଟାଏ ପକ୍କା ଦଣ୍ଡାବାଲୁଙ୍ଗା ବନି ଘରକୁ ଫେରି ବାପ ମା'ଙ୍କୁ ସନ୍ତେଇ ସନ୍ତେଇ ଖାଇବ । ପୁଅ-ଗୁହ ଏକାକଥା । ଭଗବାନ ପୁଅ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ଯେ ମୋତେ ବଞ୍ଚେଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।"

"ଆଉ ତେବେ ମନରେ କଷ୍ଟ କାହିଁକି ? ଝିଅମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଘରେ ବାହା କରିଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ରହିବେ । ପେନ୍‌ସନ୍ ପରେ ପ୍ରତି ଝିଅଙ୍କ ଘରେ ଦୁଇ ଦୁଇମାସ ଓ ନିଜ ଘରେ ଦୁଇମାସ କଟେଇ ଦେଲେ, ବର୍ଷେ ପାର୍ ହୋଇଯିବ । ଆଉ ଚିନ୍ତା କଅଣ ?"

ସେଇ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜୋଇଁ ତ ଚିନ୍ତାର କାରଣ ହୋଇଛନ୍ତି । ଅନୁପାର୍ଜିତ ଧନରେ ବଡ଼ଲୋକ ହଠାତ୍ ବନିଯିବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ଘୋର ଇଚ୍ଛା । ଶ୍ୱଶୁର ବେକ ଚିପି ତା' ଘରେ କଳାକନା ବୁଲେଇଦେବା ପାଇଁ କି ଆଗ୍ରହ । ପେଟରେ ହଳାହଳ ଭର୍ତ୍ତି କରିଥିବା ଏଭଳି ପାଷଣ୍ଡମାନଙ୍କର ଅବଶ୍ୟ ଟିକିଏ ମୁଖଲଜ୍ଜା ଅଛି । ଅପ୍ରିୟ କଥାଟା ଠୋ'ପଟାସ୍ ସେମାନେ କହି ନପାରି ଲେଖି ବାପ ମାଆଙ୍କ ପାଖକୁ ମଧ୍ୟସ୍ଥିଙ୍କୁ ପଠାଇଦିଅନ୍ତି । ସେ ଡାକୁ ବୋପାମାନେ କନ୍ୟାପିତାର ବେକଟାକୁ କାଟି ଦେବାକୁ ଦନ୍ତୁଡ଼ା କଟୁରି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଧରି ବସିଥାନ୍ତି । ଆଗ ସେମାନେ ଠୋ'ପଟାସ୍ କହିଦିଅନ୍ତି ଆମେ ଯୌତୁକ ନେବୁନି । କିନ୍ତୁ ଆମ ପୁଅର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଇଜ୍ଜତ୍ ରଖିବାକୁ ହେବ । ପୁଅ ମାସକୁ ଛଅଶହ ଆଉ ଉପୁରି ସହ ଛଅ-ହଜାର ଟଙ୍କାରୁ ଊଣା ରୋଜଗାର କରୁନି । ତାକୁ ବାଟଖର୍ଚ୍ଚ ଖୁବ୍ କମ୍‌ରେ ପଚିଶ ହଜାର ନଦେଲେ ତା ସାଙ୍ଗମାନେ ତାକୁ କଅଣ କହିବେ ? କହିବେ—ହେଃ କାଙ୍ଗାଳଆଟା ଗୋଟାଏ ନକୁଚ୍ଛିଆ ଲୋକର ଘରେ ପଶିଗଲା । ତା'ପରେ ସ୍କୁଟର୍, ରେଫ୍ରିଜରେଟର, ଗଡ୍‌ରେଜ୍ ଆଲ୍‌ମାରି, ଷ୍ଟେନ୍‌ଲେସ୍ ଷ୍ଟିଲ୍ ବାସନ ଦୁଇ ସେଟ୍, ପଚିଶ ଭରି ସୁନା ତ ଆଜିକାଲି ଦାଣ୍ଡରେ ଚାଲିଣି । ପଚିଶ ଭରି ସୁନା ସାଙ୍ଗରେ ନନେଲେ ତମ ଝିଅରି ଇଜ୍ଜତ ମହତ ଗୁଳିଯିବ । ସେ ତାର ସଙ୍ଗିନୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୁହଁ ଦେଖାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଆମେ ଯଦି ଆଉ ବର୍ଷେ ଦି'ବର୍ଷ ଅପେକ୍ଷା କରି-ଯାଆନ୍ତୁ ପୁଅ ତ ଆଇ. ଏ. ଏସ୍. ହୋଇଯାଆନ୍ତା । ଲୋକେ ଗୋଟାଏ ଲେଖାଏଁ ଆମ୍ବାସାଡ଼ର୍ କାର୍ ଧରି ଆମ ଘରେ ହାଜର ହୁଅନ୍ତେ । ପୁଅ ଗୈରଟି କଞ୍ଚା ଉମରର । ଦରଦାମ୍ କରି ବେପାର କରିବାରେ ଅକ୍ଷମ । ସେଥିଲାଗି ସେ ତର୍ଣ୍ଣିକଟା, ସବଂଗିଳା ବୋପା ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦିଏ । ସେ ପୁଅର ମାଉଁସ ହାଡ଼ ଓଜନ କରି ପ୍ରତି ଶହେଗ୍ରାମ୍‌କୁ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ରେଟ୍‌ରେ ଯୌତୁକ କଷିଦିଏ । ମୁଦି ଦୋକାନୀ ପରି କହିବ ଏ—"ଲେଲେ ଲାଅ ଲଲେଲେ ଲଲାଅ । ରାସ୍ତା ଦେଖ । ଆମ ପୁଅ କଅଣ ପରିସଢ଼ା ମାଲ୍ ହୋଇଛି ?"

"କୋଉ ନାଲାଏକଟା ଆପଣଙ୍କୁ ଏମିତି କହିଲା ! ତା'ର ଜିଭଟାକୁ ଉପାଡ଼ି ଆଣିବା । ସେଇଟା ମଣିଷ ଚିହ୍ନୁନି ।"

"ଆରେ ନାହିଁ ନାହିଁ, ମୋତେ କହିନି, ବର ପିତାମାନେ ଏମିତି କରୁଛନ୍ତି । ମୋ ବଡ଼ଝିଅ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଘରର ସନ୍ଧାନ ପାଇଛି । କଥା ଖୁବ୍ ଆଗେଇଛି । ହେଲେ କେତେଜଣଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ଶୁଣିଲିଣି ଯେ ତା ବୋପା ଛତରଖିଆଟା । ଭଲ ଭଲ କଅଁଳ କଥାଗୁଡ଼ାଏ ଥୋପ ପରି ବ୍ୟବହାର କରେ । ଥୋପ ଗିଳିଲାବାଲାଙ୍କୁ ଏକାବେଳକେ ପନ୍‌କ ଉପରକୁ ଘୋଷାଡ଼ି ନିଏ । ପାଜିଟା ବିଲାତଫେରନ୍ତା ଡାକ୍ତର । ହେଲେ ଏକଥା ଶୁଣି ମୋ ପ୍ରାଣ ଗୋଡ଼ଆଡ଼ୁ ଗୁଡ଼ୁଗୁଡ଼ୁ ଆସୁଛି ।"

କିଛି ସମୟ ନୀରବତା ପରେ ଜଣେ କହିଲା- "ଆଜ୍ଞା ଚିନ୍ତା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଯୌତୁକ ଟଙ୍କାର ଅଧାଦାମ ମୁଁ ସେ ପୁଅ ବିକା ବୋପା-ଠାରୁ ନେଇ ଆସିବି । ଆଉ ଚିନ୍ତା କଅଣ ?"

Digitized by srujanika@gmail.com

"ଏତିକିରେ କଅଣ ଚିନ୍ତା ସରୁଛି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ବୋଝ ହେଉଛି ଭୋଜି ଭାତ । କଲେକ୍ଟରଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପିଅନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଆଡ୍‌ଭୋକେଟ୍-ଜେନେରାଲ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମୋହରିର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ତା' ଉପରେ ପୁଣି ଜଷ୍ଟିସ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମୁନ୍‌ସଫ୍ ଓ ଜୁଡ଼ିସିଆଲ୍ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଏମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କଲାଭଳି ଖାନାର ଦାମ୍ କେତେ ! ସାଧାରଣ ଭାତଡାଲିଆ ଲୋକ ହୋଇଥାଆନ୍ତେ କି ହାଣ୍ଡିଆ ପକାଇବା ଆଉ ବଗଡ଼ା ଚାଉଳ ମୁଗରେ କାମ ଉଠେଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । ନହେଲେ କେହି କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର କରିଥିଲେ ଗାଁ ପୋଖରୀରୁ ଘାଣ୍ଟି ଚେଙ୍ଗ, ଗଡ଼ିଶା, କଉ, ରୋହି, ବାଲିଆ ଛଣେଇ ଆଣିଥାନ୍ତି । କଖାରୁ, ବାଇଗଣ, ସାରୁ, କଦଳୀ, ଖମ୍ବଆଳୁରେ ତାକୁ ପକେଇ ଦୁଇ ଚାରି ହାଣ୍ଡି ମହୁର କରିଦେଇଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଆନନ୍ଦରେ ଖାଇ ଠାକର ଫୁଟାଇ ଚାଲିଯାଇଥାଆନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ଓକିଲ, ଜଜ୍‌ସାହେବ, ବଡ଼ଡାକ୍ତର, ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ସେକ୍ରେଟେରୀଙ୍କୁ ଡାକିବାକୁ ପଡ଼ିବ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ସେଥିପାଇଁ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ହିଁ ପଡ଼ିବ—ଖାଣ୍ଟି ଗୁଆ ଘିଅରେ ଭିଆରି ଡେରାଡ଼ୁନ୍ ଚାଉଳର ପଲଉ । ସେଥିରେ ପଡ଼ିଥିବ କିସ୍‌ମିସ୍, ବାଦାମ, ପେସ୍ତା, ଜାଫ୍ରାନ୍, କସ୍ତୁରି ଇତ୍ୟାଦି । ପୁଣି ଏହା ସହିତ ମାଂସର ଖୁବ୍ କମ୍‌ରେ ୩ ପ୍ରକାର ତରକାରି, ଚପ୍, କଟ୍‌ଲେଟ୍, ସାଧା ଛେନାତରକାରି ଛେନାପାୟସ, ମଟେଇଚପ୍, ଭିମନାଗୀ ସନ୍ଦେଶ ଓ ରସଗୋଲା । ଗୋଟିଏ ପ୍ଲେଟ୍ ପାଇଁ କେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ଅନୁମାନ କରିପାରୁଛ ? ଲେଜିସ୍‌ଲେଟର୍, ଏକ୍‌ଜିକ୍ୟୁଟିଭ୍ ଓ ଜୁଡ଼ିସିଆରିର କେବଳ ଉପର ପାହିଆଙ୍କୁ ଡାକେଇଲେ ମୋର ଯାନାସନ ନିଲାମ ହୋଇଯିବ । ଅଥଚ ଡାକିବାକୁ ହେବ; ତେଣିକି ଭିକ ମାଗ ବା ମର । ସମସ୍ତଙ୍କ କାମ ବେଳକୁ ମୁଁ ଯାଇ ଟେପିଦେଇ ଆସିଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ନ ଡାକିବି ବା କିପରି ? ଏ ଗୁଡ଼ାକ ଭାବିଦେଲା ବେଳକୁ ଗୋଡ଼ ଆଉ ଜୀବନ ଛାଡ଼ିଯାଉଛି । କାମ କରିବ କଅଣ ? ଅଫିସ୍ ଖବର ବା ବୁଝିବ କଅଣ ?"

ନାଜରଙ୍କ ଦୀର୍ଘ ବକ୍ତୃତା ପରେ ଅଫିସ୍‌ଟା କିଛି ସମୟ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ହୋଇଗଲା । ଶେଷରେ ଟେବୁଲ୍ କିରାନି ଜଣକ ଆଙ୍ଗୁଠି ମଳି ମଳି କହିଲା—"ଆଜ୍ଞା ଏଇ ସାମାନ୍ୟ କଥାକୁ ଏତେ ଚିନ୍ତା ! ମୁଁ ସବୁ ଠିକ୍ କରିଦେବି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆପଣ ୯୦ ଭାଗ ଗାଉଁଲି ଖାନା, ଦଶଭାଗ ବଡ଼ ପାହିଆ ଖାନାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତୁ । ବଡ଼ଲୋକ ଖାନା କେବଳ ନାଆଁରେ ହେବ, କାମରେ ନୁହେଁ । ମୁଁ ସବୁ ତୁଲେଇ ନେବି । ଆପଣ କିଛି ଟଙ୍କା ଖରଚ କରନ୍ତୁ, ପୌତୁକ ଜିନିଷତକ ମୁଁ ଯୋଗାଡ଼ କରିଦେବି । ସବୁ ତୁଙ୍ଗ ଅଫିସର୍‌ମାନଙ୍କୁ ଆପଣ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତୁ । କିଛି ପରବାସ୍ତୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସହ ସଇତାନ ବଜାର ଓ ବଦମାସ୍ ସାହିର ସବୁ ଟୋକାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ନିତ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆପଣଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ଯୋଜନାର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଅଟକଳ କରିଦେବି । ଆପଣ ମୋ ଉପରେ ସବୁ ଭାର ଛାଡ଼ିଦେବେ ଓ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ରହିବେ । × × ×

ସଇତାନ ବଜାର ଓ ବଦ୍‌ମାସ୍ ସାହିର ଟୋକାମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ର ଖୋଦ୍ ଟେବ୍ କଲେ ଓ ତାଙ୍କ ମାଙ୍ଗ ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ମୋହରିର ଦେଲେ । ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ମୋହରିର ଫି ଟୋକାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେଉଥାଏ—"ବୁଝିଲ, ଏଥର ନାଜରବାବୁ ନାହିଁନଥିବା ଭୋଜି ଭାତ କରୁଛନ୍ତି । ସେଠି ଆମ ଦେଶୀଖାନା କ ଗାଉଁଲି ଖାନା ହବନି । ପରଶୁଣିଙ୍କ ହାତକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବନି । ତୁମର ଇଚ୍ଛା ହେଲା କୁଡ଼୍‌ମା ଖାଇବ ସେଥିଲାଗି କାହାକୁ ମାଗିବାକୁ ପଡ଼ିବନି କି ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବନି । ତୁମେ ସିଧା ସିଧା ଠଙ୍ଗ୍ ଠଙ୍ଗ୍ ଚାଲିଯିବ । ଦେଖିବ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଥାଳରେ କୁଡ଼୍‌ମା ଥୁଆ ହୋଇଥିବ । ମନଇଚ୍ଛା ସେଠାରୁ ଉଠେଇବ, ଖାଇବ । ଗାଉଁଲି ଖାନାରେ ତୁମର ଇଚ୍ଛା ନଥିବ ଲୁଣୀଖେଚଡ଼ି, କଳ୍‌ଶିର ଶାଗ ଖାଇବାକୁ, ଅଥଚ ପରଶୁଣି ତୁମ ପତରେ ସେଥିରୁ ଗୁଡ଼ାଏ କୁଢ଼େଇ ଦେବ । କିନ୍ତୁ ତୁମ ପସନ୍ଦ ଜିନିଷ ପାଇଁ ପତରେ ଥାନ ନଥିବ । ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ଆଉ ଥରେ ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବ; ଅଥଚ ପରଶୁଣି ଆଣି ଦବନି । ନାଜରବାବୁ ସେଇଥିଲାଗି ଏ ନୂଆ ଧରଣର ଖାନାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି । ତା' ନାଁ ହେଲା 'ବଫେ' । ସେଠି ଖାଇଲାବାଲାଏ ସ୍ୱାଧୀନ । ଯିଏ ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଚାହିଁଲା ଖାଇଲା । ଏ ବଫେର ଇଲମ ହେଲା—ଧସେଇ ପଶ, ଖାଅ । ସେଠି ଜଣେ ଜଜ୍‌-ମାହାବ ଆଉ ଜଣେ ପିଅନ ସମାନ । ଖାଇଲାବେଳେ ଧକମ୍‌ଧକ୍କାରେ ଯଦି କିଏ ପଡ଼ିଯାଏ ତେବେ ସେଇଟା ଏକ ଆନନ୍ଦର କଥା ହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚଢ଼ିଯିବା ଲୋକ ଆଉ ଫୋପାଡ଼ିଦେବା ଲୋକ ଉଭୟ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ।”

ଟେଗ କିବନକୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବି ଫୁରୁସତ୍ ନଥାଏ । ଯୌତୁକ ଜିନିଷ ସବୁ ସଂଗ୍ରହରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଭଙ୍ଗା ପଙ୍ଖା ହ୍ୱମକ (ରେଫ୍ରିଜରେଟର)କୁ ରଙ୍ଗ କରିଦେଇ ରଖାଗଲା । ନିକେଲ କଲେଇ ହୋଇଥିବା ଲୁହା ପିତଳର ବାସନ ସବୁ ଷ୍ଟେନ୍‌ଲେସ୍ ଷ୍ଟିଲ୍ ନାମ ଦିଆଯାଇ ଥୁଆହେଲା । ଜଣେ ସାଙ୍ଗ କାନରେ ବହୁତ କଣ୍ଟ ଫୁସ୍‌ଫୁସିଆ କଥା କହି ତା'ର ନୂଆ ସ୍କୁଟରଟାକୁ ଅଣାହୋଇ ଥୁଆଗଲା । ପଙ୍ଖା ରେଡ଼ିଓ ବାକ୍‌ସଟାଏ ବି ରଖାଗଲା । ଏହିପରି ଆହୁରି ଅନେକ ଗୃହଶଦ୍ୱ ଷଠିଆ (୪୨୦) ଯୌତୁକ ସାମଗ୍ରୀ ସଜେଇ ରଖାଗଲା ।

ନାଜରବାବୁ ହାଉଳି ଖାଇ ଟେଗ କିବନ ଆଡେ ବାରମ୍ବାର ଗୁହଁଆନ୍ତି । ଟେଗ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ସବୁ କେବଳ ଦେଖି ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ତାଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । × × ×

ବାହାଘର ଦିନଟା ଭୂତପରି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ତା' ଲାଗୁ ପରି ପ୍ରୀତିଭୋଜନର ସମୟଟା ବି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ବଫେ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସରଣ କରିଥିବାରୁ ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନୀୟ ବଡ଼ ବଡ଼ ସାହେବମାନେ ନାଜରବାବୁଙ୍କ ରୁଚିକୁ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କରି ଲାଗିଲେ । ଜଣେ ଆଇ. ଏ. ଏସ୍. ସାହାବ କହିଲେ—“ଆମ ବିଲାତରେ ଅଧିକାଂଶ ଭୋଜି ବଫେ ପଦ୍ଧତିରେ ହୁଏ । ନାଜରବାବୁ ବିଲାତ ଯାଇନାହାନ୍ତି ସତ; କିନ୍ତୁ ଆମ ବିଲାତି ଢଙ୍ଗର ସଙ୍ଗେ ତାଳଦେଇ ଆଗେଇଛନ୍ତି ।” ଆଉ କେତେଜଣ ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ନାଜର-ବାବୁଙ୍କୁ ଅଳ୍ପଦିନ ଭିତରେ ପ୍ରମୋସନ୍ ଆଇ: ଏ: ଏସ୍: କରିଦେବା ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଅବିଳମ୍ବେ ପରାମର୍ଶ ଦେବେ । ଏହିପରି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ବଡ଼ ବଡ଼ ସାହାବମାନେ ଡିନର ଡ୍ରେସ୍ ପିନ୍ଧି ଅଭ୍ୟର୍ଥନାକାରୀଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଦରବାରୀ ଢଙ୍ଗରେ ଗଲେ । ଖାଦ୍ୟ ଟେବୁଲଟି ଖୁବ୍ ମାର୍ଜିତ ରୁଚିର ସହ ସଜା ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରଚୁର ଲୋଭନୀୟ ଖାଦ୍ୟମାନଙ୍କର ଗନ୍ଧ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପରେ ମାଦକ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଜଣାଉଥାଆନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନ୍ୟ ଏକ ଦ୍ୱାର ନିକଟରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଶହ ସାହି ଟୋକା ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ହିପ ଅଗରେ ଠିଆହୋଇ ଦଅଁର ଚାପ୍ ଅର୍ଡରକୁ ଚାହିଁ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଥାଏ "ଆବେ ଲଟିଆ, ଆଜି ଗୋଟାଏ ବାଫେ ପଙ୍ଗତ ଦେଖିଲବା ।" "ହଟ୍‌ବେହଟ୍ କିଛି ମାଲୁମ୍ ନାହିଁ । ଆବେ ତାକୁ ଭୋପ କହନ୍ତିବେ, ଯେଠି ଖୋପାମି ନକଲେ ପେଟରେ ଓଦାକନା ଦେଇ ଫେରିବ । ମୁଁ ଦୁଇ ତିନି ଜାଗାରେ ଭୋପ ପଙ୍ଗତରେ ଖାଇଛି । ଆମକୁ ଦରକାର ସେମିତିଆ ପଙ୍ଗତ । ଲିଜରବାବୁ ସେତିକି ଆମକୁ ଭଲପାଏ ବୋଲି ଡାକିଛି, ଆଉ ଆମେ ଯେମିତି ମନମୁତାବକ ଖାଇବୁ ସେଥିଲାଗି ଭୋପ ପଙ୍ଗତ ଖଞ୍ଜି ଦେଇଛି । ତାଙ୍କର ବଡ଼ତିରୁ ବଡ଼ତି ହେଉଥାଉ ।"

ତେଣେ ସାହେବମାନେ ପ୍ଲେଟ୍ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଧରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ଏଣେ ଗେଟ୍‌ପାସ୍ ଅର୍ଡର ମିଳିଗଲା । ଦଳେଇଘାଇ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ପରି ! ପ୍ରାୟ ଦୁଇଶହ ଲୋକ ସେହି ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ୱାର ଦେଇ, ଚାପିଚୁପି ହୋଇ, ଲୁଗାପଟା ଚିରେଇ ଅର୍ଡର ଦେଲାବାଲା ଉପରେ ଚଢ଼ି, କୁଦି, ଭୁସ୍‌ଭୁସ୍ ହୋଇ ସୁଅ ପରି ମାଡ଼ିଗଲେ । ଏ କଅଣ ହେଲା, ଏ କଅଣ ହେଲା ବୋଲି ଭାବିବା ପୂର୍ବରୁ ସୁଅର ତୋଡ଼ଟା ସାହାବମାନଙ୍କ ଦେହରେ ବାଜିଲା । ଶାଗୁଣାମାନେ ମଡ଼କୁ ବେଢ଼ି କେଳେଇ ପକେଇଲା ପରି ସାହି ଟୋକାମାନେ ଖାନା ଟେବୁଲ୍‌କୁ ମାଡ଼ି ପକେଇଲେ । ମନ୍ଥାମନ୍ଥିରେ ସାହାବମାନେ ବାହ୍ ପଡ଼ିବେ ବା କପରି ? ଦଶ ବାରଜଣ ସାହାବ ଦୁଲଦାଲ୍ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ତାଙ୍କ ଉପରେ ତରକାରି, ଡାଲିର ପ୍ଲେଟ୍ ସବୁ ଖସିପଡ଼ି ତାଙ୍କର ଡ୍ରେସ୍‌ଗୁଡ଼ାକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେଲା । କେତେ-ଜଣ ତଳେ ଖସି ପଡ଼ିଥିବା ପ୍ଲେଟ୍ ଉପରେ ଗଡ଼ିଗଲେ । ହାଁ-ହାଁ ଏ କଅଣ ଏ କଅଣ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଚିଲେଇ ଉଠିଲେ । ସାହି ଟୋକାଏ ସେଥିପ୍ରତି ନଜର ନଦେଇ ରଙ୍କୁଣୀ ଇଲିଶି ଖାଇଲା ପରି ଦହାଡିଆ ଚଳେଇ ଥାଆନ୍ତି । ଆଗରୁ ସେମାନେ ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ମୋହରିରଠାରୁ ଶୁଣିଥାନ୍ତି ଯେ ଖିଆପିଆ ବେଳେ କିଛି ଧକମ ଚକମ, କିଛି ଖରାପ କଥା ଯଦି ହୋଇଯାଏ ତେବେ ସେଥିପାଇଁ କେଶ୍ ଫେଶ୍ କିଛି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏତେ ଅଭୟ ଥିଲାବେଳେ ଟୋକାଏ ଆଉ ପଛେଇବେ କାହିଁକି ? ସାହାବମାନେ ପ୍ରାଣ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବସ୍ତେଇ ପଟେଇ ଗଳ୍ପବେଳେ କହୁଥାଆନ୍ତି ବଫେ ପାଇଁ ସାହୁ ଟୋକା-ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଠିକ୍ ହେଲାନି । ନାଜର ହରିର୍ ନଉଗ୍ଲୁଲି ହୋଇ କହିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି—"ଆଜ୍ଞା ସେମାନଙ୍କୁ କେହି ଡାକିନି, ନିମନ୍ତ୍ରଣ ନ କଲାରୁ ସେମାନେ ବେଆଇନ ଦଳ ବାନ୍ଧି ଜବରଦସ୍ତ ଦୁଆର ଭାଙ୍ଗି ପଶିଆସିଲେ । ଆଜ୍ଞା ଯେ ସମସ୍ତେ ଆଇ-କଂଗ୍ରେସର ଲୋକ । ଆଜ୍ଞା, ପୁଲିସ୍ ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ଟିପ ଲଗେଇବ ନାହିଁ । ଆଜ୍ଞା ମୋର ଭେଳା ବୁଡ଼ିଗଲା ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଦଉଡ଼ି ଲଗେଇଦେବି ।"

ପଳାୟନରତ କେତେଜଣ ସାହାବ ପ୍ରବୋଧ ଦେଇ କହିଲେ—"ଆହା ଏତେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଆପଣ ସବୁ କିଛି ଠିକ୍ କରିଥିଲେ । ଲୋକେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଗଲୁ । ଯାହା ହେବାର ହେଲାଣି, ଆମେ ତ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷାକଲୁ । ଆଉ ଚିନ୍ତା କାହିଁକି ? ଆମ କାର୍‌ମାନଙ୍କ ଗଦା ଉପରେ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ କେର୍‌ପାଲ୍ ପକାଇ ଦିଅ ଆଉ ପାର୍କିଂ ଥାନଟାକୁ ଅନ୍ଧାରୁଆ କରିଦିଅ । ଆମର ବିକଳ ଅବସ୍ଥା ଯେମିତି ଲୋକେ ଦେଖି ନ ପାରନ୍ତି । ସାହୁ ଟୋକାମାନେ ଖାଇ ଯାଆନ୍ତୁ, କିଛି ବାଧା ଦିଅନା । ନ ଖାଇବା ଲୋକେ ଖାଇବା ଉଚିତ ।"

ତେଣେ ସାହୁ ଟୋକାଏ ହାହାଡିଆ ଖାଇସାରି ଏକ ହାଡିଆ ଖାଇଲା ବେଳେ ଫୁସୁରୁଫୁସୁରୁ ହେଉଥାଆନ୍ତି—"ନାଜର୍‌ଟା ପଟି ମାରିଦେଲା ହୋ । ତଳେ କଖାରୁ ଘାଣ୍ଟ ତରକାରିର ଗଦା ତା' ଉପରଟା ମାଉଁସ ତରକାରି ଓ କୁଡ଼ୁମାରେ ଗୁଣ୍ଡୁଣି ହୋଇଛି । ସାଧା ଖେଚଡ଼ି ଉପରେ ଗୁଆଘିଅ ପଲଉର ଗୋଟାଏ ପରସ୍ତ । ମିଠେଇ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ଖଜାର ଗଦା ଉପରେ ରସଗୋଲା, ସନ୍ଦେଶ, ମଲେଇଚପ୍‌ର ଗୋଟାଏ ପରସ୍ତ । ଆମେ ଯଦି ଚଟାପଟ୍ ଆସି ସାହାବମାନଙ୍କୁ ଭଗେଇ ଦେଇ ନଥାନ୍ତୁ ତେବେ ସେମାନେ ଅଉଲ ନମ୍ବର ଜିନିଷତକ ଉପରୁ ଉପରୁ ଖାଇ-ଦେଇ ଥାଆନ୍ତେ ଆଉ ଆମେ ଖାଇଥାଆନ୍ତୁ ମାମୁଲି ଜିନିଷତକ । ଯାହା ହେଉ ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ମୋହରର ହେପେ ଢଙ୍ଗଟାର ଇସାରା ଆମକୁ ଆଗରୁ ଦେଇଥିଲା ବୋଲି ଆମେ ଅଉଲ ମାଲ୍ ପାଇଗଲୁ ।"

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଉ କେତେଜଣ ସେମାନଙ୍କୁ ଚୁପ୍ କରାଇ ଦେଇ କହିଲେ—
"ଡାଳ ମାଲ କଅଣ ଖରାପ ହୋଇଛି ? ମୁଁ ତ ଏମିତିଆ ଘାଣ୍ଟ ତରକାରି ଜୀବନରେ କେବେ ଖାଇନି । ଯାହା ବି ହେଉ ଭୋଜପ ଖାନାର ତାରିଫ କରିବାକୁ ହେବ ।"

ବଫେଖାନା ସହିତ ବାହାଘରର ଅଧେ କାମ ସରିଗଲା । ବାକି ଅଧ ଝିଅ ବିଦା କାମ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ନେଟରି କଗନି ଓ ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ମୋହରିରଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଓ ପ୍ରଚଣ୍ଡ କର୍ମ କୁଶଳତାରେ ବରପକ୍ଷ ଭୋଳ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । କଥା ହେଲା ଝିଅ ବୋହୂ କାର୍‌ରେ, ବର ଯାତ୍ରୀ ବସ୍‌ରେ ଆଗ ଚାଲିଯିବେ । ତାପରେ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରକ୍‌ରେ ଯୌତୁକ ସାମଗ୍ରୀ ଲଦାହୋଇ ପଛେ ପଛେ ଯିବ । ବର ତରଫରୁ ଦୁ'ଜଣ ଲୋକ ଟ୍ରକ୍‌ରେ ଯିବେ । ବର ପିତା ନେଟରି କଗନିଙ୍କୁ ଅଜସ୍ର ପ୍ରଶଂସା କରି କହିଲେ, ବାସ୍ତବିକ ଆପଣ ଯେପରି ଭାବରେ ଆମ ପରିଶ୍ରମକୁ ଲାଘବ କରି ଦେଉଛନ୍ତି ତାହା ଆମେ କେବେହେଲେ ଭୁଲିପାରିବୁ ନାହିଁ । କପରି କୃତଜ୍ଞତା ଜଣେଇବୁ ତାର ଭାଷା ଖୋଜି ପାଉନୁ । ମୋହରିର ବାବୁ ମଧ୍ୟ ଯେତେ ଖଟିଲେଣି ଆମ ନିଜ ଲୋକ ବି ଏତେ ଆମ ପାଇଁ ଖଟିବ ନାହିଁ ।

କାର୍, ବସ୍ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧରି ଦିନ ଗୁରଟାରେ ଚାଲିଗଲେ । ବରର ମାମୁ ଓ ଭଣ୍ଡାରି ଟ୍ରକରେ ଯିବାପାଇଁ ପଛରେ ରହିଲେ । ଯୌତୁକ ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ୍ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ନିରାପଦରେ ଯିବ ସେହିପରି ପ୍ୟାକିଂ ଓ ବୋଝେଇ କରୁ କରୁ ରାତି ଏଗାର ବାଜିଗଲା । ବର ମାମୁ ଓ ଭଣ୍ଡାରି ଜଳଖିଆ ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗ୍ଳେଟକାଟିଆ ଭୋଜି ଲୋଭରେ ମାଣ୍ଟେଇ ଗଲେ । ଅଧିକ ନିରାପତ୍ତା ପାଇଁ କନ୍ୟା ତରଫରୁ ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ମୋହରିର ଟ୍ରକ୍‌ରେ ଗଲେ ।

ରାତି ସାଢ଼େ-ବାରଟାରେ ଟ୍ରକ୍ ବର ଘରଆଡ଼େ ଧାଇଁଲା । ପବନ ମାଡ଼ରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିପତା ନଇଁ ଆସୁଥିଲା । ହଠାତ୍ ଟ୍ରକ୍‌ଟା କେଁ ଏଁ ଶବ୍ଦଟାଏ କରି ଅଟକିଗଲା । ଆଗରେ, କଡ଼ରେ, ଛାତରେ କଳା ମୁଖା ପିନ୍ଧିଥିବା ଦଶ-ବାରଜଣ ଡକାୟତିଆ ହାତେ ହାତେ ଲମ୍ବ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଛୁରି ଧରି ଟ୍ରକ୍‌କୁ ଘେରିଗଲେ । "ମତେ ମାର ନାହିଁ, ମତେ ମାର ନାହିଁ । ମୁଁ ଜଣେ ଯାତ୍ରୀ ।" ହେଲେ ଶୁଣୁଛି କିଏ । ଡାକୁମାନେ ଡ୍ରାଇଭର୍ ସହ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଟ୍ରକ୍‌ରୁ ଘୋଷାଡ଼ି ଆଣି ବାନ୍ଧି ପକେଇଲେ । ମୁହଁରେ କନା ଓ ଆଖିରେ ପଟି ବାନ୍ଧି ଗଛରେ ବାନ୍ଧିଦେଲେ । ଟ୍ରକ୍‌ରେ ବସି ସମସ୍ତେ ପଳେଇଲେ । ଟ୍ରକ୍ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବାପରେ ସମସ୍ତେ ଡାକ ଛାଡ଼ିଲେ । କିନ୍ତୁ ଶୁଣୁଛି କିଏ । ଭୋରବେଳକୁ ଗୋଟାଏ ବସ୍ ହାବୁଡ଼ିଲା । ସେଥିରେ ସମସ୍ତେ ବିରି ଘରକୁ ଗଲେ । ବିରିଘରେ ଚହଳ ପଡ଼ିଗଲା । ପୁଲିସ୍ ତନାଘନା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଗୋଟିଏ ନିଛାଟିଆ ଥାନରେ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ଟ୍ରକ୍‌ଟିକୁ ପାଇଲେ । ସେଥିରେ ଅର୍ଦ୍ଧଭୁକ୍ତ ମିଠେଇ ହାଣ୍ଡି ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନଥିଲା । କିଛିଦିନ ପରେ ରେଡ଼ିଓ, ବାକ୍‌ସ ଓ ରିଫ୍ରିଜରେଟର, ଆଲମାରି ଗୋଟାଏ ପୋଖରୀରୁ ଉଦ୍ଧାର କରାଗଲା । କିନ୍ତୁ ତହିଁରେ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ନଥିଲା । ପୁଲିସ୍ ସନ୍ଦେହ କଲେ ଯେ ଡାକୁଙ୍କ ଭିତରେ ଗୁଣିଲଖ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଧରାପଡ଼ିଯିବା ଭୟରେ କେବଳ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ କାଢ଼ି ନେଇଯାଇଛନ୍ତି । ପୁଲିସ୍‌ର ସବୁ ଧମ୍‌ଧଡ଼ାକ ଫୁସ୍ ହୋଇଗଲା । କେତେ ଲୋକ କହିବାର ଶୁଣାଗଲା—ଠିକ୍ ହୋଇଛି । ଗୋଟାଏ ବାଘର ଶିକାରକୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ବାଘ ଛଡ଼ାଇ ନେଲା । ଗୋଟିଏ ଡକେଇତର ଧନକୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଡକେଇତ ଲୁଟି ନେଇଗଲା । ଠିକ୍ ହୋଇଛି ।

କିଛିଦିନ ବାଦ୍ ସଇତାନ ବଜାରର କେତେଜଣ ଗୁଣ୍ଡା ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ମୋହରର ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଖାନାପିନା ପରେ ମୋହରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭେଣ୍ଡିଆକୁ ସଫଳ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ସାହସିକତା ପାଇଁ ଦୁଇଶହ ଲେଖାଏଁ ଟଙ୍କା ଇନାମ୍ ଦେଲେ ।

ଟେରା କିରାନ ଓ ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ମୋହରର ପହିଲି ଭେଟରେ ମୁର୍କିହସା ଦେଇ କୁହାକୋହି ହେଲେ—ଯାହାହେଉ ନାଜରବାବୁଙ୍କୁ ଆମେ ଠିକ ଲଘେଇ ଦେଲୁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାମୁଘର ଯାତ୍ରୀ

କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ଶ୍ରୀଚରଣ ଦାସଙ୍କର କେସ୍‌ରେ ଜୋର୍-ଜବରଦସ୍ତ ଲଢ଼ି ଲଢ଼ି ନାମଜାଦା ଓକିଲ ଗୋଲକବାବୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ପୂର୍ତ୍ତ ବିଭାଗରୁ ଶେଷରେ ଦଶଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଡ଼ିଗ୍ରୀ ପାଇଲେ । ସେ ଏକପ୍ରକାର ପୂର୍ତ୍ତ ବିଭାଗର ଚିଫ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରଙ୍କ ଟଙ୍କା ଥଳିରୁ ଏକରକମର ହାତ ପୂରେଇ ଛଡ଼େଇ ଆଣିଲେ । କେସଟା ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ ଯାଏ ଗଲା । ଗୋଲକବାବୁ ସେଠି ଜତାପଟ ମାସ ଦିଲ୍ଲୀରେ ବି ଗଜବାନା ଉଡ଼େଇ ଆସିଲେ ବୋଲି କହିଲେ ଚଳେ । ଶ୍ରୀଚରଣବାବୁ ମଧ୍ୟ ଟଙ୍କା ପାଇବା ପରେ ଗୋଲକବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ କୃତଜ୍ଞତାରେ ଗଦ୍‌ଗଦ ହୋଇ ଗୋଲକବାବୁଙ୍କ ହାତରେ ଏକଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଗୁଞ୍ଜି ଦେଲେ । ଯେ କେସ୍‌ଟାର ପରିଣତି ବିଷୟରେ ସମସ୍ତେ ସନ୍ଦିହାନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଶ୍ରୀଚରଣବାବୁଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଗୋଲକବାବୁ ଆନନ୍ଦରେ ଅଧିକ ଅଧୀର ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ । ଦୁହେଁଯାକ ଏତେ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଯେ ପରସ୍ପରକୁ କୁଣ୍ଢାଇ-ଧରି କିଛି ସମୟ ଯାଏ ପରସ୍ପରର ଉଷ୍ମତା ଅନୁଭବ କଲେ, ତା'ପରେ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ଦୁହେଁ ପାଖାପାଖି ବସିଲେ । ଶ୍ରୀଚରଣବାବୁ ଗୋଲକବାବୁଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ—ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଝିଅ ଶକୁନ୍ତଳା ସହିତ ଗୋଲକବାବୁଙ୍କ ପୁଅ ଦୁଷ୍ମନ୍ତର ବିବାହ । ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ଗୋଲକବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଦେବୀ ମଧ୍ୟ ଆନନ୍ଦରେ ଉଚ୍ଛୁଳି ପଡ଼ି ସେଥିରେ ରାଜି ହୋଇଗଲେ । ଗୋଲକବାବୁ ଶ୍ରୀଚରଣବାବୁଙ୍କୁ କହିଲେ—"ଦେଖନ୍ତୁ, ଏଥିରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ତ ସମ୍ମତି ଅଛି । ତେବେ ପିଲାଙ୍କୁ ଟିକିଏ ପଚାରିଦେବା ।"

ଶ୍ରୀଚରଣବାବୁ ଟିକିଏ ମୁରୁକି ହସାଦେଇ କହିଲେ, "ମୋ ଆଡ଼ୁ ମୁଁ ସେଇଟା ବୁଝିସାରିଲିଣି, ଝିଅଟା ତା' ମାମୁ ପାଖରେ ଗେଲେଇ

Digitized by srujanika@gmail.com

ହେଇ ଦୁଇଗୃହରଥର ଆପଣଙ୍କ ପୁଅ ବିଷୟରେ କହି ସାରିଲାଣି । ଦୁଷ୍ମନ୍ତ ମଧ୍ୟ ରାଜି ବୋଲି ସେ ତା' ମା'କୁ କହିସାରିଛି ।"

ଗୋଲକବାବୁ ଚୁଲୁରୁ ଉଠି କହିଲେ, "ଆଉ ତେବେ ଚିନ୍ତା କ'ଣ ? ସେ ଦୁହେଁ ରାଜି ତ ଆମେ ବି ରାଜି ।" ଏଥରକ ଦୁହେଁ କାମରେ ଲାଗିଯିବା । ଆଜିଠୁ ସମୁଧି ଡକାଡକି ହେବା ।

ପୁଣି ଥରେ ଦୁଇ ସମୁଧି କୁଣ୍ଢାକୁଣ୍ଢି ହୋଇ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଲେ । ଏଣେ କଲେଜରେ ଶକୁନ୍ତଳା-ଦୁଷ୍ମନ୍ତଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଖୁବ୍ ହସ କୌତୁକ ଚାଲିଥାଏ । ଶକୁନ୍ତଳାକୁ ତା' ସଙ୍ଗିନୀ ଜଣେ କହୁଥାଏ, "ହେ ଶକୁନ୍ତଳା, ହୁସିଆର ଥିବୁ । ଦୁଷ୍ମନ୍ତ ତୋତେ ଯୋଉ ମୁଦି ଦବ ତା' ଉପରେ ଟେଗାଟାଏ ଫିତାଗୁଡ଼େଇ ରଖିବୁ । ସେଇଟା ଯେମିତି ଆଙ୍ଗୁଠିରୁ କେବେ ଖସିନଯାଏ ।"

ଦୁଷ୍ମନ୍ତକୁ ତା'ର କେହି କେହି ସାଙ୍ଗ ପଚାରୁଥାଆନ୍ତି, "ହଇରେ ରସିକଚୂଡ଼ାମଣି, ତୋର ପହିଲି ଦେଖା କୋଉଠି ହେଇଥିଲା, ଶକୁନ୍ତଳା ଗାଁରେ ନା ଏହି ମହିଳା ହଷ୍ଟେଲରେ ? ତୋର ପହିଲି ଜୀବନର ଅନୁଭବଟା ପ୍ରଣୟବାଞ୍ଛାର କବିତା ସାଙ୍ଗରେ ଖାପ ଖାଉଛି ତ ?"

ଆଉ ଜଣେ ସାଙ୍ଗ କହିଲା, "ଆରେ ଏଠି ହଷ୍ଟେଲ ପାଖରେ କୋଉ ବଣ କି ବଗିଚା ଅଛି ଯେ ସେକଥା ଏଠି ଉଠୁଛି । ଶକୁନ୍ତଳା ଗାଁକୁ ସେ ଯାଇ ସେଇଠି ତାକୁ ଦେଖିନେଇଛି । ସେଇଠି ତାଙ୍କ ଘର ପାଖରେ ବହୁତ ବାଡ଼ବୁଦା ଥିବ ।" ହୋ-ହୋ ହସ ଭିତରେ ସ୍ଥାନଟି ସରଗରମ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ।

ବାହାଘର ଦିନ ଖୁବ୍ ପାଖେଇ ଆସିଲା । ଦୁଇଆଡ଼େ ଠିକଣାଠି ପ୍ରସ୍ତୁତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ବିବାହର ଚାରିଦିନ ପୂର୍ବରୁ ହଠାତ୍ ଶ୍ରୀଚରଣବାବୁ ଆସି ଗୋଲକବାବୁଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ଠିକଏ ବିବ୍ରତ ଦେଖାଯାଉଥିଲେ । ଗୋଲକବାବୁ ତାଙ୍କୁ ସେପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି ପଚାରିଲେ "ସମୁଧି, କଥା କ'ଣ ?"

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶ୍ରୀଚରଣବାବୁ କହି ପକାଇଲେ, "ସବୁ ଠିକ୍ ଅଛି ଯେ, କେବଳ ଆମ ଗାଁରେ ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାତ ଖୁବ୍ ଜୋର୍‌ରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ-ଯାଇଛି । ଗୋଟାଏ ଆମ୍ବଗଛମୂଳେ ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ କୋଉ ଠାକୁର ବସି ଖଇବର୍ଷା ଖାଉଥିଲେ । ମୋ ଝିଅର ବାହାଘର ଓ ମୋର କେସ୍‌ରେ ଜୟଲାଭ କଥା ଶୁଣି ଠାକୁର କୁଆଡ଼େ ସେମାନଙ୍କୁ ସପନେଇଚନ୍ତି ଯେ ସେ ଆଉ ଗଛମୂଳେ ବସିବେ ନାହିଁ, ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ମନ୍ଦିର ଦରକାର । ସେ ସ୍ୱପ୍ନ କଥା ଶୁଣି ଦାଦାମାନେ ଏକା-ବେଳକେ ବଦ୍ଧପରିକର ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି, ଠାକୁର ବି ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନରେ କହିଦେଇଚନ୍ତି ଯେ ଏକା ମୋର ଟଙ୍କାରେ ମନ୍ଦିରଟା ଅଧେ ଠିଆ ହୋଇଯିବ । ବାକି ଟଙ୍କା ସବୁ 'ବସ୍ତାବେକୋ'ରୁ ମିଳିଯିବ । ତାହା ବସ୍ ଓ ଟ୍ରକ୍‌ବାଲାଙ୍କଠାରୁ ଦୈନିକ ଆଦାୟ କରାଯିବ । ଖଇବର୍ଷାଖିଆ ଠାକୁରଙ୍କଠାରୁ ଏଇ ଇଲମ୍‌ଟା ପାଇଯାଇ ସେମାନେ ଆଉ ଇନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ମାନୁନାହାନ୍ତି, ନିଜ ରାସ୍ତାରେ ହାଉହାଉ-ଯାଉଯାଉ ଓ ବଟମାର ଶୁଅ କ୍ଷିଛନ୍ତି । ଏ ବାବଦରେ ପାମ୍ପଲାପାମ୍ପଲି, ଠେକାଠେକି କରି ଏବଂ ନ ଦେଲେ ବାହାଘର ବେଳେ 'ଦେଖିଲ୍ କାମ'ର ସୂଚନା ଦେଇ ମୋଠାରୁ ଦଶହଜାର ଟଙ୍କା ନେଇଗଲେଣି । ଏହା ବଦଳରେ ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଆମର ସାରା ମୁଲକରେ ଏମିତି କୋଉ ଶଳାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ ଯେ କି ଏ ବାହାଘରରେ ଟିକିଏ ଖୁଟ୍‌ଖାଟ୍ କରି ପାରିବ । ମୋ ପଟର ଅବସ୍ଥାଟାକୁ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ଭାଳି ନେଇଚି କିନ୍ତୁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ ମୋ ଘର ପାଖରେ ବଡ଼ ହଇରାଣ କରିଦେବେ । ଏଥିରେ ମୁଁ ବଡ଼ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇପଡ଼ିଚି । ମୁଁ ହଲପଟାରୁ ରକ୍ଷାପାଇ ଆପଣଙ୍କ ହଲପଟା ଦେଖିବାଟା ସହ୍ୟ କରିପାରିବି ନାହିଁ, କେବଳ ମନସ୍ତାପରେ ସନ୍ତୁଳି ହେବି ।

ଗୋଲକବାବୁ ଏସବୁ କଥା ଶୁଣି ବିବ୍ରତ ହେବା ତେଣିକି ଥାଉ କଥାଟାରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ବି ଦେଲେ ନାହିଁ; ବରଂ ଶ୍ରୀଚରଣବାବୁଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଆକଟ କରି କହିଲେ, "ହଇହୋ, ଆପଣ ଏତେଦୂର ଡରିଗଲେ । ଗୁଣ୍ଡା ଲଫଙ୍ଗାଙ୍କୁ ଆପଣମାନଙ୍କ ଭଳି ଲୋକେ ଯଦି ଡରିବେ ତେବେ ସାଧାରଣ ଲୋକେ କରିବେ କଅଣ ? ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କୁ ଟଙ୍କା ଦେବା ଆଗରୁ ମୋତେ ଏତକ

Digitized by srujanika@gmail.com

କହିଦେଇଥିଲେ ମୁଁ ତ ତା'ର ଠିକ୍ ଔଷଧ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଦେଇ ଥାଆନ୍ତି । ତା' ନକରି ସେମାନଙ୍କୁ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ଦେଇଦେଲେ ନା ! ପୁଲିସ-ବାଲାଏ କଅଣ ଲେଙ୍ଗୁଟି ମାରି ହିମାଳୟକୁ ଚାଲିଗଲେଣି କି ? ମନେ ତ ଜଣାପଡୁଚି ଆପଣ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ବେକାର ଦାଦାଙ୍କ ବାଡ଼େଇପୁରୁଷିରେ ଏକାବେଳକେ ଗୁଜୁରା ହୋଇଯାଇଚନ୍ତି ।"

ଶ୍ରୀଚରଣବାବୁ ତାଙ୍କୁ ବାଧାଦେଇ କହିଲେ, "ଆପଣ କଥାଟାକୁ ଏତେ ସହଜ ବୋଲି ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆପଣ ସେ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଭଲଭାବରେ ଜାଣିନାହାନ୍ତି । ସେଠାରେ କେତେ ଅନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଡକାଏତ ଛଦ୍ମବେଶରେ ଲୁଚି ରହିଚନ୍ତି । ସେଠା ଥାନା ପୁଲିସବାଲାଏ ସେମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାତରେ ଥରହର ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । ସେ ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କ ସହ ଶତ୍ରୁତା କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକରକମ ଯୁଦ୍ଧ ଡାକରେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର ଅବସ୍ଥା ହେବ । ଏଥିଲାଗି ସେଠା ପୋଲିସବାଲାଏ ବେଳେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ପିଠିରେ ହାତମାରି ଅବସ୍ଥାକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଉଚନ୍ତି । ମୋର ମନେହୁଏ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଭାବୁଚନ୍ତି, 'ହଅବା, ଗୋଟାଏ ମାମୁଲି ଗଣ୍ଡଗୋଳ ପାଇଁ ଏତେ ହେଙ୍ଗାମିରେ କିଏ ପଶେ ।' ତେଣୁ ଦାଦାଙ୍କ ପିଠିରେ ହାତ ମାରିଦେଇ ଟିକିଏ ସଂଯତ ହେବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଇ ଅବସ୍ଥାକୁ କିଛି ଲାଘବ କରିଦିଅନ୍ତି । ସେଠି ପୋଲିସ୍ ବଳ ତ ଏପରି; ମୋର ସ୍ଥାନ ସେଠି କାହିଁ ? ମୁଁ ଖାଲି ପାଇସା ବଳରେ ସେଠି ତିଷ୍ଠି ରହିଚି ।"

ଗୋଲକବାବୁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧ ଦେଇ କହିଲେ, "ଅବସ୍ଥାଟା ଟିକିଏ ଗୁରୁତର ହେଇଗଲାଣି । ସେ ଯାହାହେଉ ଏଠାର ପୁଲିସ ସାହେବ ମୋର ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ, ମୋତେ ସେ ସବୁ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ଏ ସମସ୍ତ କଥା ସେ ଶୁଣିଲେ ତାଙ୍କର ହାତଗୋଡ଼ କଟକଟ ହୋଇ ଉଠିବ । ସେ ବରଂ ଗୋଟାଏ ଖେପାରେ ଗୁଡ଼ାଏ ବଡ଼ ରୋହିମାଛ ସେଠାରୁ ଧରିବାକୁ ହମହମ ହୋଇ ଉଠିବେ । ସେଠା ପୁଲିସର ଅପାରଗତା ହେତୁ ଏପରି ପରିସ୍ଥିତି ହୋଇଚି । ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ପୋଲିସ୍ ସାହେବ ସେଠା ଅଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ମୁକାବିଲା

Digitized by srujanika@gmail.com

କରିବେ । ଆପଣ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।" ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଇ ଶ୍ରୀଚରଣବାବୁ ଘରକୁ ଫେରିଲେ ।

ଗୋଲକବାବୁ ତହିଁଆରଦିନ ସକାଳେ ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କ କୋଠରୀରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଆଗରୁ ଫୋନ୍‌ରେ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲେ, ତେଣୁ ପୋଲିସ ସାହେବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସାଦର ସମ୍ଭାଷଣ ଓ ଚା'ପାନ ପରେ କଥା କ'ଣ ବୋଲି ପୋଲିସ ସାହେବ ପଚାରିଲେ । ଗୋଲକବାବୁ ଆମୂଳଚୂଳ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଗଲେ । ପୋଲିସ ସାହେବ ଏସବୁ ଶୁଣି ଟିକିଏ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ ଉଠିଲେ । କହିଲେ, "ସମସ୍ତ ଘଟଣାଟା ମୋତେ କହିବା ଦ୍ୱାରା ଖୁବ୍ ଭଲ ହେଲା । ଏବେ ମୁଁ ଭାବୁଛି ଦଣ୍ଡିକିରି ମାଛ ଧରୁଧରୁ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ରୋହିମାଛ ବୋଧହୁଏ ଆମ ହାତରେ ପଡ଼ିଯିବ । ସେତକ ହୋଇପାରିଲେ ମୋତେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ସଫଳତା ମିଳିଯିବ । କେବଳ ଦଣ୍ଡିକିରି ଧରିବାରଥିଲେ ମୁଁ ସେଠାକୁ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପଠାନ୍ତି । ଠିକ୍ ଅଛି ମୁଁ ନିଜେ ମାଛଧରା ପରିଚାଳନା କରିବି । ତୁମ୍ଭେମାନେ ବରଯାତ୍ରୀରେ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ମୋତେ ବରାନୁଗମନର ସମୟଟା ଜଣାଇ-ଦେବ । ତେଣୁ ମୁଁ ମୋ କାମ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ପୂର୍ବରୁ କରେଇନେବି । ତା'ପରେ ତୁମକୁ ସବୁଜ ଝଣ୍ଡି ଦେଖାଇଲେ ତୁମେ ଯିବ ।"

ବାହାଘର ଦିନ ଦାଦାମାନେ ବଡ଼ସକାଳୁ ଉଠି ଗୁଣ୍ଡା ଆଦାୟର ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ବରଯାତ୍ରୀ ଦଳରେ ଓକିଲ ଥିବାରୁ ସେଠି ଖାଲି ଆଇନ୍‌ଟେଣ୍ଟ ଉପରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିବ । ଆଉ ବି ସେଥିରେ ନାମଜାଦା ସହରୀ ଦାଦାମାନେ ଥାଇପାରନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବା ଦରକାର । ସେଠି ଯଦି ଧକମ୍‌ଧକ୍‌କା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ତାକୁ ସମ୍ଭାଳିବା ପାଇଁ ଆମ ଦଳରେ ବି ସେମିତି ଝାଣୁଆ ଲୋକ ଦରକାର । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ କହିଲା, "ହେ, ମୁଁ ଭାବୁଛି ଆମେ ଗୁଣ୍ଡିଆ ଜେନାକୁ ଡାକିଆଣିବା, ଏସବୁ କାମପାଇଁ ସେ ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ରଥୀ । ତା ଚେହେରା ଦେଖିଲେ ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କର ପିଳେହିପାଣି ହୋଇଯିବ । କମରକସି ସେ ଯଦି ଗୋଟାଏ ଲଲକାର ଛାଡ଼ିଦେବ ଓକିଲ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାପୁଡ଼ା ଚୂଡ଼୍‌କର ପଇସା କାଡ଼ିଦେବ । ଆମେ କେତେ ସହଶ୍ର ଦାଦାଙ୍କୁ ଦେଖିଛୁ, ହେଲେ କେହି ଗୁଞ୍ଜିଆ ଜେନା ଭଳି ନୁହେଁ । ସେ ଏକା ତ ତିନିଟା ଲୋକଙ୍କୁ ଅଟକେଇ ଦବ । ତାକୁ ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ସେମାନେ ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ଜାକିଦେବେ । ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଟେରମେରି ହବାକୁ କାହାରି ବହି ହବ ନାହିଁ । ଯେମିତି ଜଣାଯାଉଛି ଏତେଦୂରଯାଏ କଥା ଯିବନାହିଁ, ହେଲେ ଗୁଞ୍ଜିଆ ଜେନା ଆଗରେ ରହିବା ଦରକାର । ଜଣେ ଯାଉ ତାକୁ ଡାକିଆଣୁ ।

ଗୁଞ୍ଜିଆ ଜେନା ପ୍ରଥମେ ଆସିବାଲାଗି ଅମଙ୍ଗ ହେଉଥିଲା । ଏ ସବୁ ମେଞ୍ଚଡ଼ କାମରେ ପଶିବାକୁ ତା'ର ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ । ସେ ମଧ୍ୟ ଡାକ୍‌ପୁକାର ଦିନ ଦିପହରଟାରେ ଏସବୁ କାମ କରିବାକୁ ରାଜି ହେଉନଥିଲା । ଖୁବ୍ ହେଲ ହେଇ ହଜାରେ ଦି'ହଜାର ଟଙ୍କା ପାଇବୋ ସେଥିରୁ, ତା ଭାଗରେ କେତେ ବା ପଡ଼ିବ । ବୋଉଲେ ବଳିଡ଼ ବି ହବନାହିଁ । ଏଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ଚ୍ୟାଁଚ୍ଛ୍ୟାଁ ମାରିଲା ପରି କାମ । କିନ୍ତୁ ଜଣକ ପରେ ଜଣେ ଆସି ବହୁତ ପାକଳାପାକଳି କରି ଟେଲେଇବାରୁ ସେ ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନଙ୍କ ମେଣ୍ଟକୁ ଗଲା । ସମସ୍ତେ ସେନାପତିଙ୍କୁ ପାଇ ଆନନ୍ଦରେ କୁରୁଳି ଉଠିଲେ । ସମସ୍ତ ଯୋଜନାଟି ତା ଆଗରେ ପେସ୍ କରାଗଲା । ଜଳଖିଆ ପର୍ବ ଚୁକିଦେଇ ସମସ୍ତେ ଦିହକୁ ସାଷ୍ଟମ କରିନେଲେ । ଶ୍ରୀଚରଣବାବୁଙ୍କ ଘରଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଶହ ଗଜ ଦୂରରେ ଘାଉଣୀ ପଡ଼ିଲା । ରାସ୍ତାର ଦୁଇକଡ଼ରେ ଦୁଇଟା ଟାଣୁଆ ଖୁଣ୍ଟ ପୋତାଗଲା । ଗୋଟିଏ ମୋଟା ଦଉଡ଼ି ଗୋଟିଏ ଖୁଣ୍ଟରେ ବାନ୍ଧି ଦିଆଗଲା । ଅନ୍ୟ ପଟଟିକୁ ଖୋଲା ରଖାଗଲା । ସେଦିନ ଟଙ୍କେ ଦୁଇଟଙ୍କା ଦେଇପାରିଲା ଗାଡ଼ିଗୁଡ଼ାକୁ ବାଧା ଦିଆଗଲା ନାହିଁ । ଗଛରେ ବସି ସମସ୍ତେ ଖୁସିଗପ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଓ ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଆଗମନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ । ଘଣ୍ଟାଏ ଅପେକ୍ଷା କଲାପରେ ଦୂରରୁ ବ୍ୟାଣ୍ଡବାଜାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା । ବରଯାତ୍ରୀ ଆସିଗଲେ ବୋଲି ଭାବି ସମସ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ଦଉଡ଼ିକୁ ରାସ୍ତା ଆରପଟ ଖୁଣ୍ଟରେ ବାନ୍ଧି ଦିଆଗଲା । ଗୁଞ୍ଜିଆ ଜେନା ପାଇକଚ୍ଛା ଭିଡ଼ିଦେଇ ଗାମୁଛାଟା ଅଣ୍ଟାରେ କଷିଦେଲା । ଦୂରରୁ ସଜା ହୋଇଥିବା କାର୍ ଓ ପଛକୁ ପଛକୁ ଦୁଇ ତିନିଟା ଭ୍ୟାନ ଆସିଗଲା । ଦାଦାମାନଙ୍କ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦେହ ଉଲୁସି ଉଠିଲା, କାର୍‌ଟା ଆସି ଦଉଡ଼ ପାଖରେ ଅଟକିଗଲା । ପଛରୁ ଗୋଟାଏ ଭ୍ୟାନରୁ ଗୋଟାଏ ଡାଗଡ଼ା ଧୂମୁସା ବରଯାତ୍ରୀ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ଆସି ପଚାରିଲା, "ଏ ଦଉଡ଼ି କାହିଁକି ବନ୍ଧା ହୋଇଛି ।"

ଗୁଣ୍ଡିଆ କହିଲା, "ବାହାଘର କରିବାକୁ ଯାଉଛ । ଏତିକି କ'ଣ ଜାଣିନ ଯେ ଏଥିପାଇଁ ଚାନ୍ଦା ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ।" ଧୂମୁସାଟି ମୁଖ ବିର୍‌କାଟିଆ କରି ଟିକିଏ ଉତ୍ତେଜିତ ସ୍ୱରରେ କହିଲା, "ଆମେ ସେ ଚାନ୍ଦା ଫାନ୍ଦା ଜାଣୁନା, ଫିଟା ଦଉଡ଼ ।"

ଗୁଣ୍ଡିଆ ବି ଚଡ଼ା ସ୍ୱରରେ କହିଲା, "ଏଠି ଖରାଖିଆ ଠାକୁରଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିର ତୋଳା ହେଉଛି । ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଚାନ୍ଦା ଆଦାୟ ହେଲେ ତ ପୁଣି ମନ୍ଦିର ତିଆରି ହେବ । ସେତେବେଳକୁ ଆଉ ଦଶ ପନ୍ଦର ଜଣ ବରଯାତ୍ରୀ ଭ୍ୟାନମାନଙ୍କରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଥିଲେ । ଧୂମୁସା କହିଲା, "ତୁମ ଠାକୁର ତ ଖରାଖାଇବା ଲୋକ, ଘର ଭିତରେ ଗୁଳରେ ରହିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ଖୋଲ ଦଉଡ଼ ଖୋଲ ।" ଏହା କହି ସେ ନିଜେ ଦଉଡ଼ ଖୋଲିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ଗୁଣ୍ଡିଆ ତାକୁ ପେଲିଦେଇ କହିଲା, "ଏଡ଼େ ଢମାକ ତୁମର । ଆମର ଠାକୁରଙ୍କୁ ଅପମାନ ଦେବ ।"

ଏହାପରେ ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ବଚସା ହେଉଥିବା ବେଳେ ଜଣେ ବରଯାତ୍ରୀ ପକେଟରୁ ଖଣ୍ଡେ ଫଟୋ କାଢ଼ି ଗୁଣ୍ଡିଆ ଜେନା ଚେହେରା ସହିତ ତାହା ମିଳେଇଲା । ଦୁଇଟା ମିଳିଯାଉଥିବାର ଦେଖି ସେ ଆନନ୍ଦରେ ହୁଇସିଲଟାଏ ବଜାଇଦେଲା । ତିନୋଟା ଭ୍ୟାନରୁ ଖୁବ୍ ବଳୁଆ ବଳୁଆ ବରଯାତ୍ରୀମାନେ ବାହାରିପଡ଼ି ଦାଦାମାନଙ୍କୁ ଘେରିଗଲେ ଓ ଗୁଣ୍ଡିଆକୁ ପକଡ଼ି ନେଲେ । ଗୁଣ୍ଡିଆ ତାର ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାରୁ ଦୁଇଚାରିଜଣ ବରଯାତ୍ରୀ ପକେଟରୁ ପିସ୍ତଲ କାଢ଼ି ତା ଦେହରେ ଗେଞ୍ଜି-ଦେଲେ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ବାଙ୍କି ଦାଦାମାନଙ୍କୁ କାବୁ କରିନେଲେ । ତାପରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ହାତରେ କଡ଼ି ପିନ୍ଧେଇ ବରଯାତ୍ରୀ ଭ୍ୟାନମାନଙ୍କରେ ପୁରେଇ ଦେଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଫଟୋ ମିଳାଉଥିବା ଓ ହୁଇସିଲ ମାରିଥିବା ଜଣକ ଗୁଣ୍ଡିଆକୁ ଚାହିଁ ହସି ହସି କହିଲେ, "କିରେ ଧଡ଼ବନ୍ ସିଂ, ଆଜିଯାଏ ତୁ ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ରଖି ପାରିଥିବାରୁ ତତେ ସାବାସି ଦଉଛି ।"

ବୁଆଙ୍କ କଥାରେ ଚଢ଼ି ଧଡ଼ବନ୍ ସିଂ ଓରଫ ଗୁଣ୍ଡିଆ ଜେନା ଏ ଅବସ୍ଥା ଭୋଗିଲି ବୋଲି ମନରେ ଭାବି ବଡ଼ ପସ୍ତେଇଲା ଏବଂ କହିଲା, "ଆମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯାହା ମନା ଥିଲା ତାହା ମୁଁ ମାନିଲି ନାହିଁ ବୋଲି ଆଜି ଏ ଅବସ୍ଥା ହେଲା, ନହେଲେ ତୁମେ ମତେ ପାରିଥାଆନ୍ତ ?"

ସେଇ ବରଯାତ୍ରୀ ଦଳ ଏ ଦାଦାମାନଙ୍କୁ ମାମୁଘର ଯାତ୍ରୀରେ ପରିଣତ କରି ଭ୍ୟାନ୍‌ରେ ସହରକୁ ଫେରିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପରିଚୟ ଆଦାନପ୍ରଦାନ

ଅଧ୍ୟାପକ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆରେ ଅଧ୍ୟାପକ କି ଇଂରାଜୀରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଆଗରୁ ଜାଣିନଥିବା ଜଣେ ଆଗନ୍ତୁକ ପକ୍ଷେ ଜାଣିବ କଷ୍ଟକର, କାରଣ ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଇଂରାଜୀରେ ଯେତିକି ପ୍ରଖର, ଓଡ଼ିଆରେ ତହିଁରୁ କିଛି ଊଣା ନୁହେଁ । ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ସେ ଅଧ୍ୟାପକ ଦାସ ବୋଲି ଚିହ୍ନାଇ ନଦେଲେ ସେ ହୁଏତ ମନେ ମନେ ଠଉରେଇବେ ସେ ଘରେ ପଢ଼ି ବହୁତ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିଅଛନ୍ତି ।

ମୋର ଗୋଟିଏ ବଦଖୋଇ ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ଆସିଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କରିଠାରେ ମନ ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତାକୁ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ କରିଦିଏ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବେଳେ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ଭୁଲିଯାଏ । ପାଖରେ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁ ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପରିଚୟ କରେଇ ଦେବା ଉଚିତ ଏକଥା ମୋ ମନରେ ମୋଟେ ପଶେନାହିଁ । ଆଗନ୍ତୁକ ଚାଲିଗଲେ ମଧୁବାବୁ ମୋ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ବିଲବିଲେଇ ଉଠନ୍ତି—ହେ ! ତମେ ଗୋଟିଏ ନିହାତି ବଦରସିକ ଲୋକ । ଭଦ୍ରଲୋକ ଜଣଙ୍କ ଏତେ ସମୟ ରହି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଗଲେ ଅଥଚ ମୁଁ ପାଟିରେ ମଣ୍ଡା ପୂରାଇ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିରହିଲି । ସେ ଭଦ୍ରଲୋକ ତୁମର ବନ୍ଧୁ, ମୁଁ ଟିକିଏ ତାଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧୁତା ଜମାଇ ଦେଇଥିଲେ ତୁମର କି କ୍ଷତି ହୋଇଥାନ୍ତା । ତିନିଜଣଙ୍କ ଭିତରେ ଦୁଇଜଣ କେବଳ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିବେ ଆଉଜଣେ କୁଣ୍ଢେଇ ପରି ବସିଥିବ ଏଇଟା ତ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେନି, ତୁମକୁ କ'ଣ ଭଲଲାଗେ ?

ହଇହେ, ତୁମର ଯଦି ମୁଖ କଣ୍ଡୂୟନ ହେଉଥିଲା ତେବେ ତୁମେ ନିଜେ ତୁମର କଥାର ଖିଅଟା ଧରେଇ ଦେଲନି, ତା'ପରେ ତମେ ଦୁହେଁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବକର ବକର ହୋଇଥାନ୍ତି । ମୁଁ ମୋ ଘୋଟକର ହେଉଥିବା ଫାଟିକୁ ବିଶ୍ରାମ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଆମ୍ବର ଗୁଡ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ିବ କି କମିବ ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିଥାନ୍ତି । ସେ କହିଲେ, ହାଃ ହତୋସ୍ମି ! ଅରସିକେଷୁ ରସସ୍ୟ ନିବେଦନ ଶିରସି ମା ଲିଖ ମା ଲିଖ, ମା ଲିଖ । ମୁଁ ହସିଦେଇ କହିଲି—ହଉ ହଉ, ହେ ରସ ପୁଚୁପୁଚିଆ ଅଧ୍ୟାପକ, ମୋର ତୁମ ରସ ଆଡ଼େ ମନ ଯାଇନଥିଲା, ମୁଁ ମନ ଭିତରେ ଆମ୍ବରସ ଖାଇଲାଗିଥିଲି । ଆଡ଼କୁ ତୁମେ ଥିବା ସମୟରେ ଯେତେ ଆଗନ୍ତୁକ ଆସିବେ, ତାଙ୍କୁ ତୁମର ପରିଚୟ, ତୁମଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ କରାଇଦେବି । ଏଣିକି ତୁମ ଦୁହିଁଙ୍କଠାରେ କେତେ ରସ ଅଛି ତାହା ମାପିବାରେ ଲାଗିବ ।

ଆଉଥରେ ମଧୁବାବୁ ଥିଲାବେଳେ ଜଣେ ଆଗନ୍ତୁକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ମୋର ପୂର୍ବ ଅଙ୍ଗୀକାର କଥା ସେଦିନ ମୋର ମନେ ପଡ଼ିନଥିଲା, ମଧୁବାବୁ ମୋ ପିଠି ଆଡ଼କୁ ହାତ ନେଇ ଟିକିଏ ଚିମୁଟିଲେ । ହଠାତ୍ ମୋର ପୂର୍ବ କଥାଟି ମନେପଡ଼ିଗଲା । ଆଗନ୍ତୁକ ଜଣଙ୍କ ଓଡ଼ିଆରେ ଏମ୍. ଏ. ପାସ୍ କରି ଅଧ୍ୟାପକ ହେବାକୁ ଦଣ୍ଡବୈଠକ ମାରୁଥିଲେ । ସେହି ବିଷୟ ମଧୁବାବୁଙ୍କୁ ଜଣାଇଦେଇ ମଧୁବାବୁଙ୍କ ଗୁଣଗ୍ରାମ ପେଡ଼ିଟାକୁ ଆଗନ୍ତୁକ ଆଗରେ ଖୋଲି ଥୋଇଦେଲି । ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ଦହେଁ ମୁହଁର କଣ୍ଡୁ ମାରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଅଧିକାଂଶ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କର କଥାବାର୍ତ୍ତା ବା ବକ୍ତୃତା ବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣକୁ ଭୁଲ କରି ହଳନ୍ତ ଲଗାଇ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି । ଆଗନ୍ତୁକ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଏଇପରି ଭୁଲ ଉଚ୍ଚାରଣ ବେଳେ ମଧୁବାବୁ ଠୋକର୍ ଦେଇ ଲାଗିଲେ ଏବଂ କହିଲେ—ଆମର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ସହ 'ଅ' ମିଶିକରି ଥାଏ । ତେଣୁ ହିନ୍ଦୀ ପରି ଆମର ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଆଗନ୍ତୁକ ଟିକେ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ କହିଲେ, ସେଇଟା ଅବଶ୍ୟ ଠିକ୍, ହେଲେ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲାବେଳେ ବାକ୍ୟଟା ଚଟାପଟ୍ ସାରିଦେବା ଲାଗି ସେପରି ଉଚ୍ଚାରଣ ହୋଇଥାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମଧୁବାବୁ ଗ୍ଭଡବାର ପାଶ ନୁହଁନ୍ତି । ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଯୋଗି-ଦେଲେ—ଅବାରିତ ଭାବରେ ଏଇପରି ଉଚ୍ଚାରଣ ଗ୍ଭଲୁ ରହିଲେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ମହାବିଭ୍ରାଟ ହେବ । ଫଳରେ ଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ କେହି କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

କିଛି ସମୟ ଏଇପରି ବକର ବକର ହୋଇ ଆଗନ୍ତୁକ ଜଣଙ୍କ ନମସ୍କାର କରି ଏବଂ ବିରକ୍ତିଭାବ ପ୍ରକାଶ କରି ଗ୍ଭଲିଗଲେ ।

ଆଉଦିନେ ଜଣେ ସମ୍ପାଦକ ମୋ ପାଖରେ ଆସି ବସିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମୋର ପତ୍ରିକାମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଆଲୋଚନା ଗ୍ଭଲିଥିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ଆଉ ଜଣେ ତଗଡ଼ା ନୂତନ ଲେଖକ ଶ୍ରୀ ଚଣ୍ଡେଶ୍ୱର ଦାସ ଆସି ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲେ । ମଧୁବାବୁଙ୍କ ପୂର୍ବ ସର୍ତ୍ତ ମନେପଡ଼ିଗଲା । ମୁଁ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ପରିଚୟ କରାଇ ଦେଇ କହିଲି—ଏ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ଉଦୀୟମାନ ଲେଖକ ଚଣ୍ଡେଶ୍ୱର ଦାସ । ଅଧିକାଂଶ ପତ୍ରିକାରେ ଏହାଙ୍କର ଲେଖା ନିୟମିତ ରୂପେ ବାହାରୁଅଛି ।

ଆଉ ଏ ହେଉଛନ୍ତି ଗଣ୍ଡଭୈରବ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ । ତ୍ରିଦଣ୍ଡ ମାସିକ ପତ୍ରିକାର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ସମ୍ପାଦକ । ପରିଚୟ ପରେ ମୁଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ମୁହଁ ଆଡ଼େ ଗ୍ଭହିଁ ଦେଖିଲି ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ନାସିକା କୁଞ୍ଚନର ଲକ୍ଷଣ । ମୁଁ ଅବାକ୍ ହୋଇ ଭାବିଲି, କାହିଁ ଏଠି ତ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ବାହାରୁନି, ତେବେ ଦୁହେଁ ନାସିକାକୁଞ୍ଚନ କରୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଦୁଇଜଣଯାକ ପରସ୍ପର ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ନିସ୍ପୃହ ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲେ । ଦୁଇଜଣଙ୍କର ଆଳାପ କେମିତି ଜମିଉଠିବ ସେଥିଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କଲି । କହିଲି ଚଣ୍ଡବାବୁ ! ଗଣ୍ଡବାବୁଙ୍କ ପତ୍ରିକାରେ ତୁମର ଲେଖା ତ ଅନେକ ଦିନହେଲା କାହିଁ ଦେଖିନାହିଁ । ଚଣ୍ଡବାବୁ ହେୟଭାବ ଦେଖାଇ କହିଲେ—ମୋର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଜ୍ଞାନ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି । ଲେଖାଦେଇ ପ୍ରକାଶ ନ ପାଇଲେ ତା'ର କାରଣ ଜାଣିବା ଲାଗି ଯେଉଁ ସମ୍ପାଦକଙ୍କ ପାଖକୁ ଦଶଖଣ୍ଡ ଚିଠି ଦେଲେ କିଛିହେଲେ ଉତ୍ତର ନମିଳେ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପାଦକଙ୍କ ସହିତ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖିବା କେଉଁ ଲେଖକଙ୍କୁ ଭଲଲାଗେ ?

Digitized by srujanika@gmail.com

ନିର୍ଦ୍ଧାଣ୍ଡ ସମ୍ପାଦକ ଗଣ୍ଡଭୈରବବାବୁ ଗର୍ଜିଉଠି କହିଲେ— ଅନାଡ଼ି ଲେଖକମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ସିନା ମାସକେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ଯାଏ କି ନଯାଏ । ଆମ ପାଖକୁ ଚିଠି ଦିନକୁ ଶହ ଶହ ଆସୁଅଛି । ସେମିତି ଓଜନଦାର ଲେଖକ ହୋଇଥିଲେ ସିନା ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବାଲାଗି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେଉ, ଏପରି ନାହିଁ କଥା ହୋଇନଥିବା ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ପଚାରେ କିଏ ?

ଆରେ ରଖ ହୋ ତୁମ ସମ୍ପାଦକଙ୍କୁ । ଆମର ତ ନାହିଁ କଥା ହେଉନ । ତମେ ମା' ପେଟରୁ ବାହାରିଲଣି ନା—ତୁମକୁ ଜାଣେ କିଏ ?

ଦୁଇଜଣଯାକ ଉହୁଁଙ୍କା ଉହୁଁଙ୍କି ହେଲେ— ମୁଁ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ କରିବାକୁ ଲାଗିଥାଏ । ସେମାନେ ଅନର୍ଗଳ ବାକ୍ୟବାଣ ବର୍ଷିବାକୁ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଚଣ୍ଡି କହି ଲାଗିଥାନ୍ତି—ଯେଉଁ ସମ୍ପାଦକ ଲେଖକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସାମାନ୍ୟତମ ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର ନ ଦେଖାଏ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ପାଦକ ଚୌକିରୁ ଟାଣିଆ ଦେଇ ବିଦାୟ କରିବା ଉଚିତ ।

ଗଣ୍ଡଭୈରବ ରାଗରେ ପାଚିଯାଇ ହୁଙ୍କାର କରି ଉଠିଲେ, ହୁଁ ! ହୁଁ ! ଶଶୁରପୁଅ ତୋର ଏତେ ଦିମାକ । ସମ୍ପାଦକ ପାଖକୁ କିପରି ଚିଠି ଲେଖାଯାଏ ତୁ ତ ଜାଣିନୁ । ତୋତେ କିଏ କହିଥିଲା ଚିଠି ଲେଖିବାକୁ ?

ଦୁହେଁଯାକ ଅସ୍ତିନ ଟେକି ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ମୁଁ ଖପ୍‌କରି ଡେଇଁପଡ଼ି ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲି । ହାଁ, ରୁହ ରୁହ, ଏମିତି କ'ଣ ହେଉଛ ? ଦୁଇଜଣଙ୍କ ବାଧା, ଖୁଦା, ଗୁପୁଡ଼ା ମୁଁ ନିଜେ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ ଜଣକ ପରେ ଜଣେ ବିଦାୟ କରିଦେଲି ।

ବସି ଭାବିଲି, ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ବୋଲ କରିବା ଲାଗି ଯାଇ ଶେଷରେ ମୋତେ ଏଇ ଅବସ୍ଥା ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । କଥାଟା ସେତିକିରେ ଛିଣ୍ଡି ଥିଲେ, "ମଧୁ ବିସ୍ମର" ମୋତେ ଆଉ ବିବ୍ରତ କରି ନଥାନ୍ତା । ହେଲେ ଆଉ ଦିନକର ଘଟଣାରେ ମୁଁ ଏକାବେଳେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ମୁଁ ମୋ ବୈଠକଖାନା (ଦାଣ୍ଡଘର)ରେ ବସିଥାଏ । ହଠାତ୍ ମୋର ଜଣେ ପୂର୍ବପରିଚିତ ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଧୂମକେତୁ ବାନାର୍ଜୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ପ୍ରାୟ ଆଠ ଦଶବର୍ଷ ପରେ ଦେଖା, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ହାଁ କରି ଚାହିଁରହିଲି । ସେ ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ କରି ପଚାରିଲେ, ମୋତେ ଚିହ୍ନି ପାରୁନ କି ? ଆନନ୍ଦରେ ଗଦ୍‌ଗଦ ହୋଇ କହି ପକାଇଲି, ହଇରେ ଧୂମକେତୁ, ମୁଁ ତୋତେ ପୁଣି ଚିହ୍ନି ପାରିବିନି । ଅବଶ୍ୟ ତୋର ନିଶ ଦାଢ଼ି ପାଇଁ ଚିହ୍ନିବାରେ ଟିକେ ବିଳମ୍ବ ହେଲା । କେଉଁଠି ଥିଲୁ, କ'ଣ କରୁଥିଲୁ, କେତେ ଦରମା ପାଉଛୁ, ବି'ହାଘରୁ ଗୃହବାସ ହେଲୁଣି କି ନାହିଁ ?

ସେତିକି ଥାଉ, ସେତିକି ଥାଉ କହି ସେ ଆରମ୍ଭ କଲେ—ଏଠି ତୋ ପାଖରେ ଗୃହବାସ କଟେଇ ଦେବି ବୋଲି ଆସିଛି । ସବୁ କଥା ପରେ କହିବି, ଆଉ ଦେଖ୍, ମୁଁ ଧୂମକେତୁ ବାନାର୍ଜୀ ବୋଲି ତୁ କାହାରି ପାଖରେ ମୋର ପରିଚୟ ଦେବୁନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ମୋତେ ଦୁଃଖିଶ୍ୟାମ ପଟ୍ଟନାୟକ ବୋଲି ଡାକିବୁ । କାହିଁକି ଡାକିବୁ ତା'ର କାରଣ ମୁଁ ତୋତେ ପରେ ଏକାନ୍ତରେ କହିବି । ମୁଁ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲି । ମୁଁ ଭିତରେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଗହନ କଥା ଅଛି ବୋଲି ଭାବିଲି । ତାଙ୍କର ରହିବାର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୁଁ କରିଦେଲି । ସେ ଦୁଇଦିନ ଖଣ୍ଡେ ମୋ ପାଖରେ ରହିଲେ ।

ଯେଉଁସବୁ କଥା ପରେ ମୋତେ ଏକାନ୍ତରେ କହିବେ ବୋଲି କହିଥିଲେ ସେଗୁଡ଼ିକ କିନ୍ତୁ କହିଲେ ନାହିଁ । ଅଭ୍ୟାସ ଅନୁଯାୟୀ ମୁଁ ବି ତାଙ୍କୁ କିଛି ପଚାରିପଚାରି କଲି ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ଆଲୋଚନାରେ ଆମର ସମୟତକ ସୁଡ୍‌ସାଟ ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ ଭିତରେ ସେ ମୋତେ ଯେଉଁ ଉପଦେଶ ସବୁ ଦେଇଥିଲେ ସେଗୁଡ଼ିକ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୁଲିଗଲି । ତୃତୀୟ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆମେ ଦୁହେଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛୁ ମୋର ଜଣେ ଲେଖକ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶଙ୍କରପ୍ରସାଦ ପାଣି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଆଦରରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚୌକିରେ ବସାଇଲି । ସେ ଜଣେ ଉଦୀୟମାନ ଲେଖକ ଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୋର ତ ଗୋଟିଏ ଅଭ୍ୟାସ ମୋର ଲେଖକ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ଲେଖା ସହିତ ସମ୍ପର୍କ—ସେ କ ବେଉସା କରନ୍ତି ବା ତାଙ୍କର ବ୍ୟାଙ୍କରେ କେତେ ଟଙ୍କା ଗଚ୍ଛିତ ଅଛି ସେସବୁ ଜାଣିବାରେ ମୋର ଆଦୌ ସ୍ପୃହା ନଥାଏ । ମଧୁସୂଦନଙ୍କର ପରିଚୟ ଆଦାନପ୍ରଦାନ ଘୋଟଣା ମୋତେ ଲଜ୍ଜାଲୁ ଏଞ୍ଜା ପରି ଗ୍ରାହକଲା । ମୁଁ ମୋର ବନ୍ଧୁଙ୍କର ନିଷେଧାତ୍ମକ ଉପଦେଶ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ତାଙ୍କର ପରିଚୟଟା ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ଦେଇ କହିଲି—ଏ ହେଉଛନ୍ତି ଧୂମକେତୁ ବାନାର୍ଜୀ, ମୋର ଜଣେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ । ଆଉ ଏ ହେଲେ ଶଙ୍କରପ୍ରସାଦ ପାଣ୍ଡି, ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ ପୋଲିସ ଅଫିସର । ଦୁଇବନ୍ଧୁଙ୍କ ଆଖି ଉମାଉମା ହୋଇ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଧୂମକେତୁବାବୁ ଚଟକିନା ଛିଡ଼ା ହୋଇଗଲେ । ଶଙ୍କର ପାଣ୍ଡି ଚିଲେଇ ଉଠିଲେ—ଧୂମକେତୁବାବୁ, ଆପଣ ଏଠୁ ଖସି ପଳାଇଯିବାର ବୃଥା ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଏ ଘରର ଚାରିପାଖଯାକ ପିସ୍ତଲଧାରୀ ପୋଲିସ ଛକି ରହିଗଲେଣି । ଆପଣଙ୍କୁ ପକଡ଼ିବାର ଗୌରବ ଓଡ଼ିଶା ପୋଲିସକୁ ମିଳିଗଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ପକେଟରୁ କାଢ଼ି ଗୋଟିଏ ହୁଇସିଲ୍ ବଜାଇ ଦେଲେ । ଚାରିଜଣ ପୋଲିସ ତାଙ୍କ ହାତରେ କଡ଼ି ପକାଇଦେଇ ଦୂରରେ ଥିବା ଭ୍ୟାନକୁ ନେଇଗଲେ ।

ମୁଁ କାଠଭୂତ ପରି ବସିରହିଥାଏ ।

ଶଙ୍କରବାବୁ ମୋତେ ସମ୍ବୋଧନ କରି କହିଲେ—ତୁମର ବନ୍ଧୁଜଣଙ୍କ ଜଣେ ବିପଜ୍ଜନକ ନକସାଲପନ୍ଥୀ । ତାହା ବୋଧେ ତୁମେ ଜାଣି ନଥିଲ । ତାଙ୍କୁ କଲିକତାରୁ ଛଦ୍ମବେଶୀ ଗୁଇନ୍ଦା ପୋଲିସମାନେ ଗୁପ୍ତରେ ଅନୁଧାବନ କରି ଆସିଥିଲେ । ସେ ହିଁ ଧୂମକେତୁ ବାନାର୍ଜୀ କି ନା ସେତିକି ମାତ୍ର ଜାଣିବାର ବାକିଥିଲା । ସେତିକି ସୁବିଧା ଆମେ ତୁମଠାରୁ ପାଇଲୁ । ତୁମ ଲାଗି ମୋର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଦୋନ୍ନତି ଏବଂ ଗୋଟାଏ ମୋଟା ଟଙ୍କାର ପୁରସ୍କାର ପାଇବ । ଏତିକି କହି ସେ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

କିଛିଦିନ ପରେ ମଧୁସୂଦନବାବୁ ପୁଣି ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ସେ ସଫାସୁତୁରା ହୋଇ ମୋ ପାଖରେ ଆସି ବସିଲେ । ଏଣୁତେଣୁ ଗପ ପରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେ ମୋତେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ କହିଲେ—ଯାହାହେଉ ତୁମର ମୋତେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବା ଉଚିତ ଯେ ତୁମର ପରିଚସ୍ତୁ ଆଦାନପ୍ରଦାନ କାତରତାକୁ ମୁଁ ତୁମଠାରୁ ପୋଛିଦେଇ ପାରିଲି । ମୁଁ ଦୁଃଖରେ ମୁହଁ ପୋଛି ଧୂମକେତୁ ବାନାର୍ଜୀଙ୍କ ଦୁଃଖାବହ ଘଟଣାକୁ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲି ।

●

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉଷୁନ ମଞ୍ଜି

ବଡ଼ଭାଇ ପୋତିଥିବା ଦୁଇଟା ପୁଟୁଳି ଧରି ସାନଭାଇ ଦାମୁଡ଼ି ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ସେ ତାର ବସ୍ତାର ଚୁଟିଟା ସାନଭାଇ ବାନ୍ଧି-ଥିବାର ଦେଖିଲା । ବସ୍ତାଟା ପୂରା ହୋଇଥିବା ଦେଖି ସେ କହିଲା—ଏ ସବୁ ଭଲ କାନ୍ଦୁଲି ହେଲାରେ, ଆଉସବୁ ତ ଚଉଠେ ବୋଝ ହୋଇନଥିଲା । ଦାମୁଡ଼ି କହିଲା—ଘର ପାଖରୁ ଦୂର ହେଲେ ଏମିତି ହୋଇଥାଏ । ଆଉ ସବୁ ଗଛ ହେଉ ହେଉ ହରିଣପଲ ଆସି ଉଜାଡ଼ି ପକେଇଲେ । ଶଳାଙ୍କୁ କେତେ ଜଗିବ । ଉଆଁର ପାଖରେ ଯାଇ ଫେରାଦ ହେଲି, ନଇଁକି ହୋଇ କହିଲି—"କିଛି ହରିଣ-ବାରେଣୀ ମନ୍ତୁରା ପାଣି ମୋତେ ଦିଅ ! କାନ୍ଦୁଲି ବିଲ ଗୁରିକଡ଼ ମନ୍ତୁରା ପାଣି ଛିଞ୍ଚିଦେଇ ଆସିବ ।" ସେ ସେତିକି ଦେଲେ, ଆଉ ମୁଁ ଗୁରିପାଖଯାକ ଛିଞ୍ଚିଦେଇ ଆସିଲି । ବାସ୍ ସେତିକିରେ ହରିଣ ଜବତ ହୋଇଗଲେ, ଆଉ କଆଁରଆଡ଼େ ଗୁହିଁନାହାନ୍ତି । ସେଇଥିଲାଗି ଏସବୁ ଏତେ ପାଇଲି ନା ! ନହେଲେ ହରିଣଙ୍କ ଦାଉରେ କିଛି କ'ଣ ମିଳିଥାନ୍ତା ?

ବଡ଼ କହିଲା ମନ୍ତୁରା ପାଣି ଦେଇଥିଲା । ଉଆଁରକୁ କାନ୍ଦୁଲି ନଦେଲେ ଭାରି ଅଧର୍ମ ହେବ । ଦୁହେଁ ପୁଟୁଳା ଓ ବସ୍ତା ମୁଣ୍ଡେଇ ସାହୁ-କାର ଦୋକାନ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସାହୁକାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୁକର ହାତରେ ମପେଇଦେଲା । କାନ୍ଦୁଲିରୁ ତାମ୍ବିଏ ଖଣ୍ଡେ ଅଲଗା ରଖିବାରୁ, ସାହୁକାର କହିଲା—ତାକୁ ଅଲଗା ରଖିଲୁ କାହିଁକି ? ଦାମୁଡ଼ି କହିଲା—ତାକୁ ଉଆଁର ନେବ ।

—ଉିଆଁର କାହିଁକି ନେବ ?

Digitized by srujanika@gmail.com

—ସେ ମୋତେ ମନ୍ଥରପାଣି ଦେଇଥିଲା । ହରଣ-ବାରେଣୀ ମନ୍ଥର ପାଣିତକ ମୋ କଆର ଗୃରକଡ଼େ ଛିଞ୍ଚି ଦେଇଥିଲ । ହରଣଗୁଡ଼ା କ୍ଷେତ ଉଜାଡ଼ ଦେଉଥିଲେ । ତିସାରର ମନ୍ଥର ପାଣି ଯୋଗୁ ମୋ କଆର ଆଡ଼େ ଆସିନାହାନ୍ତ । ସେ ମୋତେ ଏତେ ଉପକାର କଲ, ମୁଁ ତାକୁ କାନ୍ଦୁଲ ଦେବ ନାହିଁ ? ନଦେଲେ ମୋର ପାପ ହେବ ।

ସାହୁକାର ହସି ହସି କହଲା - ସେଇଟା ତିସାର ପାଣିର କରାମତ ନୁହେଁ, ବାଘର କରାମତ । ବାଘ ଆସି ହରଦମ୍ ହରଣ ଶିକାର କଲ; କଆର ପାଖରେ ହରଣଙ୍କୁ ଛକଲା । ହରଣମାନେ ବ ବାଘ ଗନ୍ଧ ଜାଣିପାର ଏ ଅଞ୍ଚଳ ଗୃଡ଼ ପଳାଇଲେ ।

– ସେକଥା କୁହନ ସାହୁକାରେ, ସେ କଥା କୁହନ । କାନ୍ଦୁଲ ଚାର୍ମିଏ ଗୁଡ଼ାଦେଇ ତୁମେ ଓଜନ କର ।

ସାହୁକାର ହିସାବ କରଦେଇ ତାକୁ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଧରେଇଦେଲ । ଦାମୁଡ଼ ଏତକ ଟଙ୍କା ଦେଖି ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲ ।

ମୁହଁ ଶୁଖେଇ କହଲା—ସାହୁକାର, ଏତକ କ'ଣ ଦେଲ ? ଟିକରା ଆର ସାହୁକାରକୁ ଏହାଠୁ କମ୍ ଦେଇ ତରିଶି ଟଙ୍କା ପାଇଥିଲ । ମୋତେ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା କାହିଁକ ଦେଉଛ ?

ସାହୁକାର ବୁଝାଇ ତାକୁ କହଲା—ଆରେ, ଟିକରା ଭଲକର ଶୁଖେଇ କର ଦେଇଥିଲା; ସେ ଖୁବ୍ ଖରା ଦେଇ ଶୁଖେଇଥିଲ । ତେଣୁ ସେଇଟା ଓଜନରେ କମିଲ ନାହିଁ । ତୋର ତ ଭଲ ଶୁଖିନ । ଶୁକ୍ତ ବାବଦ ତୋର ବହୁତ କଟିଗଲ । ଆଉ ଓଜନ କରବା ଲାଗି ମୂଲଆର ମଜୁର କଟିଗଲ । ସରକାରୀ ଲୋକଙ୍କର ପାଉଣା ବ ଅଛ । ତାଙ୍କ ପାଉଣା ଏଥିରୁ କାଟି ରଖୁଛୁ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ ପାଉଣା ନ ପାଇଲେ ବେଡ଼ି ପକେଇ ଦେବେ ।

ଦାମୁଡ଼ ମନ ଦୁଃଖରେ କହଲ –ସାହୁକାରେ, ମନକୁ ଖରା ବାଧୁଛ ।

—ଆରେ ଦାମୁଡ଼, ମନଦୁଃଖ କାହିଁ କରୁଛୁ । ମୁଁ ଦୟାକର ଆଉର ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଦେଇ ଦେଉଛୁ । ନେ ଯା, ମନଭର ଆନନ୍ଦ କର ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୋଡ଼ୁଅ ଦାମୁଡ଼କୁ ବୁଝେଇ କହିଦେଲା—ସାହୁକାରେ ଏତେ ଦୟା କଲେଣି, ଆ ପଳେଇ ଆ, ଆଉ ମନ ଦୁଃଖ କରନା । ସାହୁକାରକୁ ସେ କାନ୍ଦୁଲତକ ଦେଇ ଦେ, ତାର କାହିଁ ଧାରୁଆ ହେବା ଆମେ । ଦାମୁଡ଼ ସେତକ ଦେଇଦେଇ ପୋଡ଼ୁଅ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା ।

ଦୁହେଁ ସେଠାରୁ ବାହାରିଗଲେ । ପୋଡ଼ୁଅ ତା ମାଟିଆଳୁତକ ଗୋଟାଏ ମହାଜନ ଘରେ ଦେଇଦେଇ ଦୁଇଟଙ୍କା ଆଣିଲା । ଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ପାଖରେ ହେଇଯିବାରୁ ଦୁହିଁଙ୍କର ମନ ମଜଗୁଲ ହୋଇଉଠିଲା । ଦୁହେଁ ସିଧା ମହୁଲି ଝାଟିଆଡ଼େ ଚାଲିଲେ ଏବଂ ଏକାଠି ବସି ବିଚାର କଲେ—ସାହୁକାର ମନଖୁସି କରିବାକୁ ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଦେଇଛୁ, ସେଇଥିରେ ପିଆଯାଉ । ସେତକ ପିଇସାରି ପୁଣି ଚିନ୍ତାକଲେ, ଏତକ ସାହୁକାର ପଇସାରେ ପିଇଲେ । ଏଣିକି ନିଜ ପଇସାରେ ପିଇବା । ମହୁଲଗୁଡ଼ା ପାଣିଆ ଥିଲା । ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କାରେ କି ତା ଧରିବ । ସାହୁକାରଟା କଞ୍ଜୁସ୍ ଅଛି । ତା ପଇସାରେ କି ନିଶାଧରେ । ଏଣିକି ଆମର ହକ୍ ପଇସାରେ ଖାଇବା । ତା'ହେଲେ ମନଟା ପୂରା ଖୁସ୍ ହୋଇଯିବ । ଟଙ୍କାକର, ଦି' ଟଙ୍କାର ଏମିତି ପିଉ ପିଉ ଆହୁରି ପାଞ୍ଚଟଙ୍କାର ପିଇଦେଲେ । ବାକି ରହିଲା ଦି ଟଙ୍କା । କୁହାକୁହି ହେଲେ—ଏ ତ ଆମ ଟଙ୍କା, ଆଉ କାହାର ତ ଟଙ୍କା ନୁହେଁ । ମନଖୁସିରେ ଯେସବୁ ଟଙ୍କା ଭସିଯାଇଛନ୍ତି, ଏ ଦୁଇ ଟଙ୍କାର ମନ କାହିଁ କଷ୍ଟ ହେବ । ସେ ମନେ ମନେ ଭାବିବ, ସେମାନଙ୍କୁ ମନଖୁସ୍ କରିବା ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କଲେ, ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ମନକଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ରଖିଛନ୍ତି । ଦୁହେଁ ମୁଣ୍ଡ ଝୁଙ୍କେଇ କହି ଲାଗିଲେ—ନା, ଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ମନ ଦୁଃଖ କାହିଁ କରେଇବା, ନା ସେମାନେ ବି ମନଖୁସ୍ ପାଇଁ ଯାଆନ୍ତୁ । ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ବି ମନଖୁସି ସୁଅରେ ପକେଇଲେ ।

ତା'ପରେ ଦୁହେଁ ଟଳି ଟଳି ଧାଙ୍ଗେଡ଼ା ଘରଆଡ଼େ ଚାଲିଲେ । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ନାଚରେ ଦୁଇଜଣଯାକ ମାତିଗଲେ । ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ନାଚବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଯାଉଥାଏ, ଯେମିତିକି ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ଦି' ଦି'ଟା ପର ବାହାରି ପଡ଼ିଛି । ସେମାନେ ଭୂଇଁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଫୁର୍‌ଫୁର୍ ହୋଇ ଆକାଶକୁ ଉଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି । ଯେଠି ଖାଇବା ପିଇବା କେଉଁଥିରେ ଠିକିଏ ହେଲେ କମ୍ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଟଙ୍କା ପଇସା ବି ଦରକାର ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୁହିଁଲ ମାନେ ସବୁ କଣ୍ଟୁ ମିଳିଯାଉଛି । ସେମାନେ କେଉଁଠୁ ଆସିଲେ, କେଉଁଠିକୁ ଉଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି, ସେସବୁ କଣ୍ଟୁ ତାଙ୍କ ମନେପଡ଼ୁନାହିଁ । ମନ ଭିତରେ କେବଳ ଆନନ୍ଦ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଛି । ଆଉ କାହା ପାଇଁ ଟିକିଏ ହେଲେ ଜାଗା ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା କିଏ ଯେମିତି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବାଉଁଶ ଅଗରେ କେଞ୍ଚ ପକାଉଛି । ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଆଖି ମେଲେଇ ଦେଖିଲେ, ଦୁହେଁ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଘରେ ଶୋଇଛନ୍ତି । ବୁଆ ଆସି ଗୋଟିଏ ବାଡ଼ିରେ କେଞ୍ଚ ଉଠଉଛି । ଆରେ, ତୁମେ ଦୁହେଁ ଆଜିଠୁ ଏତେବେଳଯାଏ ଶୋଇଲ, ତେଣେ ଭୋରୁ ଫରେଷ୍ଟ ଗାରଡ଼ (ଫରେଷ୍ଟ ଗାର୍ଡ଼) ଘରଗୁଡ଼ିକୁ ବାଡ଼ିରେ ପିଟି ଚାଲିଉଛି । ଆବେ ଦେ, ଖୁରୁଙ୍ଗା...। ମାସର ପହିଲା ଗୃହନ୍ଦନ ହେଲା ଗଲଣି, ମୋ ପାଉଣା ଆଜ ଦେବୁ ବୋଲି କହିଥିଲୁ, ଉଠ୍ ଶୀଘ୍ର ଦେ । ମୁଁ ତାକୁ ସେଇଠି ଠିଆ କରେଇ ଦେଇ ଏଠିକୁ ଧାଇଁଆସିଲି । କାନ୍ଦୁଲ ଓ ମାଟିଆଳୁ ଟଙ୍କା କ'ଣ ହେଲା ଶୀଘ୍ର ଦିଅ । ପୋଡ଼ୁଆ ଓ ଦାମୁଡ଼ ପରସ୍ପର ଆଡ଼କୁ ଗୁହିଁରହିଲେ । କାହାର ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।

●

ଫକ୍‌ସଲିଆଙ୍କ ଦାଉ

କଳିଙ୍ଗ ବିଲ୍‌ଡର୍ସ କରପରେସନ ଅନ୍ ଲିମିଟେଡ଼ରେ ହାଲହୋଳ ପଡ଼ିଗଲା । ମେଣ୍ଢାପଲ ଭିତରେ ଭିଜିଲାନସ୍ ଗଧିଆ ପଶିଗଲା ପରି । ଗଧିଆଟା ବଛା ବଛା ମେଣ୍ଢାଟାଏ କାମୁଡ଼ି ନେଇଗଲା ପରି ଅଫିସରଟା ବଛା ବଛା ଖାତାଗୁଡ଼ାକ ଜବତ୍ କରି ନେଇଗଲା । ତା' ସଙ୍ଗେ ମେନେଜରକୁ ମଧ୍ୟ । ତା' ପରେ ବାକି ମେଣ୍ଢାଙ୍କର ହାଉଳି ଦେଖ ! କ'ଣ ହେଇଗଲା ଓ ସେମାନେ କ'ଣ କରିବେ ଏଇ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ାକ ସେମାନଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କର ଠିକଣା ଥାନରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଏତେ ଭୟଭୀତ ହୋଇଗଲେ ଯେ ଘଟଣାର ଓ ତା'ର ଫଳାଫଳର ତିକ୍ତତା ପ୍ରଥମରୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଥିଲେ ହେଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ତାହା ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଧସେଇ ପଶି ସେମାନଙ୍କୁ ଏକାବେଳେ କାବୁ କରିଦେଲା । ଅତୀତରେ କେତେ ଅଡ଼ିଟର ଆସି ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ କେତେ କେତେ ଚଡ଼ଉ କରିଥିଲେ ! ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗନ୍ଧ ଶୁଙ୍ଘେଇ ପାଟିରେ ବିରିଆନି, କବାବ୍, ରୋଲ୍, କଟଲେଟ୍ ରୋଷ୍ଟ ଇତ୍ୟାଦି ପୂରେଇ ଏବଂ ତା'ପରେ ହ୍ୱାଇଟି ହର୍ଷ, ରେଡ୍ ଏଲିଫାଣ୍ଟ, ବ୍ଲୁ ହେଭେନ ପ୍ରଭୃତି ବିଳାତି ସୋମରସମାନ ପାନ କରାଇ, ସେମାନଙ୍କ ହାତ ପୂରିପୂରି ଓ ପକେଟ୍‌ରେ ନମ୍ବରି ନୋଟ୍‌ମାନ ଗଳାଇ, ସେମାନଙ୍କ କଲମମୁନକୁ ନିଜ ଇଚ୍ଛାନୁଯାୟୀ ଚଳାଇ ନିଆଯାଉଥିଲା । ବାକି ମେଣ୍ଢାଏକ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତଯୋଡ଼ି ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ କଲେ—

ହାୟ ହାୟ, ଆଜି ଏ କି ହେଲା । କୋଉଠୁ ଗୋଟାଏ ଅମାଣିଆ ଅଡ଼ିଟର ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ଏକାବେଳକେ ଦୁନିଆଁ ଛାଡ଼ । କୋଉ ବଦମାସ ନାଲିଏକଟା ତାଙ୍କୁ ଠାବକଲା । ସତ୍ୟଯାଇବାବାଙ୍କ ଗୋଦାମ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଘରୁ ଉଠେଇ ଆଣିଲ । ତା' ନାଁ ପୁଣି ହଉଚ ଲଙ୍ଗରଜ ରଜା । ଆମେ ତ ଭବଥିଲୁ ଯେତେବେଳେ ସେ ଗୋଟାଏ ରଜା ହେଇଚ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସବୁ ଅଡ଼ିଟରଙ୍କୁ ରଜକାୟ ବଳାସରେ ଚିପିଯିବ । ହାୟ ହାୟ, ଏଇଟା ତ କଳିଯୁଗର ରଜା ନୁହେଁ ବୋଲ କଏ ଜାଣିଚ ! ଏକାବେଳକେ ତ୍ରେତୟାଯୁଗର ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ବଳିଗଲ । କେତେ ସୁନ୍ଦର କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲ ମ । ଆମ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଏ କାନରେ ପୂରେଇ ସେ କାନରେ କାଢ଼ିଦେଲ । ପାଟିରେ ପୂରେଇବା ଜିନିଷଗୁଡ଼ାକ ଦେଖି ଅ-ଅ ହେଇ ମୁହଁବୁଲେଇ ଦେଲ । ବଲଡ ଚୋମରସକୁ ଦୂରରୁ ଦେଖି ନାକରେ ହାତଦେଇ ଦୂର୍ ଦୂର୍ କରଦେଲ । ନମ୍ବରନୋଟ୍ ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲ ବେଳକୁ ତା'ର ପକେଟ ବିଲକୁଲ ନାହିଁ । ଏମିତିଆ ଅପକ୍ଷିଆ ଅଡ଼ିଟର ଚଉଦ ଭୁବନରେ ନଥିବେ, ଓଡ଼ିଶା କଥା କିବା ଛାର । ଆରେ ବାବୁ ସେ ଗୋବମାରୁଟା ଏଡ଼େ କୁଟିଳିଆ ବୋଲି କଏ ଜାଣିଥିଲ । ହିସାବ ଖାତାରେ ଠିକଣା ଜାଗାରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ନାଲିଦାଗ ମାରଦେଲ । ତା' ପକେଟ୍‌ଖାତାରେ କେତେବେଳେ ସେସବୁ ଟିପିନେଇ ଯାଇଚ ବୋଲି କଏ ଜାଣିବ । ଆମେ ସବୁ ଭବଲୁ ଅନେକ ଧର୍ମାତ୍ମା ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଏସବୁ ଧାର୍ ଧାରନ୍ତି ନାହିଁ, ହେଲେ ଖାଲି ପକେଟଟା ଓଜନ ହେଇଗଲେ ସବୁ ଠିକ୍ ରପୋର୍ଟ ଦେଇ ଦେଉଥିଲେ । ଏ ମୁନାଟା ଖାଇଲ ତ ନାହିଁ ପକେଟ ତ ବିଲକୁଲ ନଥିଲ; ତା' ଉପରେ ପୁଣି 'ସବୁ ଭୁଲ୍' ବୋଲି ରପୋର୍ଟ ଦେଇଦେଲ । ତା' ନହେଲେ ଏ ଭିଜିଲାନ୍ସ କଏ ଆମେ କଏ । ଆମ ମନ୍ତ୍ରିଆକୁ ଯେ ଗିରଫ କରି ନେଇଗଲେ ଆମ ବୁଦ୍ଧି ତକ ଜାଣ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୁଲିଗଲ । ଏବେ ଆମେ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବୁ କପରି ? ଦିନେ ଓଳିଏ ଯଦି ସମୟ ମିଳିଯାଇଥାଆନ୍ତା ତାହାହେଲେ ଆମେ ତାଙ୍କଠାରୁ ସବୁ ଇଲମଗୁଡ଼ାକ ପାଇଯାଇଥାନ୍ତୁ । ଅସଲ ଅସଲ ଖାତାଗୁଡ଼ାକ ଚିରଗୁଚିରି ଚଉପଟ କରି ଚୁଲିରେ ଭରଦେଇ ଥାଆନ୍ତେ । ଏବେ ଆମେ କରିବା କଅଣ, କାହାଠୁ ବୁଦ୍ଧି ଧାର ଆଣିବା ?

ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ କର୍ମଚାରୀ ଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ କହିଲେ—ଏତେବେଳେ ଘାବରେଇଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ମୁଣ୍ଡକୁ ଟିକେ ବିଶ୍ରାମ ଦେବା, ତେବେ ଯାଇଁ ବୁଦ୍ଧି ଧୀରେ ଧୀରେ ମୁଣ୍ଡରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଶିବ । ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ—ଏକ ନମ୍ବରିଆ ଓକିଲ ଦେଇ ମୁଣ୍ଡିଆଙ୍କୁ କୌଣସିମତେ ଜାମିନରେ ଖଲାସ କରି ଆଣିବାକୁ ହେବ ।

ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ—ଯଦି ଜାମିନ ନ ମିଳେ ? କାରଣ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଏଥିରେ ହେମତ ହେଲଯାଇଚି । ହାକିମ ଯଦି ଟଙ୍କାର ପରିମାଣ ଦେଖି ନାସ୍ତି କରି ଦିଏ ତାହାଁକ ଉପାୟ କ'ଣ ? ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ—କିଚ୍ଛି ଚିନ୍ତା କରନାହିଁ । ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଗୋଟାଏ ଉପାୟ ପେଟେଇ ପେଟେଇ ପଶିଆସୁଚି । ଭଲକରି ତାକୁ ମୁଁ ସଜେଇ ଦିଏ, ତା'ପରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଁ ଜଣେଇଦେବି । ମୋ ଉପାୟଟା ଠିକ୍ କାମ କରିବ । ଆଜି ରାତିରେ ସମସ୍ତେ ଏକଜୁଟ ହୋଇଯିବା । ସେଇଠି ମୁଁ ମୋ ଉପାୟଟା ବାଢ଼ିବି ।

ରାତି ବୈଠକ ବସିଗଲା । ବୁଦ୍ଧି ବତାଇବାବାଲାଟି ଉପାୟ ବାଢ଼ିବାକୁ ଯାଇ କହିଲା—ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏବେ ଫକ୍ସଲିଆ ବନିଯିବା । ସମସ୍ତେ ଏକାବେଳକେ କହିଉଠିଲେ—ସେ ପୁଣି କି ଜିନିଷଟାଏ ହୋ ?

—ଆରେ ତୁମେ ନକ୍ସଲିଆ କ'ଣ ଜାଣ ତ । ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶରେ କେମିତି ହଟଚମଟ ଦେଖଉଚନ୍ତି । ଆମକୁ ସେମିତି ଦେଖେଇବାକୁ ହେବ । ନକସଲିଆଙ୍କୁ ଆମେ ବୁଦ୍ଧିରେ ଟପିଯିବା । ଏଠି ତ କାନ୍ଥର କାନ ଅଛି । ଉପାୟଟାକୁ ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ କାନରେ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ କରି କହିଦେଉଚି ମନେରଖ । ଦୁଇଦିନ ପରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିବା ।

ତିନିଦିନ ପରେ ଚାରିଜଣ ମେଣ୍ଟା ହରଣଚାଳ ହୋଇଗଲେ । କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ବୋଲି ହଇଚଇ ପଡ଼ିଗଲା । ସେମାନଙ୍କ ଘର, ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଘର, ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ ଆଦି ପୋଲିସ୍ ଧୁଣ୍ଡି ପକେଇଲା । କୋଉଠି ହେଲେ ସେମାନଙ୍କ ସନ୍ଧାନ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ବରଂ ଫକ୍ସଲିଆଙ୍କ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଆସି ସରକାରଙ୍କ ସେଇ ଦପ୍ତରରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା—ସାତଦିନ ଭିତରେ ଯଦି ତୁମେ 'ମୁଣ୍ଡିଆ ମେଣ୍ଟା'ଙ୍କୁ ଖଲାସ ନକର ତେବେ ଆମେ ଯେଉଁ ତିନିଟା ମେଣ୍ଟାଙ୍କୁ ଏଠି ଗୁହାଳରେ ବାନ୍ଧିଛୁ ତାକୁ ଜବେଇ କରିଦେବୁ । ହାକିମ ହାଉଳି ଖାଇଗଲେ । ଗେରଫ ହୋଇଥିବା

Digitized by srujanika@gmail.com

ତନଟି ମେଣ୍ଢାକୁ ଯଦି ହଲାଲ କରିଦିଆଯାଏ ତେବେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ କିଛି ଖବର ଅନ୍ତର ମିଳିବ ନାହିଁ । ଫଳରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ ମାଟି ହୋଇଯିବ । ପୋଲିସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହାକିମମାନେ ଏକାଠି ବିଗୁର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତହିଁଆରଦିନ ଆଉ ୪ଟି ମେଣ୍ଢା ହରଣଗୁଳ ହୋଇଗଲେ । ସମସ୍ତେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ତେଣୁ ଫକ୍ସଲିଆଙ୍କଠାରୁ ଆହୁରି କଡ଼ା-କଡ଼ ସତର୍କବାଣୀ ଆସିଲା—ହଜାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ତୁମେ ଆମର ସନ୍ଧାନ ପାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଅଯଥା ସମୟ ନ ଗଡ଼ାଇ ମୁଣ୍ଡିଆ ମେଣ୍ଢାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦିଅ । ନଚେତ୍ ଭୟାବହ ପରିଣତି ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଅ । ଆଉ ଦୁଇ ଦିନ ଗଡ଼ିଗଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ମାଳକରି ଏକ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଝୁଲାଇଦେବୁ । ଏହା ଫକ୍ସଲିଆଙ୍କ ଶେଷକଥା ।

ମନ୍ତ୍ରୀ ଏ କଥାର ଖବର ପାଇ ହାଉଳି ଖାଇଗଲେ । ପୁଲିସ-ଗୁଡ଼ାକ ଯେ ସବୁବେଳେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଏହା ସେ ବୁଝିଗଲେ । ଭିଜିଲାନ୍ସ ଗଧିଆଙ୍କୁ ସେ ବଲଡ଼ୋଜ୍ କରିପକାଇ ମୁଣ୍ଡିଆ ମେଣ୍ଢାଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ଖଲାସ କରିଦେବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ଭିଜିଲାନ୍ସ ଗଧିଆ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଘୋର ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆଉ ହେଳା ନକରି ମୁଣ୍ଡିଆଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ଖବର-କାଗଜରେ ଏ ବିଷୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଗଲା । ସେଇଦିନ ରାତିରେ ମୁଣ୍ଡିଆ ସହ ସବୁ ମେଣ୍ଢାଙ୍କର ଏକ ନିର୍ଜନ ତଳାଭୂଇଁରେ ଆଲୋଚନା ଗୁଲିଲା । ମୁଣ୍ଡିଆ ମେଣ୍ଢା ହସି ହସି ପଚାରିଲେ—ଫକ୍ସଲିଆମାନେ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ କେଉଁଠି ଏଡ଼େ ମଜାରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିଲେ । ଜଣେ କହିଲେ—ମୁଁ ମୋ ଶ୍ୱଶୁର ଘରେ ଖୁବ୍ ସାବଧାନତାର ସହ ଲୁଚି ରହିଥିଲି । ମୋ ଶ୍ୱଶୁର ଜଣେ ଯୋଗାଣ ବିଭାଗର ଏକ ନମ୍ବର ଖାଉ ଥିଲେ । ଆତ୍ମଗୋପନର ଗୁରୁତ୍ୱ ସେ ଭଲ ଭାବରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଆତ୍ମଗୋପନଟା ସହଜସାଧ୍ୟ ହୋଇଗଲା ।

ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ—ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଫକିରବେଶ ଧରି ଗୋଟାଏ ସୁଦୂର ମଫସଲରେ ହଜରତଙ୍କ ବାଣୀ ଶୁଣାଉଥିଲି । ରାତିରେ ଘରର କବାଟ ଲଗାଇ ଶୋଇଲାବେଳେ ଦାଢ଼ି ନିଶ କାଢ଼ିଦିଏ, ସକାଳେ ପୁଣି ବେଶ ହୋଇଯାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ—ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଇରାନୀ ଡଲି ବେଶ ଧରି ଫେରିଡାଲିରେ ମନୋହର ଜିନିଷମାନ ଧରି ବୁଲୁଥିଲି । ବେଶଟା ମୋର ଏତେ ନିଖୁଣ ଥିଲା ଯେ ଦୁ'ଚାରିଟା ବୋଧୁଆ ବାଳୁଙ୍ଗା ମୋତେ ଆଖିମାରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଏହାପରେ ପଞ୍ଚୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତବାସରେ ପୁନରଭିନୟ ସମସ୍ତେ ଠିକେ ଠିକେ କହିଗଲେ । ମୁଣ୍ଡିଆ ମେଣ୍ଢା ସମସ୍ତଙ୍କର ବୁଦ୍ଧିର ପ୍ରଶଂସା ନକରି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଜଣେ ମେଣ୍ଢା ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲିତ ହୋଇ କହି ଉଠିଲା —ଆମେ ନକ୍‌ସଲିଆଙ୍କୁ ବଳିଗଲୁ । ନକ୍‌ସଲିଆମାନେ ବେଳେ-ବେଳେ ଛୁରୀ ପିସ୍ତଲର ସାହାଯ୍ୟ ନିଅନ୍ତି । ଆମେ କିନ୍ତୁ ସେସବୁର ଧାର ଧାରୁନା । ଆମେ ଫକ୍‌ସ ବା କୋକଶିଆଳର ବୁଦ୍ଧି କୌଶଳ ଖଟାଉ ।

ମୁଣ୍ଡିଆ ହସି ହସି କହିଲେ—ଓହୋ, ଏବେ ଯାଇଁ ବୁଝିଲି ତୁମ 'ଫକ୍‌ସଲିଆ' ନାମକରଣର ଯଥାର୍ଥତା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୃଣ୍ଡ୍ରୁଳି କମିଶନିଆ

ଗାଁ ଚଉପାଢୀରେ ଦିନେ ଲୋକବସି ଯାବତ୍ ନକମା କଥା କହୁଥାନ୍ତି । ଭଗୀ ପଣ୍ଡିତ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ନକମାମାନେ ଟିକିଏ ତତ୍ପର ହୋଇଉଠିଲେ । ଆରେ ପଣ୍ଡିତ ଆସିଲେଣି—ବସନ୍ତୁ ବସନ୍ତୁ । ସେ କେଉଁ ଟୋଲରେ ପଢ଼ି ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲେ ତାହା କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । କେବେ ସେ ପଣ୍ଡିତ ହେଲେ ସେକଥା ବି କେହି କହିପାରିବେ ନାହିଁ । ତେବେ କେତେଜଣ ତାଙ୍କ ପଣ୍ଡିତ ହେବା କଥାଟା ଉଡ଼ାଖବରରୁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ସେ କୁଆଡ଼େ ପଣ୍ଡିତଟିଏ ହେବେ ବୋଲି ଭାରି ଆଶା କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାହା କୌଣସିମତେ ହୋଇ ପାରିନଥିଲା । ଶେଷରେ ଦିନେ ଖେଚଡ଼ା ବିନା ତାଙ୍କ ମନକଥାଟା ଜାଣିପାରି ସହଜରେ ପଣ୍ଡିତ ହେବା କଥାଟା ତାଙ୍କୁ ବତେଇ ଦେଇଥିଲା । ତାଙ୍କୁ କହିଲା, ଆଜ୍ଞା ତୁମେ ଗୋଟାଏ କାମକର । ଯେ ଖେଚଡ଼ା ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ଯଦି ତମକୁ ପଣ୍ଡିତ କହନ୍ତି, ତମେ ଖୁବ୍ ଚିଡ଼ିଯାଅ । ଏଣେ ପୁଣି ପିଲାଙ୍କୁ ମତେଇଦେଲା ଯେ ଯଦି ଭଗିଆକୁ ତୁମେ ପଣ୍ଡିତ ବୋଲି କହିବ ସେ ଖୁବ୍ ଚିଡ଼ିବ । ପିଲାମାନେ ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର କଥାଟାକୁ କି ଭୁଲନ୍ତି ? ଗୋଟାଏ ଅଜଣା କୁକୁର ଦେଖି ଯେଭଳି ସାଇ କୁକୁରମାନେ ହାଉହାଉ ହୁଅନ୍ତି ଏ ଛୁଆମାନେ ସେଇପରି ହୋଇ କାଳେ ଭଗିଆକୁ ଭଗୀପଣ୍ଡିତ କରିଦେଇଥିଲେ । ପଣ୍ଡିତ ବନିବାକୁ ଯାଇଥିବା ଭଗିଆ ଖୁବ୍ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିବାରୁ ବିନା ପୁଣି ବତେଇ ଦେଲା ଯେ—ତୁ ତ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଗଲୁ । ଏବେ ଆଉ ଚିଡ଼ାଚିଡ଼ି କରନା । ଏଇପରିଭାବେ ଭଗିଆ ପୁଣି ଭଗୀପଣ୍ଡିତ ହୋଇଗଲା । ଏଇପରି ଶୁଣାଯାଏ ଛୁଆଙ୍କ ଟାପରା ଟୋଲରୁ ଆଉ ଅନେକ ମଧ୍ୟ ଆଗରୁ ପାସ୍‌କରି ଏଇ ଗାଁରେ ପଣ୍ଡିତଗିରି କରୁଛନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭଗୀପଣ୍ଡିତେ ବସିଯିବାରୁ ଜଣେ ନକମା ପଚାରି ବସିଲା—ହଇହେ ଭଗୀପଣ୍ଡିତେ, ଏଇ ଚାରିଆଡ଼େ ଯେଉଁ ଶୁଣାଯାଉଛି ମୁଣ୍ଡୁଳି କମିଶନର—ସେଇଟା କମିତିଆ କଥା । ମୁଣ୍ଡହଲେଇ ଭଗୀପଣ୍ଡିତ କହିଲେ ହଁ ହଁ, ଠିକ୍ କଥାଟା ପଚାରିଛ । ସେଟା ହେଉଛି ମୁଣ୍ଡୁଳି ଗାଁର ଜଣେ କମିଶନର । ମୁଣ୍ଡୁଳି ଗାଁ ତ ତୁମେ ଜାଣିଥିବ । କାଠଯୋଡ଼ି ଆର ପଟରେ । ଜଣେ ପଚାରିଲା—ଏ କପରି କଥା ? କମିଶନର ବୋଇଲେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସାହେବ ନା କ'ଣ ? ସେ କାହିଁକି ମୁଣ୍ଡୁଳି ଗାଁରେ ପଶିଥିଲା ? ଗାଁରେ ବା ଏତେବଡ଼ ସାହେବର ଦରକାର କ'ଣ ? ପଣ୍ଡିତେ ବୋଇଲେ—ଆରେ ତୁମେ କମିଶନର ବୋଇଲେ ତାକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଜାଣିନା । ଆଉ ଜଣେ କହିଲା—ହଁ ହଁ ଜାଣେ । ସେଟା ହେଲା ବଡ଼ ବ୍ୟବସାୟରେ ଯୋଉଁ ଲାଭ ମିଳେ ତାହାର ଯେ ସେ କାମଟାକୁ ତୁଲେଇ ଦେଇଥାଏ ସେ କିଛି ପରିଶ୍ରମ ବାବଦକୁ ପାଏ । ସେଇଟା ହେଲା କମିଶନ । ଯିଏ ପାଇଲା ସିଏ ହେଲା କମିଶନର । ଜଣେ କହିଲା, ଯାହାକୁ କମିଶନିଆଁ ନକହି କମିଶନର କହିଲେ କାହିଁକି ? ପଣ୍ଡିତେ କହିଲେ, ହଁ ଏହାର ଖୁବ୍ ଗହନ ସଂସ୍କୃତ ସୂତ୍ର ରହିଛି । ସେସବୁ ସଂସ୍କୃତ ବହିର ପାଠ । ତୁମେ ଖାଲି ଏତିକି ମନେରଖିଥାଅ, କମିଶନର ଲୋକ ସମାନ କମିଶନର । ଏଠି ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ଶେଷ ପଦଲୋପ ପାଇଯାଇଛି ।

ଆମ ଦେଶରେ ଏ ଭୋଟଫଳଟି ଆଗରୁ ନଥିଲା । ଏ ଗୋରା ସାହେବମାନେ ତାଙ୍କ ଦେଶରୁ ଏ ଫଳଟିକୁ ଏ ଦେଶକୁ ଆଣି ଚାଷ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଫଳଟି ଏଡ଼େ ବଢ଼ିଆ ଫଳ ଯେ, ତାକୁ ଖାଇଲେ ଖାଇବା ଲୋକକୁ ସବୁ କିଛି ଅନାୟାସରେ ମିଳେ । ମୂର୍ଖ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଯାଏ । ନଅଙ୍କିଆ ଗ୍ରାମ ପାଲଟିଯାଏ । ହାଣ୍ଡି ଖଡ଼ ଖଡ଼ କରୁଥିବା ଲୋକର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ମାଡ଼ିଯାଏ । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଶେଠ ବନିଯାଏ । ଯେଉଁ ଲୋକକୁ ଆଗରୁ ଭିକାରୀଟାଏ ବି ପଚାରୁନଥାଏ ତାକୁ ରାଜଗାଦି ମିଳିଯାଏ । ତା' ଚାରିକଡ଼େ ଅନୁସରଣୀମାନେ ହାଁକ ହାଁକ କହି ତା'ଠାରୁଁ ଜଡ଼ାତେଲ ମାଲିସ କରିବାରେ ଲାଗନ୍ତି । ଏ ଭୋଟ ଫଳର ଦ୍ରବ୍ୟ ଗୁଣ ଏତେ ବଢ଼ିଆ ଥିଲାଯେ ଏଇ ଭୋଟ ଫଳକୁ ପାଇବା ଲାଗି ଆମ ଲୋକ ଦଳ ବାନ୍ଧିଲେ ଓ ତାର ଚାଷରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ । ଧାନକଆର

Digitized by srujanika@gmail.com

ପାଚିଲା ବେଳକୁ ଯେଉଁଭଳି କଥାରରେ ଗ୍ଲେର ହୁଏ ସେଇଭଳି ଏ କଥାର-ମାନଙ୍କରୁ ମଧ୍ୟ ଗ୍ଲେର ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଏଇ ଦଳମାନେ ନିଜ ନିଜର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥାରକୁ ଜଗିଲେ ଏବଂ ବିପକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ କଥାରରୁ କିଛି ମାରିଆଣି ନିଜର କରି ରହିଲେ, ସେ ତାକତରକରେ ରହିଲେ । କ'ଣ କଲେ ଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥାରରେ ଭଲ ଫଳ ଫଳିବ ଆଉ ବିପକ୍ଷଦଳ ତାଙ୍କ କଥାରକୁ ଉଜାଡ଼ି ନେଇ ନପାରିବେ, କି ଉପାୟମାନ ଖୋଜିଲେ ଭଲ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ଛଟାଟହୋଇ ବହୁମାନ ବନ୍ଦି ହେଲା । ଏ ଦଳମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଟି ମାତ୍ର ଦଳ ଉଠିଲେ । ଆଉ ସବୁ ଖାଲି ବିକଳ ହୋଇ ଏଇ ଦୁଇଦଳଙ୍କ ପଛରେ ଗୋଞ୍ଜେଇ ଆଉ କେତେକ ମୁ ରୁକୁଟିଆ, ଧିଡ଼ୁଧିଡ଼ୁଆ ହୋଇ ଧକେଇବାରେ ଲଗିଲେ । ଏଇ ଦୁଇଦଳ ହେଲା ଗୋଟିଏ ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଦଳ ଓ ଅନ୍ୟଟି ବୋଲ୍‌ଖାଞ୍ଜିଆ ଦଳ । ଏଇ ଦୁଇଦଳ ଶ୍ରେକଶୋଷ ଭୁଲି ଗୃଷବାସରେ ଲଗିପଡ଼ିଲେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠଗଛରେ କେତେ ପାଣି ଓ ସାର ଦେଲେ ଅଧିକ ଫଳିବ ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ସେ ବହିସବୁ ଦନଦିତ ଘାଣ୍ଟିଲେ । ପୋଥି ଘାଣ୍ଟୁ ଘାଣ୍ଟୁ ସେମାନେ ଜାଣିଲେ ଯେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ନାମକ ଏକ ସାର ଶ୍ରେଷ୍ଠଗଛ ପାଇଁ ସବୁଠୁଁ ବଢ଼ିଆ । ଆଉ କେତୋଟା ଭଲ ସାର ମଧ୍ୟ ଅଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଅନୁନ୍ନତ ଶ୍ରେଣୀ, ତଫସିଲ ଜାତି ଓ ଉପଜାତି ଇତ୍ୟାଦି । ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଦଳ ଲୋକ ଭାରି ଗୃଇଁଆ ଥିଲେ । ସେମାନେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ନାମକ ସାରଟିକୁ ପୂରାପୂରି ସଂଗ୍ରହ କରି ନିଜ ପାଖରେ ରଖିଥିଲେ । ବୋଲଖାଞ୍ଜିଆବାଲା ଦେଖିଲେ ଯେ ସେ ସାର ତାଙ୍କୁ ଆଉ ବେଶି ମିଳିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଟସ ସାର ସଙ୍ଗେ ଅନୁନ୍ନତ ତଫସିଲ ଜାତି ଓ ଉପଜାତିର ସାର ସବୁ ବେଶୀ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।

ଏହିଭଳି ଦୁଇଦଳର ଲୋକେ ଆସନ୍ତା ଶ୍ରେଷ୍ଠଗୃଷ ଋତୁ ପାଇଁ ସଜବାଜ ହେବାକୁ ଲଗିଲେ । ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆଦଳ ଗୃଷବାସ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲାବେଳେ ଦେଖିଲେ ଯେ, ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସାର ଦଶବର୍ଷ ହେବ ଭଲ କାମ ଦେଖାଇଛି । ବହୁଦିନ ଧରି ଏଗୁଡ଼ିକ ରହିବା ଫଳରେ କି ଟିକିଏ କାଉଁଦା ହୋଇଯାଇଛି । ଆସନ୍ତା ଗୃଷ ସମୟକୁ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ସାର ପୂର୍ବ ସାର ସହ ମିଶାଇ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଲାଗି ଠିକ୍ କଲେ । ଏହା

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭିତରେ ସେଇ ମୁଣ୍ଡୁଳି ଗାଁର କମିଶନିଆ ଆଉ ତିନୋଟି ନୂଆ ଜାତୀୟ ସାର (ଅନୁନ୍ନତ ଜାତି, ତଫସିଲ ଜାତି ଓ ଉପଜାତି) ତିଆରି କରି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମାଠିଆରେ ଭର୍ତ୍ତିକରି ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଦଳପତିଙ୍କୁ ଦେଇଯାଇଥିଲା । ସେ ଭାବିଲେ ପୁରୁଣା ସାରରେ ତ କାମ ଚଳୁଛି ତେବେ କାହିଁକି ନୂଆସାର କାଢ଼ିବେ ? ହେଲେ ମନଟା ଖଚ୍ ଖଚ୍ ହେଲା । ଗୋଟିଏ ମାଠିଆ ଭିତରକୁ ଖୋଲି ତା' ଭିତରକୁ ଚାହିଁଲେ, ଭାବିଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ଟିକିଏ ଗରମ ହୋଇଯାଇଛି । କଙ୍କଡ଼ାବିଛା ଭଳିଆ ପୋକଗୁଡ଼ା ତା' ଭିତରେ ସାଲୁବାଲୁ ହେଉଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ା ଜୈବିକସାର ଭାବି ତା' ମୁହଁକୁ ସିଲ୍ କରି ରଖିଦେଲେ । ସାର ଗୋଦାମରେ ସେଗୁଡ଼ା ପଡ଼ିରହିଥାଏ ।

ଭୋଟ ଅମଳ ପରେ ଦେଖାଗଲା ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆଦଳ ଚତୁପଟାଙ୍ଗ । ବୋଲଖାଞ୍ଜିଆମାନଙ୍କ ଉପୁଜାତ ବହୁତ ବେଶୀ ହେଲା । ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆମାନେ ହାରିପାଇ ଖମାରଘରର ଗୁଡ଼ ପଦାକୁ ଚାଲିଗଲେ । ବୋଲଖାଞ୍ଜିଆମାନେ ଖମାରଘରର ଚାରଜ ନେଇ ଦେଶର ହାନିଲାଭ ସବୁ ବୁଝିଲେ । ବୋଲଖାଞ୍ଜିଆ ଦଳପତି ଟିକିଏ ଲେଖା ପ୍ରକୃତିର । ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଦଳପତିଙ୍କୁ ସେ ମୋଟେ ସହିପାରୁ ନଥିଲେ, କାରଣ ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଦଳପତି ଦଳଥିଲା ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ଦଳ । ଏମାନେ ଧାମାଦାମା ସବୁ ମିଶି ତାଙ୍କଠୁ ବଡ଼ିଯିବାରୁ ଖମାରଘରର ଚାରଜ ହାତକୁ ନେଇଥିଲେ । ଏଣୁ ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆଙ୍କୁ ପୁରା ନିଷ୍ପିଷ୍ଟ କରାଇବାକୁ ମନସ୍ଥ କଲେ । ସେ ଚାରିଆଡ଼େ ଚନଖି କରୁଁ କରୁଁ ଦେଖିଲେ ସାରଗୋଦାମରେ ମୁଣ୍ଡୁଳି କମିଶନିଆର ସାର ବ୍ୟବହୃତ ନହୋଇ ପଡ଼ିରହିଛି । ଇଆଡ଼ୁ କ୍ଷେତସବୁ ଉର୍ବର କରିବା ଲାଗି ତାକୁ ସେ ସାର ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ଭାବିଲେ । ଗୋଟିଏ ମାଠିଆ ଖୋଲି ହଠାତ୍ ତା' ଭିତରକୁ ହାତ ପୂରାଇଲେ । ହାତ ପୂରାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୋପାରେ ମା'ଲୋ କହି ଚିହାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲେ ଓ ମାଠିଆକୁ ହଠାତ୍ କଚାଡ଼ିଦେଲେ । ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଦଳପତି ଝରକା ପାଖରେ ଉଙ୍କିମାରି ଚାହିଁଥିଲେ । ସେ କରକରି ହୋଇ ହସି ପକାଇଲେ । ଏଣେ ଦଳପତି ଛଟପଟ ହେବାରେ ଲାଗିଲେ । ବୋଲଖାଞ୍ଜିଆମାନେ ଦୌଡ଼ିଆସି ତାଙ୍କୁ ଆକଟିବାରେ ଲାଗିଲେ—ଜଣେଅଧେ କହିଲେ ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଦଳପତି ଏଇଥିଲାଗି ସେଗୁଡ଼ା ବ୍ୟବହାର ନକରି

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୁହଁରେ ସିଲ୍‌କରି ରଖିଦେଇଥିଲେ । ତେମେ କିଛି ନବୁଝି ନଶୁଣି ହାତଟା ପୂରାଇଦେଲ କାହିଁକି ? ଯାହାହେବାର ହେଲଣି ଆଉ ସେଗୁଡ଼ା ଖୋଲନା । କଳ୍‌ଖୋରିଆ ଦଳପତି ନଠେଇ ହୋଇ କହିଲେ, ମୁଁ ଅଲବତ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବି ।

ବିପଦ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ଆସେନା । ଏଇବେଳେ ରାମ-ରାବଣ ଯୁଦ୍ଧ ବି ଲାଗିଗଲା । ରାବଣକୁ ବିରକ୍ତ ନ କରିବା ପାଇଁ ବୋଲଝାଞ୍ଜିଆ ଦଳପତି କମ୍ବଳଘୋଡ଼ି ଚୁପ୍ ହୋଇଗଲେ । ଫଳତଃ ରାମଙ୍କର ଟେରା ମାଙ୍କଡ଼ ମଲେ । ବୋଲଝାଞ୍ଜିଆମାନେ ଦେଖିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଏଇ ମୁଣ୍ଡୁଳି ସାର ପାଇଁ ନିଜ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ବହୁତ ଅପଦସ୍ଥ ହେଲେ । ଏତେବେଳେ ଚୁପ୍‌ରହିଲେ ଏକାବେଳେ ମୂଳପୋଛ ହୋଇଯିବ । ଏହାଭାବି ସେମାନେ କଳ୍‌ଖୋରିଆ ଦଳପତିଙ୍କୁ ଲାଗିପଡ଼ି ଗେଟ୍‌ଆଉଟ୍ କରିଦେଲେ । ଏବେ ବୋଲଝାଞ୍ଜାଳିଆମାନେ ଟିଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଦଳପତିଙ୍କର ପୂରା ମଦତ୍ ଲାଭକରି ଖମାର ଗୃହକୁ ପୁଣି ହାତକୁ ନେଇଛନ୍ତି । ଫଳାଫଳ କ'ଣ ହେବ କିଛିଦିନ ଗଲେ ଜଣାଯିବ ।

ଏଇହେଲା ମୁଣ୍ଡୁଳି କମିଶନଆଁର କାରବାର । ଜଣେ ନକଲା ପାଟିକରି ଉଠିଲା, ହଅବା—ସେ ତା'ର କମିଶନଟା ନେଇ ମୁଣ୍ଡୁଳି ଗାଁରେ ହେଣ୍ଡି ମାରୁଥିବ । ସମସ୍ତେ ଭଗୀପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ପ୍ରଶଂସା କରିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

●

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶିଶୁପାଳ

ଠେଙ୍ଗଡ଼ ଗାଁର କନ ବାହାହେଲବେଳେ ଏମିତି ଏକ ଆଲିଁଜିଣିଆ କଥାଟାଏ ହେଲା ଯେ ଗାଁର ସମସ୍ତେ ବର ଓ ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଉପରେ ରକ୍ତଗୁଞ୍ଜଳ ଗେଣ୍ଡୁବାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । କନବାପା କିଛି ସେମିତି ଦଶ ହଜାର ଲୋକ ନଥିଲେ । ସାମାନ୍ୟ ହେଡ଼୍‌କିରାଣି ଚାକିରିଟିଏ, ତା' ଉପରେ ପୁଣି ଉପୁରି ଆବର୍ଜ୍ଜବର ସମ୍ଭାବନା ଦେଖିଲେ ସେ ପୋଖରୀକୁଆଁ ଧରନ୍ତି । ସବୁ ଧର୍ମକର୍ମତକ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇଯିବା ଉପରେ ନିଷ୍ଠାପର ବୈଷ୍ଣବ ମାଛକୁ ବର୍ଜନ କଲାପରି ସେ ଉପୁରିକୁ ବର୍ଜନ କରିଥାନ୍ତି । ଫଳରେ ସେ ଅଫିସ୍‌ରୁ ଠୁଙ୍ଗା ଠୁଙ୍ଗା ଘରକୁ ଆଣୁଥିଲେ । ବଡ଼କଷ୍ଟରେ ପେଟରୁ କାଟି ଯା' ଅଳ୍ପକିଛି ସଞ୍ଚିଥିଲେ ଯେଥିରେ କ ଆଜିକାଲିଆ ଆଇଁପିଆ ବାହାଘର ଚଳେ । କନକୁ ବାହାଦେବା ପାଇଁ ତାକୁ ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଏକ ଏକର ଜମି ବିକି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । କନ ପାଇଁ ଦାମୁଡ଼ିଟିଏ ଠିକ୍ କରିବା ଲାଗି ବହୁ ବାହାଘରିଆ ହାଟ ବୁଲିଲେ । ଶେଷରେ ଗୋଟିଏ ଦାମୁଡ଼ିର ସନ୍ଧାନ ପାଇଲେ । ଦୁଇଗୋଡ଼ିଆ ଦାମୁଡ଼ିଟି ପସନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ମାମୁଲି ସବୁ ଜିନିଷ ବାଦ୍ ବାଟଖର୍ଚ୍ଚ ଦଶହଜାରରେ ଛିଡ଼ିଲା । ଅନ୍ୟ ବହୁ ସ୍ଥାନରେ ଦାମୁଡ଼ିମାନଙ୍କର ଦର ଖୁବ୍ ଚଢ଼ାଥିଲା । ପନ୍ଦର ହଜାରରୁ କେହି କମ୍ ନଥିଲେ, ବିବାହ ବଜାରରେ ଦାମୁଡ଼ିଙ୍କର ଦର ଏତେ ବେଶୀଥିବାର ଦେଖି କନବାପା ହଡ଼ବଡ଼େଇ ଯାଇଥିଲେ । ଯାହାହେଉ ଏ ଦାମୁଡ଼ିଟା ଟିକେ ଖେଳେଇ ଖେଳେଇ ଚାଲୁଥିବାରୁ ତା' ବାପା ଦରଦାମ୍‌କୁ ଖସେଇ ଦେଇଥିଲେ । କନବାପା ମଧ୍ୟ ଜାଣିଥିଲେ ଦାମୁଡ଼ିଟା ସଦ୍ୟ କିରାଣି ଚାକିରିରେ ଯୋଗଦେଇଛି । ଦରମା ତା'ର ମନ୍ଦ ନୁହେଁ । ଦାମୁଡ଼ିର ବାପା ଜଣେ ଷ୍ଟାମ୍ପ୍‌ଭେଣ୍ଡର ଥିଲେ । ମୋଟ ଉପରେ

ଦି'ବଖତ ଭଲ ଖାଇ, ଆଉ ଚଳଣିସ୍ତ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବାର ଆଧି ଅଛି । ତେଣୁ ସେ କଥାଟାକୁ ପକ୍‌କା କରିଦେଲେ ।

ତିଥି ମାସ ମାପେ ସମସ୍ତ ଥିଲା । ତରବରରେ ସବୁ ଜିନିଷ ଯୋଗାଡ଼ କରୁକରୁ ବାହାଘର'ରେ ହାତ ବାଜିଗଲା । କନ୍ୟାବାପା ଡରିଗଲେ । ପୁଣି ମନକୁ ବୁଝେଇଦେଲେ ହଁ ନ' ! ସବୁ ତ ଦଉଛୁ ! କମ୍ ହୋଇଯିବା ପାଞ୍ଚହଜାର ଟଙ୍କାଟା ସମୁଧିଙ୍କୁ ପଛରେ ଦେବ ବୋଲି ହାତ ଓଠ ଧରି କହିଦେବ, ନହେଲେ ପାଞ୍ଚହଜାର ଟଙ୍କାର ଗୋଟେ ହ୍ୟାଣ୍ଡନୋଟ୍ ଲେଖିଦେବ ।

ବିଭାଘର ଦିନ ଉପାସିଆ ବରଯାତ୍ରୀମାନେ ବରପିତା ଓ ବର ସହିତ କନ୍ୟାବାପାଙ୍କୁ ହାଜର କରିବା ଲାଗି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ବେଦିକର୍ମ ଜୋର୍‌ସୋରରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଲା । ବେଦି ଉପରକୁ ବର ବିଜେ କରିବା ବେଳ ଆସିଗଲା । କିନ୍ତୁ ବରପିତା ଶାଗୁଆଣ୍ଡି ନ ହଲେଇଥିବାରୁ ବର ସେଠାରୁ ନ ହଲେ । ଶେଷରେ କନ୍ୟାବାପା ବରପିତା ପାଖକୁ ଯାଇ ହାତରେ ପାଞ୍ଚହଜାର ଟଙ୍କା ଗୁଞ୍ଜିଦେଲେ, ଆଉ ଅତି ଦୀନ ହୋଇ କହିଲେ—ସମୁଧି, ବାହାଘର କାମଟା ସରିଯାଉ, ମୁଁ ମାସକ ପରେ ବାକି ପାଞ୍ଚହଜାର ଟଙ୍କା ଠିକ୍ କରିଦେବି । ସମୁଧି କିନ୍ତୁ ବହୁତ କଟେଇଆ ଚାଳିଦେଇ ନୋଟ୍ ତାଡ଼ାକୁ କନ୍ୟାବାପାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଛାଟିଦେଲେ । କନ୍ୟାବାପା ସମୁଧିଙ୍କର ଗୋଡ଼ହାତ ଧରି ଯେତେ ଅନୁନୟ ବିନୟ କଲେ ସବୁ ବୃଥା ହେଲା । ଠେଙ୍ଗଡ଼ା ଗାଁଲୁ ଠକ, ବଦମାସ, ଜୁଆଚୋର ନାମରେ ନାମିତ କରି ବରଯାତ୍ରୀମାନେ ବରକୁ ଧରି ଫେରିବାକୁ ଉଠିଙ୍କି ପଡ଼ିଲେ । କନ୍ୟାର ବାପା ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼ି ବାକି ଜମିର କିଛି ଅଂଶ ଦେବାର ଅଙ୍ଗୀକାର କରି ଗାଁର ପଧାନବୁଢ଼ାଠାରୁ ପାଞ୍ଚହଜାର ଟଙ୍କା ଆଣି ଦେବାରୁ ବର ବେଦି ଉପରକୁ ଉଠିଲା । ଗାଁର ଟୋକାଟାକୋଳିଆମାନଙ୍କୁ ବୟସ୍କ ଲୋକମାନେ ରୋକ ନ ଥିଲେ ସେଠି ବରଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଦି'ଗଣ୍ଡା ଦି'କଡ଼ା ହୋଇଯାଇଥାନ୍ତା ।

ଏହି ଘଟଣାଟି ଗାଁର ଶିକ୍ଷିତ ଭେଣ୍ଡିଆ ଭେଣ୍ଡିଆଣୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଦାଗ ପକାଇ ଦେଇଥିଲା । ଅଭିଅଡ଼ା ଅଭିଆଡ଼ୀମାନେ ଖୁବ୍ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ି ଏହାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ହେଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗାଁ କଲେଜ ହଲ୍‌ରେ ଏମାନଙ୍କର ଏକ ମଣ୍ଡ ବସିଲା । ଜଣେ ଝିଅ ଅଶ୍ରୁରେ କାନକୁ ଗୁଡ଼ାଇଦେଇ ବକ୍ତୃତାଟାଏ ଝାଡ଼ିଦେଲା । ସେ କହିଲା, ଆଜ ଗୃଲ ସମସ୍ତେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିବା ବାହା ପଛେ ନହେବା, କିନ୍ତୁ ଯୌତୁକକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବା ନାହିଁ । ଆମେ ଯଦି ଆନ୍ତରିକ ଇଚ୍ଛାକରିବା ଓ କଠୋର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣକରିବା ତେବେ ଯୌତୁକର ବଢ଼ିବାପା ବି ଅଲବତ୍ ଶୋଷ ପାଇଯିବ । ଏ ସାମାଜିକ ଦୃଷ୍ଟ ବ୍ରଣଟା କେବଳ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଯେ ଜବତ ହେବ ତା’ ନୁହେଁ, ତାକୁ ଆମେ ଜବତ କରିବା । ଆମର ବାପା ମା’ ଅତ୍ୟଧିକ ସ୍ନେହ ହେତୁ ଆମକୁ ଥିଲାବାଲା ବର ହାତରେ ସଅଁପି ଦେଉଛନ୍ତି । ସେ ବରଟା ମିନା ଧମା, ହେଲେ ତା’ର ଚରିତ୍ର ଏକାବେଳକେ କାଙ୍ଗାଳ । ଧନ ଆଜଥାଏ କାଲି ଗୃଲିଯାଏ । ଭଲ ଚରିତ୍ର କିନ୍ତୁ ସବୁବେଳେ ବର-ପାଖରେ ନାଟକଇ ରହିଥାଏ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ମଧ ଖରାପ ଗୁଣ କିଛି କମ୍ ନାହିଁ । ଆମ ଆଖିରେ ଧନଟା ଆଗ ପଡ଼େ, ଚରିତ୍ର କୁଆଡେ ଲୁଚିଯାଏ । ଶେଷରେ ଆମେ ନଷ୍ଟ ଚରିତ୍ରର ଶିକାର ହେଉ, ଆମ ବାପା ମା’ ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଆମେ ମଧ ଶେଷରେ ଗୋଟାଏ ନଷ୍ଟଚରିତ୍ର ସ୍ୱାମୀର ଶିକାର ହୋଇ ଅକଥ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗକରୁ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯଦି ଆଜ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତେ ଯେ ଆମେ ଗୋଟିଏ ଗରିବ ଚରିତ୍ରବାନ୍ ପୁରୁଷକୁ ବିବାହ କରନ୍ତେ ଓ ନଷ୍ଟଚରିତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ ଓ ଯୌତୁକ ଦାବି କରୁଥିବା ଧମା ଯୁବକକୁ ଦୂର୍ ଦୂର୍ କରି ତଡ଼ିଦିଅନ୍ତେ ତେବେ ଏ ଯୌତୁକ-ଭୂତ ଯୌତୁକ ଦାବି କରୁଥିବା ଲୋଭୀ ପିତାମାତା ଓ ଯୁବକ-ମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଳାନ୍ତା । କଥାଟା ଭେଣ୍ଡିଆ ଭେଣ୍ଡିଆଣୀଙ୍କ ମନକୁ ବେଶ୍ ପାଇଗଲା ।

ସମସ୍ତେ ବାପା-ବୋଉ ରାଣ ଖାଇ ବହିପତ୍ର ଛୁଇଁ ଶପଥ କରି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ ଯେ—ଆଉ ଯୌତୁକ ନାଁ କେହି ଧରିବେ ନାହିଁ । କ୍ରମେ ଗାଁ କଲେଜର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଉଦାହରଣ ଦେଖେଇବାକୁ ଯାଇ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ହାତକୁ ଦି’ହାତ ହେବା ଲାଗି ବସ୍ତବିସ୍ତ ହୋଇଗଲେ ।

ବଡ଼ ବେଳରେ ଘଣ୍ଟି ବାନ୍ଧିବା ଲାଗି ପ୍ରଥମେ ଉଷାରାଣୀ ଓ ପ୍ରଭାତକୁମାରଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଶିରପା ଭଡ଼ାଗଲା । ଉଭୟଙ୍କର ବାପା ମା

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମ୍ମତ ଦେଇଦେଲେ । ବାହାଘର ଦିନ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା । ପୁଣି ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉଙ୍କି ମାରିଲା — ଆମେ ସିଧାସଳଖ ବାହାହୋଇ ପଡ଼ିଲେ କିଛି ଲାଭ ହେବ ନାହିଁ । ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଅନ୍ତତଃ ଗୋଟାଏ ଯୌତୁକଖୋର ବରକୁ ଶିଶୁପାଳ କରି ଘଉଡ଼େଇ ଦେବାପରେ ବେଦି ଉପରେ ବସିବା । ଏହିପରି ଆଠଦଶଟା ଶିଶୁପାଳ ସମାଜରେ ମାର୍କାମରା ହୋଇଗଲେ ଅନ୍ୟ ଯୌତୁକଖୋରମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ଯୌତୁକ ଭୂତ ଓହ୍ଲାଇଯିବ । ପ୍ରସ୍ତାବଟା ସମସ୍ତଙ୍କର ମନକୁ ପାଇଗଲା । ପ୍ରତାରଣାର ଜାଲ ମେଲେଇ ଦିଆଗଲା । ଉଷାରାଣୀ ପାଇଁ ମିଛିମିଛିକା ବରଖୋଜା ଚାଲିଲା । ଖୋଜିବାର ଭାର-ନେଲେ ପ୍ରଭାତକୁମାର ।

ସେ ଚାରିଆଡ଼େ କହିବୁଲିଲେ ଯେ ଉଷାରାଣୀଙ୍କୁ ବିଭାହେବ ସେ ପ୍ରଚୁର ଯୌତୁକ ପାଇବ । ତା'ର ବାପା ଏକ ମସ୍ତବଡ଼ ଧନୀ, ତାଙ୍କର ଉଡ଼ା ଯେତେ ପୋତା ସେତେ । ଉଷାରାଣୀ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତା ଓ ସୁନ୍ଦରୀ । ତା'ର ବାପା ଭାରି କଞ୍ଜୁସ । ବେଦି ପାଖରେ ତାଙ୍କୁ ଆଣ୍ଠେଇଦେଲେ ସେ ଈପ୍‌ସିତ ଯୌତୁକ ଧନ ଗୁଳ୍‌ଗାଳ କରି ଥଳିରୁ କାଢ଼ିଦେବେ । ମୂଷା ଯନ୍ତାକୁ ମୁହାଁଇଲାପରି ଜଣେ ଯୌତୁକଖୋର ଭେଣ୍ଡିଆ ଉଷାରାଣୀ ଆଡ଼େ ଆଗେଇଲା । ଉଷାର ବାପା ଯୌତୁକ ଦେବାଲାଗି ରାଜି ହୋଇଗଲେ । ବାହାଘର ଦିନ ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା । ବର କାମପାଳ ଦାଶ ଖୁବ୍ ଆଟୋପରେ କନ୍ୟାଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ପ୍ରଭାତକୁମାର ଆଗରୁ କାମପାଳ ଓ ତାର ବାପାଙ୍କୁ ସତର୍କ କରି କହିଦେଇଥାନ୍ତି—ଦେଖ ଉଷା ବାପାର କଅଁଳିଆ କଥା ଓ ପଛନ୍ତେ ଯୌତୁକ ଦେବାର ଅନୁନୟ ବିନୟରେ ଭୁଲିଯିବ ନାହିଁ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଯୌତୁକ ନେବାଲାଗି ଜିଦ୍‌ଧରି ବସିବ । ଏତକ ନକଲେ ସେ ତୁମକୁ ହେଙ୍ଗୁ ଶୁଙ୍ଘାଇ ଦେବ । କାମପାଳ ଓ ତା ବାପା ଏ ଗୁରୁ-ଉପଦେଶତକ ଭଲଭାବରେ ମନେରଖିଥାନ୍ତି । ବେଦି ପାଖରେ ଏହାର ଅଭିନୟ ଚାଲିଲା । ଉଷାର ବାପା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯୌତୁକ ଦେଇ ପାରିବାର ଅକ୍ଷମତା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ବହୁତ ଝିକଟିକ ଲାଗିଗଲା । ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେତେଜଣ ବୋତଲିଆ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଆଖି ଲାଲ ଲାଲ କରି ଉଷାର ବାପାଙ୍କୁ ଗାଲିଗୁଲଜ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ଏବଂ ସାଫ୍ ସାଫ୍ କହିଦେଲେ ଜବାବ ହୋଇଥିବା ଯୌତୁକ ଟଙ୍କା ବର ପାଖରେ ଥୋଇଲେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବର ବେଦ ଉପରକୁ ଆସିବ, ନଚେତ୍ ବର ବସିଲା ସ୍ଥାନରୁ ଉଠିବ ନାହିଁ । ବର ଫେରିଯିବ ପଛେ ବେଦ ଉପରକୁ ଯିବନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ସବୁପ୍ରକାର ଅନୁନୟ ବିନୟ ବିଫଳ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ଜଣେ ଗାଁ ଭେଣ୍ଡିଆ କହିଲା—ଯେତେବେଳେ ବରପକ୍ଷ ଏକାବେଳକେ ନାସ୍ତିବାଣୀ ଶୁଣାଇଦେଲେ, ସେତେବେଳେ ଆମର ଆଉ ଗତି କ'ଣ ? ମଙ୍ଗଳା-କନ୍ୟାକୁ ତ ଆମେ ଆଉ ରଖିପାରିବୁ ନାହିଁ । ଏହି ଗାଁରୁ ଜଣେ ବରକୁ ଆଣି ଏଠାରେ ବସାଇଦିଅ, ବାହାଘରଟା ହୋଇଯାଉ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କଥାଟି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରଭାତକୁମାର ବରବେଶରେ ଆସି ବେଦିରେ ବସିଗଲେ । ବିଭାଘର କାର୍ଯ୍ୟଟା ସୁରୁଖୁରୁରେ ହୋଇଗଲା । ମଦୁଆ ବରଯାତ୍ରୀମାନେ ତେରଛମେର ହୋଇ ବେଦିଆଡ଼କୁ ଉଦ୍ଧାର୍କି ଆସିବାରୁ ଗାଁବାଲାଏ ବିଶେଷ କରି କଲେଜ ଟୋକାଏ ଗୋଡ଼ରୁ ଚପଲ ସବୁ କାଢ଼ି ପକାଇ ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କ ପିଠିକୁ ସେକ ଦେଲେ । ବର ବି ବାଦ୍ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଧୂମ୍ଡା ଗାଁବାଲା ବରକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି କହିଲା—ହଇରେ ଶ୍ୱଶୁରପୁଅ, ତୋ ନାଁ କାମପାଳ କାହିଁକି କରିଛୁ ? ତାକୁ କାଟି ଶିଶୁପାଳ କରିଦେ । କ୍ରମେ ଗୋଟାକ ପରେ ଗୋଟା ଏହିପରି ଅନେକ ଶିଶୁପାଳଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ହେବାରୁ ଦାମ୍ଡ଼ମାନେ ଯୌତୁକ ଦାବି କରିବାକୁ ପଛେଇଲେ । ଏ ଶିଶୁପାଳମାନଙ୍କୁ ଅଧିକା ଲାଞ୍ଛନା ଦେବାଲାଗି ଗୋଟାଏ ନୂଆ ପତ୍ରିକା ବି ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ପତ୍ରିକାଟି ଶିଶୁପାଳମାନଙ୍କୁ ଏପରି ଲାଞ୍ଛନା ଦେଲା ଯେ ସେମାନେ ପଦାରେ ମୁହଁଦେଖାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦାଣ୍ଡରେ ଘାଟରେ ଶିଶୁପାଳମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଥଟ୍ଟା ଟାପରା କଲେ । ଛିଛିକାର ଓ ଟାହିଲି ଭୟରେ ଶିଶୁପାଳମାନେ ଦିନବେଳା ବି ପଦାକୁ ବାହାରିବା ଲାଗି ଭୟକଲେ । ଦାମୁଡ଼ମାନଙ୍କର ଯୌତୁକ ନିଶା ଧୀରେ ଧୀରେ କମିଆସିଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୋପାଳଭଣ୍ଡିଆ ଇଲମ

ଆମ ଭୂତଖଣ୍ଡର ରାଜନୀତିଟା ଏତେ ଆଙ୍କିଶିଣିଆ ହୋଇଯାଇଛି, ତାହା କହିଲେ ନ ସରେ । ଯୁଆଡ଼େ ଗୃହିଁବ, ସିଆଡ଼େ ଖାଲି ସମସ୍ୟା । ସବୁ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ାକରେ ଏତେ ଟାଣ ଗଣ୍ଠିସବୁ ପଡ଼ୁଛି ଯେ, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗଣ୍ଠି ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ ବହୁତ ସମୟ ଯାଉଛି । ବେଳେବେଳେ ଦିନ ପରେ ଦିନ ଗଡ଼ି ଗ୍ଲଲିଛି, ଗଣ୍ଠି ଖୋଲୁନାହିଁ । ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇବାକୁ ଛୁରି, ଦାଆ, କଣ୍ଟୁରି କାମରେ ଲଗାଯାଉଛି । ତେବେ ବି ଗଣ୍ଠି ସହଜରେ ଖୋଲୁ ନାହିଁ । ବିଧାନସଭା, ଲୋକସଭା ଖାଲି ଉଠୁଛିପଡ଼ୁଛି । ତା' ମାଙ୍ଗକୁ ସୀମା ସମସ୍ୟା ପୂର୍ବ, ପଶ୍ଚିମ, ଉତ୍ତର, ଦକ୍ଷିଣରେ ଲଗିରହିଛି । ଯେଉଁଟା ଅକଲରେ ସମାଧାନ ହୋଇଯିବ, ସେଠି ଏତେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଦରକାର କ'ଣ ? ଗୋଟିଏ ଛାଖା ମିଞ୍ଜାସବାଲ୍ ସେଠାରେ ବସି ସବୁକଥା ଶୁଣୁଥିଲା । ସେ ହଲବଲେଇ ଉଠିଲା—"ଆରେ, କି କଥାଗୁଡ଼ାକ କହୁଯାଉଛ ? ଏମିତି କି ସମସ୍ୟା ଅଛି ଯେ ସମାଧାନ ହୋଇପାରୁନାହିଁ ! ଯଦି ନ ହୋଇପାରୁଛି, ସେ ଲୋକଗୁଡ଼ାକ ଭୁଛା ଗଧ । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ କିଛି ଇଲମ ନାହିଁ ।"

—"ହୁଁଃ, ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଲେ ଫମର ଫାଟି, ଇଏ ଆସୁଛନ୍ତି ବେସର ବାଟି ।"

—"ଆଚ୍ଛା । ତୁମେ ଗୋଟିଏ ନମୁନା ସମସ୍ୟା ରଖ । ଦେଖ, ମୁଁ ତାକୁ କେମିତି ସମାଧାନ କରି ଦେଉଛି । ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇବାକୁ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଏକା ପ୍ରକାର ଇଲମ ଲଗାଇଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ଯେମିତିଆ ଇଲମ ଦରକାର, ସେଠାରେ ସେମିତିଆ ଇଲମ ଲଗାଇବ । ଆଣ, ଗଣ୍ଠିଆ ସମସ୍ୟା ଆଣ ।"

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଆଚ୍ଛା, ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ମୁଣ୍ଡଟେକିଛି । କାବେରୀ ଜଳ ସମସ୍ୟା । ଏ ସମସ୍ୟାରେ ଦୁଇପକ୍ଷ ଖାଲି ଟାଣିଓଟରା ଉଠାଉଠି ହେଉଛନ୍ତି । ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଗପ୍ପ ହେଲା—ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ହେଉଛି ମରଦ ଓ ଅନ୍ୟଟି ଭଉଣୀ । ଏଇ କାବେରୀ ଜଳରକ ମରଦ ରାଜ୍ୟରୁ ବାହାରି ଭଉଣୀ ରାଜ୍ୟ ଦେଇ ବୋହିଯାଉଛି । ମରଦ କେତେ ବର୍ଷ ହେଲା ତା' ନକ୍ସାରେ ବନ୍ଧ ପକାଇ ସେ ଜଳରୁ ଶକ୍ତି ବାହାର କରୁଛି ଓ କେନାଲମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ତା'ର ରାଜ୍ୟରେ ଜଳସେଚନ କରୁଛି । ଫଳରେ ଭଉଣୀ ରାଜ୍ୟକୁ କମ୍ ପାଣି ଯାଉଛି । ସେଥିରେ ତା'ର ରାଜ୍ୟରେ କୃଷିବାସ କାମ ହୋଇପାରୁନାହିଁ । ସେ ଭଉଣୀ ଜଣକ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ସେ ମରଦକୁ କହୁଛି—"ଆରେ ହେ ! କେମିତିଆ ବେକୁବ୍ ଲୋକ ! ଆଜ୍ଞେ ଯେ ମୋର କୃଷିବାସ ବନ୍ଦ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି ! ତୁ ଆଉ କିଛି ପାଣି ଛାଡ଼୍ ।" ଆଗରୁ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କ'ଣ ଟିକେ କଳିତକରାଳ ଲାଗିଥିଲା ବୋଧହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ମରଦ କହିଲା—"ନା, ହାମ୍ ନେହିଁ ଦେଙ୍ଗା ।" ଭଉଣୀ ଆହୁରି ରାଗିଯାଇ କହିଲା—"ଏମିତିଆ କଥା ! କେମିତି ନେହିଁ ଦେଙ୍ଗା, ହାମ୍ ଦେଖେଙ୍ଗା । ତେରା ବାପ ଦେଗା ।"

—"ହାଁ, ତୋର ପୁଣି ଏଡ଼େ ତାକତ୍ ! ତୁ କେମିତି ଲେଙ୍ଗା ଲେଇଯା ।"

ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ପାଣି ହେଉଛି ମରଦ ରାଜ୍ୟର । ଟିକିଏ ପାକଳାପାକଳି କରିଥିଲେ ଅବା ସେ ଶୁଣିଥାନ୍ତା । କଥାଟା ବେହେଡ଼ିଆ ହୋଇଯିବାରୁ ଭଉଣୀ ଜଣକ ପାଣି ନେବ ବୋଲି ଅଡ଼ି ବସିଲା । ଏଠି ଖାଲି ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଆଡ଼ୁ ଗପ୍ପ ଉପରେ ଗପ୍ପ ପଡ଼ିଲା । ଫଇସଲା କରିବାକୁ ବହୁତ ଲୋକ ଆଗେଇ ଆସିଲେ । ହେଲେ କିଛି ହେଲା ନାହିଁ ।

ଗପ୍ପ ଫିଟେଇବା ଲୋକ ତାଳିଟା ମାରିଦେଇ କହିଉଠିଲା— "ଏ ଗପ୍ପ ଫିଟେଇବାକୁ କାହାରି ମୁଣ୍ଡରେ ମଗଜ ନାହିଁ । ଏଠି କେବଳ ଗୋପାଳଭଣ୍ଡିଆ ଇଲମ ଦରକାର ।"

ଆଉ ଜଣେ ଯେଉଁଠାରେ ବସିଥିବା ଲୋକ କହି ଉଠିଲା—"ଇଏ ପୁଣି କି ଇଲମ ?"

Digitized by srujanika@gmail.com

— ପ୍ରଥମେ ଗୋପାଳଭଣ୍ଡ କେମିତି ଏକ ଇଲମ ଲଗାଇ ତା'ର ରାଜାଙ୍କୁ ବେକୁବ୍ ବନେଇ ଦେଇଥିଲା, ସେଇକଥାଟା ଆଗ ଶୁଣ ।

ଥରେ ଗୋପାଳଭଣ୍ଡର ରାଜା କୌତୁକ ଦେଖିବା ଲାଗି ଗୋଟିଏ ଲୋକକୁ କହିଲେ, ତୁ ଯା, ଗୋପାଳଭଣ୍ଡକୁ କହିବୁ– "ରାଜା ଖୋଦ୍ କହିଛନ୍ତି, ମୁଁ ତୁମ ଚୂଲରେ 'ଦୁଇ' କରିବ ।" ଗୋପାଳଭଣ୍ଡ ମନେ-ମନେ ଭାବିଲା, 'ରାଜା ନିଶ୍ଚୟ କୌତୁକ ଦେଖିବା ପାଇଁ, ବୁଦ୍ଧି ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି ଏ ବୋକାଟାକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି ।' ତେଣୁ ସେ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ କହିଲା—"ଠିକ୍ ଅଛି । ରାଜା ଯେତେବେଳେ ଆଜ୍ଞା ଦେଇଛନ୍ତି ହାଣ୍ଡି ଶାଳକୁ ଚାଲ୍ । ତୋ କାମ ତୁ କରିବୁ ।" ଲୋକଟି ଗୋପାଳଭଣ୍ଡ ସହିତ ଯାଇ ଚୂଲି ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଗୋପାଳଭଣ୍ଡ ହାତରେ ଏକ କାଠ-ଫାଳିଆ ଧରି ସତର୍କ କରାଇ କହିଲା—"ରାଜା ତୋତେ କହିଛନ୍ତି ଦୁଇ କରିବାକୁ । ତୁ ଯଦି ଦୁଇ ସହିତ ଗୋଟିଏ ଟୋପା 'ଏକ' କରିଦେବୁ, ତେବେ ଏ କାଠଫାଳିଆରେ ପାହାରେ ଦେଇ ତୋତେ ଚୂଲି ସହିତ ମିଶାଇ ଦେବ ।" ଲୋକଟି ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ଫେରିଯାଇ ରାଜସଭାରେ ଏହା କହିଲାକ୍ଷଣି ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ସମସ୍ତେ ହସିଉଠିଲେ । ଏଠାରେ ଏମିତିଆ ଏକ ଇଲମ ଖଟାଇବାକୁ ହେବ । ତିର୍ନି ଜଣକ ସେ ମର୍ଦ୍ଦକୁ ପାଖକୁ ଡାକି ଏହି ଇଲମ ଖଟାଇ ଦେଉ ! ସେ ତାକୁ ଡାକି ଏକ କାଠ-ଫାଳିଆ ଧରି କହିବ—"ହେ ବାବୁ ଦେଖ, ତୁମେ ତ କାହାର କଥା ଶୁଣୁନାହଁ । ତୁମେ ମୋତେ ପାଣି ଦେବନାହିଁ, ଏସ୍ତା ତ ! ଏଥିରେ ମୁଁ ରାଜା । ମୋର କିଛି ହେଲେ ପାଣି ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ତୁମେ ତୁମ ପାଣିକୁ ଅନ୍ୟ କେଉଁବାଟେ ନେଇ ଦରିଆକୁ ଚାଲିଅ । ମୋ ରାଜ୍ୟ ଦେଇ ତୁମ ନଈପାଣିରୁ ଯଦି ଟୋପାଟାଏ ମୋ ରାଜ୍ୟର ନଈ ଭିତରକୁ ଚାଲିଆସିବ, ତେବେ ଏହି କାଠଫାଳିଆକୁ ଦେଖ, ତୁମ ମୁଣ୍ଡରେ ଏକ ନିର୍ଘାତ ପାହାର ଥୋଇଦେବ ।" ବାସ୍ ! ସେଇଠି ସବୁ କିଛି ଫଏସଲା ହୋଇଯିବ । ଗଣ୍ଡି ଚ୍ଛାଏଁ ଚ୍ଛାଏଁ ଫିଟିଯିବ ।

●

Digitized by srujanika@gmail.com